This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 06275119 7

KBV
DENMARK

JUL 19 1923

PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATIONS

Meddelelser om Grønland,

udgivne af

Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geographiske
Undersøgelser i Grønland.

21

Et og tyvende Hefte.

2den Afdeling.

Med et Kort.

Kjøbenhavn.
I Commission hos C. A. Reitzel.
Bianco Lunos Bogtrykkeri.
1902.

II.

Grønlands Pattedyr.

Af

Herluf Winge.

1902.

[illegible]

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
597987 A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1932 L

ANC
317

Den ældste Efterretning, der haves om Grønlands Pattedyr, er vist den, der findes i en af de islandske Fortællinger fra Middelalderen om Erik Røde's Opdagelse af Grønland, Aar 982, og om hans Bosættelse paa Sydvestkysten; der siges, at Landet havde mange Rigdomme, „baade af Sæler, Hvaler og Hvalrosser, Bjørne og mange andre Slags Dyr" (Erik Røde's Saga, Grønlands historiske Mindesmærker, udg. af det kgl. Nordiske Oldskrift-Selskab, Bd. 1, 1838, p. 205).

At hvide Bjørne i Middelalderen ere bragte fra Grønland til Fyrster i Europa som sjeldne Kostbarheder, saaledes Aar 1054, 1064 og 1123, omtales i historiske Efterretninger. Fra Island, hvorhen Isbjørnen af og til kommer med Drivis, tildels vel fra Grønland, kjendtes den hvide Bjørn endnu langt tidligere; den nævnes allerede Aar 880. (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, 1845, p. 383—385.)

En for sin Tid ganske mærkværdig fuldstændig Oversigt over Grønlands Pattedyr findes i „Kongespejlet", skrevet af en Nordmand i det 13de Hundredaar. Som Grund til at tro, at Grønland er et Fastland, der støder til andre Lande, ikke en Ø, nævnes, „at der er en Mængde af de Dyr, som næres paa Fastland, men neppe paa Ølande. Der er mange Harer og Ulve og en stor Mængde Rensdyr; Folk tro at vide, at disse Dyr ikke fødes paa Ølande, medmindre man fører dem dertil, og det tror man og at vide med Vished, at intet Menneske har ført dem til Grønland, men at de selv ere løbne dertil fra andre Fastlande". (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 326—329.) Et Spørgsmaal er det vel, om ikke Ulv her ved Fejltagelse er nævnet i Stedet for Ræv; men umuligt er det jo ikke, at Nordboerne kunne have set Ulve i Grønland, især paa deres Strejftog til Landets nordlige Egne. Kongespejlet fortsætter: „Der gives og Bjørne i det Land; de ere hvide, og man mener, at de fødes der, thi de have en ganske anden Natur end sorte Bjørne, som gaa i Skovene; de fange sig til Forraad Heste og Oxer og andre Husdyr og fødes ved sligt; men den hvide Bjørn, som er paa Grønland, færdes mest ude paa Havet, paa Isen, og fanger der baade Sæler og Hvaler, hvorved den lever. Den er og lige saa færdig i at svømme som Sæler eller Hvaler". (L. c., p. 328—329.) Om Sæler siges (l. c., p. 318—323), at de findes i Mængde af alle Arter i Grønlands Hav, og at de gjerne følge med Isen, som om der aldrig var Mangel paa Føde. Hvalrossen, Rostung, omtales ganske rigtig; dens øvre Hjørnetænder og Remme af dens Hud nævnes som vigtige Udførselsvarer fra Grønland. Af andre Sæler opføres sex Arter: Nordsæl, Orknsæl, Flettesæl, Gransæl, Opnesæl og Skemming; enkelte Træk af deres Liv meddeles, saaledes nogle af Arternes Vane at holde sig aabne Huller i Isen; men om deres Ydre siges næsten ikke andet end, hvor store de ere. I Nutiden kjender man fem ægte Sæl-Arter fra Grønland, eller sex, hvis Graasælen medregnes; men hvilke Arter der sigtes til med Kongespejlets sex Navne, er det ikke muligt at afgjøre sikkert. Hvis Orknsælen er den Art, hvoraf Orknøerne have Navn, er det vist Graasælen (*Halichoerus grypus*). Hvis Gransæl betyder den skjæggede Sæl, er det vel Remmesælen (*Erignathus barbatus*). Skemming, den lille, to Alen lang, er sikkert Ringsælen (*Phoca foetida*). Opnesælen skal have Navn af dens Vane mere at svømme paa Ryggen eller Siden end med Bugen nedad, og den menes derfor at være Svartsiden (*Phoca groenlandica*), der mere end andre Sæler skal svømme saaledes. Flettesælen (eller maaske Flekkesælen) kunde efter Navnet maaske være den Spettede Sæl (*Phoca vitulina*). Tilbage staar da Navnet Nordsæl (eller maaske Nasæl, Ligsæl, svarende til Nahval eller Narhval) som maaske gjeldende for Blæresælen (*Cystophora cristata*). En Mulighed er det jo, at Kongespejlets Sæl-Navne ikke alle betegne Arter; et eller andet mere udpræget Alderstrin af en eller anden Art kunde maaske have faaet særskilt Navn. (Forsøg paa at tyde Kongespejlets Sæler findes foruden i Fabricius' Afhandling om de grønlandske Sæler, i Skrifter af Naturhistorie-Selskabet, 1ste Bind, 1790—91, i Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 379—381, tildels efter John Erichsen. Nordsælen menes dér at være maaske Islændernes Útselr, Graasælen; Orknsælen tænkes maaske at være Blæresælen; de andre tydes som her.) Om Hvalerne i „Grønlands Hav“ siges kun, at der er „mange Arter“, „om hvilke vi før have talt“ (l. c., p. 319); dermed sigtes til de 20 Slags Hvaler, der nævnes som hjemmehørende i „Islands Havstrækninger“ (l. c., p. 290—303); Meningen er sikkert, at de Hvaler, der nævnes som levende ved Island, ogsaa findes ved Grønland, saaledes som det jo i Virkeligheden i alt væsenligt er Tilfældet. Flere af de opførte Hval-Navne ere endnu i Brug paa Island eller i vore andre skandinaviske Lande; dels derved, dels ved Hjelp af de ofte næsten overraskende gode Skildringer, der gives af Ydre eller Levevis, er det muligt mere eller mindre sikkert at jevnføre de fleste af Kongespejlets Hvaler med dem, der erkjendes i Nutiden. Hniding er *Globiceps melas*; Nise: *Phocæna communis*; Leiftur: *Lagenorhynchus sp.*; Vognhval: *Orca gladiator*; Andhval og Svinhval: *Hyperoodon rostratus*; Ravnhval: *Balænoptera rostrata*; Hviding: *Delphinapterus leucas*; Bardhval: *Physeter macrocephalus*; Fiskdriver („Fiskreki“): *Balænoptera borealis* eller *B. musculus*; Sletbag: *Balæna australis*; Narhval (Náhvalr): *Monodon monoceros* (Stødtanden beskrives ganske rigtig med Hensyn til baade Form og Stilling); Skeljung: *Megaptera boops*; Nordhval: *Balæna mysticetus*; Reidur: *Balænoptera gigas*. Hvad der menes med Skjoldhval, Gejrhval, Hafurkitte, Horshval og Rødkæmming, vides ikke. (Oplysninger til Hjelp ved Tydningen og Tydnings-Forsøg findes i Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 356—372, hos Eschricht og Reinhardt: Om Nordhvalen, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., Bd. 5, 1861, p. 466—472, og i andre af Eschricht's Afhandlinger.)

Ivar Baardsøn, der havde levet i Syd-Grønland midt i det 14de Hundredaar, nævner i sin Beretning om Landet (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 248—264) de „utallige Hvaler“, der til sine Tider løbe ind i Berufjord, nær Kap Farvel, og han taler om Jagt paa hvide Bjørne paa Korsø og Jagt paa Rener, der om Høsten kom i stort Tal til Renø, nu Akia, udfor Einarsfjord, nu Igaliko-Fjord. Blandt Grønlands Frembringelser nævnes, foruden hvide Bjørne og Rensdyr, ogsaa Hvaltænder (af Narhval), Hvalros-Hud og -Tænder og „allehaande Fiskekjøn (ɔ: Havdyr) mere end i noget andet Land“.

En Oplysning indeholdes endnu i Stednavnet Melrakkanes, Fjeldræve-Næs, et Navn, der findes i de gamle islandske Skildringer af Grønland; det menes at være Spidsen af den Halvø, hvorpaa nu Frederiksdal ligger (se Finnur Jónsson, Grønlands gamle Topografi, Medd. om Grønl., 20de Hefte, 1898, p. 282).

Oftere omtales i Sagaerne, at Nordboerne fra deres Bygder i Syd-Grønland drog ud paa Fangst-Tog til Nord-Grønland, hvor de fandt Sæler, Hvaler og Hvidbjørne i Mængde. (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 241—245, og andre Steder.)

At Nordboerne i Middelalderen havde lært adskillige af Grønlands Dyr at kjende, fremgaar klart nok af Indholdet af Kjøkkenmøddingerne ved Ruinerne af deres Huse i Egnen om Nutidens Julianehaab. Der er dér bragt for Dagen Knogler af følgende vilde Dyr: *Canis lagopus*, *Ursus maritimus*, *Trichechus rosmarus*, *Erignathus barbatus*, *Phoca vitulina*, *Ph. foetida*, *Ph. groenlandica*, *Cystophora cristata*, *Rangifer tarandus*, foruden en Del ubestemmelige Knoglestykker af Hvaler; Sæl-Knogler ere især talrige; flest findes af Svartsiden, næstflest af Blæresæl. Af tamme Dyr findes ogsaa Levninger i de samme Dynger, af Hund, Hest, Ged, Faar og Oxe, flest af Ged og Oxe. (H. Winge, i D. Bruun: Arkæol. Unders. i Julianehaabs Distrikt; Medd. om Grønl., 16de Hefte, 1895, p. 434—437.)

I de Optegnelser, som Erkebiskop Erik Walkendorff i Trondhjem omkring Aar 1516 har samlet til Oplysning om Forholdene i Grønland, hvormed man allerede for en Tid siden havde mistet alt Samkvem, findes følgende: „Disse Ware fall udi Grønland: Sabel-Maar, Hermelin, hvide Falche, Sielspech, noch Hvalspech, Rosmertand..., Fisch, noch Lax, noch Elshuder och allehaande Felwerch, Los, Refve, Ulffve oc Felfrasser.“ I andre Afskrifter af Fortegnelsen findes ogsaa opført: Bæver, Selskind, Rosmerhuder oc Reeb deraf, Eenhjørningshorn, Rintzhuder, hvide og sorte Bjørne, Oddere. (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 492—493.) Der er jo en Del af de paagjeldende Dyr, der ikke have kunnet skaffes i Grønland: Zobel, Elsdyr, Los, Fjelfras, Bæver, sort Bjørn, Odder, vel ogsaa Hermelin og Ulv; men over Grønland kunde alt det, der ikke er grønlandsk, være kommet til Europa fra Vinland. I Fortællingen om Thorfinn Karlsefne's Rejse fra Grønland til Vinland, Aar 1007 til 1011, nævnes i hvert Fald „Graaværk, Zobelskind og alskens Skindvarer“, som de Indfødte, Skrælingerne, i Vinland solgte til Nordboerne, og som bragtes hjem til Grønland og senere, Aar 1013, til Norge, sammen med mange andre nordamerikanske Frembringelser. (Erik Røde's Saga; Grønl. hist. Mindesm., Bd. 1, p. 240—247; Bd. 3, p. 901.)

Det varede til langt hen i det 18de Hundredaar, inden nogen talte om Grønlands Pattedyr med samme Kyndighed som Kongespejlets Forfatter. Fra de første Rejser til Grønland i den nyere Tid, Jacob Alday's Rejse i 1579 (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 641—647) og Magnus Heinesen's Rejse i 1581 (l. c., p. 653—657) nævnes ingen Pattedyr. Fra John Davis' tre Rejser til Grønlands Vestkyst i Aarene 1585—87 (Hakluyt: Coll. of the early voyages, travels, and discoveries of the English Nation, new ed., vol. III, 1810, p. 132—157) meldes kun enkelte Gange om „Seals“ og „Whales“; blandt Grønlands Frembringelser, som man tilbyttede sig fra de Indfødte, nævnes: „seale skinnes, stagge skinnes (ɔ: Hjorte-Skind), white hares“ og „harts hornes“ (ɔ: Hjorte-Horn), og der tales om „a piece of Vnicorns horne, as I did judge“. Fra John Cunningham's, James Hall's og Godske Lindenov's Rejse til Vestkysten i 1605 (Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 670—690; Purchas, His Pilgrims, part III, 1625, p. 814—821) meldes om indhandlede Skind af Sæler, Ræve og Hvidbjørne, Hvalbarder, Hvalrostænder og Enhjørninghorn; Hall (Purchas, l. c., p. 819) nævner ogsaa „Harts Hornes“ og siger, at man oppe i Land fandt „the footing and dunging of diuers beasts, which we did suppose to be deer“. Intet nyt nævnes fra de samme Mænds Rejse til Vestkysten i 1606 eller fra Hall's og Carsten Richardsen's Rejse udenfor Østkysten i 1607. I W. Baffin's Beretning om hans og Hall's Rejse til Vestkysten Aar 1612 (Purchas, l. c., p. 831—836) nævnes Hvalbarder, „Seales, Morses, and other kinds of fishes“. Og, siges der: „There are great store of Foxes in the Islands, and in the Mayne, of sundry colours. And there are a kind of Hares as white as Snow, with their furre or haire very long. Also there be Deere, but they are most commonly up within the Mayne very farre; because the people doe so much hunt them, that come neere the Sea. I saw at one time seuen of them together, which were all that wee did see in the Country“. Desuden siges, at man havde set Fodspor af „some great Beast, which wee supposed to be of some great Elke“; utvivlsomt har det været Aftryk af Rensdyrets brede Hove. Fra W. Baffin's Rejse i 1616 langs Grønlands Vestkyst helt op i Mundingen af Smith-Sund (Purchas, l. c., p. 843—848) berettes, at man paa 73½° omtrent fik Stykker af Enhjørning- og Hvalros-Tænder, og at Grønlænderne sagde, at der længere nordpaa var mange af dem at faa. I Baffins-Bugt, paa 74°—75° omtrent, saa man sidst i Juni i Drivis „the fishes with long hornes, many and often, which wee call the Sea Vnicorne". I Wolstenholme-Sund, i Whale-Sund og i Mundingen af Smith-Sund fandtes mange Grand Baye Whales (ɔ: *Balæna mysticetus*) først i Juli. Fra David Danell's Rejser i 1652 og 53, tilsøs langs Østkysten, iland paa Vestkysten (John Erichsen: Udtog af Chr. Lunds Indber. ang. de i Aarene 1652 og 1653 foranstaltede Søtoge til Grønland, 1787; ogsaa Grønl. hist. Mindesm., Bd. 3, p. 712—722; og Olearius: Vermehrte newe Beschreibung der Muscowitischen und Persischen Reyse, 1656, p. 173 og 175) meldes kun fra Vestkysten om Ræve, Rensdyr, Sæler, Rosmer, Enhorn, Finfiske, Hvalfiske.

Om Narhvalens Tand skrev Ole Worm i 1638 en lille Afhandling: An os illud, qvod vulgo pro cornu Monocerotis venditatur, verum sit Unicornu. Man havde glemt Kongespejlets rigtige Oplysninger om Enhjørningens Tand; de Søfarende hjembragte nu ofte „Hornet", men gav ingen forstaaelig nærmere Underretning om det, og det var blevet et Stridsspørgsmaal, om det var et Horn eller en Tand. En Hovedskal med isiddende Tand, hjembragt fra de grønlandske Have, havde Worm faaet Lejlighed til at undersøge, og han giver nu en rigtig Fremstilling af Forholdene. I Thomas Bartholin's De Unicornu observationes novæ, 1645, er Worm's Afhandling optrykt, p. 98—102, sammenstillet med Efterretninger om mange andre „hornede" Dyr eller Væsener, virkelige eller tænkte, og ledsaget af et Par smaa Billeder forestillende Narhvalens Hovedskal med isiddende Tand og løse Tænder. Udførligere Oplysninger gav Worm selv i Museum Wormianum seu historia rerum rariorum, tam naturalium, qvam artificialium, etc., 1655, hvor han ogsaa gav Billeder af Hovedskallen set ovenfra, bagfra og nedenfra. Han gjengav desuden en Tegning, sendt ham af Thorlak Skulason, forestillende en Narhval, der med den grønlandske Is var kommen til Island; men dette Billede er i flere Henseender mislykket. Samme Sted har Worm givet en Oversigt over Kongespejlets Hvaler. Sine Billeder af Narhvalen havde Worm forud meddelt La Peyrère, der har gjengivet dem i sin Relation du Groenland, 1647, tilligemed Worm's Forklaring.

I sin Spitzbergische oder Groenlandische Reise Beschreibung gethan im Jahr 1671, 1675, gav F. Martens Oplysninger om Dyr, som han paa sin Rejse til Spitsbergen som Skibsbarber ombord paa et Hvalfanger-Skib enten selv havde set eller havde hørt omtale.

Af Hav-Pattedyr omtales: „Seehund, den man auch Rubbe oder Salhund nennt", „Wall-Ross", „Meerschwein oder Tunin", „Butskopf" og en anden noget lignende Art, der efter Skildringen er *Orca gladiator*, „Weissfisch", „Einhorn", „Sägenfisch ins gemein genannt Schwerdtfisch" (ɔ: *Pristis*, i Skildringen af Levemaade forvexlet med *Orca*), „Wallfisch", „Finfisch"; ogsaa „Nord-Kaper Wallfisch" nævnes. Nordhvalen, Wallfisch, skildres udførligst og bedst, med Hensyn til Ydre og Levemaade; men ogsaa om flere af de andre gives gode Oplysninger; nogle af Hval-Arterne lade sig dog ikke sikkert gjenkjende. Sæl-Arter ere ikke skjelnede. Afbildede ere Hvalros, en Sæl, Nordhval, Finhval (vist *Balænoptera musculus*). Det er ikke med fuld Ret, at dette Arbejde opføres blandt dem, der handle om Grønland; men Martens' Iagttagelser have været et ikke uvæsenligt Grundlag for Arbejder, der senere ere skrevne om Grønlands Dyr.

Narhvalens Tænder gav T. L. Tychonius Lejlighed til hans Afhandling: Monoceros piscis haud monoceros, ad veram formam nuperi e mari Gronlandico hospitis depictus et descriptus, 1706. (En mindre væsenlig Fortsættelse fulgte 1707.) Et helt afskaaret Hoved af en Narhval-Han var, sammen med nogle andre Dele af Dyret, bragt til Kjøbenhavn fra Havene om Grønland; i Overkjæben fandt Tychonius den lille vantrevne Stødtand, foruden den store; han beskriver og afbilder sit Fund og sammenstiller sin „tvetandede" Narhval, med de højst ulige Tænder, med en tvetandet Narhval, med to lange Tænder, der i 1684 af Dirk Petersen var bragt fra „Grønland" til Hamborg og dér skal være beskreven og afbildet af Phil. Zesen. Tychonius giver ogsaa Billeder af Narhvalens Halefinne, Luffe og Penis. — Den, der først har omtalt Narhval-Hannens vantrevne Stødtand, er dog ikke Tychonius, men S. Riesel, i en Afhandling De Unicornu Marino duplici, trykt i Ephemeridum Medico-physicarum Germanicarum Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum Decuriæ III, Annus VII & VIII, for 1699 & 1700, 1702, p. 350—352, pl. (med Billeder af opskaaren Hovedskal og løse Tænder). Riesel siger ikke, hvorfra hans Narhval-Hoved stammede; men sikkert nok har ogsaa det været fra Havene om Grønland. — Allerede tidligere havde S. Blankaart set to Stødtænder hos Narhvalens Unge; hans Melding derom skal findes i Collectanea medico-physica of Hollands Jaar-Register, door S. Blankaart, laatste Deel, 1688, som det opgives af G. Vrolik i 1848—54. — I J. Lauerentzen's Udgave af Oligerus Jacobæus' Museum

Regium seu catalogus rerum tam naturalium qvam artificialium, qvæ in basilica bibliothecæ augustissimi Daniæ Norvegiæqve Monarchæ etc. Hafniæ asservantur, 1710, findes et nyt Billede af det samme afskaarne Narhval-Hoved, som Tychonius havde haft for sig, og som var havnet i den Kongelige Samling. Lauerentzen gjengiver ogsaa det hamborgske Billede af en tvetandet Narhval.

Et ret godt Overblik over, hvad man i Begyndelsen af det 18de Hundredaar vidste om Grønlands Pattedyr, og da især om Havdyrene, gives i C. G. Zorgdrager's Bloeyende opkomst der aloude en hedendaagsche Groenlandsche visschery, door A. Moubach, 1720 (ogsaa oversat paa Tysk: Alte und neue Grönlandische Fischerei und Wallfischfang, 1723). Skjønt Hvalfangere, Sælfangere og Handelsmænd dengang allerede i lang Tid havde gjort Farter til Havene om Grønland og handlet med de Indfødte paa Vestkysten, var det kun tarvelige Oplysninger, man havde samlet. Bedst kjendte man Nordhvalen og især dens Færden i Havet om Spitsbergen; dens Ydre og Levemaade skildrer Zorgdrager ret indgaaende; ogsaa Hvalrossen er ret godt skildret; for Narhvalens Vedkommende gjengives næsten kun, hvad der var sagt af Worm (et Hoved af en tvetandet Narhval, hjembragt til Amsterdam, omtales); og hvad der oplyses om andre Hvaler og Sæler er kun lidt; blandt de ægte Sæler skjelnes ingen Arter. Udtrykkelig som grønlandske nævnes foruden Hvalros og Isbjørn: Hvalfisk (ɔ: *Balæna mysticetus*), Potfisk (ɔ: *Physeter macrocephalus*) og Enhorn eller Hornfisk (ɔ: *Monodon monoceros*); ikke som særlig grønlandske, men dog som hjemmehørende i Havet omkring Island, Spitsbergen og Grønland, nævnes Finfisk (ɔ: *Balænoptera sp.*), Sværd-, Sav- eller Tandfisk (efter Beskrivelsen, som hos Martens, en Sammenblanding af *Pristis* og *Orca*), Nordkaper (sikkert *Balæna australis*, *biscayensis*) og Hvidfisk (ɔ: *Delphinapterus leucas*). Afbildet er Narhvalens Hovedskal, Ydre af Nordhval, Finfisk, Potfisk, Hvalros og en Sæl. Som et Kildeskrift for Hvalfangstens Historie har Zorgdrager's Arbejde stort Værd.

Hans Egede, der fra 1721 i 15 Aar levede paa Grønlands Vestkyst, mest i Godthaab, lærte Vestkystens Land-Pattedyr godt at kjende. I Det gamle Grønlands nye Perlustration, 1741, p. 32—34, omtales Isbjørn, Rensdyr, Hare og Ræv ret udførlig, og de ere afbildede, om end kun tarvelig. Af Sælerne omtales Hvalrossen (p. 45), og ellers siges der (p. 46) at være „adskillige Sorter, store og smaa . . . foruden Klap-Myssen“; afbildede ere Hvalros, „Spraglet Sæl“, „Svartside“ og „Klapmüts“. Af Hvaler nævnes og omtales

(p. 36—45) mere eller mindre udførlig og mere eller mindre rigtig, tildels efter Zorgdrager, Finnefisk (ɔ: *Balænoptera*), Fisk med Barder (ɔ: *Balæna mysticetus*), Nordkaper (vist *Balæna australis*), Sværdfisk (i Beskrivelsen, som hos Martens og Zorgdrager, en Blanding af *Pristis* og *Orca*, men Billedet forestillende *Orca*), Kaskelot eller Potfisk (ɔ: *Physeter macrocephalus*), Hvidfisk (ɔ: *Delphinapterus leucas*), Butskop (vist *Globiceps melas*), Enhjørning (ɔ: *Monodon monoceros*), Nise eller Marsvin (ɔ: *Phocæna communis*); afbildede ere Enhjørning, Hvidfisk, Hvalfisk (ɔ: Nordhval), Finnefisk, Sværdfisk. Om Grønlændernes Udnyttelse af Dyrene meddeles adskilligt. Af de grønlandske Sagn-Dyr nævnes blandt andre Amarok, Ulven. — En Del Oplysninger, især om de almindeligste Arter, havde Hans Egede allerede meddelt i Omstændelig og udførlig Relation angaaende den grønlandske Missions Begyndelse og Fortsættelse, 1738, en Slags Dagbog over Oplevelser i Aarene 1721 til 36. — Lignende spredte Meddelelser om Pattedyr paa Vestkysten, mest fra Egnen om Godthaab og om Disko-Bugt, gives af Paul Egede i Efterretninger om Grønland uddragne af en Journal holden fra 1721 til 1788, 1788.

Johann Anderson's Efterretninger om Island, Grønland og Strat Davis, 1748 (Oversættelse af den tyske Udgave fra 1746), indeholder intet Fremskridt i Kundskaben om netop Grønlands Dyr, men bringer dog en Del nye Oplysninger om nogle af de mere fremtrædende, alt tidligere kjendte, nordiske Hvaler. Paa to Tavler findes Billeder af Narhval og Kaskelot strandede ved Elbens Munding og desuden Gjengivelser af de hamborgske Billeder af Hovedskallen af en tvetandet Narhval og af Tychonius' Billeder af Narhval-Dele.

Enkelte Meddelelser om Ræve og Rensdyr, efter Iagttagelser paa et tiaarigt Ophold ved Frederikshaab, gav L. Dalager i sine Grønlandske Relationer, 1752.

David Cranz giver i Historie von Grönland, 2. Aufl., Theil I, 1770 (1ste Udg. 1765), en Fremstilling af Grønlands Pattedyr; men heller ikke heri indeholdes noget egenligt Fremskridt. I Skildringen af Hvalerne er Anderson nærmest fulgt, og de fleste af dem nævnes ikke særlig som grønlandske. Bedst er Oversigten over Sælerne; foruden Hvalrossen omtales Kassigiak (ɔ: *Phoca vitulina*), Attarsoak (*Ph. groenlandica*), Neitsek (*Ph. foetida*), Neitsersoak (*Cystophora cristata*) og Uksuk (*Erignathus barbatus*). En ganske enkelt Oplysning findes ogsaa i Theil III.

Noget mere indgaaende Kjendskab til Grønlands Pattedyr, og da især til Sæler og Hvaler, viser H. Chr. Glahn i Anmærkninger over de tre første Bøger af Hr. David Crantzes Historie om Grønland, 1771. For Sælernes Vedkommende meddeles blandt andet en Del af de grønlandske Navne for Arternes forskjellige Alderstrin. For Hvalernes Vedkommende gives blandt andet en Fortegnelse over Arterne, efter deres grønlandske Navne; Fortegnelsen indeholder en Del Navne, som det ikke er lykkedes at tyde; de Arter, der kunne gjenkjendes, ere følgende:

1. *Balæna mysticetus* (Arbek).
2. *Balænoptera musculus*? (Tunnolik).
3. *Balænoptera gigas*? (Tunnolirksoak).
4. *Megaptera boops* (Kipporkak og ?Kipporkarnak).
5. *Phocæna communis* (Nesa og ?Nesangvoak).
6. *Orca gladiator* (Artlok og Artlorsoak og maaske Pernak).
7. *Globiceps melas* (Nesarnak, maaske ogsaa Nesarnarsoak og Nesarpek).
8. *Delphinapterus leucas* (Kellelluak kakortok).
9. *Monodon monoceros* (Kellelluak kernertok).
10. *Hyperoodon rostratus* (Arnarnak).
11. *Physeter macrocephalus* (Kigutilik).

Den første klare, udførlige Fremstilling af Grønlands Pattedyr skyldes Otto Fabricius, der i sin Fauna Groenlandica, 1780, p. 1—52, samlede de Erfaringer, han havde gjort paa Grønlands Vestkyst, mest ved Frederikshaab, under sit sexaarige Ophold dér, fra 1768. (Enkelte Oplysninger fra Fabricius vare allerede meddelte i O. F. Müller's Zoologiæ Danicæ Prodromus, 1776.) Særlig stort er Fremskridtet i den rigtige, tildels banebrydende, Erkjendelse af Sælernes Arter, Alderstrin o. s. v.; mindst vellykkede ere Oplysningerne om de sjeldnere blandt Hvalerne. Følgende ere de Arter, der omhandles, under linneiske Navne:

1. *Lepus variabilis* (*Lepus timidus* hos Fabricius).
2. *Canis lagopus.*
3. *Ursus maritimus.*
4. *Trichechus rosmarus.*
5. *Erignathus barbatus* (*Phoca barbata*).
6. *Phoca vitulina.*
7. *Phoca foetida.*
8. *Phoca groenlandica.*
9. *Cystophora cristata* (*Phoca leonina*).
10. *Rangifer tarandus* (*Cervus tarandus*).
11. *Ovibos moschatus* (*Bos grunniens*, efter et Stykke af en Hoved-

skal og nogle andre Dele fundne paa Drivis, rigtig bestemte i en senere Afhandling af Fabricius).

12. *Balæna mysticetus.*
13. *Balænoptera rostrata* (*Balæna rostrata*).
14. *Balænoptera musculus* (*Balæna physalus*).
15. *Megaptera boops* (*Balæna boops* & ? *B. musculus*).
16. *Phocæna communis* (*Delphinus phocæna*).
17. *Orca gladiator* (*Physeter microps* & *Delphinus orca* & ?*Physeter catodon*).
18. *Globiceps melas* (*Delphinus tursio*).
19. *Delphinapterus leucas* (*Delphinus albicans*).
20. *Monodon monoceros.*
21. *Hyperoodon rostratus* (*Monodon spurius*).
22. *Physeter macrocephalus.*

Desuden opføres som mere tvivlsomme, tildels kun efter Grønlændernes Beretninger: *Trichechus manatus* (efter et Stykke af en Hovedskal, der maaske, som sagt af Iap. Steenstrup i Tillægget til Rink's „Grønland", 1857, p. 8, har været af en *Anarrhichas*, et Dyr, som Fabricius iøvrigt kjendte meget vel, maaske af en ung Hvalros, hvorpaa det opgivne grønlandske Navn Auvekæjak kunde tyde, sammenl. Fabricius, Skrifter af Naturhist. Selsk, Bd. 1, Hefte 2, 1791, p. 161, og Brown, Proceed. Zool. Soc. London, 1868, p. 358), *Phoca ursina* (efter Grønlændernes Beskrivelse, maaske Ungen af Hvalros, som man maa slutte efter det grønlandske Navn, der ogsaa for denne er Auvekæjak), *Mustela gulo* (nærmest efter Grønlændernes Fortællinger om Kappik, nedarvede Sagn om Jerven), *Ursus luscus* (ligeledes efter Grønlændernes Sagn om Amarok, Ulven) og nogle andre, tildels fabelagtige Dyr, der kun nævnes med deres grønlandske Navne: Siguktok (en Sæl „med lang Snude", maaske *Halichoerus grypus*), Imab-Ukallia („Sø-Hare", en hvid Afændring af en eller anden Sæl), Atarpiak eller Atarpek (en Slags Sæl, fabelagtig beskreven), Kongeseteriak eller Kongevsetoke (en Slags „Havmand"), Sigukitsok (maaske et Navn for *Megaptera boops*), Nesarpek (en stor Delfin, maaske *Orca* eller *Globiceps*). For hver Art gives saavidt muligt Synonym-Liste, Beskrivelse af Ydre og Levemaade og af Grønlændernes Udnyttelse af den.

I flere senere Afhandlinger har Fabricius givet yderligere Oplysninger om Grønlands Pattedyr:

O. Fabricius: Om Hvalaaset; Vidensk. Selsk. Skr., nye Saml., 1ste Del, 1781; p. 557—578, pl. Handler om de Dyr, der tjene Nordhvalen til Føde, især „*Cancer pedatus*“ og „*C. oculatus*“ (begge *Mysis sp.*), ogsaa „*Argonauta arctica*“ og „*Clio retusa*“ (*Limacina helicina* og *Clione limacina*).

O. Fabricius: Om Drivisen i de nordlige Vande og fornemmelig i Davis-Strædet; Vidensk. Selsk. Skr., nye Saml., 3dje Del, 1788; p. 65—84. Indeholder, p. 82, nærmere Redegjørelse for de Dele af en Moskusoxe, der vare fundne paa Drivisen, og en Afbildning af Hovedskallen gives, hvorefter Arten er let at kjende; Fabricius kalder den endnu her *Bos grunniens*.

O. Fabricius: Fjeldræven (Canis lagopus); Vidensk. Selsk. Skr., nye Saml., 3dje Del, 1788; p. 423—448, pl. (med Billede af Ydre). Meget udførlig Fremstilling af Fjeldrævens Ydre og Levemaade.

O. Fabricius: Udførlig Beskrivelse over de grønlandske Sæle; første Stykke; Skrifter af Naturhistorie-Selskabet, 1ste Bd., 1ste Hefte, 1790; p. 79—157; andet Stykke; ibd., 2det Hefte, 1791; p. 73—170, pl. XII & XIII (med Billeder af Hovedskaller af Svartside, Blæresæl, Remmesæl og Graasæl, den sidste fra Danmark). Et grundlæggende Arbejde, der for lang Tid var og tildels endnu er et af de vigtigste Kildeskrifter om de nordiske Sæler. Foruden de grønlandske Phocider, som han selv kjendte saa godt, *Phoca groenlandica*, *Ph. foetida* (*hispida*), *Ph. vitulina*, *Ph. cristata*, *Ph. barbata*, opregner han nogle andre, som han kun kjendte efter Grønlændernes Skildringer, og som allerede ere nævnte i Fauna Groenlandica, skjønt dér mest uden systematisk Navn: *Phoca ursina* (Grønlændernes Auvekæjak, maaske Ungen af Hvalros, i Beskrivelsen dog meget fabelagtigt indblandet), *Phoca porcina* (Siguktok), *Phoca leporina* (Imab-Ukalia, hvid med røde Øjne, forskjellig fra den hvide Afændring af *Phoca foetida*, der kaldes Ukalerajek, altsaa vel en Afændring af en af de andre Arter), Atarpiak eller Atarpek.

O. Fabricius: Nøjagtig Beskrivelse over alle Grønlændernes Fange-Redskaber ved Sælhunde-Fangsten; Vidensk. Selsk. Skr., 5te Bd., 2det Hefte, for 1808, 1810; p. 125—178, pl.

O. Fabricius: Zoologiske Bidrag; 1ste Bidr., om Moskusoxen, Bos moschatus; 2det Bidr., om Stubhvalen, Balæna boops; Vidensk. Selsk. Skr., 6te Bd., 1ste Hefte, for 1809, 1818; p. 61—83, pl. (med Billede af Ydre af *Megaptera boops*). Indeholder en kort Meddelelse om den rette Bestemmelse af de paa Drivisen fundne Levninger af en Moskusoxe og en udførlig Fremstilling af *Megaptera boops* med Hensyn til Ydre og Levemaade.

O. **Fabricius**: Nøjagtig Beskrivelse over Grønlændernes Landdyr-, Fugle- og Fiskefangst med dertil hørende Redskaber; Vidensk. Selsk. Skr., 6te Bd., 2det Hefte, for 1812, 1818; p. 231—272, pl. Under Fiskefangst omhandles ogsaa Fangsten af de forskjellige grønlandske Hvaler.

I Fabricius' efterladte Haandskrift findes vel for flere Arters Vedkommende udførligere Beskrivelser end i de trykte Afhandlinger; men Indholdet er dog i Hovedsagen det samme.

Fabricius' Fauna Groenlandica og hans andre Arbejder vare et godt Grundlag. Det væsenligste af det, der er vundet ved den lange Række af senere Værker, der paa en eller anden Maade give Oplysninger om Grønlands Pattedyr, er en mere indgaaende Kundskab om Hvalerne, der især skyldes Undersøgelser af Holbøll og Eschricht, og en mere klar Forestilling om Dyrenes Udbredelse langs Grønlands Kyster. Til de Arter, som Fabricius kjendte, har der kun været at føje tre Landdyr, levende paa de dengang ukjendte Dele af Nord- og Østkyst, og fem Hvaler, mest tilfældige Gjæster.

Hvad der er fremkommet til Oplysning om Grønlands Pattedyr efter Fabricius er i Hovedsagen følgende:

H. **Chr. Glahn**: Forsøg til en Afhandl. om Grønlændernes Skikke ved Hvalfiskeriet; Nye Saml. af kgl. Norske Vidensk. Selsk. Skr., Bd. I, 1784; p. 273—296. Indeholder enkelte Oplysninger til Nordhvalens Naturhistorie.

Peder Olsen Walløe: Udtog af en Dagbog holden i Aarene 1751—1753 paa en Rejse i Grønland; udg. af O. Fabricius; Samleren, et Ugeskrift, Bd. 1, 1787. Indeholder ganske enkelte Oplysninger om Pattedyr paa den sydligste Del af baade Vest- og Østkyst.

D. de **Jong**, H. **Kobel** & M. **Salieth**: Nieuwe beschryving der Walvisvangst en Haringsvisschery, met veele byzonderheden daar toe betrekelyk, 1792. Giver mange Oplysninger til Hvalfangstens og Sælfangstens Historie i Havene om Grønland, især i Spitsbergen-Egnen. Hvad der meddeles i særlig naturhistorisk Retning er tarveligt; der findes egne Afsnit handlende om Grønlands Pattedyr; men heri indeholdes neppe noget udover det, der allerede kjendtes fra ældre Skrifter, af Martens, Zorgdrager, Egede, Anderson, Cranz o. s. v.; Fabricius' Arbejder synes Forfatterne ikke at have kjendt. Paa to Tavler gjengives de Billeder af Narhval og Kaskelot, der findes hos Anderson.

A. **Arctander**: Udskrift af en Dagbog holden i Grønland paa en Recognoscerings-Rejse i Julianehaabs Distrikt i Aarene

1777—1779; Samleren, et Ugeskrift, Bd. 6, 1793; p. 1105—1242. Indeholder et Par Ord om Hare og Rensdyr.

J. **Collin**: Efterretninger om Grønland, uddragne af Kollegial-Akter af Aarene fra 1798 til 1807; Det Skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter, 5te Aarg., 1809; p. 173—232. Oplyser bl. a. om Vilkaarene for Fangst og Handel ved de forskjellige Bosteder paa den danske Del af Vestkysten, dog kun i større Træk.

W. **Scoresby** junior: Account of the Balæna Mysticetus, or Great Northern or Greenland Whale; Memoirs of the Wernerian Natural History Society, vol. I, for 1808—10, 1811; p. 578—586, pl. XII (med Billede af Ydre). En kort Skildring af Nordhvalens Ydre og Levemaade, støttet paa Iagttagelser ved Hvalfangst ved Grønland.

E. **Home**: On the Tusks of the Narwhale; Philos. Transact. Roy. Soc. London, 1813; p. 126—130, pl. VII. Oplyser om Forskjellen i Stødtændernes Forhold hos Hanner og Hunner, tildels efter Stof hjembragt af Scoresby fra de grønlandske Have. Tydningen er dog ikke den rette; de vantrevne Tænder tydes som endnu ikke frembrudte Mælketænder bestemte til senere at fortrænges. Paa Tavlen er afbildet Hovedskaller af Han og Hun med aabnede Tandgruber.

C. L. **Giesecke**: Artiklen „Greenland" i Brewster's Encyclopædia, Edinb., vol. X, part II, 1816. Giver, p. 496—500, en ret udførlig Oversigt over Grønlands Pattedyr, sluttende sig nær til Fabricius' Fauna Groenlandica. Selv havde Giesecke set en Del under sit Ophold paa Grønlands Vestkyst fra 1806 til 1813.

B. **O'Reilly**: Greenland, the adjacent seas, and the North-West Passage, illustrated in a voyage to Davis' Strait, during the summer of 1817, 1818. I Skildringen af Rejsen, der foretoges ombord paa en Hvalfanger, er hist og her nævnet Nordhval, Finhval, Hvidfisk, Narhval og Sæler som sete i Davis-Stræde og Baffins-Bugt; Ræv og Bjørn ere ogsaa en enkelt Gang nævnet. I et eget Afsnit, „Arctic Zoology", p. 97—135, findes nærmere Omtale af „*Trichechus rosmarus, Phoca vitulina, Ph. groenlandica, Ph. hispida, Ph. cristata, Ph. barbata, Canis lagopus, Ursus maritimus, Monodon monoceros, Balæna mysticetus, B. physalus, Physeter macrocephalus, Ph. microps, Delphinus phocæna, D. orca, D. leucas*". Udførligst og bedst er Nordhvalen skildret, de andre ret tarvelig; Sæl-Arterne nævnes vel ved Navn, men ere ellers helt forblandede; hvad der menes med *Balæna physalus* og *Physeter microps*, er ikke sikkert. Afbildede ere Ræv, Bjørn, Nordhval og Spækhugger.

W. E. **Leach** & J. **Ross**: Afsnittet „Mammalia" i Appendix

II til J. Ross: A voyage of discovery in H. M. S. Isabella and Alexander, for the purpose of exploring Baffin's Bay, 1819; p. XL—XLVII. Indeholder kun Meddelelser om et Par Arter fra Grønlands nordlige Vestkyst, iagttagne i Sommeren 1818. I selve Skildringen af Rejsen findes enkelte flygtige Ord om Pattedyr. (I en anden Udgave af samme Værk skal Haren fra Landene Øst og Vest for Davis-Strædet være søgt udmærket som egen Art og ved et Uheld have faaet to Navne, *Lepus arcticus* Ross og *L. glacialis* Leach; i nærværende Udgave kaldes den *Lepus* —?)

W. Scoresby junior: An account of the Arctic Regions with a history and description of the Northern Whale-Fishery, vol. I & II, 1820. I 1ste Bind findes A sketch of the zoology of the Arctic Regions, hvori der, p. 449—501, gives A description of animals of the Cetaceous kind, frequenting the Greenland Sea, Havet Øst for Grønland, og, p. 502—526, Some account of the Quadrupeds inhabiting Spitzbergen, and the Icy Seas adjacent. De Hav-Pattedyr, der omtales, ere: *Balæna mysticetus*, *Balænoptera gibbar* or *physalis* (ɔ: *B. gigas*, i hvert Fald væsenligst), *B. rorqual* (maaske *B. musculus*, men neppe sikkert skjelnet fra foregaaende), *B. jubartes* (vist ubestemmelig), *B. acuto-rostrata* (*B. rostrata*), *Monodon monoceros*, *Delphinus deductor* (*Globiceps melas*), *Delphinapterus beluga* (*D. leucas*), *Trichechus rosmarus*, *Phocæ*. For Nordhvalens Vedkommende gives mange og gode Oplysninger om Ydre og Levemaade og, i vol. II, om Fangsten og Fangstens Historie; Narhval og Hvalros behandles ogsaa ret udførlig. Hvad der siges om de andre, er ikke meget værdifuldt. Hvorfor *Balænoptera jubartes* og *Delphinus deductor* optages blandt Dyrene fra „Greenland Sea", sees ikke. Sæl-Arter ere ikke skjelnede. Gode Billeder gives af Nordhval og Narhval, ogsaa af Vaagehval, Grindehval og Hvidfisk, men kun i Gjengivelser af Tegninger af Dyr strandede ved Skotland. *Balænoptera gigas* omtales for første Gang kjendelig fra grønlandske Farvande, fra Davis-Strædet. Den grønlandske Pattedyr-Liste voxede til 23.

W. E. Parry: Journal of a voyage for the discovery of a North-West Passage, in the years 1819—20, 1822. Indeholder et Par Iagttagelser om Hvalros og Isbjørn sete ude i Davis-Strædet i Sommeren 1819.

G. W. Manby: Journal of a voyage to Greenland, in the year 1821, 2 ed., 1823. Giver Meddelelser om Isbjørn, Hvalros og andre Sæler uden nærmere Hensyn til Art, om Narhval, Finhval og især om Nordhval, sete paa en Sommer-Rejse i Havet Øst for Grønland, mest i Randen af Drivisen mellem Island og Spitsbergen, med et Hvalfanger-Skib ført af Scoresby. De fleste af de nævnte Dyr ere afbillede.

W. Scoresby junior: Journal of voyage to the northern Whale-Fishery, including researches and discoveries on the eastern coast of West Greenland, made in the summer of 1822, in the ship Baffin of Liverpool, 1823. Giver hist og her i Skildringen af Rejsen nogle Oplysninger om Pattedyr sete i Havet Øst for Grønland og ved eller paa Kysten paa Strækningen mellem 70° og 75° omtrent. Nordhval og Narhval omtales ret udførlig med Hensyn til Ydre og Liv; lidt om deres indre Bygning meddeles ogsaa. Side 416—421 findes en Oversigt over 9 Arter fra den nævnte Kyst, blandt dem, som ny for Grønland, „*Mus groenlandicus*" (ɔ: *Myodes torqvatus*), udførlig beskreven af Dr. Traill. Hvad der menes med *Phoca vitulina*, *Ph. hispida*? (de eneste Sæler, der nævnes foruden Hvalrossen) og *Balæna gibbar*, er ikke sikkert. — Den grønlandske Pattedyr-Liste voxede til 24.

F. Chr. Raben: Udtog af en Dagbog holdet paa en Rejse i Grønland i Sommeren 1823; Tidsskr. for Naturvidenskaberne, Bd. 3, 1824; p. 271—289; Bd. 4, 1826; p. 1—35. Indeholder nogle faa Meddelelser om Pattedyr iagttagne ved Lejlighed paa Rejsen, der gik til Godthaab, Fiskenæs og Frederikshaab.

D. Ch. Clavering: Journal of a voyage to Spitzbergen and the East Coast of Greenland, in H. M. Ship Griper; Edinb. New Philos. Journ., April—July 1830; p. 1—30. (Her omtalt efter Oversættelse i Petermann's Mittheilungen, Bd. 16, 1870; p. 320—329.) Giver enkelte Oplysninger om Pattedyr sete paa den nordlige Del af Grønlands Østkyst i Eftersommeren 1823.

W. A. Graah: Undersøgelses-Rejse til Østkysten af Grønland i Aarene 1828—31, 1832. Giver, p. 193, en Fortegnelse over 9 Arter Pattedyr iagttagne paa den sydlige Del af Østkysten. I Skildringen af Rejsen findes hist og her enkelte Meddelelser om Pattedyr.

C. Mulder: Over de tanden van den Narwal of Eenhoorn, Monodon monoceros L.; Tijdschrift voor Natuurlijke Geschiedenis en Physiologie, Deel II, 1835; p. 65—109, pl. 2 (med Billeder af Narhval-Tænder, unge og gamle, siddende i Kjæben og udtagne). Giver en omhyggelig, naturhistorisk og historisk, Fremstilling af, hvad man dengang vidste om Narhvalens Tandsæt; for de hidtil kjendte tvetandede Narhvaler er der gjort Rede. Det allermeste af

Kundskaben om Narhvalen viser sig at være samlet i de grønlandske Have.

J. H. Reinhardt: Stykket „Pattedyr“ i Indledningen til Ichthyologiske Bidrag til den grønlandske Fauna; Vidensk. Selsk. Skr., VII Del, 1838; p. 86—88. Giver et Par Ændringer og Tilføjelser til Fabricius' Fauna Groenlandica, hvoraf det væsenligste er Oplysning om, at den grønlandske Hare er *Lepus variabilis* (eller *L. glacialis*), og at „*Mus* (*Hypudæus*) *groenlandicus*“ skal tilføjes. Som ny for Grønland nævnes ogsaa Grindehvalen, efter Hovedskaller nedsendte til Museet i Kjøbenhavn, men med Urette; den var allerede opført af Fabricius under Navnet *Delphinus tursio.*

J. Chr. W. Funch: Syv Aar i Nordgrønland, 1840. Skildrer Oplevelser ved Jakobshavn, Ritenbenk og Umanak, hvor Funch virkede som Præst i 1830—37. Enkelte Meddelelser gives om Pattedyr, især om Bjørn og Hvidfisk.

C. Holbøll: Bemærkninger over nogle Pattedyrs og Fugles Dykkeevne; Naturhist. Tidsskr., Bd. 4, 1842—43; p. 277—278. Giver Oplysning om den Tid, som *Balæna mysticetus*, *Delphinapterus leucas*, *Phocæna communis* og *Phoca groenlandica* pleje at tilbringe under Vandet uden at aande, efter Iagttagelser gjorte i Grønland.

D. F. Eschricht: Undersøgelser over Hvaldyrene. Første Afhandl., Bemærkninger over Cetologiens tidligere og nærværende Skjebne; Vidensk. Selsk. naturv. mathem. Afhandl., 11te Del, 1845; p. 129—202. Anden Afhandl., Anatomisk Beskrivelse af de ydre Fosterformer hos to nordiske Finhval-Arter, med Anvendelse paa Physiologien og Zoologien; ibd.; p. 203—279. Tredje Afhandl., Om Fosterformer i Bardehvalernes Ernærings- og Forplantelsesredskaber; ibd.; p. 281—320, pl. I—IV (med Billeder af, bl. a., *Megaptera boops* fra Grønland, Ydre af Foster o. a.). Fjerde Afhandl., Om Næbhvalen; ibd.; p. 321—378, pl. V—VIII. Femte Afhandl., Finhvalernes Osteologie og Artadskillelse; ibd., 12te Del, 1846; p. 225—396, pl. IX—XV (med Billeder af, bl. a., Rygfinne af *Megaptera boops* og Rygfinne og Forlem af *Balænoptera rostrata* fra Grønland). Sjette Afhandl., Udbytte paa en Rejse gjennem det nordvestlige Europa i Sommeren 1846, som Tillæg til de foregaaende Afhandlinger; ibd., 5te R., I, 1849; p. 85—138. Tilsammen ere disse Afhandlinger et af de vigtigste, banebrydende Arbejder til Kundskab om Hvalerne, indeholdende Opklaringer i mange Retninger, for en stor Del bygget paa Stof og Meddelelser modtagne fra

Grønland, især fra Holbøll. Særlig udførlig omhandles Ydre, Skelet og Indvolde af *Balænoptera rostrata* og *Megaptera boops*; men ogsaa om andre grønlandske Arter gives værdifulde Oplysninger, om *Balænoptera gigas* og *Hyperoodon rostratus*.

J. Leslie, A. Jameson, H. Murray: Narrative of Discovery and Adventure in the Polar Seas and Regions, ed. 1845. Det vigtigste af Indholdet i Retning af Pattedyr-Kundskab er en Oversigt over Hvalfangstens Historie op til 1844.

J. E. Gray: The Zoology of the Voyage of H. M. S. Erebus & Terror, vol. I, 1844—75, Afsnittet Mammalia; udkommet 1846, efter hvad der sædvanlig opgives. Giver, pl. 12, et Billede af en Hovedskal af „*Lagenorhynchus leucopleurus*“ (*L. acutus*), der stammede fra Grønland, som Gray senere, i 1866, har oplyst.

C. Holbøll: Notice over Grønlændernes Kiperkarnak; Naturhist. Tidsskr., 2. R., Bd. 2, 1847; p. 308—310. Giver en Skildring af det Ydre af en Pukkelhval, som han havde set i Havet S. for Sukkertoppen, og som han mente maatte være forskjellig fra *Megaptera boops*.

S. Nilsson: Skandinavisk Fauna, Däggdjuren, 2. Uppl, 1847. Indeholder, p. 595—596, en lille Oplysning om „*Delphinus euphrosyne* Gray?“ (*D. holbøllii* Eschr.) fra Grønland. Den grønlandske Liste voxede til 25.

G. R. Waterhouse: A Nat. Hist. of the Mammalia, vol. II, Rodentia, 1848. Omtaler den grønlandske Hare, der henføres til *Lepus glacialis* Leach, som forskjellig fra *L. variabilis*.

D. F. Eschricht: Om de nordiske Hvaldyrs geografiske Udbredelse i nærværende og tidligere Tid; Forhandl. ved de skandin. Naturf. femte Møde, i Kjøbenhavn 1847, 1849; p. 103—118, pl. I. Giver en kort, klar Oversigt over de vigtigste af de grønlandske Hvalers Udbredelse og Vandringer, for en Del paa Grundlag af Holbøll's Iagttagelser. En Tavle oplyser om deres Fordeling i Havet Vest for Grønland efter Aarstiderne.

D. F. Eschricht: Zoologisch-anatomisch-physiologische Untersuchungen über die nordischen Wallthiere, Bd. I, mit funfzehn Tafeln, etc., 1849. Er i Hovedsagen en Gjengivelse af en Del af Eschricht's tidligere paa Dansk skrevne Afhandlinger om samme Emne. Sin væsenligste Betydning i denne Sammenhæng har dette Arbejde ved at indeholde et Tillæg, p. 193—198, med nogle ikke tidligere trykte faunistiske Meddelelser fra Holbøll, skrevne i 1840, og fra Motzfeldt om grønlandske Hvaler.

R. A. Goodsir: An arctic voyage to Baffin's Bay and Lancaster Sound, 1850. Til Oplysning om Grønlands Pattedyr indeholdes ikke andet end et Par Ord om Hvidfisk og Narhval sete i Disko-Bugt paa Rejse med Penny i 1849.

H. Rink: De danske Handelsdistrikter i Nordgrønland, deres geografiske Beskaffenhed og produktive Erhvervskilder, 1ste Del, 1852; 2den Del, 1855. (Se Rink: Grønland, 1857.)

P. C. Sutherland: Journal of a voyage in Baffin's Bay and Barrow Straits, in the years 1850—51, 1852. Giver nogle faa Oplysninger om Pattedyr sete paa den nordlige Del af Grønlands Vestkyst i Sommeren 1850 paa Rejse med Penny.

E. A. Inglefield: A summer search for Sir John Franklin, with a peep into the Polar Basin, 1853. Indeholder et Par Meddelelser om Bjørn og Hvalros sete i Melville-Bugt og i Mundingen af Smith-Sund i Sommeren 1852.

G. Vrolik: Nieuw voorbeeld van twee uitgegroeide stoottanden aan denzelfden Narwal-schedel; Bijdragen tot de Dierkunde, Deel I, 1848—54; 8 p., 1 pl. Beskriver en Hovedskal af en tvetandet Narhval og omtaler de tidligere kjendte lignende Hovedskaller. Paa Tavlen er den paagjeldende Hovedskal afbildet, set ovenfra, stillet overfor en sædvanlig entandet Hovedskal. Det siges ikke, hvorfra Vrolik har faaet sit Stykke; men efter hvad der er oplyst af J. Reinhardt jun., stammer det sikkert fra Museet i Kjøbenhavn og er da utvivlsomt fra Grønlands Vestkyst.

E. K. Kane: Arctic explorations, the second Grinnell exped. in search of Sir John Franklin, 1853, 54, 55, vol. I & II, 1856. Giver ved Lejlighed nogle Oplysninger om Pattedyr paa Grønlands Nordkyst ved Smith-Sund og Kennedy-Kanal, især i Egnen om Rensselaer-Bugt. For første Gang siden Fabricius nævnes Moskusoxen som grønlandsk, efter fundne Skeletter. Et Billede forestiller Hvalros-Jagt, og enkelte andre smaa Dyre-Billeder gives.

Carl Petersen: Erindringer fra Polarlandene, 1850—1855, 1857. Meddeler enkelte Oplysninger om Pattedyr sete paa Rejse med Penny i 1850—51 og med Kane i 1853—55, væsenlig det samme, der meddeles af Sutherland, Kane og Hayes.

H. Rink: Grønland geografisk og statistisk beskrevet, Bd. 1 og 2, 1857. (De to Dele, der tilsammen udgjøre 1ste Bind, ere udkomne ogsaa særskilt i 1852 og 55.) Indeholder en Mængde Oplysninger af mange Slags om de almindelige Pattedyr paa Grønlands Vestkyst, især om dem, der ere de vigtigste for Grønlænderne og for den grønlandske Handel. Et af de værdifuldeste Arbejder til Kundskaben om Grønlands Pattedyr, bygget dels paa egne Iagttagelser under et fleraarigt Ophold i Grønland, fra 1848, med Rejser langs den danske Del af Vestkysten, dels paa et Gjennemsyn af den Kongelige Grønlandske Handels Optegnelser.

J. Th. Reinhardt: Stykket „Pattedyr“ i Tillæg til Rink's Grønland geografisk og statistisk beskrevet, Bd. 2, 1857; p. 3—12. En Navnefortegnelse over Grønlands Pattedyr med korte Oplysninger om deres Forekomst i Landet. Det er den første samlede Fortegnelse, der er fremkommen siden Fabricius' Tid, grundet paa selvstændigt Kjendskab til Dyrene, opnaaet gjennem Samlingerne i Kjøbenhavns Museum; Fremskridtet er iøjnefaldende i Oversigten over Hvalerne. For første Gang nævnes *Lagenorhynchus albirostris* („*Delphinus albirostris*“) som grønlandsk. Den grønlandske Liste voxede til 26.

F. L. M'Clintock: A narrative of the discovery of the fate of Sir John Franklin and his companions, 1859. Indeholder nogle faa spredte Iagttagelser gjorte paa Rejsen med „Fox“, dels i Eftersommeren 1857 langs den nordlige Del af Grønlands Vestkyst, dels i Vinteren 1857—58 i Baffins-Bugt og Davis-Strædet, dels i Sommeren 1858 igjen langs Vestkystens nordlige Del.

Carl Petersen: Den sidste Franklin-Expedition med „Fox“, Capt. M'Clintock, 1860. Indeholder væsenlig de samme Iagttagelser, som ere meddelte af M'Clintock fra samme Rejse.

I. I. Hayes: An Arctic Boat Journey in the autumn of 1854, 1860. Giver nogle faa Meddelelser om Pattedyr sete ved Mundingen af Smith-Sund, paa Kane's Rejse.

Iap. Steenstrup: Mælketandsættet hos Remmesælen, Svartsiden og Fjordsælen (Phoca barbata, Ph. groenlandica og Ph. hispida), og i Anledning deraf nogle Bemærkninger om Tandsystemet hos to fossile Slægter (Hyænodon og Pterodon); Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn., for 1860; p. 251—264, pl. V. Skildrer Mælketænderne hos de nævnte Arter efter Stof hjembragt fra Grønland.

D. F. Eschricht og J. Reinhardt: Om Nordhvalen (Balæna mysticetus L.) navnlig med Hensyn til dens Udbredning i Fortiden og Nutiden og til dens ydre og indre Særkjender; Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861; p. 433—592, pl. I—VI. Den historiske Del skyldes nærmest Reinhardt, det øvrige Eschricht. Et af de vigtigste Arbejder til Kundskab om

Nordhvalen, baade om dens Historie og om dens Bygning, Ydre og Skelet. Især omhandles dens Historie ved Grønlands Vestkyst, hvorfra ogsaa alle de beskrevne og afbildede Stykker stamme. Hvorledes den ofte har været forvexlet med Nordkaperen oplyses. Paa Tavlerne findes, foruden Billeder af Nordhvalens Ydre, Skelet, Skelet-Dele og Strubehoved, ogsaa Billeder af Hovedskaller af *Balænoptera musculus* og *Megaptera boops* fra Grønland. For første Gang gives paa Tryk en utvivlsom Meddelelse, efter et gammelt Haandskrift, om Forekomsten af Nordkaperen (*Balæna australis*) ved Grønland. Den grønlandske Pattedyr-Liste voxede til 27.

D. F. Eschricht: Om Spækhuggeren (Delphinus orca L.); Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl. for Aaret 1862; p. 65—91 og 234—264. Indeholder blandt andet Tydning af Fabricius' *Delphinus orca* og *Physeter microps*, giver en Del Oplysninger om Ydre og Skelet af en Spækhugger fra Grønland (med Afbildning af Bækkenben) og meddeler nogle Iagttagelser af Holbøll og Motzfeldt om Spækhuggerens Forfølgelse af Hvaler og Sæler i de grønlandske Farvande. Paa Art-Spørgsmaalet havde Eschricht ikke fuldt Rede.

J. Reinhardt: Nogle Bemærkninger om Narhvalens Stødtand; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. for 1862; p. 326—335. Søger at godtgjøre, at det i det højeste kan være en sjelden Undtagelse, at den lange Stødtand findes i højre Kjæbe og mangler i venstre, og at begge Stødtænder ere snoede tilvenstre i de ikke helt sjeldne Tilfælde, hvor to veludviklede Stødtænder findes i samme Hovedskal. Iagttagelserne vare mest gjorte paa en Række Hovedskaller af Narhvaler sendte fra Grønland til Kjøbenhavn, blandt dem 5 tvetandede.

J. Reinhardt: Om Klapmydsens ufødte Unge og dens Mælketandsæt; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. for 1864; p. 248—264. Skildrer Ungens Ydre og Tænder, der afbildes, efter et Skind med Hovedskal nedsendt fra Grønlands Vestkyst.

E. D. Cope: Second contrib. to a hist. of the Delphinidæ; Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia for 1865, Afsnit p. 278. Nogle faa Skeletter og Hovedskaller af Hvidfiske hjembragte af Kane og Hayes fra Grønland, i hvert Fald tildels, henføres til fire Arter, *Beluga catodon auctorum* (ɔ: *Delphinapterus leucas*) og *B. rhinodon*, *B. declivis* og *B. concreta*, alle tre nye. De nye Arter have ikke vist sig holdbare.

C. Normann: Hval-, Hvalros- og Sælhundefangstens Historie; Tidsskr. for Søvæsen, ny Række, 1ste Bd., 1865; p. 511—524; ibd., Bd. 2, 1867; p. 26—55, 240—253, 341—353, 449—458, 529—553. Handler mest om Fangsten i Spitsbergen-Egnen og ude i Davis-Strædet; Forholdene nærmest Grønlands Kyst omtales kun lidt. Fremstillingen støtter sig væsenlig til Arbejder af Zorgdrager, Scoresby og andre; om Skandinavernes Deltagelse i Fangsten gives mere selvstændige Oplysninger.

J. E. Gray: Catal. of Seals and Whales in the British Museum, 2 ed., 1866. Nævner nogle faa Skeletter, Hovedskaller o. s. v. af grønlandske Sæler og Hvaler gjemte i British Museum. For første Gang nævnes *Lagenorhynchus acutus* („*L. leucopleurus*") som grønlandsk. Den grønlandske Liste voxede til 28.

I. I. Hayes: The Open Polar Sea, a narrative of a voyage of discovery towards the North Pole in the schooner „United States", 1867. Giver ved Lejlighed Oplysninger om Pattedyr iagttagne paa Grønlands Nordkyst i Egnen om Port Foulke i 1860—61. Et Par Billeder forestille Jagt paa Isbjørn og Hvalros.

J. Reinhardt: Nogle Bemærkninger om Islændernes „Steypireyðr", en Efterskrift til Hr. Hallas's Optegnelser om nogle paa et Hvalfangsttog i Havet omkring Island iagttagne Hvaler; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. for 1867, p. 178—201. Giver ved Lejlighed, p. 195—200, Meddelelse om et Forlem af en Hval, der af H. P. C. Møller var hjemsendt fra Grønland og af Eschricht var omtalt og afbildet og bestemt som værende af samme Art som „Ostendehvalen"; Reinhardt bestemmer det som tilhørende *Balænoptera sibbaldii* (*B. gigas*), Islændernes Steypireyðr, som han mener snarest er forskjellig fra Ostendehvalen, hvad den dog ikke er, som det senere har vist sig. Enkelte Rettelser til Eschricht's Oplysninger om Stykket fremføres.

A. Quennerstedt: Anteckningar om Djurlifvet i Ishafvet mellan Spetsbergen och Grönland, Afsnittet Däggdjur; Kongl. Svenska Vetensk. Akad. Handlingar, Bd. 7, Nr. 3, 1868; p. 9—29, pl. I & II (med Billeder af Ydre af *Phoca groenlandica*, *Erignathus barbatus* og *Cystophora cristata*). Handler især om Sælerne i Drivisen i Jan-Mayen- og Spitsbergen-Egnen, iagttagne paa en Rejse i Foraar og Sommer 1863, søger at oplyse om deres Ydre og Levnet, deres Udbredelse i nærliggende Egne, deres Vandringer o. s. v. og giver Meddelelser til Sælfangstens Historie.

R. Brown: On the Mammalian Fauna of Greenland; Proceed. Zool. Soc. London for 1868; p. 330—362. Notes on the history and geographical relations of the Pinnipedia frequenting the Spitzbergen and Greenland Seas; ibd.; p. 405—440. Notes on the hist. and geogr. rel. of the Cetacea frequenting Davis Strait and Baffin's

Bay; ibd; p. 533—556. Tilsammen give disse tre Afhandlinger den mest omfattende faunistiske Fremstilling af Grønlands Pattedyr efter Fabricius' Fauna Groenlandica. Noget havde Brown selv haft Lejlighed til at iagttage paa to Rejser til Grønlands Vestkyst, i 1861 og 67, og paa Rejser til Spitsbergen-Egnen; noget havde han faaet at vide af danske Embedsmænd i Grønland og af andre, der kjendte Landet; noget havde han ogsaa lært i Kjøbenhavns Museum og i andre Samlinger; for en meget væsenlig Del er hans Arbejde dog en Sammenstilling af hans Forgjængeres; især staar han i Gjeld til Fabricius, Holbøll, Eschricht, Rink og Reinhardt.

D. F. Eschricht: Ni Tavler til Oplysning af Hvaldyrenes Bygning, med Forklaring af J. Reinhardt; Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., Bd. 9, I, 1869. Paa Tavle III, IV og V findes Billeder af Hjernen af *Megaptera boops* og Hjertet af *Balæna mysticetus*, udførte efter Gjenstande modtagne fra Grønland; paa Tavle VIII findes Billeder af Hovedskal og Tandsæt af *Delphinapterus leucas.*

M. Lindeman: Die Arktische Fischerei der Deutschen Seestädte 1620—1868; Ergänzungsheft Nr. 26 zu Petermann's „Geographischen Mittheilungen", 1869. Giver mange Oplysninger til Sæl- og Hvalfangstens Historie; udførligst omtales Tysklands Deltagelse i Fangsten; men ogsaa andre Folkeslags Foretagender nævnes. Til Sæl- og Hval-Arternes Naturhistorie gives næsten ingen Vejledning, bortset fra Nordhvalen. Paa to Kort findes de vigtigste Fangstpladser afsatte.

A. E. Nordenskiöld: Redogörelse för en Expedition till Grönland År 1870; Særtryk af Öfversigt af K. Vet. Akad. Förhandl. 1870, Nr. 10, 1871. Giver, Side 54, en Liste over 9 almindelige grønlandske Pattedyr-Arter, hvis Knogler fandtes i en gammel eskimoisk Kjøkkenmødding ved Sydkysten af Jakobshavns Isfjord.

J. W. Clark: On the skeleton af a Narwhal (Monodon monoceros) with two fully developed tusks; Proceed. Zool. Soc. London for 1871; p. 42—53, 2 fig. (Hovedskal set fraoven og franeden). Handler om et Skelet af en tvetandet Narhval stammende fra Grønlands Vestkyst, modtaget af Museet i Cambridge fra Museet i Kjøbenhavn, giver en historisk Oversigt over Kundskaben om Narhvalens Stødtand og opregner de tvetandede Narhvaler, om hvilke der kunde skaffes Oplysning, ialt 11, de fleste fra Grønlands Vestkyst.

W. Peters: Afsnittet „Säugethiere" i Die zweite deutsche Nordpolarfahrt in den Jahren 1869 und 1870 unter Führung des

Kapitän Karl Koldewey, Bd. 2, 1874; p. 157--169, pl. 1 & 2 (med Billeder af Tandsættet hos en ung Hvalros og af Hovedskallen af *Lepus variabilis*). Giver Meddelelser om Pattedyr fra Grønlands Østkyst iagttagne paa Rejsen med „Germania“ og „Hansa“; de fleste Iagttagelser ere fra Strækningen mellem 73° og 77°, baade fra Drivisen og fra Land, nogle faa ere fra Drivisen udfor den sydligere Del af Kysten. Dels gjengiver Peters, hvad der af Deltagerne i Rejsen, især af A. Pansch og R. Buchholz var berettet ham om Arternes Optræden, dels giver han for nogle Arters Vedkommende korte Oplysninger om Ydre eller Hovedskaller. Ialt nævnes 15 Arter; men af dem ere to Hvaler meget usikre: *Balænoptera boops*? og *Delphinus globiceps*?; derimod er der under en af Arterne, *Phoca groenlandica*, optaget Iagttagelser, der sikkert delvis gjelde en anden: *Phoca foetida*, der ellers ikke nævnes. For første Gang nævnes *Mustela erminea* som grønlandsk; den grønlandske Liste voxede derved til 29. — I Skildringen af Rejsen, samme Værk, Bd. 1, erzählender Theil, bearbeitet von den Mitgliedern der Expedition, 1873—74, findes dels de samme, dels andre Meddelelser om Arternes Optræden; i denne Del findes ogsaa Billeder af Hvalros, Moskusoxe o. a. I et eget Afsnit, p. 536—544, har G. Hartlaub givet en Fremstilling af, hvad man hidtil vidste om Moskusoxens Udbredelse.

A. H. Markham: A Whaling Cruise to Baffin's Bay and the Gulf of Boothia, 1874. Rejsen gik især til Vestkysten af Davis-Stræde og Baffins-Bugt, i Sommeren 1873. Langs Grønlands Vestkyst omtrent fra Holstenborg til Kap York sejlede man i Begyndelsen af Juni. Næsten ingen Iagttagelser over Pattedyr meddeles fra denne Del af Rejsen. En Del Oplysninger gives om den Maade, hvorpaa Fangsten af Nordhvalen drives i Davis-Stræde og Baffins-Bugt.

S. Muller: Geschiedenis der Noordsche Compagnie, 1874. En udførlig historisk Fremstilling af Hollændernes Hvalfangst, især ved Spitsbergen; indeholder kun lidt af naturhistorisk Betydning.

R. Brown: On the Mammalian Fauna of Greenland. etc., i R. Jones: Manual of the Nat. Hist., Geol., and Physics of Greenland, 1875; p. 1—93. Optryk af de tre Afhandlinger i Proceed. Zool. Soc. London, 1868, med enkelte Ændringer og Tilføjelser.

J. Reinhardt: Note on additional Mammals of Greenland, i R. Jones: Manual of the Nat. Hist. of Greenland, 1875; p. 34. Det væsenligste af Indholdet er den Oplysning, at *Canis lupus* havde vist sig ved Umanak i Vinteren 1868—69. Fortegnelsen over Grønlands Pattedyr voxede til 30.

C. H. Davis: Narrative of the North Polar Exped., U. S. Ship Polaris, C. F. Hall commanding, 1876. Indeholder spredte Optegnelser om Pattedyr iagttagne paa Grønlands Nordkyst, især i Egnen ved Thank-God-Harbour, hvor man overvintrede i 1871—72, og ved Port Foulke, hvor en Del af de Rejsende overvintrede i 1872—73; nogle faa Iagttagelser gjordes ogsaa af dem af de Rejsende, der i Vinteren 1872—73 paa en Isflage drev mod Syd gjennem Baffins-Bugt og Davis-Stræde. Efter Meddelelser fra Deltagere i Rejsen har Davis sammenstillet sin Beretning. Et Billede forestiller Jagt paa en Moskusoxe.

H. W. Feilden: On the Mammalia of North-Greenland and Grinnell Land; The Zoologist, 3 ser., vol. I, 1877; p. 313—321, 353—361. Faunistiske Iagttagelser over 13 Arter sete paa Nordkysten af Grønland, i Grinnell-Land, i Smith-Sund og nordligere i 1875—76 paa Nares' Rejse; de færreste af Oplysningerne gjelde Grønland.

H. Rink: Danish Greenland, its people and its products, edited by R. Brown, 1877. Giver i mere sammentrængt Form lignende Oplysninger som Rink's danske „Grønland“ fra 1857. Side 430 findes en Navnefortegnelse over Grønlands Pattedyr.

I. Sahlertz: Om nogle Anomalier i Sælernes Tandsæt; Vidensk. Medd. Naturhist. Foren. Kbhvn. for 1877—78; p. 275—304. Handler især om overtallige Tænder hos de nordiske Sæler, med Undtagelse af Hvalrossen; et anseligt Stof er gjennemgaaet, for største Delen stammende fra Grønland og gjemt i Zoologisk Museum i Kjøbenhavn (delvis det samme, der er omtalt i nærværende Afhandling).

C. L. Giesecke: Mineralogiske Rejse i Grønland, ved F. Johnstrup, 1878. Indeholder en Del spredte Iagttagelser over Pattedyr langs Grønlands Vestkyst, fra Aarene 1806—13.

G. S. Nares: Narrative of a voyage to the Polar Sea during 1875—76 in H. M. Ships „Alert“ and „Discovery“, vol. I & II, 1878. Spredt i Fortællingen findes en Del Iagttagelser over Pattedyr fra Baffins-Bugt, Smith-Sund og nordligere og fra de tilstødende Kyster af Grønland og Grinnell-Land. I udvidet og samlet Form findes Iagttagelserne fra de nordligste Egne i et eget Afsnit, Appendix II, Mammalia, vol. II, p. 192—205, skrevet af Feilden; det er saa godt som et Optryk af hans Afhandling om samme Emne i

Zoologist for 1877. Hovedet af en Moskusoxe fra Grinnell-Land er afbildet, vol. I, p. 113.

E. Bessels: Die amerikanische Nordpol-Expedition, 1879. Giver væsenlig de samme Oplysninger om Pattedyr iagttagne paa „Polaris"-Rejsen, som allerede ere meddelte af Davis, dog for en Del mere udførlig. Side 311 findes en Fortegnelse over 11 Arter sete, mere eller mindre sikkert, ved Nordkysten N. for 81°.

L. Kumlien: Contrib. to the nat. hist. of Arctic America made in connection with the Howgate Polar Exped., 1877—78; Bull. U. S. National Museum, Nr. 15, 1879; Afsnittet „Mammals", p. 47—67. Handler om Pattedyr fundne paa Vestkysten af Davis-Strædet, men giver dog ved Lejlighed enkelte Oplysninger om grønlandske Pattedyr.

Meddelelser om Grønland, udgivne af Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, 1ste til 27de Hefte, 1879—1902. I de fleste af Hefterne findes Skildringer af de mange Rejser, der ere foretagne langs baade Vest- og Østkyst, og indstrøede i dem findes en Del Oplysninger om Pattedyr, meddelte af J. A. D. Jensen, R. R. I. Hammer, K. J. V. Steenstrup, G. F. Holm, E. Warming, C. H. Ryder, V. Garde, Frode Petersen, C. Moltke, G. Amdrup, N. Hartz, M. P. Porsild. En egen Afhandling, af E. Bay, om Østkystens Pattedyr nævnes nedenfor. Om grønlandske Dyre-Navne giver H. Rink Oplysninger i 10de og 11te Hefte.

J. A. Allen: History of North American Pinnipeds, a monogr. of the Walruses, Sea-Lions, Sea-Bears and Seals of North America; U. S. Geol. Geogr. Surv. Territ., Miscellaneous Publ. Nr. 12, 1880. Den righoldigste Oversigt over de nordiske Sælers Naturhistorie, der endnu findes, handlende om deres Ydre, Benbygning, Levemaade, Udbredelse o. s. v. Ogsaa Grønlands Sæler omtales, mest paa anden Haand, dog ogsaa efter Hovedskaller og Skind derfra. Utvivlsomt er det en Fejltagelse, naar en Hovedskal af *Halichoerus grypus* nævnes som stammende fra Grønland.

Van Beneden & P. Gervais: Ostéographie des Cétacés vivants et fossiles, Text, 1880, & Atlas, 1868—79. Et af de vigtigste Arbejder til Kundskab om Hvalerne, handlende ikke alene om deres Benbygning, men ogsaa om deres Udbredelse og Levemaade. For Grønlands Naturhistorie har Værket særlig Betydning, fordi flere af de Skeletter og Skelet-Dele, der ere gjorte til Gjenstand for Beskrivelse og Afbildning, netop stamme fra Grønland, saa at grønlandske Dyr derved ere blevne til en Slags Typer for Arterne; det gjelder særlig *Balæna mysticetus, Balænoptera rostrata, Megaptera boops, Monodon monoceros*; mange af de omtalte og afbildede Dele af disse Arter ere fra Grønlands Vestkyst, tilvejebragte af Eschricht og Reinhardt.

M. Lindeman: Die Seefischereien, ihre Gebiete, Betrieb und Erträge in den Jahren 1869—1878, mit zwei Karten; Ergänzungsheft Nr. 60 zu „Petermann's Mittheilungen", 1880. I et Afsnit „Walfang und Polarfischerei" findes en lille Oversigt over Udbyttet af de skotske Hvalfangeres Fangst af Sæler og Hvaler i Havene om Grønland, meddelt af Kapt. D. Gray, og nogle af Rink's Oplysninger fra Grønlands Vestkyst gjengives.

A. Mourier: Orlogsskonnerten „Ingolfs" Expedition i Danmarksstrædet 1879; Geografisk Tidsskrift, Bd. 4, 1880; p. 47—60, pl. III & IV. Skildrer en Fart langs Randen af Drivisen udfor Grønlands Østkyst i Begyndelsen af Juli. Indeholder en enkelt Meddelelse om Kaskelotter.

Meddelelser fra Direktoratet for den kongelige grønlandske Handel, for Aarene 1881—1901. Aarlig udkommende statistiske Oversigter, hvori der ogsaa findes Oplysninger om de for Grønlænderne vigtigste Pattedyr (der dog kun tildels nævnes ved Art-Navn), om Størrelsen af Fangsten o. s. v.

D. Gray: Notes on the characters and habits of the Bottlenose Whale (Hyperoodon rostratus); Proceed. Zool. Soc. London for 1882; p. 726—731, med Billeder af Ydre og Hovedskaller, oplysende Hannens Forandringer efter Alder. Giver en Oversigt over Artens Optræden i Havene om Grønland, hvor D. Gray som Hvalfanger havde lært den at kjende.

Th. Southwell: Notes on the Seal and Whale Fishery of 1882; etc. — 1901; The Zoologist for 1884—1902. En Række Aarsberetninger (de to første i samme Aargang af Tidsskriftet) om Vilkaarene for og Udbyttet af den skotske og britisk-amerikanske Sæl- og Hvalfangst omkring Grønland og andre Steder i det nordligste Atlanterhav, efter Opgivelser af David Gray og andre. Undertiden gives ogsaa Meddelelser om de Norskes og andres Fangst. I Oversigterne 1898, 99, 1900 og 1901 findes Oplysninger om skotske og norske Sæl- og Hvalfangeres Jagt paa Moskusoxer i det nordligste Øst-Grønland. (En Aarsberetning for 1881 skal findes i Proceed. Glasgow Nat. Hist. Soc.)

Th. Southwell: Bidental skulls of Narwhal; The Zoologist, 3 ser., vol. VIII, 1884; p. 141. Oplyser om to tvetandede Narhval-

Hovedskaller, den ene fra Davis-Strædet, den anden fra Prince-Regent's-Inlet, at føje til de 11 nævnte af Clark i 1871.

A. E. Nordenskiöld: Den andra Dicksonska Expeditionen till Grönland, utförd År 1883, 1885. Indeholder en enkelt Meddelelse af A. G. Nathorst om Isbjørne i Melville-Bugt.

R. Gray: Voyage of the „Eclipse“ to the Greenland Seas, Capt. David Gray, Commander; The Zoologist, 3 ser., vol. X, 1886; p. 50—54; udg. af Th. Southwell. Indeholder nogle Iagttagelser over Pattedyr sete i Drivisen udfor den nordlige Del af Grønlands Østkyst i Sommeren 1885.

A. W. Greely: Three Years of Arctic Service, an account of the Lady Franklin Bay Exped. of 1881—84, vol. I & II, 1886. Spredt i Beretningen om Rejsen findes en Del Iagttagelser over Pattedyr i Smith-Sund og nordligere og paa de omgivende Kyster, især fra Grinnell-Land. I et eget Afsnit, Appendix VII, vol. II, p. 359—371, ere de vigtigste Iagttagelser samlede og sammenstillede med noget af, hvad man allerede kjendte fra disse Egne. Ialt omtales 17 Arter. Billeder af Ulv og Moskusoxe, voxen og Kalv, fra Grinnell-Land gives.

R. Gray: Notes on a voyage to the Greenland Seas in 1886; The Zoologist, 3 ser., vol. XI, 1887; p. 48—57, 94—100, 121—136, pl. 2 (Billede af *Balæna mysticetus*, Ydre). Meddeler Iagttagelser over Pattedyr fra Havet og Drivisen mellem Spitsbergen og den nordlige Del af Grønlands Østkyst, især oplysende om Nordhval og Blaahval.

G. Holm og V. Garde: Den danske Konebaads-Expedition til Grønlands Østkyst, 1887. Skildrer Rejserne i 1883—85 paa Strækningen mellem Nanortalik og Angmagsalik, omkring Kap Farvel og langs den sydligere Del af Østkysten. Enkelte indstrøede Meddelelser om Pattedyr findes, og Side 271—272 giver Garde en lille Oversigt over de vigtigste Pattedyr i Egnen. Udførligere Oplysninger findes i Meddelelser om Grønland, 9de og 10de Hefte, 1889 og 88.

Chr. Fr. Lütken: Kritiske Studier over nogle Tandhvaler af Slægterne Tursiops, Orca og Lagenorhynchus; Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., IV, 6, 1887; p. 335—390, pl. I & II. Giver ved Lejlighed Oplysninger om et grønlandsk Skelet af *Orca gladiator*, der af Reinhardt jun. var gjort til Grundlag for en ny Art, *Orca minor*, og om Skeletter af *Lagenorhynchus acutus* og *L. albirostris* fra Grønland. Halshvirvler og Hovedskal af den grønlandske *Orca* ere afbildede i Texten.

P. J. Van Beneden: Hist. nat. des Balénoptères; Mémoires Couronnés et autres mémoires publiés par l'Acad. Roy. de Belgique, 8°, tom. XLI, 1888, 145 p. Giver Oplysninger af mange Slags ogsaa om de grønlandske Arter *Balænoptera,* især af Vigtighed med Hensyn til deres geografiske Udbredelse. Om Arternes Optræden ved Grønland gjengives vel kun noget af, hvad allerede er sagt af Eschricht og Holbøll; men om deres Forhold til Hvaler fra andre Have tales tildels efter Selvsyn. — I en anden Afhandling: Les Ziphioïdes des Mers d'Europe, ibd., 119 p., gives Oplysninger af lignende Slags om *Physeter macrocephalus* og *Hyperoodon rostratus* blandt andre.

A. Brauer: Die arktische Subregion, ein Beitr. zur geogr. Verbr. d. Thiere; Zoologische Jahrbücher, Abth. f. Systematik, Geogr. etc., Bd. 3, 1888; p. 189—308, pl. VII (Kort). Handler om de højnordiske Land-Pattedyr, hvis Livsførelse og Udbredelse søges udredede ved Hjelp af Forgjængeres Arbejder, der i Mængde ere udnyttede; ved Lejlighed nævnes ogsaa Grønlands Dyr. Hensigten er at udmærke en „arktisk Subregion". Med Hensyn til Land-Pattedyrenes Indvandring i Grønland slutter Brauer sig til den Mening, der mere eller mindre klart er fremstillet tidligere af andre, lige fra „Kongespejlet"s Tid, at Indvandringen er sket over Land fra Nord.

Chr. Fr. Lütken: Was die Grönländer von der Geburt der Wale wissen wollen; Zoologische Jahrbücher, Abth. f. Systematik etc., Bd. 3, 1888; p. 802—804. Meddeler en Optegnelse af Olrik om Grønlændernes Iagttagelser over Hvalernes, særlig Hvidfiskens, Fødsel; det siges, at Ungen fødes saaledes, at først Halen kommer frem, og at det varer flere Uger, inden hele Ungen kommer fri.

R. Gray: Notes on a voyage to the Greenland Sea in 1888; The Zoologist, 3 ser., vol. XIII, 1889; p. 1—9, 41—51, 95—104. Oplyser om Pattedyr iagttagne i og ved Drivisen udfor den nordlige Del af Grønlands Østkyst, handler især om Nordhval, Blaahval og Narhval.

Chr. Fr. Lütken: Bidrag til Kundskab om de tre pelagiske Tandhval-Slægter Steno, Delphinus og Prodelphinus; Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., V, 1, 1889; p. 1—53, pl. Indeholder blandt andet, p. 48—49, en Omtale af et grønlandsk Skelet af *Prodelphinus euphrosyne* („*P. holbølli*") med Billede af Hovedskallen.

R. Knudsen: Fangstrejse til Østkysten af Grønland 1889 med det norske Sælfangerdampskib „Hekla“; Geografisk Tidsskr., Bd. 10, 1890; p. 143—148. Handler især om Fangst af Hvalros i Egnen om Clavering-Ø og giver enkelte Oplysninger om andre Pattedyr.

F. Nansen: Paa Ski over Grønland, en Skildring af den norske Grønlands-Expedition 1888—89, 1890. Indeholder enkelte Meddelelser om Pattedyr sete i Drivisen udfor den sydlige Del af Grønlands Østkyst i Juli 1888 og i Godthaab-Egnen i 1888—89. I et eget Afsnit „Klapmytsen (Cystophora cristata) og Fangsten paa den“, p. 174—191, er der talt om Blæresælens Færden udfor baade Vest- og Østkyst.

C. Ryberg: Om Erhvervs- og Befolknings-Forholdene i Grønland (1ste Afsnit); Geografisk Tidsskrift, Bd. 12, 1893—94; p. 87—110. Indeholder statistiske Oplysninger for længere Aarrækker over Fangsten af de Dyr, der ere de vigtigste for Vestkystens Grønlændere selv og for deres Handel med Europæerne. Mest brugbare i faunistisk Retning ere de Oplysninger, der gives om Ræv, Rensdyr og Hvidfisk; Sæl-Arterne ere ikke skjelnede i Oversigterne.

E. Bay: Afsnittet „Pattedyr“ i Den østgrønlandske Expedition udført i Aarene 1891—92 under Ledelse af C. Ryder, 3die Del; Meddelelser om Grønland, 19de Hefte, 1894 (96); p. 6—21. Faunistiske Meddelelser om 15 Arter sete dels paa Hold-with-Hope, dels, og især, ved Scoresby-Sund, dels ved Angmagsalik. Om Isbjørn, Sæler og Hvaler i de forskjellige Belter af Drivisen tales desuden i et andet Afsnit „Pattedyr- og Fugle-Livet i Drivisen langs Grønlands Østkyst“, ibd., p. 41—51. — Nogle af sine Oplevelser paa Rejsen har Bay meddelt i Dansk Jagttidende, 1895. — I Dansk Jagttidende for April 1899 findes Fotografier af Moskusoxe-Tyr og -Kalv, begge hjembragte af Bay fra Øst-Grønland, Billederne tagne af Konserv. Scheel i Zoologisk Museum i Kjøbenhavn, ligeledes Billeder af Hovedskal af Tyr og Ko fra samme Sted. (I den ledsagende Text, mest Oversættelse efter Peary, siges intet om Billederne.)

E. Astrup: Blandt Nordpolens Naboer, 1895. Meddeler Oplevelser fra Rejser med Peary i 1891—92 og 1893—94 til Egnen om Inglefield-Bugt og over Indlandsisen til Grønlands Nordøst-Hjørne og fra sin egen Udflugt til Melville-Bugt i Foraaret 94. Om Pattedyr meddeles ikke meget; ret udførlig omtales dog Jagt paa Bjørn, Hvalros, Ringsæl, Narhval, Rensdyr og Moskusoxe.

A. Ohlin: Zool. observ. during Peary Auxiliary Expedition

1894. Afsnittet „Mammals“; Biologisches Centralblatt, Bd. XV, 1895; p. 163—168. Giver Oplysninger om 14 Arter, mest fra Egnene ved Mundingen af Smith-Sund.

M. Traustedt: Rejseerindringer fra Grønland 1892, 1895. Indeholder enkelte Iagttagelser over Pattedyr fra en Rejse til Grønlands Vestkyst, særlig til Disko-Egnen, i Sommeren 1892.

S. N. Rhoads: The Polar Hares of Eastern North America, with descriptions of new forms; American Naturalist, vol. XXX, 1896; p. 234—239. Indeholder et Forsøg paa at udmærke den grønlandske Hare som egen Art, „*Lepus groenlandicus* n. sp.“ (ɔ: med nyt Navn, i Stedet for det hidtil af mange brugte *L. glacialis* Leach), ikke alene overfor den typiske europæiske Snehare, *Lepus variabilis typicus* („*L. timidus*“), men ogsaa overfor Sneharen fra Landene Vest for Davis-Strædet og fra det øvrige arktiske Nord-Amerika („*Lepus arcticus*“ v. „*L. glacialis*“). Som Grundlag for Arten forelaa nogle Skind og Hovedskaller fra Egnen om Inglefield-Bugt.

S. N. Rhoads: Synopsis of the Polar Hares of North America; Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia for 1896, 1897; p. 351—376, pl. VI—X (Hovedskaller). Omhandler mere udførlig det samme Emne som forannævnte Afhandling.

E. Vanhöffen: Afsnittet Die Säugethiere i Drygalski: Grönland Expedition der Ges. f. Erdkunde zu Berlin 1891—93, Bd. 2, 1897; p. 11—45. Indeholder Oplysninger om nogle faa Arter sete paa Rejsen til Umanak og Upernivik. Tilføjet er en ret udførlig anden-Haands Oversigt over Grønlands Pattedyr.

G. E. H. Barrett-Hamilton & J. L. Bonhote: On two subspecies of the Arctic Fox (Canis lagopus); Annals and Mag. of Nat. Hist., 7 ser., vol. I, 1898; p. 287—289. Søge at godtgjøre, at Fjeldræven paa Spitsbergen, Novaja Semlja og Island, deres Subspecies *Canis lagopus spitzbergenensis*, er mindre end den typiske Fjeldræv fra det europæisk-asiatiske Fastland, og at begge Former findes i Grønland; det sidste siges dog med nogen Usikkerhed.

E. Lønnberg: Om Ishafsfararnes „Trold-Sæl“; Öfvers. Kgl. Vetensk. Akad. Förhandl., 1898; p. 659—664. Handler om en lille ung *Phoca foetida*, hjembragt af Nathorst fra Drivisen mellem Spitsbergen og Grønland.

R. E. Peary: Northward over the „Great Ice“, vol. I & II, 1898. Indeholder Redegjørelse for Peary's Rejse i 1886 til Disko-Egnen og Indlandsisen ved Jakobshavn og for hans fire Rejser i 1891—97 til Egnen om Kap York og Inglefield-Bugt og derunder hans to Vandringer over Indlandsisen Syd for Grønlands Nordkyst til Landets Nordøst-Hjørne ved Navy Cliff, i 1892 og 95. Nogle Oplysninger gives hist og her om de vigtigste Jagtdyr i det nordligste Grønland, især om Hvalros og Moskusoxe. Nogle Billeder af Bjørn, Hvalros, Moskusoxe, voxne og Kalve, Narhval o. a. gives.

Th. Southwell: The migration of the Right Whale (Balæna mysticetus); Natural Science, vol. XII, 1898; p. 397—414, pl. XII (Kort). Indeholder det nyeste og fuldstændigste Forsøg paa at udrede Nordhvalens Vandringer i Havene Øst og Vest for Grønland. I sine Undersøgelser har Southwell faaet væsenlig Hjelp fra Capt. David Gray og andre Hvalfangere. To Kort tjene til Oplysning om Forholdene.

H. Trautzsch: Die geogr. Verbreitung der Wirbeltiere in der Grönland- und Spitzbergensee, mit Berücksichtigung der Beobachtungen Nansen's; Biologisches Centralblatt, Bd. XVIII, 1898, Afsnittet Säugetiere, p. 315—335, 370—376. Handler om Pattedyrene paa Øerne og i Havet Øst for Grønland; selve Grønland nævnes kun flygtig. En Sammenstilling paa anden Haand, ikke meget kyndig. (I Oversigten over Sælerne er der stor Forvirring.)

M. Lindeman: Die gegenwärtige Eismeer-Fischerei und der Walfang; Abhandl. des deutschen Seefischerei-Vereins, Bd. IV, 1899. En omfattende Oversigt over de forskjellige Landes Udbytte af Sæl- og Hvalfangst. For Grønlands Vedkommende gives ikke andet end, hvad allerede var kjendt fra andre Kilder.

A. G. Nathorst: Den hvita polarvargens invandring till östra Grönland; Svenska Jägareförb. Nya Tidskr., XXXVII årg., 1899; p. 235—242. En Meddelelse om iagttagne Ulve paa den nordlige Del af Grønlands Østkyst i Sommeren 1899 og Udsigt over Artens Forekomst i Grønland.

P. L. Sclater: Exhibition of photographs of, and remarks on, two young Musk-oxen living in the Duke of Bedford's park at Woburn; Proceed. Zool. Soc. London for 1899; p. 985—986, fig. Meddeler et Billede af en ung Moskusoxe fanget af Nordmænd paa Clavering-Ø. (En Meddelelse om samme skal være given af Lydekker i „Knowledge“, vol. XXIII, 1900; p. 137—139, fig.)

H. Deichmann: Fra Østgrønland; Dansk Jagttidende, 17de Aarg., 1900—1901; p. 142—144, 185—187; 18de Aarg., 1901; p. 4—6, 21—22. Skildrer Oplevelser paa Jagt efter Moskusoxer ved Scoresby-Sund i Sommeren 1900, paa Amdrup's Rejse.

W. Kobelt: Der Moschusochse; Bericht der Senckenbergischen

Naturforschenden Gesellschaft in Frankfurt am Main, 1900; p. 61—66, pl. VII. Indeholder nogle Ord om to Skind fra Øst-Grønland, hjembragte af norske Fangstmænd, og nogle dertil knyttede Ord om Artens Udbredelse og Historie.

W. **Kükenthal**: Die Wale der Arktis, i Römer & Schaudinn: Fauna Arctica, Bd. 1, Liefer. 2, 1900; p. 179—234. Giver i meget almindelige Træk en Udsigt over de nordiske Hvaler; deres Optræden ved selve Grønland nævnes kort, efter Forgjængeres Arbejder.

R. **Lydekker**: A new race of Musk-Ox; „Nature", vol. 63, 1900; p. 157 (7 Linier). Oplyser, at to Skind af Moskusoxer fra Øst-Grønland, udstillede hos en Handlende i London, have en hvidlig Plet paa Panden, hvorfor de menes at maatte være af en ny Race: „*Ovibos moschatus wardi*".

R. **Lydekker**: Exhibition of, and remarks upon, a mounted specimen of the Musk-Ox from East Greenland; Proceed. Zool. Soc. London for 1900; p. 832. Samme Indhold som i forannævnte Linier.

E. **Lönnberg**: On the soft anatomy of the Musk-Ox (Ovibos moschatus); Proceed. Zool. Soc. London for 1900; p. 142—167; og On the structure and anatomy of the Musk-Ox; ibd.; p. 686—718; i begge Afhandlinger mange Billeder. Giver Skildring af Moskusoxens Ydre, dens Indvolde og Hovedskal, efter Stof hjembragt fra Øst-Grønland, og søger at gjøre Rede for dens Slægtskabsforhold.

J. **Madsen**: Polarjagt, Moskusoxer og Bjørne; „Illustreret Tidende" for 21de Oktober 1900; p. 39—42, med flere Billeder. Skildrer Jagt-Oplevelser paa Amdrup's Rejse til Øst-Grønland i Sommeren 1900.

R. **Müller**: Sælhunde-Jagt i Grønland (ɔ: efter Ringsæler); Dansk Jagttidende, 17de Aarg., 1900; p. 21—27. Jagt paa Hvalrosser; ibd.; p. 40—44. Træk fra Jagten paa Klapmydser; ibd.; p. 67—69. Træk af Isbjørnens Liv i Grønland; ibd.; p. 86—88. Især Jagt-Oplevelser fra et mangeaarigt Ophold paa Grønlands Vestkyst; giver gode Oplysninger om Dyrenes Vaner, især for Hvalrossens og Bjørnens Vedkommende.

A. G. **Nathorst**: Om myskoxen och myskoxjagter på Ost-Grönland 1899; Svenska Jägareförb. Nya Tidskr., XXXVIII årg., 1900; p. 2—28, 3 pl., 1 Kort. Indeholder Skildring af Jagt-Oplevelser fra den nordlige Del af Grønlands Østkyst og Udsigt over Moskusoxens Udbredningsforhold.

A. G. **Nathorst**: Två Somrar i Norra Ishafvet, Bd. 1 og 2, 1900 (med Billeder). Skildrer, bl. a., et kort Besøg ved Drivisens Rand mellem Spitsbergen og Grønland i Sommeren 1898 og en Rejse langs Grønlands Østkyst fra Shannon-Ø til Scoresby-Sund i Sommeren 1899 og nævner ved Lejlighed de Pattedyr, der iagttoges. Det vigtigste i denne Henseende er allerede meddelt i forudgaaende Arbejder af Nathorst (og er gjentaget i adskillige inden- og udenlandske Tidsskrifter). Nogle Oplysninger gives om Kolthoff's Iagttagelse af Ulv og Moskuxoxe i de samme Egne i 1900.

J. A. Allen: The Musk-Oxen of Arctic America and Greenland; Bull. Amer. Mus. Nat. Hist., vol. XIV, 1901; p. 69—86, pl. XII—XVII (med Billeder af hele Dyr, tildels efter Peary); i Texten Billeder af Hovedskaller og Hove. Indeholder et Forsøg paa at udmærke Moskusoxen fra Grinnell-Land og Grønland overfor *Ovibos moschatus* som egen Art under Navnet *Ovibos wardi* (Lydekker); for det Tilfælde, at det skulde vise sig muligt at skjelne mellem Moskusoxer fra Grinnell-Land og fra Grønland, gives Navnet *Ovibos pearyi* Allen til den fra Grinnell-Land.

L. Camerano: Ricerche intorno alle Renne delle Isole Spitzberghe; Memorie della R. Accad. d. Sc. di Torino, Classe di Sc. Fis. Mat. e Nat., tom. LI, 1901; p. 157—240, pl. I—III (med Billeder af Hovedskaller og Takker). Indeholder et Forsøg paa at udmærke Rensdyrene fra Spitsbergen som egen Art: *Rangifer spitzbergensis* Andersén. Til Sammenligning er ogsaa omtalt og afbildet en Hovedskal af et Rensdyr fra Grønlands Vestkyst, fra Holstenborg.

H. L. Ette: Isbjørnen og Jagten paa den; Dansk Jagttidende, 17de Aarg., 1901; p. 157—158. Meddeler nogle Iagttagelser fra Drivisen Øst for Grønland gjorte fra Sælfanger-Skibe.

H. L. Ette: Klapmytsen og dens Fangst; „Naturen“, 25de Aarg., 1901; p. 119—122 (med 3 Billeder). Giver nogle Oplysninger om Fangsten af Blæresælen i Havet Øst for Grønland, tildels efter Oplevelser paa et Fangsttogt i Sommeren 1900.

G. Kolthoff: Till Spetsbergen och Nordöstra Grönland År 1900, Natur- och Djurlifsskildringar, 1901 (med Billeder). Skildrer især Jagt-Oplevelser i Drivisen udfor den nordlige Del af Grønlands Østkyst og iland paa Nordsiden af Kejser-Frantz-Josephs-Fjord og nordligere i Sommertiden.

R. Lydekker: Musk-ox and Bison at Woburn Abbey; „Nature“, vol. 64, 1901; p. 63 (med Billede). Indeholder et Par Ord om den tidligere omtalte unge Moskusoxe i Fangenskab i England, stammende fra Øst-Grønland.

J. Madsen: Moskusoxen og det danske Klima; „Frem“ for

17de Februar 1901 (med flere Billeder). Handler om en Moskusoxe-Kalv, der holdes i Fangenskab i Zoologisk Have i Kjøbenhavn; om dens Fangst paa Grønlands Østkyst meldes tildels det samme som i ovennævnte Afhandling af J. Madsen. (Indholdet af begge Afhandlinger findes gjengivet i Der Zoologische Garten, XLII Jahrg., 1901, p. 129—139, 161—169, pl., under Overskrift: Polarjagd auf Moschusochsen und Eisbären.)

F. Sordelli: I Buoi Muschiati del Museo di Milano; Atti della Società Italiana di scienze naturali, vol. XXXIX, 1901; p. 357—364, pl. 8. Indeholder en Omtale af to Skind af Moskusoxer, hjembragte af norske Fangstmænd fra Egnen N. for Scoresby-Sund, og nogle Ord om Artens Udbredelse og Historie.

Knud Poulsen's Optegnelser om Pattedyr iagttagne paa Grønlands Østkyst paa Rejsen med Amdrup i 1898—99, ved Angmagsalik og nordligere, have foreligget i Haandskrift, ligeledes Søren Jensen's zoologiske Dagbog fra Rejsen til Østkysten med Amdrup og Hartz i Sommeren 1900 og hans paa Grund af hans Død ufuldførte Afhandling om Pattedyr sete paa samme Rejse, især paa Sabine-Ø og ved Scoresby-Sund. I S. Jensen's Optegnelser findes desuden Meddelelser fra hans Rejsefælle H. Deichmann og Oplysninger om Pattedyrene ved Angmagsalik meddelte af Handelsbestyrer Johan Petersen. De samlede Iagttagelser fra de to Rejser ventes at ville udkomme i „Meddelelser om Grønland". (At S. Jensen har kunnet anføre Ord af nærværende Afhandling, har sin Grund i, at jeg havde laant ham Afsnit af mit saa godt som fuldførte Haandskrift.)

Hvad der i nærværende Afhandling siges om Pattedyrenes Udbredelse og øvrige Optræden i Grønland, er en Sammenstilling dels af, hvad andre allerede have oplyst paa Prent, dels af, hvad der fremgaar af Samlingerne i Kjøbenhavns Zoologiske Museum med tilhørende Breve og andre Optegnelser. Hvad her er sagt om Arternes Udseende, støtter sig paa et Gjennemsyn af de rige Samlinger af grønlandske Pattedyr i vort Museum, Samlinger, der for en stor Del skyldes den Iver og det Held, hvormed Reinhardt senior og Eschricht have søgt at faa grønlandske Embedsmænd til at virke for os. Blandt de mange, der fortjene Tak for den Hjelp, som de paa den ene eller den anden Maade have givet, maa især nævnes: Kolonibestyrer Ahrensen, Premierl. G. C. Amdrup, Kolonibestyrer Andersen, Kolonibestyrer Arntz, Kolonibestyrer Baumann, Kand. E. Bay (der forestod Indsamlingerne for Museet paa Ryder's Rejse til Øst-Grønland i 1891—92), Kolonibestyrer Bistrup, Læge Bloch, Kolonibestyrer Bolbroe, Kolonibestyrer C. Brummerstedt (der bl. a. i 1891 har givet Museet en Del Optegnelser om Sæler ved Holstenborg, efter 14 Aars Iagttagelser), Kapt. D. Bruun (der har givet Museet de Knogler, som han havde udgravet i Affaldsdynger ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen ved Julianehaab), Kolonibestyrer Ellberg, Kjøbmand Engholm, Inspektør Major Fasting, Inspektør E. Fencker, Kolonibestyrer K. V. Fleischer, den Kgl. Grønlandske Handel, Commissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, Kolonibestyrer Hansen, Læge S. Hansen, Inspektør Heilman, Læge O. Helms (der har givet Museet sine Optegnelser om Pattedyr ved Ivigtut og Arsuk, mest efter Iagttagelser i 1890—93), Inspektør Kapt.-Lieut. C. Holbøll (der har tilvejebragt store Samlinger for Museerne i Kjøbenhavn, især af Vigtighed for Hvalernes Vedkommende, og som desuden i Breve til Reinhardt sen. og Eschricht har givet mange Oplysninger), Kand. Th. Holm, Kolonibestyrer Høyer, Kapt. J. A. D. Jensen, Mag. sc. S. Jensen (der forestod Indsamlingerne paa Amdrup's Rejse til Østkysten i 1900), Pastor Jørgensen (der bl. a. har givet Museet sine omhyggelig førte Dagbøger fra sit Ophold i Syd-Grønland i 1840 og 41), Kolonibestyrer O. V. Kielsen, Assistent O. Kielsen, Inspektør Krarup Smith, Assistent Kreutzmann, Mag. sc. Chr. Kruuse, Kolonibestyrer Lytzen, Pastor Mielcke, Kolonibestyrer Monrad, Pastor Mossin, Direktør Justitsraad Motzfeldt, Kolonibestyrer R. Müller, Kolonibestyrer Møldrup, Læge E. Mønster, Kolonibestyrer Mørch, Direktør Etatsraad Olrik, Kolonibestyrer Olsen, Distriktslæge Pfaff (fra hvem der bl. a. i Museet haves nogle haandskrevne Optegnelser), Mag. sc. M. P. Porsild, Læge Knud Poulsen (der forestod Indsamlingerne paa Amdrup's Rejse til Østkysten i 1899), Greve Raben, Direktør Dr. phil. H. Rink, Pastor Rossing, Kolonibestyrer Distrikslæge Ch. N. Rudolph, Inspektør Ryberg, Kapt. C. H. Ryder, Dr. phil. K. J. V. Steenstrup, Kand. Søltoft, Pastor P. M. Sørensen, Adjunkt M. Traustedt, Botanikeren Dr. J. Vahl (der har samlet for Museet baade paa Vest- og Østkyst, hvor han rejste sammen med Graah; Breve og Dagbøger fra hans Rejser findes i Zoologisk Museum og i Botanisk Bibliothek), Admiral C. F. Wandel, Kjøbmand Winding, Kolonibestyrer Wolff, Kolonibestyrer Zimmer.

Grønlands ægte Land-Pattedyr ere kun faa, endnu færre end de ægte Land-Fugle; kun 7 af de 30 Arter Pattedyr, der kjendes fra Grønland, ere bundne til det faste Land. Land-Pattedyrene ere tvungne til at blive i Landet Aaret rundt; de maa kunne finde sig tilrette med Landets tarvelige Vilkaar ogsaa under de værste Forhold; for at kunne leve i Landet maa de have lignende Evner som den lille Kreds af overvintrende Land-Fugle. Men Land-Pattedyrenes Faatallighed har ikke alene sin Grund i Landets slette Vilkaar for deres Tilværelse; Landets Beliggenhed og Historie have for deres Vedkommende haft langt større Indflydelse end for Fuglenes. At Grønland i Tertiærtiden har haft en anselig Fauna af Land-Pattedyr saa vel som af Fugle, maa regnes for saa godt som sikkert; at Istiden har udryddet baade Land-Pattedyr og Fugle, er ligeledes saa godt som vist. Efter Istiden have Fuglene kunnet indvandre i Landet fra alle Sider; men for de ægte Land-Pattedyr har der kun været en enkelt nogenlunde tilgængelig Vej, kun førende til Grønlands Nordkyst; paa alle andre Sider har det brede Hav skilt Grønland fra de omgivende Lande. De Land-Pattedyr, der nu findes i Grønland, ere en lille Række af de mest udholdende circumpolare Arter, sikkert mere eller mindre omformede Efterkommere af en tertiær circumpolar Fauna, der under Istiden have fundet Tilhold i sydligere Lande, efter Istiden igjen ere vandrede mod Nord og have naaet Grønland fra Nord gjennem det arktiske Nord-Amerika. Af Grønlands syv ægte Land-Pattedyr ere de fire, en Gnaver, to Rovdyr og en Drøvtygger: Halsbaand-Lemming, Ulv, Lækat og Moskusoxe, bundne til Landets nordligste Egne, til Nordkysten og den nordlige Del af Østkysten, og kun de tre, en Gnaver, et Rovdyr og en Drøtygger: Snehare, Fjeldræv og Rensdyr, have bredt sig langs alle Kysterne. Der er ingen Tvivl om, at det forholdsvis frodige Syd-Grønland maatte kunne huse flere Arter ægte Land-Pattedyr, end det gjør; men Vejen dertil gaar over Nord-Grønland. For alle de grønlandske Land-Pattedyrs Vedkommende er det vel en Mulighed, at de af og til kunne føres afsted paa Drivis; oftest sker det vel for Fjeldræven; men for Land-Pattedyrs Indvandring i Grønland har Drivisen neppe haft noget at sige; dertil ere Afstandene mellem Grønland og Landene mod Syd, Øst og Vest for store, og dertil have Strømmene i Havet, i hvert Fald i Nutiden, en altfor uheldig Retning.

Et enkelt af Grønlands Pattedyr, Isbjørnen, er vel væsenlig bygget som Land-Pattedyr, men er dog nærmest knyttet til Havet. For den har der været fri Adgang til Landet fra alle Sider; hvor blot Havet har været tilstrækkelig isfyldt, har den kunnet vandre frit, saa hjemme føler den sig paa Hav-Isen; maaske den endogsaa Istiden igjennem har opholdt sig ved Grønland eller i dets nærmeste Omgivelser.

Ligesom Søfuglene udgjøre den langt overvejende Del af Grønlands faste Fugleverden, ere Hav-Pattedyrene de fleste blandt Grønlands Pattedyr; 22 af Grønlands 30 Pattedyr-Arter høre hjemme i Havet. For Atlanterhavets Pattedyr har Vejen op langs Grønlands Kyster efter Istiden, maaske ogsaa under Istiden, staaet frit aaben, undtagen hvor altfor udstrakte Ismarker have spærret den, og Adgang fra andre Sider har heller ikke helt været lukket; af Kulden have de ikke haft meget at frygte, skjærmede som de ere imod Luften, beskyttede af det forholdsvis lune Hav; og paa Føde har der ikke været Mangel. De fleste af de nordatlantiske Sæler og Hvaler, der næsten alle tillige ere nordpacifiske, ere da ogsaa fundne i Farvandene om Grønland, nogle af dem kun som mere tilfældige Gjæster, men ikke faa som hjemmehørende ogsaa dér. I hvilket Forhold de staa til Istiden, er ikke let at se; maaske de Arter af Hav-Pattedyr, der vise Forkjærlighed for de højnordiske Have, skylde Istiden deres Fremkomst.

For Grønlands Land-Pattedyr gjelder det samme som for de overvintrende Land-Fugle: de høre til de allerhøjest udviklede blandt deres Slægtninge, og de fleste af dem bære tydeligt Præg af at leve i kolde Lande.

Sneharen (*Lepus variabilis* var. *glacialis*) hører vel i Egenskab af Hare til Gnavernes oprindeligste Familie, hvis Medlemmer ikke nær have naaet den Færdighed i at gnave, som alle andre Gnavere have naaet, hvis Fortænder og Tyggemuskler derfor have langt oprindeligere Præg end hos andre, og hvis Tandsæt og Hovedskal følgelig heller ikke ere saa stærkt omformede som hos andre; men dens Slægt er en af de højeste, som Familien har frembragt; af de mange Slægter, der sikkert maa have hørt til Familien, er den, foruden Pibeharens Slægt, den eneste, der har holdt sig til Nutiden, og det tilmed i blomstrende Stand, med mange Arter spredte over det meste af Jorden. Hvad der har givet Harens Slægt Kraft til at blomstre endnu, skjønt den i visse Retninger staar saa langt tilbage for andre Gnavere, er dens høje Tillempning til at kunne leve af Føde, som de fleste andre forsmaa, dens usædvanlige Evne til at løbe og dens særlig højt udviklede Syn og Hørelse, alt Egenskaber, som den vist har faaet ved at leve i Stepper eller Ørkener, hvor Slægtens fleste Arter høre hjemme. Den er istand til at leve af de vanskeligst fordøjelige Plante-Dele som Græs og Bark; dens Kindtænder have ved den stærke Øvelse i Tygning faaet høje Kroner, der stadig voxe; dens Tyggemuskler ere blevne usædvanlig stærke og frembringe ejendommelige Mærker paa Hovedskallen; Mave og Tarm ere særlig omformede.

Ved Øvelse i Løb ere baade Lemmer og Krop blevne højst ejendommelige i Bygning. Store Øjne, der trykke og forme deres Omgivelser, og store, bevægelige ydre Øren med langbenet Øregang, o. s. v., ere Følger af Øvelse af Syn og Hørelse. Blandt de Arter, der have drevet Slægtens Ejendommeligheder til højeste Fuldkommenhed, ere netop Sneharen og dens nærmeste Slægtninge. Til Forskjel fra den Art, der maaske staar den allernærmest, *Lepus europæus*, har Sneharen faaet et Par Egenskaber, der vist ere Følger af dens Liv i de koldeste og ødeste Egne: Dens ydre Øre er lidt kortere, vel neppe fordi den har mindre Brug for god Hørelse, men fordi Kulden hindrer den frie Brug af det ydre Øre; det rejses og udfoldes vel mindre ofte, holdes vel mere i Ro tiltrykt til Hovedet for ikke at fryse, som hos andre højnordiske Pattedyr, der gjennemgaaende have mindre Øren end deres nærmeste sydligere Slægtninge. Dens Øje synes til Gjengjeld at være endnu større, saa at det løfter Pandebenets *Processus supraorbitalis* endnu mere ivejret. Fortænderne har den kun sjelden Lejlighed til at bruge til egenlig Gnavning af Bark o. s. v.; nærmest bruges de kun som Niptænger til at afnippe Smaakviste og Blade; de ere derfor blevne spinklere, men ejendommelig rettede fremad, mere udstaaende af Munden og længere, med Grunden skydende sig længere tilbage i Kjæberne, for de øvre Fortænders Vedkommende helt ind i Overkjæbebenet. Dens Kindtænder ere endnu lidt højere, i Overkjæben skydende deres Grund endnu højere op mod Øjehulens Bund. Dens Haarklædning er endnu tættere, som hos andre Polardyr, og Farven er kun hos Ungen omtrent den sædvanlige graa; den voxne har, i Grønland, Polardyrenes almindelige hvide Farve. I Livs-Vilkaar ere Sneharen og Fjeldrypen mærkelig overensstemmende.

Halsbaand-Lemmingen (*Myodes torqvatus*) hører allerede som Medlem af Musenes Familie til de højeste Gnavere, til dem, der have naaet den største Færdighed i at gnave, og hvis Tandsæt, Tyggemuskler og Hovedskal ere stærkt omformede derefter. Indenfor Musenes Familie hører den vel til Cricetinerne, der i Formen og Stillingen af Kindtændernes Knolde ikke ere saa afvigende fra de oprindelige Forhold, som andre Mus ere det; men blandt Cricetiner hører den til Markmusenes meget højtstaaende Gruppe, og blandt Markmus hører den til den allerhøjeste Slægt. Overfor deres mere oprindelige Slægtninge blandt Cricetiner udmærke Markmusene sig ved, ligesom Harerne, at have vænnet sig til vanskelig fordøjelig Føde, som Blade og Bark, og ved, i Modsætning til Harerne, at opgive Evnen til Springen og hurtig Løben og vænne sig til et mere jordbundet, halvt underjordisk Liv. Deres Fortænder ere blevne mere skikkede til at skrælle Bark eller afklippe Blade end til at gnave i haardskallede Frugter; de ere blevne bredere, med bredere Skjære-Eg. Kindtændernes Kroner voxe højt ivejret, afslutte ikke Væxten og udvide sig ogsaa i andre Retninger. De Dele af Tyggemusklerne, der særlig tjene til at føre Underkjæben saaledes, at de nedre Kindtænder skures mod de øvre, tiltage i Styrke. Kindtændernes Størrelse og Tyggemusklernes Styrke frembringe en ejendommelig Fasthed i Hovedskallens Bygning. De nedre Kindtænders Gruber optage og udvide Underkjæbens Krop. De øvre Kindtænders Gruber hvælve sig op i Bunden af Øjehulen og inde i Hjernekassen i Bunden af *Fissura orbitalis* udenfor Stammen af 2den Gren af *Nervus trigeminus*, som presses ind mod Siden af Kilebenskroppene, der give efter for Trykket, delvis opløses og blive ganske smalle. En stærk Sene i Tindingmusklens forreste Del bag Øjehulen afsætter en stærk Ben-Kam paa Tindinggrubens Væg, og Musklen skyder hele Øjet fremad og presser det mod Øjehulens Forvæg, der giver noget efter for Trykket og helder fremefter. Kindmusklen under Øjehulens Bund løfter Øjet ivejret, saa at det skydes op over Pandens oprindelige Øjehule-Rand. Tyggemusklernes Tryk tilsammen hemmer Øjets Udvikling. O. s. v. En gjennemgribende Forskjel, ganske særlig i Hovedskallen, saa godt som i hver eneste Knogle, er der mellem de højeste Markmus og de oprindeligere Cricetiner; men mange Led af en jevn Overgangs-Række kjender man. Allermest udprægede i de fleste Retninger ere Markmusenes Ejendommeligheder hos Lemming-Slægten, *Myodes*, og indenfor Slægten er *Myodes torqvatus* den Art, der er naaet højest, ligesom det er den, der er vandret længst mod Nord. I visse Henseender er den uddannet i lignende Retning som dens nære Slægtning den ligeledes højnordiske *Myodes lemmus*, men paa noget anden Maade; saaledes ere dens Kindtænder stærkt udvidede, men i Længden, ikke i Breden som hos *Myodes lemmus*. I de fleste andre Henseender er den uddannet paa samme Maade som *M. lemmus*, men tildels naaet videre, og da særlig i Egenskaber, som den har faaet som højnordisk Art: den har faaet en lignende tyk Haarklædning, der ogsaa indhyller Haand og Fod; men Farven er lysere; den har ved ofte at maatte grave i frossen Jord og Is faaet uhyre Negle, endnu større end hos *M. lemmus*, og selve Fingerspidserne blive klædte med haard Hud; Kulden hindrer den frie Brug af det ydre Øre, og det er vantrevet, endnu mere end hos *M. lemmus*, nær ved at forsvinde. Mod Kulden er den beskyttet af sin Klædning; den Føde, som den kan nøjes med, kan den let finde ogsaa i Grønland; om Vinteren kan den under Sneen grave sig Adgang til den.

Fjeldræven (*Canis lagopus*) hører som Medlem af Hundenes Gruppe til de øverste Rovdyr, til de Rovdyr, der fremfor alle andre ere særlig uddannede som Løbere og dog tilstrækkelig alsidig udviklede til at kunne finde sig tilrette i mange Forhold. Evnen til hurtig at komme vidt omkring og til at leve af yderst forskjelligartet Føde, baade af Planter og af Dyr, baade af Aadsler og af levende Bytte, en fortrinlig Lugtesands, der hjelper til at finde Føden, og en god Forstand ere især de Egenskaber, der gjøre Hunde-Typen skikket til at leve omtrent allevegne paa Jorden. Overfor sine nærstaaende sydligere Slægtninge har Fjeldræven kun faaet meget lidt af særlig

Udrustning for højnordiske Forhold, ikke stort mere end en tættere Haarklædning, der ogsaa dækker Haandens og Fodens Underside, og oftest hvid Farve; Øret er, som hos flere andre Polardyr, blevet forholdsvis lille.

Ulven (*Canis lupus*) har i Hovedsagen de samme Egenskaber som Ræven; men som et stort Dyr har den vanskeligere ved at finde Føde i et saa fattigt Land som Grønland; den findes der ogsaa kun meget faatallig eller kommer der kun som Gjæst, vel især paa Jagt efter Rensdyr. Nogen særlig Udrustning til højnordiske Forhold har den ikke; længst mod Nord i dens store Udbredningskreds har den dog Tilbøjelighed til at faa Polardyrenes hvide Farve.

Lækatten (*Mustela erminea*) er et af Maar-Familiens alleröverste Medlemmer. Dens Slægt er ganske særlig udformet til at forfølge smaa Gnavere i deres underjordiske Gange, og indenfor sin Slægt er den blandt de Arter, der have en usædvanlig Forstand, en ualmindelig stor Hjerne, der paa flere Maader indvirker paa Hovedskallens Form. Slægten har spredt sig vidt over Jorden, istand som den er til at leve næsten allevegne ligesom Smaagnaverne. Lækatten selv lever i samme Skikkelse som i Grønland ogsaa i meget sydligere Egne. Til Grønland er den lokket af Halsbaand-Lemmingen.

Rensdyret (*Rangifer tarandus*) er et af de øverste Led af de amerikanske Hjortes Gruppe, en højnordisk Art. Fødderne ere bedre end andre Hjortes Fødder blevne skikkede til at træde paa Sne uden at synke igjennem: Klovene ere usædvanlig brede, og Tæerne kunne spredes vidt; Tæernes Ledforbindelser med Mellemfoden ere ganske ejendommelige, helt afvigende fra Forholdene hos andre Hjorte, og Mellemhaand og Mellemfod ere ogsaa i andre Retninger højst usædvanlige. Den tætte Haarklædning, der ogsaa strækker sig helt ud over Mulen, og den lyse Farve, ere Egenheder, som Rensdyret har fælles med flere andre højnordiske Dyr. Grønlands Plantevæxt er rig nok til at give Rensdyret Føden; finder det ikke tilstrækkeligt paa ét Sted, kan det vandre; dækker Sneen Planterne, kan det som oftest med Klovene skrabe sig Adgang til dem.

Moskusoxen (*Ovibos moschatus*) er et af de øverste Medlemmer af Oxernes Familie, en af Spidserne af Bovidernes mangegrenede Stamtræ, en højnordisk Art. Et af Tegnene paa dens høje Stilling er den ganske ejendommelige Maade, hvorpaa Pandebenet under Paavirkning af Hornene har udvidet sig nedefter paa Hjernekassens Side og trængt Issebenet tilbage. Kort ydre Øre og en uhyre Haarklædning ere Egenskaber, som den har faaet under Kuldens Paavirkning; maaske det ogsaa er Kulden, der er Skyld i, at Halen er svunden bort. Den er, som Bovide, bedre end Rensdyret udrustet til at æde Plantedele, der ere vanskelige at tygge; i Livsvilkaar er den ellers i Grønland stillet ikke meget anderledes end Rensdyret.

Isbjørnen (*Ursus maritimus*) er som Bjørn et af de øverste Skud paa en af de mange Grene, hvori Rovdyrenes Orden har delt sig, udmærket ved Styrke og Smidighed, tilstrækkelig alsidig til at kunne klare sig i mange forskjellige Forhold, ikke kræsen i Valget af Føden. I Bygning er der kun meget lidt, der udmærker Isbjørnen som højnordisk Art fremfor dens sydligere Slægtninge: den har Polardyrenes korte ydre Øre, deres tætte Haarklædning og hvide Farve. Hvad der mest giver den Evne til at leve i Grønland Aaret rundt, er dens Dygtighed til at fange Sæler paa Isen. At den mindre end de fleste andre Bjørne er vant til at leve af Plantetøde, viser sig i dens forholdsvis svage Kindtænder.

Grønlands Hav-Pattedyr ere tilsyneladende neppe nok særlig udrustede for højnordiske Forhold. Af de sex Arter Sæler, der leve ved Grønland, er der fire, Hvalros, Remmesæl, Svartside og Blæresæl, der næsten udelukkende ere højnordiske Arter, mere eller mindre knyttede til Isen, og blandt de 16 Arter Hvaler, der kjendes fra Havene om Grønland, er der tre, Nordhval, Hvidfisk og Narhval, der særlig føle sig hjemme i højnordiske Egne og helst holde sig nær Isen; end ikke disse

Arter synes at have faaet noget fremtrædende højnordisk Præg. Men alle Grønlands Hav-Pattedyr ere dog blandt de ypperste i deres Kredse.

Hvalrossen (*Trichechus rosmarus*) er vel af alle Nutidens Sæler den, der i væsenlige Træk af sin Bygning har beholdt mest af Ligheden med Sælernes Forfædre blandt Land-Rovdyr; dens Lemmer ere noget mindre omformede til Brug i Vandet, end de ere det hos de andre; o. s. v.; den er den eneste efterlevende af en Gruppe Sæler, der ellers er fortrængt, erstattet af Efterkommere, der ere dygtigere udrustede til Svømning og til i det hele at færdes i Vandet, hvis Øjne ere blevne store som hos Natdyr, vel fordi de stræbe at se klart i Halvmørket under Vand, o. s. v. Grunden til, at Hvalrossen har kunnet hævde Pladsen, er sikkert, at den har øvet sig i at finde en Føde, der er ret utilgængelig, og som den derfor har næsten for sig selv alene: Muslinger, der leve nedgravede i Havbunden; derefter er den omformet; de øvre Hjørnetænder, der ere det Redskab, hvormed den oproder Havbunden, ere voxede uhyre, og deres Væxt har medført en lang Række Omdannelser i dens Hovedskal. Hvor Isen ligger, holder den sig især til Is-Randen; men den er ikke nødt til at vige helt for Isen; naar Isen dækker dens Foderplads, kan den bryde den itu ved at støde imod den nedenfra.

Til Sælernes øverste Gruppe, Phociderne, hører Remmesælen (*Erignathus barbatus*); men den er blandt de oprindeligste Phocider, med Haand og Fod mindre omformede til Svømme-Redskaber end hos de andre. Ligesom Hvalrossen har den, skjønt mindre udelukkende, vænnet sig til en egen Slags Føde, en Føde, der ringeagtes af de andre Sæler: Skaldyr paa Havbunden, som den synes at opkradse med sine ualmindelig stærke Kløer. Ligesom Hvalrossen kan den skaffe sig Aabninger i Isen, hvad ogsaa andre Sæler kunne, naar de ikke foretrække at følge Is-Randen.

En af de allerbedste Svømmere blandt Phocider er Svartsiden (*Phoca groenlandica*), ogsaa en af de mest vandrende Arter, følgende med Drivis, ofte langt fra Land, øvet i at fange fritsvømmende Krebsdyr og Fiske.

Fuldt saa god en Svømmer som Svartsiden, ogsaa meget vandrende og følgende Drivis, er Blæresælen (*Cystophora cristata*), en af de Sæler, der i Bygning ere allermest tillempede som Havdyr.

De to andre grønlandske Sæler, Spettet Sæl og Ringsæl (*Phoca vitulina*, *Ph. foetida*) høre ogsaa begge til de øverste Phocider. Begge ere forholdsvis jevnt alsidig udviklede. De holde sig mest til Kysterne. Ringsælen, der har en ualmindelig Færdighed i at kradse sig Huller igjennem Isen, er den, der gaar længst mod Nord.

Nordhvalen (*Balæna mysticetus*) hører vel til den oprindeligste af Hvalernes to Hovedafdelinger; den hører til de Hvaler, der endnu i Næsens Form have beholdt meget af Ligheden med Hvalernes Forfædre blandt Landdyr i Modsætning til dem, der have faaet Ansigtet helt omformet efter det stærke Tryk, som Vandet øver mod Snude og Pande, naar Hvalen hurtig svømmer frem. Den har ogsaa i Forhold til nære Slægtninge i visse andre Retninger beholdt mere af Ligheden med Stamfædrene, saaledes i Form af Haand og af Bækken. Men blandt de Hvaler, der have vænnet sig til at leve af forholdsvis smaa Dyr, som de lade strømme ind i Gabet sammen med Vandet, er Nordhvalen den, der er naaet til største Fuldkommenhed i de Omdannelser, som denne Vane fører med sig. Det indstrømmende Vand har udspilet Gabet i en Grad som hos ingen anden; Overkjæbe- og Underkjæbeben ere indskrænkede til at være en Slags tynde Spanter, Stivere i Væggene af det sækformede Gab; Ganens Hornpapiller, som ere bragte til særlig Væxt ved Vandets Paavirkning, ere voxede til Barder længere end hos nogen anden. Det er Nordhvalens Vane at leve af smaa Krebsdyr, der jo maa tages i stor Mængde for at kunne give tilstrækkelig Næring; det er denne Vane, der har gjort det nødvendigt for den at lade de store Vandmasser strømme ind i Gabet. Maaske den kun i de kolde Have har kunnet finde de Sværme af Krebsdyr, som den trænger til, og for saa vidt bærer den jo Præg af sit højnordiske Hjem.

Hvidfisken (*Delphinapterus leucas*) er en jevnt alsidig udviklet Delfin; den hører altsaa til en af Hvalernes øverste Grupper. Den er blandt de hurtige Svømmere, der have Næse og Pande omformede af Vandets Tryk: Bindevævet foran Næseaabningen er under Paavirkning af Vandets Modstand voxet op til en stor fedtholdig Pude, en Slags Stødpude, der trænger Næsegangen bagtil og selv lægger sig hen over Hovedskallens Ansigt, som den, i Forening med de store Næsemuskler, trykker fladt og paa andre Maader former. Den er blandt de Delfiner, hos hvem Stødpuden er størst og Hovedskallen mest omformet. Dens helt hvide Farve er maaske en Følge af dens Liv i de nordligste Egne. Fiske især ere dens Føde; ved Grønland skal det særlig være Stimer af Torskefiske, den forfølger.

Narhvalen (*Monodon monoceros*) er en nær Slægtning af Hvidfisken, i en enkelt Henseende dog naaet til et højere Trin: Tænderne, der hos Hvidfisken som hos de fleste Delfiner ere smaa og svage, fordi der ikke gjøres stor Brug af dem, ere helt vantrevne med Undtagelse af den forreste Tand i Hannens ene Overkjæbe, der er voxet ud til en mægtig Stødtand. Hvorfor denne Tand har faaet denne Udvikling, har man endnu ikke udfundet; siden den mangler hos Hunnen, kan den neppe have stor Betydning for Dyrets Liv; maaske er den kun at regne for en Slags Tegn paa overflødig Kraft ligesom forskjellige Prydelser hos Hannerne af saa mange andre Pattedyr. Flyndere, som den jo ved Grønland kan faa i Overflod, skulle være noget af dens bedste Føde; umuligt er det vel ikke, at det er sandt, hvad man har sagt, at Stødtanden bruges til at jage Flynderne op fra Havbunden; Narhvalerne pleje jo at gaa i Flok; Hannernes Gjerning vil da ogsaa være til Gavn for Hunnerne.

Narhvalen har ikke den hvide Farve; men med Aarene bliver den dog hvidbroget.

De andre grønlandske Hvaler ere kun Gjæster ved Grønland, kommende aarlig om Sommeren eller kun mere tilfældig.

Nordkaperen (*Balæna australis*) staar nær ved Nordhvalen, men paa et noget lavere Trin. Ved Grønland er den kun set en sjelden Gang.

Vaagehval, Rørhval og Blaahval (*Balænoptera rostrata*, *B. musculus*, *B. gigas*), tre indbyrdes nærstaaende Arter, fjernere Slægtninge af Nordhvalen, ere i Gabets Omdannelse til Øse indrettede paa noget anden Maade end Nordhvalen; Overkjæbebenet er ikke buet ivejret af det indstrømmende Vand og beholder Breden i Forhold til Gabet, Barderne ere korte; Mundhulens Bund derimod er forholdsvis stærkt udvidet, Strubens Hud lagt i Længdefolder. Alt i alt ere de vel ikke i Mundens Omdannelse naaede saa vidt som Nordhvalen; til Gjengjeld ere de bedre indrettede til Svømning, med meget længere og stærkere Hale, med mere omformede Hænder, vistnok de bedste Svømmere blandt Bardehvaler. Stimer af Smaafiske, som Sild og smaa Torsk, er det især, de lade strømme ind i Gabet; Blaahvalen skal dog foretrække smaa Krebsdyr.

Pukkelhvalen (*Megaptera boops*) er Spidsen af igjen en anden Gren af Bardehvalernes Gruppe, nærmest sluttende sig til Vaagehval o. s. v., men særlig udmærket ved sine stærkt omformede, ualmindelig lange Hænder, fremkomne ved en eller anden ejendommelig, men endnu ikke ret opklaret Brug. Ogsaa den finder Føden i de grønlandske Stimer af Smaafiske.

Prodelphinus euphrosyne, Hvidskjæving, Hvidnæse og Marsvin (*Lagenorhynchus acutus*, *L. albirostris*, *Phocæna communis*) ere Delfiner, der i Bygning slutte sig nær til Hvidfisken; men især i Ansigtets Bygning ere de noget oprindeligere. Marsvinet er vistnok den eneste Art af dem, der kan siges at høre hjemme ogsaa ved Grønland, om end dets vigtigste Tilholdssteder ligge længere mod Syd, ligesom for de andres Vedkommende. Ved Grønland ere de og Hvidfisken stillede under nogenlunde samme Vilkaar.

Spækhuggeren (*Orca gladiator*) er blandt Delfiner en af de faa, der have gjenoptaget Brugen af Tandsættet og uddannet det til et kraftigt Bide-Redskab; af alle Delfiner er det den, der har faaet Tandsættet stærkest omformet til et Vaaben; det tjener den ikke alene til at fange og dræbe de Sæler og mindre Delfiner, hvoraf den maaske oftest lever, men ogsaa til at sønderflænge Hud og Spæk af de store Bardehvaler. Blandt alle Hvaler er det den, der har den højeste Rygfinne, med Alderen voxende ud til et «Sværd»; der siges om den, at den skal bruge Rygfinnen til at feje Sæler ned fra Randene af Isflager. Sin Føde finder den fuldt saa vel i Havene om Grønland som i nogen anden Egn.

Grindehvalen (*Globiceps melas*) er ogsaa en af de højeste Delfiner, i mange Henseender mindende om Hvidfisken. Et af Tegnene paa dens særlig høje Udvikling er dens lange smalle Hænder, der minde lidt om Pukkelhvalens. Blæksprutter og Fiske, hvad der skal være dens Føde, finder den ogsaa ved Grønland.

Døglingen (*Hyperoodon rostratus*) hører til en egen Afdeling af Tandhvalerne, udmærket blandt andet ved, at Ansigtet endnu mere end hos de andre er omformet af Vandets Tryk; Stødpuden og Næsemusklerne brede sig endnu mere ud over Hjernekassen og forme hele dens Overside som deres Leje; Bagranden af den Grube, som de danne sig, optaarnes til høje Kamme. Den snevrere Gruppe, hvortil Døglingen hører, er tillige udmærket ved, at selve Snuden paa forskjellig Maade er yderligere paavirket af Vandets Modstand: de forreste af Ansigtets Knogler faa en ualmindelig Haardhed og smelte mere sammen end sædvanlig, eller de faa pukkelformet opstaaende Udvæxter, o. s. v. Ualmindelig gode Svømmere ere Døglingen og dens nærmeste Slægtninge; de usædvanlig kraftfulde Ryg- og Halemuskler have i Skelettet givet sig Udtryk blandt andet i Hvirvelradens høje Torntappe. Øverst i sin Gruppe staar Døglingen selv i flere Henseender, især i Uddannelsen af forholdsvis mægtige pukkelformede Udvæxter paa Overkjæbebenenes Overside. Føden, der overvejende skal være Blæksprutter, finder den ogsaa ved Grønland.

Kaskelotten (*Physeter macrocephalus*), en af Døglingens fjernere Slægtninge, er vel i en og anden Henseende forholdsvis oprindelig; den har veludviklede, sædvanlig formede Tænder i Underkjæben, medens Tandsættet hos dens Paarørende er endnu mere vanslægtet; o. s. v. Men ligesom den i Størrelse overgaar alle andre Tandhvaler og vel med større Magt end nogen anden maa skyde gjennem Vandet, er det den, hvis Hovedskal i højeste Maal bærer Præg af at være omformet af Vandets Tryk. Stødpuden er voxet op til en uhyre Størrelse, og Hovedskallen, især Ansigtet, er voxet i tilsvarende Grad for at kunne bære den; Bagranden af sit Leje har den taarnet op over Hjernekassen til en enestaaende Højde, og selve Hjernen har den trykket dybt ned, under dens oprindelige Plads i Forhold til Rygmarven. Hajer og store Blæksprutter skal Kaskelotten æde; den finder Føden ogsaa ved Grønland. — Nordhval og Kaskelot, i visse Retninger de højeste Former, som Bardehvaler og Tandhvaler have frembragt, synes begge at være komne saa højt, at der er Fare for deres Liv; Nordhvalen vil have ondt ved at hindre Vandet i at udspile dens Gab mere og mere; Kaskelotten vil neppe kunne hindre Vandet i at bringe større og større Væxt i dens Stødpude; begge er stærkt udsatte for, at Vandet skal tvinge deres Ansigt til at voxe uden Forhold til Hjerne og Krop. Af de Hvaler, der ere fundne ved Grønland, er det dem, der synes snarest at skulle uddø, selv om der ikke blev arbejdet paa at udrydde dem.

Paa Spørgsmaalet, om Grønland i dyregeografisk Henseende slutter sig nærmest til den gamle Verden eller til Amerika, give Pattedyrene saa godt som ikke Svar.

Alle Grønlands Arter af Land-Pattedyr ere jo, eller have været, circumpolare, og de fleste af dem have nære Slægtninge blandt Tertiærtidens Dyr i begge Verdensdele; om de ere opstaaede i den ene eller den anden Verdensdel eller i et fælles Omraade for begge, er derfor umuligt at sige. Om Slægterne *Myodes*, *Canis*, *Ursus* og *Mustela* tør det derimod nok siges, at der er størst Sandsynlighed for, at de have deres Oprindelse i den Gamle Verden; dels synes deres Stamtræ her at kunne føres længst tilbage i Tiden, dels have de endnu her deres fleste lavere Slægtninge. Om *Ovibos* tør det siges som næsten afgjort, at den stammer fra den Gamle Verden, hvor dens Slægtninge altid have haft deres Hovedhjem, medens kun ganske enkelte Bovider af og til ere naaede til Amerika; vel lever *Ovibos* i Nutiden kun i Nord-Amerika, foruden i Grønland; men den har omkring Istiden levet i den nordlige Del af den Gamle Verden i hele dens Udstrækning fra Vest til Øst. *Rangifer* er til Gjengjeld allersnarest af amerikansk Rod; den synes at være et af de øverste Medlemmer af de amerikanske Hjortes Gruppe, der rigtignok stammer fra den Gamle Verdens Hjorte. I Land-Pattedyrenes Slægtskabsforhold kan der altsaa maaske spores større Tilslutning til den Gamle Verden end til Amerika. Men forsaavidt Grønlands Land-Pattedyr, eller de fleste af dem, ere indvandrede til Grønland fra Nord-Amerika, slutte de sig jo afgjort til Amerikas Dyreverden.

De allerfleste af Grønlands Hav-Pattedyr ere circumpolare eller findes baade i Atlanterhavet og i det Stille Hav; kun *Cystophora cristata*, maaske *Hyperoodon rostratus* og vist *Lagenorhynchus acutus* og *L. albirostris* ere udelukkende atlantiske. Endnu mindre end for Land-Pattedyrene er det muligt for Hav-Pattedyrenes Vedkommende at sige, hvor de have deres Oprindelse; deres tidligere Historie er endnu mere ukjendt.

Men man tager vist ikke fejl, naar man tror, at de til Grønlands Kyster efter Istiden ere komne fra Atlanterhavet; vist intet stammer fra det Stille Hav. Vel er *Trichechus rosmarus* den eneste Otariide, der findes i det nordlige Atlanterhav; Familiens Medlemmer høre ellers hjemme i den sydligste Del af Atlanterhavet og i det Stille Hav baade mod Syd og Nord. Man kunde derfor falde paa den Tanke, at Hvalrossen var opstaaet af Otariider i det nordlige Stille Hav og derfra var vandret Nord om Asien eller Amerika til Atlanterhavet. Men Hvalrossen er i de væsenligste Træk af sin Bygning den alleroprindeligste Otariide, og før Istiden fandtes den allerede i europæiske Have; den er snarest Vidne om, at Otariiderne have deres Oprindelse i Atlanterhavet, eller i et circumpolart Hav, og derfra ere vandrede til Stille-Havet, hvor de nu have deres Blomstring, skjønt dog andre Forklaringer ere mulige. De andre grønlandske Sæler høre til Phociderne, der synes at være opstaaede i Atlanterhavet, hvor de have, og i Tertiærtiden synes at have haft, deres vigtigste Hjemsted, hvorfra nogle have bredt sig til det nordligste og det sydligste af Stille-Havet. Trods deres store Evner til at komme afsted have Phociderne ikke iflæng bredt sig over Atlanterhavet; Familiens oprindeligste Afdeling, Phocinerne, er udelukkende nordisk; den har affødt Monachinernes Afdeling, hvis oprindeligste nulevende Slægt, *Monachus*, hører hjemme i Middelhavet og i de vestindiske Have, men hvis andre Slægter ere at finde i det sydligste Atlanterhav og Stille Hav; fra Phocinerne er ogsaa udgaaet Cystophorinernes Afdeling, hvis ene nulevende Slægt, *Cystophora*, er nordatlantisk, medens den anden, *Macrorhinus*, er sydatlantisk og sydpacifisk. Anderledes have Hvalerne bredt sig; adskillige af Arterne ere jo at finde i næsten alle Have; at slutte sig til Hvalernes geografiske Historie efter deres Slægtskabsforhold og deres Udbredelse i Nutiden, det væsenligste, man i denne Henseende endnu har at holde sig til, er ugjørligt; de fleste af dem kunde, efter hvad der hidtil vides, lige saa godt have deres oprindelige Hjemsted i Stille-Havet som i Atlanterhavet eller andensteds; men at de grønlandske Hvaler sidst, efter Istiden, ere komne til Grønland fra Atlanterhavet, tør man vel slutte, ogsaa for de Arters Vedkommende, der nu ere circumpolare eller baade nordatlantiske og nordpacifiske; før Istiden have disse Arter, eller deres nærmeste Stamformer, vist været circumpolare, under Istiden have de vist været skilte i en nordatlantisk og en nordpacifisk Stamme, og efter Istiden har Vejen til Grønland fra Atlanterhavet været den allernærmeste; men en Mulighed har der igjen været for Indvandring fra det Stille Hav.

Den samlede Fortegnelse over de Pattedyr, der kjendes fra Grønland, er saaledes:

1. *Lepus variabilis var. glacialis.* Langs alle Grønlands Kyster; circumpolar.
2. *Myodes torqvatus.* Nord- og Østkyst; circumpolar.
3. *Canis lagopus.* Langs alle Kyster; circumpolar.
4. *Canis lupus.* Nord- og Østkyst; circumpolar.
5. *Ursus maritimus.* Hjemmehørende langs nordlige Del af Vest- og Østkyst og ved Nordkysten, vandrende langs alle Kyster; circumpolar.
6. *Mustela erminea.* Nord- og Østkyst; circumpolar.
7. *Trichechus rosmarus.* Hjemmehørende ved den nordlige Del af Vest- og Østkyst og den vestlige Del af Nordkysten, tilfældig langs Kysterne ellers; circumpolar.
8. *Erignathus barbatus.* Ved alle Kyster; circumpolar.
9. *Phoca vitulina.* Ved det meste af Vestkysten, manglende nordligst, og ved den sydlige Del af Østkysten; circumpolar.
10. *Phoca foetida.* Ved alle Kyster; circumpolar.

11. *Phoca groenlandica.* Ved Vest- og Østkyst, sjelden ved Nordkyst, meget vandrende; circumpolar.
12. *Cystophora cristata.* Ved Vest- og Østkyst, sjelden ved Nordkyst, vandrende; nordatlantisk.
13. *Rangifer tarandus.* Langs alle Kyster, dog udryddet sydligst; circumpolar.
14. *Ovibos moschatus.* Nord- og Østkyst; tidligere circumpolar, nu nordamerikansk.
15. *Balæna australis.* Tilfældig; nærmest Kosmopolit.
16. *Balæna mysticetus.* Ved den nordlige Del af Vest- og Østkyst og den vestlige Del af Nordkysten, om Vinteren vandrende noget sydligere; nu nær ved at være udryddet her; circumpolar.
17. *Balænoptera rostrata.* Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; Kosmopolit.
18. *Balænoptera musculus.* Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; Kosmopolit.
19. *Balænoptera gigas.* Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; Kosmopolit.
20. *Megaptera boops.* Sommergjæst ved Vestkysten, vist ogsaa ved Østkysten; Kosmopolit.
21. *Prodelphinus euphrosyne.* Tilfældig; atlantisk og pacifisk.
22. *Lagenorhynchus acutus.* Tilfældig; atlantisk.
23. *Lagenorhynchus albirostris.* Tilfældig; atlantisk.
24. *Phocæna communis.* Sommergjæst ved Vestkysten, vist ogsaa ved Østkysten; atlantisk og pacifisk.
25. *Orca gladiator.* Mest Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; Kosmopolit.
26. *Globiceps melas.* Tilfældig; atlantisk og pacifisk.
27. *Delphinapterus leucas.* Ved den nordlige Del af Vest- og Østkyst og ved Nordkysten, om Vinteren vandrende noget sydligere; circumpolar.
28. *Monodon monoceros.* Ved den nordlige Del af Vest- og

Østkyst og ved Nordkysten, om Vinteren vandrende noget sydligere; circumpolar.

29. *Hyperoodon rostratus.* Sommergjæst langs Vest- og Østkyst; atlantisk.

30. *Physeter macrocephalus.* Tilfældig; Kosmopolit.

Til Grønlands Dyreverden hører maaske desuden, som tilfældig Gjæst, *Halichoerus grypus* (Fabr.), Graasælen. Fabricius havde ikke selv set Arten i Grønland; men i sin Fauna Groenlandica, 1780, p. 17, nævner han en Sæl, som Grønlænderne kalde Siguktok, „den langsnudede"; den skulde efter Grønlændernes Sigende ligne en Svartside, men udmærke sig ved at have en usædvanlig lang Snude, Egenskaber, der kunne tyde paa Graasælen. I sin Afhandling om de grønlandske Sæler, i Skrifter af Naturhistorie-Selskabet, 1ste Bd., 2det Hefte, 1791, p. 163, omtaler han igjen Grønlændernes Siguktok og giver den Navnet *Phoca porcina*, men synes dog at være tilbøjelig til at regne den for at være af samme Art som hans „krumsnudede Sæl", *Phoca grypus* Fabr., som han kjendte fra Danmark, og hvis Hovedskal han afbilder, pl. XIII, f. 4. Brown nævner i Proceed. Zool. Soc. London, 1868, p. 426, *Halichoerus grypus* som grønlandsk Art, men dog ikke med Sikkerhed; han siger, at danske Handelsbestyrere, som han traf i Grønland, mente, at Graasælen, som de kjendte fra Danmark, ogsaa ved Lejlighed viste sig ved Grønlands Vestkyst; selv havde han ved Egedesminde og flere Steder ved Disko-Bugt set Skind, som han syntes maatte være af Graasælen; og i 1861 havde man lidt Syd for Disko dræbt en Sæl, hvis Hovedskal han havde faaet, men senere mistet, og som han mente at gjenkjende som Hovedskallen af Graasælen; han var dog ikke mere sikker i sin Sag, end at han kun tør sige, at Artens Tilstedeværelse ved Grønland er „a very strong probability". Til Museet i Kjøbenhavn er Graasælen aldrig kommen fra Grønland, skjønt man særlig har stræbt efter at faa Grønlændernes Siguktok. (Allen nævner i History of N. Amer. Pinnipeds, 1880, p. 694 og 764, en Hovedskal af *Halichoerus grypus* fra Grønland, modtagen af United States National Museum fra Museet i Kjøbenhavn; men heri maa der være en Fejltagelse; Opgivelsen stemmer heller ikke med, hvad Allen skriver samme Sted, p. 695, hvor han siger, at der om Artens Forekomst ved Grønland kun foreligger Brown's Oplysninger.) — Arten er forholdsvis sydlig; men den er almindelig ved Island; at den kan strejfe til Grønland, er derfor sandsynligt.

Ogsaa *Balænoptera borealis* (Less.), Sejhvalen, vil vistnok vise sig at være Gjæst, mere eller mindre tilfældig, ved Grønland. Midt i Juni 1888 saa Nansen (Paa Ski over Grønland, 1890, p. 170) af og til en mindre Bardehval, som han mente snarest var af denne Art, udenfor Iskanten ved den sydlige Del af Grønlands Østkyst. — Arten er at finde stadig i det nordlige Atlanterhav, ogsaa ved Island; den har altsaa let ved at komme til Grønland.

Der er i det følgende gjort nærmere Rede for de enkelte Arters Forhold i Grønland.

Med Hensyn til Forekomst i Landet er for nogle Arters Vedkommende medtaget saavidt muligt alt, hvad man i den Retning véd; dette gjelder *Myodes torqvatus*, *Canis lupus*, *Mustela erminea*, *Ovibos moschatus*, *Balæna australis*, *Balænoptera musculus*, *B. gigas*, *Prodelphinus euphrosyne*, *Lagenorhynchus acutus*, *L. albirostris*, *Globiceps melas*, *Physeter macrocephalus*. For de andre Arters Vedkommende er egenlig det samme gjort; men da de fleste af dem ere almindelige Dyr, i hvert Fald i nogle Egne, ere de Oplysninger, der foreligge om dem, som oftest mindre gaaende i det enkelte og ofte ret tilfældige.

Med Hensyn til Arternes Levevis er næsten udelukkende gjengivet, hvad der er oplyst af Forskere, der have været i Grønland, og oftest er kun det medtaget, der vedrører Arternes Forhold til Landet.

For de sjeldnere Arters Vedkommende er der henvist til alle de Værker, hvor der findes første-Haands Oplysninger om dem som grønlandske. For de andres Vedkommende er der kun henvist til de vigtigste af de Arbejder, hvor de omtales som grønlandske. For alle Arter er desuden opgivet det eller de Navne, hvorunder de findes opførte i Trouessart's Catalogus Mammalium, 1897—99.

De vestgrønlandske Pattedyr-Navne ere ganske overvejende gjengivne efter Fabricius; efter hans Haandskrift ere ogsaa hans Tydninger af Navnene meddelte. Den Form, hvorunder Navnene findes i Kleinschmidt's Grønlandske Ordbog, 1871, er som oftest vedføjet, naar den afviger fra den Form, der opføres af Fabricius. De østgrønlandske Navne ere gjengivne efter Rink, der har faaet dem opgivne af Johannes Hansen.

(Der findes i Museet i Kjøbenhavn en Mængde Knogler udgravede til forskjellig Tid i gamle eskimoiske Kjøkkenmøddinger paa flere Steder i Egnen omkring Disko-Bugt. Der er i det følgende ikke taget Hensyn til dem, fordi der ikke mere kan gives nøjagtig Oplysning om Findestederne. Knoglerne ere ganske overvejende af *Phoca groenlandica* og *Ph. foetida*; men Knogler af alle de andre grønlandske Sæler og af alle de almindelige vestgrønlandske Land-Pattedyr findes ogsaa.)

---

1. **Lepus variabilis** Pall. var. **glacialis** Leach. **Snehare.**

Lepus timidus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 25. — *Lepus glacialis* Leach: Waterhouse, Nat. Hist. Mammalia, vol. II, Rodentia, 1848, p. 102. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 8. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London. 1868, p. 351. — Peters, Zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 2, 1874, p. 164, pl. 2 (Hovedskal). — *Lepus groenlandicus* n. sp: Rhoads, American Naturalist, vol. XXX, 1896, p. 237. — Id., Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia, 1896, p. 367, pl. VI, VII, VIII, X (Hovedskal).

Lepus timidus L. (ɔ: *L. variabilis* Pall. auctorum) & *L. arcticus* Leach & *L. groenlandicus* Rhoads (ɔ: *L. glacialis* Leach auctorum) etc.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Navnet *Lepus timidus* L. har især i nyeste Tid ofte været brugt for den Art, der her kaldes *L. variabilis* Pall.; men endnu oftere og i lang Tid har det været brugt for den Art, der ogsaa kaldes *L. europæus* Pall. Baade den ene og den anden Brug af Navnet er tilladelig, eftersom Linné under sin *L. timidus* sammenfattede begge de nævnte Arter, om han end nærmest tænkte paa *L. variabilis*. Det havde været heldigt, om den Skik, der var ifærd med at blive eneraadende, at bruge »*L. timidus*« for »*L. europæus*«, havde faaet Lov at fæstne sig helt; men det er ikke sket; Brugen er nu bleven saa forvirret, at ingen mere uden nærmere Forklaring kan vide, hvad der menes, naar »*L. timidus*« nævnes. Det er derfor her foretrukket at opgive dette Navn. — For den grønlandske Hare har man længe brugt Navnet »*glacialis*«, enten som Art- eller Race-Navn, og med fuld Ret, eftersom den ene af de to Harer, hvorefter Leach (og Ross) opstillede »*Lepus glacialis*« (eller »*L. arcticus*«, som den ved et Uheld tilfældig først blev nævnet af Ross), netop var fra Grønland, fra Hare-Ø; den anden var fra Vestkysten af Davis-Strædet, fra Baffin-Land. Rhoads mener, at Haren fra Vestkysten af Davis-Strædet er en anden Art end den grønlandske; den første kalder han *L. arcticus* »Leach« Ross, med Synonym *L. glacialis*; den sidste giver han et nyt Navn, *L. groenlandicus*. Det er her fore-

(*Lepus variabilis.*)
trukket at beholde det velkjendte Navn *glacialis* for den grønlandske Hare. Efter hvad der endnu foreligger af Oplysninger om Haren fra Vestkysten af Davis-Strædet, er det ikke meget sandsynligt, at den er egenlig forskjellig fra den grønlandske som Race, endnu mindre som Art; Rhoads har kun set en enkelt Hovedskal af den, tilmed af et ungt Dyr, og efter hans Beskrivelse synes den at stemme ret godt med de mindst udprægede Hovedskaller fra Grønland (den grønlandske Hare kjender han kun i dens mest udprægede Form). Skulde det vise sig, at Haren fra Vestkysten af Davis-Strædet er af en anden Race end den grønlandske (om Art-Forskjel kan der fornuftigvis ikke være Tale), vil den snarest gaa helt ind under *L. variabilis typicus* (sammenl. Lilljeborg, Sveriges och Norges Ryggradsdjur, Däggdjuren, 1874, p. 422, og Allen, Monogr. N. Amer. Rodentia, 1877, p. 288 ff.).

Vestgrønlandsk. Ukalek, maaske af Okillavok, er let. Ungen hedder Ukaliak. (Fabricius.)

Den grønlandske Snehare synes at kunne holdes ude fra den typiske skandinaviske *Lepus variabilis* som en nogenlunde vel adskilt Race, *var. glacialis.* Foruden ved sin lysere Farve og Tilbøjelighed til at blive helt hvid afviger den typiske *L. variabilis* fra sin meget nære Slægtning *L. europæus* i følgende: det ydre Øre er lidt kortere; Bagfoden er oftest længere; den øvre Fortand er mindre stærkt krummet, mindre dybt furet paa Forsiden, mere fyldt i Furen med Tandkit, lidt smallere, oftest med Forside og Yderside mere jevnt skraanende over i hinanden, og med Grunden skydende sig ikke lidt længere tilbage, helt til Grændsen mellem Mellemkjæbeben og Overkjæbeben eller lidt ind i Overkjæbebenet; nedre Fortand er smallere, lidt mindre krummet og lidt længere naaende tilbage; de øvre Kindtænder skyde deres Gruber lidt højere op i Øjehulens Bund; Næsen er kortere; især er Næsebenet kortere, naaende mindre langt frem og mindre langt tilbage, og mindre hvælvet; *Processus supraorbitalis* er bredere og løftet højere ivejret; *Foramen incisivum* er lidt mere indsnevret af Mellemkjæbebenet, der sender en pladeformet Udvidelse ind imod det; Hjernekassen er forrest lidt mere hvælvet ivejret; Underkjæbens Ledhoved er større. Næsten alle de samme Afvigelser fra *Lepus europæus* ere at finde hos den grønlandske Hare, men oftest i mere udpræget Skikkelse; særlig ere Fortændernes Ejendommeligheder mere iøjnefaldende: baade øvre og nedre Fortænder ere endnu smallere og endnu mindre krummede og naa oftest længere tilbage med deres Grund, den øvre oftest et Stykke ind i Overkjæbebenet. Kun i Fodens forholdsvis korte Form er den grønlandske Hare mere stemmende med *L. europæus*, end den skandinaviske *L. variabilis* er det, eller maaske rettere: oftest er det. — Det har været forsøgt at holde den grønlandske Hare ude fra den typiske *Lepus variabilis* som egen Art (se især Waterhouse og Peters, l. c.); men dertil er Gradforskjellen i Tænder og Hovedskal for ringe og for lidt fast, ligeledes Forskjellen i Føddernes Længde. Der er saaledes blandt de skandinaviske Harer en ikke ringe Vexlen i Fortændernes Form, med tydelig Tilnærmelse til den grønlandske Hare, og næsten ganske de samme Forhold, som hos den grønlandske Hare ere de sædvanlige, kunne findes hos *Lepus variabilis* fra Alperne og andre Steder i det sydligere Europa, baade nulevende og jordfunden, som det omtales og afbildes af Woldrich (Sitzungsber. k. Akad. Wissensch. Wien, mathem. naturw. Cl., Bd. LXXXII, 2. Abth., 1880, p. 14—15, pl. I; ibd. Bd. LXXXIV, 1. Abth., 1881, p. 221—222, pl. III). Om Foranderligheden i Lemmeknoglernes Forhold oplyses noget af følgende Maal:

Lepus variabilis glacialis.

Længde af:	Fiskenæs Ad.	Grønlands Vestkyst Ad. jun.	Ryders-Sund ♀ad.	Jameson-Land ♀ad.	Sabine-Ø Ad
Hovedskal	83	86	87	90	85½
Overarm	100½	101	104½	105½	103½
Spoleben	110	109	106½	112	108
Metacarp. 3	30½	31⅔	31	31½	31½
Laarben	119	119	119	123	118
Skinneben	141	139	137½	144	135
Metatars. 3	53	54	53	55¼	53½

Hovedskallens Længde: fra Bagranden af Nakkeledknuden til Forranden af Mellemkjæben, foran Fortænderne. Overarm: fra dens Hoved til Underranden af indre nedre Ledrulle. Spoleben: langs Inderranden. Skinneben: langs Inderrand. Mellemhaand og Mellemfod: langs Forsiden.

	Lepus variabilis typicus.			*Lepus europæus.*
	Norge	Norge	Sverig	Danmark
Længde af:	Ad.	Juv.	♀ad.	Ad.
Hovedskal	?	80	85	87
Overarm	100	103	105½	100½
Spoleben	105	105	110	108½
Metacarp. 3	33	34½	34½	33
Laarben	121	122	122½	121
Skinneben	141	146½	146	140
Metatars. 3	59	60	57½	55

I Farve synes de grønlandske Harer kun at vexle meget lidt. De voxne synes altid at være helt hvide eller saa godt som helt hvide, kun med den sorte Spids paa Øret. Kun Ungerne ere graa.

Den øvre Fortand har oftest en tydelig Længdefure i Forsidens Emaille; men Furen vexler meget baade i Brede og Dybde; hos en af de 20 foreliggende grønlandske Hovedskaller, de fleste fra Vestkysten, 6 fra Østkysten, er den saa flad, at den kun er ganske svagt antydet. Oftest er Furen mere eller mindre fyldt med Tandkit, der endogsaa helt kan fylde den eller være saa rigelig aflejret, at det staar kamformet frem; hos den omtalte Hovedskal med den yderst svagt furede Fortand mangler derimod Tandkit helt. Oftest naar den øvre Fortand tilbage i Overkjæbebenet; men den kan ogsaa, selv hos aldrende Dyr, ende i Sømmen mellem Mellem- og Overkjæbebenet, ganske som sædvanlig hos den skandinaviske Hare.

Den bageste Spids af *Prc. supraorbitalis* kan undertiden ved en mere eller mindre bred Benbro være forenet med en fremspringende Udvæxt af *Sqvama.* Ligeledes, men sjeldnere, kan den forreste Spids af *Prc. supraorbitalis* ved en Benbro være forenet med den opstaaende Spids fra Taarebenet.

Sneharen lever langs alle Grønlands Kyster, hvor der er Lejlighed for den; dog mangler den for Tiden paa en Strækning af den sydlige Del af Østkysten. I de fleste Egne er den ret faatallig, spredt levende. Især er den at finde inde i Land, ofte nær Indlandsisen, i Dale og paa Bjergskraaninger og Højsletter; men den findes dog ogsaa paa Øer, hvorhen den let kan komme over Isen. Større Vandringer synes den ikke at foretage; men vistnok strejfer den om Vinteren rundt til de mindst snedækkede Steder. Føden er Græs og Urter, som *Saxifraga oppositifolia*, Bark og Knopper af Pil o. s. v.; Sne, der dækker Planterne, forstaar den at skrabe bort. Ly finder den bag Klippeblokke, eller den graver sig en Hule i en Snedrive. Hvor ofte den plejer at yngle aarlig, vides ikke. (Ungernes Tal i et Kuld maa vexle stærkt. Fabricius har set 8 Unger i en Hun. Feilden opgiver fra Grinnell-Land Tallet til 7 eller 8. Bessels har paa Grønlands Nordkyst set en Hare med 7 Fostre. Jørgensen skriver fra Frederikshaab i 1841, at der Aaret før var skudt en Hun, der kun indeholdt én Unge, at Hunner med to Fostre oftere ere sete, at det højeste Tal skulde være 4, og at 8, som Fabricius opgiver, maa regnes for en Undtagelse.) Fjeldræv og Sneugle synes især at jage den. Grønlænderne agte den ikke højt og dræbe kun faa; vist de fleste, der skydes, sælges til Europæerne; i 1857 skriver Rink, at vist ikke mere end nogle faa hundrede Harer aarlig skydes paa den beboede Del af Vestkysten.

I Egnen om Julianehaab nævnes den af Walløe. Ved Bredderne af Tunugdliarfik-Fjord, hvor der voxede tæt Krat og Græs, saa han den allevegne i September 1751. Ved Unartok-Fjord nævner han den i 1752, ved Nunarsuak i 1753. — Arctander saa i Agust 1777 mange Spor af Haren paa Øen Tugtutok udfor Sermilik-Fjord. — Paa Bjerget Redekammen mellem Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord nævnes den af Giesecke i August 1806 og ved Tunugdliarfik-Fjord i September. — Vahl skriver i Vinteren 1828—29, at den ikke findes paa Nanortalik-Ø, men derimod paa det nærmeste Fastland. — Ved Nukalik S. for Nanortalik fandtes mange Harer i 1829, skriver Graah; i Løbet af kort Tid bleve 10 skudte 25de Marts.

I Ivigtut-Egnen findes den, efter Helms, allevegne, særlig almindelig paa Øen Sanerut og omkring Smallesund; nærmest ved Ivigtut er den sjelden, vist som Følge af Jagten. Ved Ivigtut blev der i Vinteren 1893—94 skudt 30, i 1894—95: 22 og i 1895—96: 65. Den fandtes baade helt inde ved Indlandsisen og ude ved det aabne Hav, oftest paa Højsletterne, men ogsaa ofte lavt nede ved Stranden; derimod saa Helms den ikke i de kratbevoxede Dale.

Ved Frederikshaab har Fabricius fundet god Lejlighed til at lære den at kjende. — I samme Egn nævnes den af Vahl i 1828.

Fra Fiskenæs har Museet i Kjøbenhavn faaet flere i 1841, ogsaa Unger.

Fra Godthaab- og Ameralik-Fjord nævnes den ofte af Hans Egede i 1721 og senere. — Ved det inderste af Godthaab-Fjord nævner Giesecke den som talrig i August 1808. — Holbøll skriver i 1823, at man ved Godthaab kun ser faa. — Inderst inde i Ameralik-Fjord blev den set af Nansen i September 1888.

Ved Agpamiut og Simiutak N. for Sukkertoppen er den almindelig, skriver Giesecke i 1808. — Fra Sukkertoppen har Museet faaet den i 1886.

Ved Nordre-Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, findes den i Mængde, meddeler Giesecke i 1808. — Fra Holstenborg nævnes den af M'Clintock og Carl Petersen i April 1858. — Paa en Nunatak, Isugdlersuak, i Indlandsisen Ø. for Holstenborg blev den set af J. A. D. Jensen i August 1884.

Fra Egedesminde har Museet modtaget dens Unger i 1895.

Ved Christianshaab skal der være ret god Jagt paa Harer, skriver Rink i 1857.

I Egnen om Jakobshavns Isfjord færdes en usædvanlig Mængde Harer, meddele Rink i 1857 og Warming i 1884. — Fra Jakobshavn har Museet modtaget den i 1847.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807, af Sutherland i 1850, af Rink i 1857, af M'Clintock og Carl Petersen i 1858 og af Porsild i 1898. Unger har Museet modtaget fra Godhavn i 1884.

Fra Hare-Ø N. for Disko opføres den af Leach og Ross i 1818.

Ved Torsukatak-Isfjord N. for Arveprindsens-Ø findes den i betydeligt Tal, skriver Giesecke i 1807.

Fra Umanak har Museet faaet den i 1884. — Ved Umanak-Fjord nævner Vanhöffen den som ikke sjelden i 1891—93.

I Upernivik-Egnen lever den, skriver Rink i 1857. Museet har modtaget den derfra i 1847.

Paa Herbert-Ø i Mundingen af Inglefield-Bugt saa Hayes dens Spor i September 1854, og ved Kap Parry blev den set i Oktober. — Fra Egnen om Inglefield-Bugt nævnes den oftere af Peary i 1891 og 94. — Af Ohlin omtales den i 1894 fra samme Sted og fra Northumberland-Ø. — Astrup nævner, at Eskimoerne i Egnen drive Hare-Fangst i stor Udstrækning.

Ved Port Foulke blev den oftere skudt i 1860—61, meddeler Hayes. — I samme Egn var der mange i 1873, efter Davis og Bessels.

Paa Littleton-Ø saa Peary en enkelt i August 1893.

Ved Rensselaer-Bugt bleve ikke faa skudte i Maj 1853—55, meddeler Kane.

Fra Thank-God-Harbour og Newman-Bugt nævnes den i 1871—72 flere Gange af Davis og Bessels.

Ved Kap Benet, omtrent paa 83°3′, blev en skudt i Maj 1882, skriver Greely, og Spor bleve sete ved Mary-Murray-Ø, paa 83°19′, og ved Lockwood-Ø, paa 83°24′.

Spor af Haren saa Astrup ved Navy-Cliff paa Grønlands Nordøst-Hjørne i Juli 1892. — Samme Sted skød Peary to Harer i Maj 1895.

Paa Østkystens sydlige Del blev Haren ikke funden af Graah og Vahl i 1829—30. — Ved Tiningnertok inde i Kangerdlugsuatsiak-Fjord, der strækker sig nær over mod Vestkysten, paa 60° 30′, blev en skudt, meddele Holm og Garde; men ingen anden Hare blev set paa deres Rejse langs Østkysten i 1883—85. Ved Angmagsalik skulde Haren dog tidligere have levet, efter hvad Grønlænderne paa Stedet sagde. — Heller ikke senere Rejsende have set den paa den sydlige Østkyst.

Ved Kap Dalton blev der sidst i Juli 1900 set en, siger S. Jensen, ved Turner-Sund ligeledes to.

Ved Kap Brewster bleve flere sete i Sommeren 1822, og ved Kap Hope paa Jameson-Land ligeledes tre, af hvilke en blev skudt, meddeler Scoresby. — Ved Scoresby-Sund fandtes den i 1891—92, efter Bay, skjønt ikke meget talrig; almindeligst syntes den at være ved Nordvestfjord, hvor der paa én Dag, 4de September 91, blev set 6; enkelte bleve sete ved Rødefjord, og en blev skudt paa Danmarks-Ø, 19de Juni 92; Spor og Gjødning blev der derimod set flere Steder, saaledes paa Jameson-Land og Gaaseland. Dens Knogler fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Paa Jameson-Land og de nærmeste Omgivelser blev der set og dræbt flere i August 1900, melder S. Jensen. Harer nævnes fra: Bunden af Hurry-Inlet, Point Constable, det indre af Jameson-Land, Liverpool-Kyst, Carlsberg-Fjord, Canning-Land, Fleming-Inlet. De fleste gik enkeltvis. Undertiden saaes Killinger, alene eller sammen med voxne. En Hun, der dræbtes 11te August ved Hurry-Inlet, havde to næsten fuldbaarne Fostre.

Paa den største af Scott-Kelties-Øer i Vegas-Sund N. for Traill-Ø iagttoges Harer 17de August 1899, meddeler Nathorst. Paa Ruths-Ø i Kong-Oskars-Fjord blev en skudt 16de August.

Ved Kejser-Franz-Josephs-Fjord blev den set i August 1870 af Deltagere i „Germania"-Rejsen. — Ved gamle Eskimo-Hytter inderst i Fjorden fandt Nathorst dens Knogler i August 1899. Ved Geologfjord bleve flere sete 26de August; og paa Sydsiden af Franz-Josephs-Fjord, paa Ymers-Ø, blev en skudt 29de August. — Ved Moskusoxe-Fjord, en Gren af Franz-Josephs-Fjord, bleve to skudte 19de August 1900, melder Kolthoff.

Ved Kap Broer Ruys bleve to skudte 18de Juli 1899, meddeler Nathorst. — I samme Egn bleve to skudte i August 1900, efter Kolthoff.

Paa den lille Ø Jordanhill i Gael-Hamkes-Bugt bleve flere sete af Clavering 20de August 1823, og to bleve skudte. — I de samme Egne iagttoges den ret almindelig i 1869—70 af Deltagerne i „Germania"-Rejsen; den nævnes saaledes fra Clavering-Ø, Sabine-Ø, Pendulum-Ø og Shannon-Ø. — Fra Egnen ved Clavering-Ø nævnes den af Knudsen som skudt i Juli 1889. — Fra Clavering-Ø er den igjen nævnet af Nathorst; 4 sammen bleve sete der 17de Juli 1899. Paa Pendulum-Ø bleve flere sete 6te Juli. — Ved Kap Borlase Warren blev der, efter S. Jensen, set en 14de Juli 1900, paa Sabine-Ø ligeledes tre 11te Juli.

Arten er circumpolar. Dens nærmeste Hjemsteder ere Norge, Skotland, Irland og det arktiske Nord-Amerika helt op til Grinnell-Land. I de ødeste nordlige Egne er den lidt anderledes formet og farvet end i mere frodige, sydligere Lande.

2. **Myodes torqvatus** (Pall.). **Halsbaand-Lemming.**

Mus groenlandicus n. sp.: Traill, Scoresby, Journal of a voyage to the Northern Whale-Fishery, 1823, p. 416. — *Hypudæus groenlandicus* Tr.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 8. — *Myodes torqvatus* Pall.: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 349. — Peters og andre, Zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 2, 1874, p. 163, og Bd. 1, 1873—74, passim. — Davis, Narrative of the North Polar Exp., U. S. Ship Polaris, 1876, passim. — Feilden, Nares, Narrative of a voyage to the Polar Sea, vol. II, 1878, p. 202. — Bessels, Die Amerikanische Nordpol-Expedition, 1879, passim. — *Cuniculus torqvatus* (Pall.): Greely, Three years of Arctic Service, vol. II, 1886, p. 363. — *Myodes torqvatus* (Pall.): Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 15. — Nathorst, Två Somrar i Norra Ishafvet, Bd. 2, 1900, passin. — Kolthoff, Till Spetsbergen och Nordöstra Grönland År 1900, 1901, passim. — Hartz, Medd. om Grønl., 27de Hefte, 1902, passim.

Dicrostonyx torqvatus Pall.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Teriak, det Navn, Grønlænderne bruge for de europæiske Mus, der undertiden hidføres med Skibe, er maaske egenlig Lemmingens Navn, som Vestgrønlænderne have bevaret i Hukommelsen, skjønt Lemmingen ikke findes i deres Land. Sammenlign deres Navn for *Canis lagopus*. (Fabricius.) Det samme eller et lignende Navn bruges i andre eskimoiske Sprog for Lækat eller Mus. — Avingak, maaske et Navn for Lemming; et ganske lignende Ord bruges i hvert Fald i det vestligste Nord-Amerika for Lemmingen. (Kleinschmidt, Rink.)

Fra Øst-Grønland foreligge fire Skind af Halsbaand-Lemmingen, 13 hele Dyr i Spiritus, Unger og gamle, og Hovedskaller eller andre Skelet-Dele af mindst 17, Unger og yngre og ældre Dyr; nogle ere i Sommerdragt, andre i Vinterdragt. Hverken i Ydre eller i Hovedskal har det været muligt at opdage nogen fast Forskjel fra Dyr fra det nordligste af Amerikas Fastland. Fuldkommen Overensstemmelse vise Underkjæberne ogsaa med jordfundne Underkjæber fra Europa, fra Nord-Tyskland og Mähren. Peters har fundet fuld Lighed mellem den østgrønlandske Lemming og *Myodes torqvatus* fra Sibirien.

Stor Forskjel er der mellem Unger og gamle, baade i Ydre og Indre. Skjønt de voxne have fjernet sig langt fra den almindelige Markmus-Type, minde Ungerne paafaldende om sædvanlige Markmus.

Halsbaand-Lemmingen findes i Grønland kun paa den østlige Del af Nordkysten og paa den nordlige Del af Østkysten, baade paa Fastlandet og paa Øer. Den holder til, flokkevis, paa Steder, hvor der er forholdsvis frodig Væxt af Urter, som Græs og *Saxifraga oppositifolia*, af Pil og andre Buske, hvis Blade og Knopper den æder; ogsaa Rødder af *Polygonum viviparum* søger den gjerne. Hele Aaret er den paafærde; om Vinteren graver den Gange under Sneen og finder derved Vej til sin Føde, men viser sig ogsaa frit fremme, løbende paa Sneen. I Jorden graver den Løbegange tæt under Overfladen, og i et Hul nede i Jorden bygger den sin Rede af Straa og Uld, især af Moskusoxer. Dens Reder findes ogsaa staaende ovenpaa Jorden, men under Sne, om Vinteren. Nogen Tilbøjelighed til Vandring viser den; Feilden meddeler, at den i

Robeson-Kanal, i 1875—76, oftere blev funden ude paa Isen langt fra Land, oftest død, men undertiden levende, i udmattet Stand. Den efterstræbes især af Lækat, Sneugle, Fjeldræv og den Lille Kjove, ogsaa af Jagtfalk og Ulv.

I Egnen om Thank-God-Harbour fandtes den i 1871 og 72 af Deltagerne i „Polaris"-Rejsen som almindelig; ialt fangede man omtrent 20 Stykker. Den nævnes af Davis og Bessels som iagttagen i September, Oktober og Marts foruden i Sommertiden. I Slutningen af Maj var den endnu i Vinterdragt. 11te August fandtes en Rede med 4 spæde Unger. Paa sine Steder var Jorden gjennemkrydset af dens Gange; Rederne plejede at ligge under løse Klippeblokke, og derfra udstraalede Gangene i Jorden i alle Retninger; Gangenes Mundinger laa oftest temmelig langt fra Rederne. Fra Mundingerne af Gangene i Jorden var der om Vinteren igjen gravet vidtløftige Gange ud under Sneen, hvad man saa, da Sneen smeltede; længe efter at Sneen var svunden, kunde man endnu spore de Gange, der havde været under den; Gjødningen var dér ophobet, og senere spirede Græsset dér særlig frodigt. — Ved Thank-God-Harbour blev den ogsaa funden i Maj 1876, meddele Nares og Feilden.

Ved Mary-Murray-Ø, paa 83°19′, fandtes den, meddeler Greely, i Maj 1882 af Lockwood, der ogsaa iagttog dens Spor andre Steder langs Nordkysten længere mod N.Ø., saa langt som han naaede, indtil 83°24′.

Ved Kap Dalton, S. for Scoresby-Sund paa Østkysten, blev der i Juli 1900 fanget to, i henholdsvis 600 og 1000 Fods Højde, meddeler S. Jensen. Ved Turner-Sund blev der i et Lækatte-Bo i en Stenrøs fundet en ihjelbidt. Paa Sydsiden af Manby-Halvø blev der fanget fire; her fandt Deichmann deres Reder i ganske smaa udtørrede Vandløb under løse Stene.

Paa Jameson-Land toges to eller tre i Juli 1822 af Scoresby senior, som meddelt af Scoresby junior og Traill. — Ved Scoresby-Sund fandtes den i 1891—92, efter Bay, almindelig. Ved Kap Stewart paa Jameson-Land var der Tegn til, at den var talrig; ellers syntes den at være almindeligere omkring Bunden af Fjordens Grene end ude ved dens Munding; den nævnes særlig fra Gaasefjord, Føhnfjord og Danmarks-Ø. Dens Spor saaes hele Vinteren; om Morgenen stod Sporene jevnlig i Sneen paa Land nær Husene paa Danmarks-Ø eller paa Isen nær Skibet i Havnen; en Nat var en Lemming endogsaa gaaet ombord i Skibet; ofte var den paa

Land gaaet lange Strækninger fra et Hul i Sneen til et andet; gravede man ved saadanne Huller, fandtes der ikke Reder under Sneen, men Hullet førte ned i Jorden. Føden syntes mest at være forskjellige Slags Græs. En fandtes slugt af en lille Kjove. 15de Maj 1892 fandtes en i Vinterdragt; i Begyndelsen af Juni fangedes en i Sommerdragt. — Paa Jameson-Land, baade paa Sydkysten, inde ved Hurry-Inlet, ved Carlsberg-Fjord og ved Fleming-Inlet nær Kap Seaforth, iagttoges den i August 1900, meddeler S. Jensen, og adskillige bleve fangede. I Ørsteds-Dal paa Vestsiden af Fleming-Inlet syntes den at være særlig talrig; der fandtes mange Huller med frisk opkastet Sand, og sex Lemminger smuttede fra Hul til Hul i det klare Solskin, skjønt Lemmingen ellers kun meget lidt færdes fremme om Dagen. I en Udvidelse ved Bunden af deres Gange havde den kugleformede Rede Plads, dannet af tørt Græs og udforet med Moskusoxens Uld; lidt udenfor Reden fandtes en Dynge Gjødning. Ogsaa Vinter-Reder fandtes, nu liggende frit ovenpaa Jorden. Deichmann fandt ofte Reden under Stene. I Fangenskab aad Lemmingerne meget gjerne Bark, Knopper og Blade af Pil, Græs, Blomster af *Ranunculus*, *Dryas* o. a., Blade af *Taraxacum* og *Oxyria*; men især elskede de de smaa knoldformede Rødder af *Polygonum viviparum*, som de med Færdighed forstod at grave frem.

Paa Geographical-Society's-Ø, N. for Traill-Ø, fandt Nathorst i Sommeren 1899 dens Huller, og en enkelt Lemming blev dér fanget. Paa Sydsiden af Kejser-Franz-Josephs-Fjord, paa Ymers-Ø, fandt man dens Huller. — Ved Forsblads-Fjord, en Gren af Kong-Oskars-Fjord, blev der ved Mundingen og længere inde fanget ialt 9 sidst i August 1900, siger S. Jensen.

Paa Hold-with-Hope var der i Juli 1891 mange Tegn paa Lemmingens Tilstedeværelse, meddeler Bay; Jorden var over store Strækninger undergravet af dens Gange; Græstuerne vare afgnavede af den, og dens Gjødning laa i forholdsvis mægtige Dynger; „Hovedskaller og andre Skelet-Dele kunde man finde overalt; men dog saaes ikke et eneste levende Dyr, skjønt flere Huller bleve udgravede. I Bunden af Hullerne fandtes der i Almindelighed en Udvidelse, hvori der laa en Slags Rede af Græs og blød Uld, Moskusoxens Vinteruld; Reder af samme Beskaffenhed saa man ogsaa jevnlig ovenpaa Jorden". — Samme Sted saa ogsaa Nathorst i Juli 1899 Knogler af Lemming, især i Uglegylp, men heller ingen levende. — Ved Mackenzie-Bugt, paa Sydsiden af Hold-with-Hope, og ved Moskusoxe-Fjord, V. for samme Egn, fandt Kolthoff Lemminger i Mængde i Sommeren 1900; mange fangedes. Paa en lille Ø, Terneholmen, fandtes deres Bo og Gange, men forladte. I Reder, der udgravedes i August, fandtes baade halvvoxne Unger og nyfødte. Ungernes Tal i Kuldet var oftest tre, et Par Gange to, nogle Gange fire og en Gang fem. Deres Bo bestod af en Hovedgang med to Udgange, vexlende i Længde fra en til tre Meter eller mere; omtrent midt i Gangen var en Udvidelse for Reden, der var bygget af fint søndergnavet Græs; fra Reden udgik til den ene Side en Gang af en halv til to Meters Længde, endende blindt i en lille Grube bestemt for Dyrenes Gjødning. Ældre Hanner syntes at bo alene for sig i en simpel Gang af ringe Længde og uden Rede. Ogsaa Reder byggede ovenpaa Jorden, under Sne om Vinteren, fandtes.

Paa den endnu nordligere Del af Østkysten syntes den, efter Pansch og andre, i 1869—70 at være ret almindelig. Dens Spor blev set paa Spidsen af Saddelbjerget, paa Halvøen N. for Clavering-Ø, 11te September 69. Paa Sabine-Ø, hvor den havde gravet sig Gange i Væggene af forladte Eskimo-Hytter, blev den set i August 69, og endnu i November vare dens Spor at se baade her og paa Hvalros-Ø. Paa Kuhn-Ø saa man den i Maj 70. Paa Shannon-Ø fandtes en død i 1869. Andre Steder fandtes i 1870 dens Huller, men ikke den selv. — I Egnen om Clavering-Ø iagttoges den i Juli 1889, meddeler Knudsen. — Levninger af Lemminger, især Knogler i Uglegylp, fandtes i 1899 paa Kap Borlase Warren og paa Hvalros-Ø, skriver Nathorst. — Ved Kap Borlase Warren blev der ogsaa i Sommeren 1900 set Tegn paa Lemmingens Nærværelse, skriver S. Jensen, og paa Sabine-Ø blev en fanget i en forladt Eskimo-Hytte.

Arten er nordisk circumpolar, men findes dog ikke mere i Vest-Europa, hvor den tidligere har levet. Omkring Istiden var den udbredt meget længere mod Syd end nu. Dens nærmeste Hjemsteder ere Grinnell-Land og det øvrige arktiske Nord-Amerika. Dens Spor saa Markham paa Isen N. for Grinnell-Land 12te April 1876, henved en Mil fra nærmeste Land, meddeler Nares.

3. **Canis lagopus L. Fjeldræv.**

Canis lagopus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 19. — Id., Vidensk. Selsk. Skr., nye Saml., 3 D., 1788, p. 423, pl. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink. Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 4. — *Vulpes lagopus* (L.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 346. — *Canis lagopus typicus* & *spitz-*

bergenensis: Barrett-Hamilton & Bonhote, Ann. Mag. Nat. Hist., 7 ser., vol. I. 1898, p. 287.

Vulpes lagopus L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Terienniak, vist Mus-Efterstræber, af Teriak, Mus eller Lemming. Ogsaa Kakaka, efter Stemmen. Den mørke Farveændring kaldes Terienniak Kernektak, den hvide T. Kakortak. (Fabricius.) — Teriangn (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Okitsernak. (Rink.)

Den grønlandske Fjeldræv er mindre end den skandinaviske, i hvert Fald som oftest. Af 17 Hovedskaller af fuldvoxne Dyr fra Vest-Grønland i Kjøbenhavns Museum er den største 116½ Millim. lang; de fleste ere fra 110 til 114; tre Hovedskaller fra Øst-Grønland ere 115½, 117½ og 117½, og en 4de, af en meget aldrende Ræv, er 118. Hovedskallen af en sikkert skandinavisk Fjeldræv er 125 Millim. lang, og en lignende Størrelse har en svensk Fjeldræv. En foreliggende Hovedskal fra Labrador er ogsaa forholdsvis stor, 121 Millim. lang. Der haves i Museet endnu 16 Hovedskaller af Fjeldræve, hvis Hjemsteder ikke kjendes sikkert, men som menes at være fra Grønland; de 14 af dem ere ganske som ægte grønlandske, og af dem er den største 117½ Millim. lang; men en er 123 og en 124; maaske altsaa de grønlandske Ræve kunne naa samme Størrelse som de skandinaviske, som det er sagt af Barrett-Hamilton og Bonhote.

Paa den sydlige Del af Grønlands Vestkyst ere de mørke, de «blaa», Fjeldræve de almindeligste, paa Vestkystens nordlige Del og paa Nord- og Østkyst vistnok de hvide. Efter Ryberg er Forholdet mellem blaa og hvide Ræve i Syd-Grønland sædvanlig omtrent som 3 til 2, ved Holstenborg derimod snarest som 1 til 2, hvad ogsaa skal være det almindelige længere mod Nord. Tidligere maa dog Forholdet ved Holstenborg have været et andet, de blaa Ræves Mængde større; og efter de foreliggende Oplysninger om indhandlede Skind ere de blaa og de hvide Ræve paa den nordligere Vestkyst mere ens i Tal. — Kun sjelden sees voxne Dyr, der i Farven ere Mellemtrin mellem de mørke og de hvide; enkelte haves i Museet. Ofte findes dog hvide eller delvis hvide Haar indblandede i den mørke Dragt. — At Ungerne ere graa, mørkere eller lysere, at de lysere ved første Haarfælding blive hvide, at mørke og lyse kunne findes i samme Kuld, at de blaa og de hvide Ræve i Naturen ikke gjøre mindste Forskjel paa hverandre, men regne sig for fuldstændig lige, er forlængst oplyst, af Fabricius, Holbøll, Vahl og andre.

Uafhængig af Farve, Kjøn og Alder findes der store Forskjelligheder blandt de grønlandske Fjeldræve.

Enkelte ere mærkelig smaa. Et Skelet af et fuldvoxent Dyr, med alle Knoglernes Endestykker fast tilvoxede, har saaledes en Hovedskal paa kun 99 Millim. og en Overarm paa 78. Det næstmindste fuldvoxne Skelet i Museet har Hovedskallen 106 Millim. lang, Overarmen 86; et mellemstort Skelet har de paagjeldende Maal 114 og 95, et af de største 116½ og 101. — Baade af Hanner og af Hunner findes store og smaa. Kun faa af de foreliggende Hovedskaller ere kjønsbestemte; men blandt dem er der Skaller af Hanner 110, 111½ og 116½ Millim. lange og Hunner 110½ og 115.

Ikke sjelden mangler den lille bageste Kindtand, m 3, enten i den ene eller i begge Underkjæber. — I Kindtændernes Størrelseforhold er der en ikke ringe Vexlen. Af to Hovedskaller, der næsten ere ens i Alder, Form og Størrelse, begge fuldvoxne, men med næsten uslidte Tænder, den ene 114 Millim. lang, den anden 116½, har saaledes den ene, den mindre, betydelig større Tænder end den anden; Længden af øvre Rovtand er 14½ Millim. hos den mindre mod 12⅔ hos den større; Breden af forreste øvre Knudetand 12¼ mod 10⅓; Længden af nedre Rovtand 14¾ mod 12; ogsaa de smalle Forkindtænder ere større hos den mindre end hos den større og derfor hos den mindre tæt sammenstødende, medens de hos den større ere indbyrdes skilte ved tydelige Mellemrum. De fleste af de grønlandske Ræve ere i Tændernes Størrelse Mellemtrin mellem de to nævnte; oftest nærme de sig mest til den stortandede. Den omtalte usædvanlig lille Ræv er blandt de stortandede; Længden af dens nedre Rovtand er 13½.

Oftest hos ældre Dyr løbe Tindingkammene paa Issen tæt ved Siden af hinanden og danne tilsammen bagest en ret anselig *Crista sagittalis*. Hos den nævnte store gamle Ræv fra Østkysten er *Crista sagittalis* derimod yderst kort, og Tindingkammene ere fremme paa Issebenene indbyrdes skilte ved et bredt lyreformet Mellemrum. Hos den lille Ræv med den 99 Millim. lange Hovedskal naa Tindingkammene slet ikke sammen bagtil; bagest, hvor de ere hinanden nærmest, ere de omtrent 4 Millim. indbyrdes skilte, og længere fremme er der et bredt lyreformet Rum imellem dem.

Fjeldræven lever langs alle Grønlands Kyster, almindelig, skjønt spredt familievis; talrigst synes den at være mod Syd. Mest holder den til paa Fastlandet og de større nærmere Øer, sjeldnere paa Yderøerne, hvortil den dog ofte kommer paa sine Strejftog. Den kan findes inde i Land, hvor den mest skal leve af Ryper og Harer og af Lemminger, hvor de ere at faa; Bær af *Empetrum* og andre Planter æder den ogsaa. Men især lever den i Nærheden af Stranden, hvor den finder den rigeligste Føde: voxne Søfugle, deres Æg og Unger, paa de ikke altfor utilgængelige Fuglefjelde, døde Fugle, tabte Fiske og andet Affald fra Fuglefjeldene, opskyllede døde Dyr paa Strandbredden, fra de mindste til de største, Krebsdyr, Muslinger, Søpindsvin, Fiske, Sæler og Hvaler o. s. v.; ud til Ægholme, til Ederfuglenes Rugepladser og andre, skal den svømme; den skal endogsaa kunne fiske: ved at pjaske med Poten i Vandet lokke Lodder og Smaatorsk til sig og gribe dem; om Vinteren skal den mere end ellers færdes ved Havet for at afsøge de Revner i Isen, der fremkaldes ved Ebbe og Flod, eller af andre Grunde, langs Strandbredden eller omkring Isfjelde o. s. v. Aaret rundt lever den i samme Egn; men den strejfer vidt; om Vinteren, naar den vandrer langt ud paa Hav-Isen, kan det hænde, at den føres bort med Isen, der bryder op, og derved bringes endnu videre omkring. Sin Hule graver den oftest i Stenurer paa Bjergskraaninger; gjerne skal den ogsaa indrette sit Bo i forladte Eskimo-Huse eller i Klipperevner. Den fanges i Mængde for Skindets Skyld; Grønlænderne selv have ikke stor Brug for den; men de sælge Skindene til Europæerne. Glahn opgiver i 1771, at der aarlig fra Vestkysten til Danmark udføres 3000 Ræveskind (hvoraf de 2000 blaa). Efter hvad Rink skriver i 1857, var den aarlige Udførsel da mellem 2000 og 3000 Skind; i 1877 opgiver han, at der i Aarene fra 1853 til 72 i Gjennemsnit er udført 1500 Skind om Aaret; det største Tal, man nogensinde havde faaet i ét Aar, var 5000, hvad der indkom i 1874. Efter Ryberg fangedes der i Handelsaaret 1875 paa den sydlige Del af Vestkysten 2678, paa den nordlige Del 420; i 1877 vare Tallene 2269 og 312; i 79: 2798 og 348; i 83: 2226 og 480; i 87: 772 og 325. Forholdene ere lignende endnu ved Begyndelsen af det 20de Hundredaar; Op- og Nedgang i Tallene fra Aar til Aar kan være stor.

I Julianehaab-Egnen ere Knogler af Fjeldræven fundne i enkelte af Affaldsdyngerne ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen: en Underkjæbe ved Kagsiarsuk ved Tunugdliarfik-Fjord og nedre Ende af et Skinneben ved Tunuarmiut ved samme Fjord. — Ved Tunugdliarfik-Fjord fandt Walløe den talrig i September 1751; der var baade mørke og hvide. Ved Unartok-Fjord nævner han den i 1752. — Paa Bjerget Redekammen mellem Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord saa Giesecke den blaa Ræv i August 1806; flere Steder ved Tunugdliarfik-Fjord skulde blaa Ræve findes. — Paa Nanortalik-Ø fandtes flere Ræve i Vinteren 1828—29, skriver Vahl. — Ved Tunugdliarfik-Fjord saa Jørgensen et Par halvvoxne Ræve-Unger 18de Juni 1840. — Rink skriver i 1857, at de fleste Ræve i Julianehaab-Egnen fanges omkring Agdluitsok-, Igaliko- og Tunugdliarfik-Fjord; som Steder, hvorfra Skindene komme, nævnes desuden Pamiagdluk og Kagsimiut. De bedste Ræve-Aar vare Vinteren 1831—32, da der ved Julianehaab fangedes omtrent 2300 Ræve, og 1853—54, da der fangedes omtrent 1500. I Aarrækken 1834—40 indhandledes af den Grønlandske Handel derimod kun mellem 200 og 400 Skind aarlig. I Aarene 1845—49 indhandledes gjennemsnitlig aarlig 478 blaa og 187 hvide Ræveskind. — Efter Ryberg indkom fra Julianehaab i Handelsaaret 1875 951 Skind; i 76: 391; 77: 775; 78: 451; 79: 1023; 80: 1087; 81: 554;

82: 659; 83: 695; 84: 709; 85: 755. — Efter de aarlige Meddelelser fra den Kongelige Grønlandske Handel indhandledes i 1886 298 blaa og 225 hvide Ræveskind; i 1887 vare Tallene 133 og 102; 88: 223 og 262; 89: 241 og 220; 90: 370 og 338; 91: 238 og 208; 92: 445 og 425; 93: 327 og 420; 94: 476 og 422; 95: 392 og 363; 96: 473 og 363; 97: 343 og 246; 98: 447 og 380; 99: 501 og 447; 1900: 500 og 514.

Ved Ivigtut og Arsuk findes den i stort Tal, meddeler Helms i 1897, og den synes neppe at aftage i Tal, skjønt mange aarlig fanges. De blaa ere talrigere end de hvide. Den synes at være ret ligelig udbredt overalt langs Fjorden og Kysten, hvor der er let Adgang for den til Vandet. Ved Stranden søger den væsenlig Føden; derhen vandrer den hver Aften; om Vinteren ser man dens Spor overalt langs Strandkanten og ofte langt ud paa Isen; undertiden kunne de følges fra den ene Fjordbred til den anden; ogsaa ud paa smaa Øer kommer den; saaledes boede i Juli 1893 en blaa Ræv paa en lille Ø Nord for Arsuk, der var skilt fra Land ved et flere hundrede Alen bredt Sund. Sit Bo har den oftest i Stenurer; et Sted ved Bunden af Arsuk-Fjord paa et Højdedrag omtrent 300 Fod tilvejrs fandt Helms dog i Juni 1890 Rævegrave, gravede i Grus af hensmuldret Fjeld: henimod en Snes Huller vare at se tæt ved hverandre, op fra Hullerne lød Gjøen og Knurren, og foran dem laa Lodder, Dele af Ulke, Fjer og Muslinger. I Juli og August ser man ofte Ungerne lege udenfor Hulerne. Ved Ivigtut blev der i Vinteren 1892—93 fanget 40 Ræve, i 94: 67, i 95: 46 (deraf de 30 blaa), i 96: 45.

Ved Frederikshaab, skriver Dalager i 1752, var Ræveskinds-Handelen aftagen stærkt i Løbet af nogle faa Aar; for omtrent 10 Aar tilbage kunde han dér indhandle aarlig 1000 Skind, men i de sidste Aar neppe 200 eller 300. — I samme Egn er det, at Fabricius har gjort sine mange Iagttagelser over Fjeldræven. — Ogsaa af Vahl nævnes den dér i 1828; han gjør rigtig Rede for Forholdet mellem de blaa og de hvide. — At flere Ræve-Huler findes ved Frederikshaab, nævnes af Jørgensen i 1841. — Efter Rink indhandledes der i 1845—49 gjennemsnitlig aarlig 61 blaa og 45 hvide Skind. — Efter Ryberg indkom i 1875 128 Skind; i 76: 219; 77: 239; 78: 190; 79: 351; 80: 196; 81: 112; 82: 164; 83: 194; 84: 184; 85: 142. — Efter Opgivelser fra den Grønlandske Handel indhandledes i 1886 95 blaa og 52 hvide Skind; i 87: 76 og 41; 88: 73 og 40; 89: 41 og 31; 90: 143 og 55; 91: 127 og 41;

92: 149 og 72; 93: 136 og 59; 94: 157 og 79; 95: 199 og 105; 96: 140 og 70; 97: 76 og 33; 98: 160 og 107; 99: 205 og 110; 1900: 185 og 109.

Ved Fiskenæs kjøbte Danell Ræveskind af Grønlænderne i Juni 1652. — Fra Fiskenæs indhandledes i 1845—49 aarlig i Gjennemsnit 48 blaa og 47 hvide Skind, skriver Rink. (I senere Aar er Udbyttet fra Fiskenæs medregnet under Udbyttet fra andre Steder.)

Fra Godthaab nævnes den af Hans Egede i 1722 og senere. — Inderst i Godthaab-Fjord saa Giesecke flere i August 1808. — I 1823 skriver Holbøll fra Godthaab om sine Iagttagelser over Forholdet mellem blaa og hvide Ræve. — Efter Jørgensen blev der i 1831 ved Godthaab fanget 338 blaa, 77 hvide, i 1833 257 blaa, 107 hvide. — Efter Rink blev der i 1845—49 aarlig indhandlet i Gjennemsnit 155 blaa og 126 hvide. — Efter Ryberg indkom i 1875 390 Ræveskind; i 76: 497; 77: 639; 78: 327; 79: 783; 80: 471; 81: 419; 82: 435; 83: 554; 84: 412; 85: 417. — Efter Opgivelser fra den Grønlandske Handel indkom i 1886 208 blaa og 71 hvide Skind; i 87: 161 og 44; 88: 144 og 95; 89: 163 og 51; 90: 449 og 131; 91: 313 og 124; 92: 292 og 93; 93: 244 og 103; 94: 313 og 151; 95: 541 og 241; 96: 306 og 147; 97: 250 og 110; 98: 292 og 193; 99: 339 og 195; 1900: 464 og 207.

Ved Agpamiut N. for Sukkertoppen skal der findes mange Ræve, skriver Giesecke i 1808. Paa Øen Simiutak saa han mange Spor af Ræve i Juli 1808. — Efter Rink blev der fra Sukkertoppen i 1845—49 aarlig indhandlet i Gjennemsnit 84 blaa og 58 hvide Ræveskind. — Efter Ryberg indhandledes i 1875 378 Skind; i 76: 394; 77: 360; 78: 220; 79: 298; 80: 261; 81: 207; 82: 207; 83: 311; 84: 167; 85: 137. — Efter Meddelelser fra den Grønlandske Handel indkom i 1886 91 blaa og 36 hvide Skind; i 87: 86 og 43; 88: 52 og 58; 89: 50 og 27; 90: 128 og 53; 91: 129 og 66; 92: 121 og 80; 93: 175 og 100; 94: 142 og 138; 95: 149 og 119; 96: 56 og 39; 97: 78 og 45; 98: 112 og 112; 99: 130 og 74; 1900: 107 og 63.

Syd for Holstenborg, paa 66° 25′, saa James Hall Ræveskind hos Grønlænderne Aar 1605. — Fra samme Egn, paa 67°, nævnes Ræveskind af Danell i 1652. — Til Øen Inugsugtusok ved Mundingen af Itivdlek-Fjord, S. for Holstenborg, skulle mange Ræve komme om Vinteren over Isen fra Fastlandet, skriver Giesecke i 1808. Ved Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, skulle ogsaa mange Ræve findes. — Ved Holstenborg indhandledes, efter Jørgensen, i 1834 126 blaa og 49 hvide Ræveskind; i 35; 129 og 42; i 36: 178 og 85; i 37: 31 og 30. — Efter Rink blev der i 1845—49 i Gjennemsnit aarlig indhandlet 169 blaa og 133 hvide Skind. — Efter Ryberg indkom i 1875 222 Skind; i 76: 218; 77: 147; 78: 145; 79: 263; 80: 280; 81: 283; 82: 313; 83: 283; 84: 184; 85: 110. — Efter Meddelelser fra den Grønlandske Handel indkom i 1886 33 blaa og 72 hvide Skind; i 87: 38 og 48; 88: 31 og 76; 89: 21 og 58; 90: 94 og 152; 91: 85 og 137; 92: 134 og 195; 93: 136 og 188; 94: 175 og 221; 95: 197 og 223; 96: 73 og 89; 97: 75 og 106; 98: 134 og 158; 99: 119 og 190; 1900: 78 og 118.

I Egedesminde-Egnen nævner Rink i 1857 Iginiarfik og Agto som Steder, hvorfra Ræveskind indhandles. — Efter Meddelelser fra den Grønlandske Handel indkom i 1886 91 blaa og 49 hvide Skind; i 87: 76 og 33; 88: 45 og 46; 89: 41 og 36; 90: 128 og 58; 91: 105 og 60; 92: 106 og 127; 93: 114 og 89; 94: 135 og 74; 95: 161 og 79; 96: 86 og 32; 97: 98 og 47; 98: 90 og 88; 99: 166 og 86; 1900: 167 og 94.

At Ræve-Fangst finder Sted ved Christianshaab og Klaushavn, nævner Rink i 1857. — I 1886 indhandledes 48 blaa og 36 hvide Skind; i 87: 19 og 22; 88: 6 og 45; 89: 18 og 26; 90: 29 og 46; 91: 16 og 43; 92: 58 og 77; 93: 43 og 62; 94: 52 og 70; 95: 49 og 58; 96: 39 og 32; 97: 28 og 31; 98: 58 og 69; 99: 22 og 27; 1900: 31 og 33.

Fra Jakobshavn indhandledes i 1886 11 blaa og 7 hvide Skind; i 87: 5 og 4; 88: 4 og 8; 89: 4 og 5; 90: 23 og 18; 91: 24 og 6; 92: 11 og 8; 93: 11 og 10; 94: 17 og 13; 95: 6 og 19; 96: 13 og 5; 97: 9 og 10; 98: 16 og 14; 99: 10 og 7; 1900: 10 og 15.

Som hjemmehørende paa Disko nævnes den af Giesecke i 1807. — Fra Godhavn indhandledes i 1886 5 blaa og 19 hvide Skind; i 87: 10 og 13; 88: 4 og 19; 89: 8 og 11; 90: 20 og 30; 91: 13 og 25; 92: 29 og 29; 93: 14 og 7; 94: 10 og 29; 95: 18 og 23; 96: 8 og 23; 97: 10 og 14; 98: 13 og 12; 99: 16 og 18; 1900: 36 og 22.

Fra Ritenbenk indhandledes i 1886 11 blaa og 19 hvide Skind; i 87: 7 og 18; 88: 1 og 9; 89: 3 og 6; 90: 20 og 17; 91: 10 og 10; 92: 25 og 31; 93: 5 og 22; 94: 18 og 32; 95: 9 og 22; 96: 5 og 12; 97: 12 og 11; 98: 15 og 20; 99: 23 og 20; 1900: 21 og 16.

Inde i Umanak-Fjord saa Vanhöffen i 1891—93 dens Huler paa

Akuliarusersuak og paa Karajak Nunatak, begge Steder i Nærheden af Fuglefjelde, gravede i tykt Jordlag i flade, tørre Dalsænkninger. — I 1886 indhandledes ved Umanak 37 blaa og 20 hvide Skind; i 87: 27 og 9; 88: 11 og 17; 89: 15 og 12; 90: 17 og 24; 91: 20 og 11; 92: 18 og 18; 93: 15 og 8; 94: 32 og 16; 95: 17 og 11; 96: 10 og 5; 97: 17 og 14; 98: 11 og 14; 99: 11 og 10; 1900: 13 og 5.

Friske Spor af Ræven saa Sutherland paa et Isfjeld udfor Svartenhuk 21de Maj 1850.

Fra Upernivik indhandledes i 1886 24 blaa og 15 hvide Skind; i 87: 39 og 43; 88: 26 og 56; 89: 10 og 3; 90: 12 og 5; 91: 5 og 5; 92: 7 og 4; 93: 6 blaa, ingen hvide; 94: 3 og 3; 95: 5 og 7; 96: 16 og 3; 97: 5 og 7; 98: 2 og 8; 99: 12 og 7; 1900: 3 og 6.

Paa Isen næsten midt ude i Baffins-Bugt udfor Upernivik blev en blaa Ræv, i god Stand, skudt 1ste Februar 1858, meddele M'Clintock og Carl Petersen.

Ved Crimson-Cliffs ved Kap York bleve adskillige Ræve, baade blaa og hvide, sete i Sommeren 1818, meddeler Ross.

Paa en af Carey-Øerne saa Nares Spor af Ræve i Juli 1875.

Paa Northumberland-Ø saa Kane mange Ræve, alle blaa, ogsaa Unger, sidst i Juli 1854. — Paa Northumberland-Ø og paa Herbert-Ø iagttoges flere af Hayes i September samme Aar. Ved Kap Parry blev den set i Oktober og November. — Paa Northumberland-Ø bleve Ræve sete i Juli 1873, meddeler Davis. — Tre Ræve saa Peary her i August 1891; de snappede efter Graamaager, men fik dem ikke. Paa Hakluyt-Ø bleve to unge graa Ræve sete i August samme Aar. Ved Inglefield Bugt blev den oftere iagttagen af Peary, der nævner den derfra i 1891 og 94; baade blaa og hvide fandtes der.

Ved Port Foulke fandtes mange Ræve, baade blaa og hvide, i 1860—61, efter Hayes. Om Sommeren holdt de sig især til Fuglefjeldene og levede af Æg og andet; om Vinteren fulgte de ofte Bjørnens Spor for at finde Levninger fra dens Maaltider. — I samme Egn bleve mange sete i 1872—73, meddele Davis og Bessels.

Fra Rensselaer-Bugt nævnes den af Kane i 1853, ligeledes af Hayes.

Ved Thank-God-Harbour fandtes den i 1871—72 af Deltagerne i „Polaris“-Rejsen, meddele Davis og Bessels; for en stor Del levede den af Lemminger.

Talrige Spor af Ræv bleve sete af Lockwood paa Kysten paa 83°24′ i Maj 1882, meddeler Greely.

Ved Navy-Cliff paa Grønlands Nordøst-Hjørne saa Astrup dens Spor 5te Juli 1892.

Fra den sydlige Del af Østkysten pleje Grønlænderne at rejse til Vestkysten med Ræveskind, blandt andet, som Handelsvarer, skriver Hans Egede i 1732. — Fra samme Egn opføres Fjeldræven af Graah i 1831.

Ved Angmagsalik lever den i Mængde, efter Holm's Iagttagelse paa Rejsen i 1883—85; baade blaa og hvide findes. — Fra samme Egn nævnes den af Bay i 1892. — Den skal de fleste Aar være ret almindelig i Egnen, siger K. Poulsen; i Vinteren 1898—99 blev der dog kun fanget ganske enkelte. — Inderst i Angmagsalik-Fjord fandt Amdrup i Sommeren 1900 en Ræve-Familie, hvis Bo var under en stor Sten og havde flere Udgange, melder S. Jensen.

Ved Kap Dalton blev den hørt i Juli 1900, melder S. Jensen, og Deichmann fandt her en meget stor Rævegrav med mange Rør i en Højde af 300—400 Meter.

Ved Scoresby-Sund var den, efter Bay, almindelig overalt i 1891—92, baade ude ved Kysten og inde i Fjorden. Der blev set baade hvide og blaa. Om Sommeren maatte den for en stor Del leve af Bær, at dømme efter Gjødningen; ogsaa om Vinteren indeholdt Gjødningen jevnlig udelukkende Levninger af Blaabærris. Hulerne fandtes dels i Stenrøs, dels gravede i Jord; de Grave, som Bay saa, havde kun en enkelt Aabning. Knogler af den fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Ved Hurry-Inlet blev en Ræv set i August 1899, skriver Nathorst. — Paa Liverpool-Kyst ved Hurry-Inlet blev der set to i August 1900, siger S. Jensen, paa Jameson-Land ved Hurry-Inlet ligeledes en og ved Carlsberg-Fjord en.

Paa Marias-Ø i Kong-Oskars-Fjord fandtes dens Hule i August 1899, efter Nathorst. Nær Mundingen af Kejser-Franz-Josephs-Fjord saa man den et Par Gange i August samme Aar. Ved gamle Eskimo-Hytter inderst i Fjorden fandtes dens Knogler.

Paa Hold-with-Hope saa Deltagerne i „Germania"-Rejsen flere Ræve, hvide og blaa, i August 1870. — Samme Sted var den at se i Juli 1891, meddeler Bay.

Paa Jordanhill i Gael-Hamkes-Bugt saa Clavering nogle Ræve i August 1823. — Deltagerne i „Germania"-Rejsen fandt den almindelig i samme Egn i 1869—70; den nævnes fra Tiro'

Sabine-Ø, Fligely-Fjord, Shannon-Ø og Landet indenfor Koldewey-Øerne. Baade hvide og blaa fandtes. — Fra Egnen om Clavering-Ø nævnes den af Knudsen, Juli 1889. — Paa Sabine-Ø blev, efter S. Jensen, en set 11te Juli 1900.

Paa Isen langt udenfor Østkysten, omtrent udfor Hold-with-Hope, saa Deltagerne i „Hansa“-Rejsen i September 1869 to hvide Ræve, løbende ud mod Skibet. Ogsaa længere mod Syd viste Ræve sig langt ude paa Drivisen, saaledes en hvid Ræv 16de December 1869, omtrent paa $67^{1}/_{2}{}^{\circ}$, og igjen en i de første Dage af Februar 1870, omtrent paa $65^{1}/_{2}{}^{\circ}$.

Arten er nordlig circumpolar. Omkring Istiden har den levet meget længere mod Syd end nu. Dens nærmeste Findesteder ere Spitsbergen, Jan Mayen, Island, Labrador og det øvrige arktiske Nord-Amerika op til det nordligste Grinnell-Land.

4. Canis lupus L. Ulv.

Canis lupus: Reinhardt jun., R. Jones, Manual of Greenland, 1875, p. 34. — (Davis, Narrat. North Polar Exp., U. S. S. Polaris, 1876, p. 300, 338.) — (Bessels, Die amer. Nordpol-Exp., 1879, p. 87, 252, 311.) — (Astrup, Blandt Nordpolens Naboer, 1895, p. 212.) — (Peary, Northward over the Great Ice, vol. II, 1898, p. 465.) — Nathorst, Svenska Jägareförb. Nya Tidskr., XXXVII årg., 1899, p. 235. — Id., Två Somrar i Norra Ishafvet, Bd. II, 1900, passim. — Winge, Affaldsdynger fra Stenalderen i Danmark, af A. P. Madsen, Sophus Müller, etc., 1900, p. 86 og 131 (Maal af Skelet fra Grønland). — Kolthoff, Till Spetsbergen och Nordöstra Grönland År 1900, 1901, passim. — Hartz, Medd. om Grønl., 27de Hefte, 1902, p. 170.

Canis lupus L. & *C. occidentalis* Richards., etc.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Amarok, et Ord, der bruges i andre eskimoiske Egne, hvor Ulven findes, og som Grønlænderne have bevaret, skjønt de næsten ikke kjende Ulven undtagen gjennem Sagn. Paa lignende Maade have Grønlænderne fastholdt Ordet Kappik, et Navn for Jerven (*Gulo luscus*), skjønt den slet ikke findes i Grønland. (Fabricius, Kleinschmidt, Rink.)

Den eneste grønlandske Ulv, der findes i Museet i Kjøbenhavn, skudt ved Umanak, er et stort Dyr med tyk snehvid Haarklædning. Bortset fra Farven stemmer den, i Ydre og Skelet, ganske med europæiske Ulve. Hovedskallens Længde, fra Bagranden af Nakkeledknuden til Forranden af Mellemkjæben, er 237 Millim., Længden af nedre Kindtænders Række 102, Længden af øvre Rovtand $26^{1}/_{3}$, Længden af forreste øvre Knudetand 17½, Breden af forreste øvre Knudetand 22½, Længden af nedre Rovtand 30. Ogsaa de andre Ulve, der ere sete i Grønland, vare hvide.

Ulven er kun nogle faa Gange iagttagen i Grønland, paa den nordlige Del af Vestkysten og paa den nordlige Del af Østkysten, vist ogsaa paa Nordkysten. Paa Vestkysten har den ikke taget fast Bo; den er kun kommen der paa Strejftog, vel fra Grinnell-Land og det øvrige arktiske Nord-Amerika, hvor den har hjemme. Paa Østkysten har den vistnok sat sig fast. Rensdyr og Moskusoxer er det vel især, den søger i Grønland.

I Vinteren 1868—69 blev der ved Umanak paa den nordlige Vestkyst set to hvide Ulve sammen i Følge. Den ene blev skudt, og dens Skind og Skelet bleve af Kolonibestyrer Hansen skjænkede til Museet i Kjøbenhavn; den anden undslap. (Det er vist denne Tildragelse, der sigtes til af Bessels, der meddeler, at han i 1871 i Upernivik af Kolonibestyrer Ellberg havde hørt, at der for faa Aar siden var sket et Indfald af Ulve i Grønland, hvorefter Rensdyrene paa sine Steder vare forsvundne.)

I Sommeren 1818 hørte John Ross, at Eskimoerne ved Kap York kjendte et Dyr, som de kaldte Amarok (ved Trykfejl blevet til Ancarok), det eskimoiske Navn for Ulven. Den Vestgrønlænder, der som Tolk fulgte med Ross, kjendte ogsaa Navnet, men gav en fabelagtig Beskrivelse af Dyret, som han kun har kjendt gjennem Sagn. At Eskimoerne ved Kap York have haft Lejlighed til selv at se Ulven, er vel ikke tvivlsomt.

Ved Thank-God-Harbour skulde Deltagere i „Polaris"-Rejsen i Februar 1872 have set Spor af Ulv og hørt dens Tuden, og 1ste April skulde Dyret selv være set; men efter Bessels er Iagttagelsen ikke sikker; nogle mente, at det paagjeldende Dyr havde været en Hund.

Ved Navy-Cliff paa Grønlands Nordøst-Hjørne fandt Astrup, paa Rejsen med Peary, 5te Juli 1892 Tegn paa Ulvens Tilstedeværelse. Der fandtes et Skelet af en Moskusoxe, der syntes at være gnavet af Ulve, og i Nærheden laa Gjødning, der vist var af Ulve. — Samme Sted saa Peary i Maj 1895 Spor, som han tydede som Ulve-Spor.

Ved Kap Dalton og ved Turner-Sund, S. for Scoresby-Sund paa Østkysten, saa S. Jensen Fodspor af Ulven flere Steder i Juli 1900.

(*Canis lupus.*)

Ved Mundingen af Scoresby-Sund, paa Bredderne af Hurry-Inlet, saa Nathorst Ulve-Spor i de første Dage af August 1899; en gammel Ulv og en ung syntes at have været i Følge; og 5te og 6te August saa han dér, paa nært Hold, to hvide Ulve, en gammel Hun, helt hvid, og et ungt Dyr, hvidt med brunligt Bryst, sikkert netop de samme to Ulve, hvis Spor han allerede havde set. — Ved Hurry-Inlet og Fleming-Inlet saa man mange Steder Ulve-Spor i August 1900, melder S. Jensen; oftest havde to Ulve været i Følge; de havde strejfet om overalt, langs Strandbredderne, op langs Elvene, ind gjennem Dalene o. s. v. Ulve-Gjødning fandtes ogsaa, indeholdende Rensdyr-Haar og Benstumper. Men kun én Gang bleve Ulvene selv sete: to hvide Ulve viste sig inderst i Hurry-Inlet ved Ryders-Elv 8de August.

Ved det indre af Kejser-Franz-Josephs-Fjord saa Nathorst senere i August 1899 Spor af Ulve og Levninger af Rensdyr, der syntes dræbte af Ulve. — Ved Moskusoxe-Fjord, en Gren af Kejser-Franz-Josephs-Fjord, skød Kolthoff en hvid Ulv, Han, der gik paa Strandbredden, 15de August 1900. I Maven havde den tre Lemminger.

Paa Hold-with-Hope saa Kolthoff Ulve-Spor sidst i Juli og i August 1900, og af Skipper Næsø kjøbte han her et Skind af en hvid Ulv, der denne Sommer var skudt i Egnen.

Ved Kap Berghaus, ved Kap Borlase Warren, paa Kysten N. for Clavering-Ø, blev en hvid Ulv skudt ved Midten af Juli 1899 af Skipper Næsø, og Skind og Hovedskal kjøbtes der paa Stedet af Nathorst. En anden hvid Ulv havde været at se paa Clavering-Ø. — At Ulven ikke tidligere er iagttagen paa Østkysten, skjønt flere Rejsende have været der, har maaske, som Nathorst mener, sin Grund i, at den først i de seneste Aar er indvandret, fra Nord; ingen kan sige det for vist.

(Nehring (Sitzungsber. d. Ges. naturf. Freunde in Berlin, 1884, p. 160) omtaler en Hovedskal af en „Ulv fra Grønland“; men efter de opgivne Maal kan der neppe tvivles om, at det gjelder en grønlandsk tam Hund. Nehring's Meddelelse er gjentagen af Langkavel (Zool. Garten XXIX Jahrg., 1888, p. 369).)

Arten er circumpolar med vid Udbredelse. Dens nærmeste Hjemsteder ere Norge, Skotland, hvor den dog nu er udryddet, Labrador og Landene paa Vestsiden af Davis-Stræde og Smith-Sund, helt op i det nordligste af Grinnell-Land.

5. **Ursus maritimus** L. **Isbjørn.**

Ursus maritimus: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 22. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 3. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 344.

Ursus (Thalassarctos) maritimus: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Nennok. (Fabricius.) — Nano eller Nanok. (Kleinschmidt.)

Af Isbjørnen foreligger i Museet i Kjøbenhavn i Øjeblikket blandt andet 50 Hovedskaller fra Grønland, deraf de 23 fra Vestkysten, de 27 fra Østkysten. Nogle faa ere af Unger med Mælketænder; de fleste ere af midaldrende Dyr; en Del er af meget aldrende Bjørne, at dømme efter Størrelsen, Knoglernes Sammenvoxning og Kammenes uhyre Udvikling; men dog er der ingen, hvis Tænder vise stærkt Slid; selv hos de allerældste er der kun svage Spor af Slid undtagen paa Fortænderne. Kun for enkeltes Vedkommende er Kjønnet oplyst, og det har været umuligt senere at bestemme det med Sikkerhed; Hanner og Hunner ere for lidt forskjellige i Hovedskal.

Bortset fra de meget store Forskjelligheder, der ere Følger af Forskjel i Alder (som Forskjel i Ansigtets Forhold til Hjernekassen, i Kamme og Udvæxter, i Pandehulers Udvikling og ganske særlig i Formen af Trommebenet, der med Alderen ligesom begraves mellem Omgivelserne), er der blandt de foreliggende Hovedskaller mange Uligheder, mindende om dem, som senest Schäff (Über den Schädel von Ursus arctos L., Archiv für Naturgeschichte, 1889, Bd. I, pp. 25, pl. XIII—XIV) har omtalt udførlig for den europæiske Landbjørns Vedkommende, og om dem, som Merriam (Preliminary Synopsis of the American Bears, Proceed. Biol. Soc. Washington, vol. X, 1896, p. 65—83, pl. IV—VI) har fundet blandt nordamerikanske Bjørne af *Ursus-arctus*-Gruppen, og som han tildels har brugt til at udmærke sex Arter, hvor man plejer at regne en eller maaske to.

1ste Kindtand, p 1, baade i Over- og Underkjæbe, er meget vexlende i Størrelse og ofte uens i højre og venstre Kjæbe,

597

men mangler ikke hos nogen. Hos én er den i venstre Underkjæbe dobbelt.

2den Kindtand, p 2, mangler næsten altid baade i Over- og Underkjæbe, skjønt dp 2, den tilsvarende Mælketand, er tilstede og forholdsvis ret veludviklet. I Underkjæben findes p 2 kun hos et enkelt, yngre Dyr paa venstre Side. I Overkjæben findes den paa begge Sider hos et midaldrende og hos et aldrende Dyr og paa højre Side hos et yngre Dyr, der dog synes at have haft den ogsaa paa venstre Side.

3dje Kindtand, p 3, mangler næsten altid i Underkjæben, skjønt dp 3 findes; kun hos en midaldrende Bjørn og hos en aldrende findes den i venstre Underkjæbe, og hos en aldrende i højre. I Overkjæben findes den næsten altid, skjønt vexlende i Størrelse, Form og Stilling; kun hos en gammel Bjørn mangler den i højre Kjæbe, men synes dog engang at have været tilstede, og hos en anden ældre Bjørn mangler den helt i venstre Kjæbe; oftest er Kronen i Omrids aflang, undertiden er den kredsformet; oftest er Tanden stillet med Kronens længste Gjennemsnit paalangs, undertiden paatværs.

4de Kindtand, p 4, i Overkjæben har ofte en anselig „Hæl“ paa Indersiden; ofte er Hælen lille, og ofte mangler den fuldstændig; undertiden findes den veludviklet i den ene Kjæbe, men mangler i den anden.

6te Kindtand, m 2, i Overkjæben har altid en forholdsvis lille og indkneben bagud gaaende „Hæl“, i Modsætning til Forholdet hos *Ursus arctus*, men iøvrigt vexler Hælen meget; den er lang eller kort, smal eller bred, lige eller buet.

7de Kindtand, m 3, mangler fuldstændig i venstre Underkjæbe hos en yngre Bjørn; ellers er den altid tilstede, men vexler meget i Størrelse og Form; oftest er Kronen i Omrids aflang, ægformet eller undertiden indbugtet paa Inder- eller Ydersiden; undertiden er den næsten kredsformet.

Den største foreliggende Hovedskal er 408 Millim. lang; den har stærke Kamme, men mange af Sømmene ere endnu synlige. Nogle endnu ældre Hovedskaller ere 380, 377, 368, 355, 343; de ere ret ens i Kammenes Udvikling og Pandehulernes Opsvulmning. Breden over Kindbuerne er hos den største Hovedskal 247, men 258 hos den næststørste, 209 hos den mindste af de nævnte meget gamle. Længden af øvre p 4, m 1 og m 2 tilsammen er hos den største 67½ Millim., hos den mindste 57.

Panden mellem Øjehulerne er hos de fuldvoxne undertiden næsten flad; undertiden ere dens Rande over Øjehulerne saa stærkt opsvulmede af Pandehuler, at Pandens Midte viser sig som en Fordybning; sjeldnere er hele Panden næsten jevnt hvælvet ivejret, mere eller mindre højt, dog neppe nogensinde saa højt, som den kan være det hos *Ursus arctus.*

Isbjørnen kan findes langs alle Grønlands Kyster, mest spredt, enkeltvis eller familievis; men paa den sydlige Del af Østkysten og paa det meste af Vestkysten plejer den kun at komme som Gjæst, mere eller mindre stadig; sjeldnest viser den sig paa en Strækning af Vestkysten, Syd for Disko-Bugt, Nord for Julianehaab. Dens vigtigste Tilholdssteder ere den nordlige Del af Vestkysten mod Baffins-Bugt og den nordlige Del af Østkysten; den færdes der baade Sommer og Vinter, baade paa Landjorden og paa Hav-Isen, strejfende vidt og bredt omkring; ofte træffes den svømmende langt fra Land eller Is. Vandrende paa Isen eller følgende med Drivisen er det især, at den naar til de mere sydlige Egne; med Isen fra Baffins-Bugt kommer den om Vinteren ned langs den nordlige Del af Vestkysten til Disko-Bugt o. s. v.; med Storisen kommer den Vinter og Foraar ned langs den sydlige Østkyst, omkring Kap Farvel og op langs den sydlige Vestkyst til Julianehaab o. s. v. Af og til hænder det da, at den fæster Bo paa Steder, hvor den ikke plejer at have Ophold; men oftest vandrer den for Sommeren tilbage igjen til sine egenlige Hjemsteder. Paa Land søger den vistnok mest Bær, af *Empetrum* og *Vaccinium*; men ogsaa andre Plantedele, Blade af *Oxyria* o. a.; den skal ogsaa ved Lejlighed kunne dræbe Rensdyr og andre Landdyr og tage Fugleæg. Sin væsenligste Føde søger den paa Hav-Isen, først og fremmest Sæler af alle Slags, fra den store Hvalros, med hvem den undertiden maa kæmpe, til den lille Ringsæl; den plejer at overraske sit Bytte; den lister sig til Sæler, der ligge sovende paa Isen, eller den holder Vagt ved de Huller i Isen, hvor Sæler dukke op for at aande, og griber dem, naar de vise sig; ofte arbejder den længe forgjæves. Aadsler af store Hav-Dyr, da især af de store Hvaler, opsporer den gjerne; den skal kunne lugte dem paa umaadelige Afstande; og ved dem indfinder den sig undertiden flokkevis. For at faa Del i Affaldet indfinder den sig paa Sæl- og Hval-Fangstpladser. Til Ly har den ingen særlig Trang; den færdes da ogsaa frit fremme Aaret rundt. Hunnen indretter sig dog en Hule i Sneen, enten paa Land eller paa Isen, for dér at føde sine Unger, og i Hulen skal den kunne holde sig indespærret længe. Af sine Medskabninger blandt Dyrene har den ikke meget at frygte; det skal kunne hænde, at den kommer til at bukke under i Kamp med Hvalrossen; men hvor Mennesker leve, bliver den jaget. Paa Strækningen fra Upernivik til Disko-Egnen dræbes aarlig omtrent 30 Isbjørne, skriver Rink i 1857; i Julianehaab-Egnen skulde dengang aarlig i de sidste Aar være indhandlet 16 Skind, gjennemsnitlig, hvoraf dog nogle vare bragte fra Østkysten; i Slutningen af det 19de Hundredaar kunne Tallene være lignende, men ogsaa baade mindre og større; saaledes indhandledes i 1897 fra Julianehaab 58 Skind. Udenfor de egenlige grønlandske Egne jages den stærkt, især i de senere Aar.

I Julianehaab-Egnen lærte Nordboerne i Middelalderen Isbjørnen at kjende; kun enkelte Knogler af den ere dog fundne i Affaldsdyngerne ved Ruinerne af deres Huse: et Kloled og to andre Taaled ved Tunuarmiut i Tunugdliarfik-Fjord. — I 1840 skriver Jørgensen, at der aarlig i Egnen dræbes 5 eller 6. — Rink skriver i 1857, at den aarlig kommer med Drivisen fra Østkysten omkring Kap Farvel op til Julianehaab-Egnen, at den da ofte gaar iland og kan blive i Egnen et enkelt Aar over. Den synes især at lokkes ved Lugten til beboede Steder og har ikke sjelden vist sig ved Husene i Frederiksdal og Nanortalik; enkelte Gange har den ogsaa søgt at bryde ind i Grønlændernes Huse. Tallet paa de aarlig indhandlede Skind var dengang omkring 16. — Inderst inde i Tasermiut-Fjord ved Nanortalik træffes næsten hver Vinter flere Bjørne paa den faste Fjord-Is og paa Land, skriver Holm; i Foraaret 1884 blev der saaledes dræbt tre. Maaske komme de over Land fra den nærliggende Østkyst. — Paa Øen Unartok i Unartok-Fjord, S. for Julianehaab, dræbes aarlig flere Bjørne, skriver Moltke i 1894. — Fra Julianehaab indhandledes i 1886 16 Bjørneskind; i 87: 26; 88: 36; 89: 10; 90: 13; 91: 26; 92: 5; 93: 32; 94: 53; 95: 44; 96: 23; 97: 58; 98: 25; 99: 31; 1900: 20.

Ved Frederikshaab viser den sig undertiden, skriver Vahl i 1828, vel kommende med Storisen. — I Slutningen af November 1841 blev der set en Bjørn lidt N. for Frederikshaab, meddeler Jørgensen, hvad der var saa meget mere mærkeligt, som ingen Storis laa ved Kysten eller var at se tilsøs. — Fra Frederikshaab indhandledes i 1886 1 Skind; i 92: 1; 95: 1; 96: 1; 97: 3; 98: 2; 99: 1; 1900: 1; ingen i de andre Aar mellem 1886 og 1900.

Fra Godthaab indhandledes i 1893 1 Skind; i 97: 3; 98: 1; 99: 1; 1900: 1.

Fra Sukkertoppen indhandledes i 1898 1 Skind.

Ved Amerdlok-Fjord ved Holstenborg viste sig i 1762 to Bjørne, der trængte ind i et Grønlænder-Hus, meddeler Glahn. — Ved Kangarsuk, N. for Holstenborg, havde en Bjørn i Vinteren 1894—95 nedrevet alle Ræve-Fælder og ædt alle de Ræve, den havde fundet, meddeler R. Müller.

Fra Egedesminde indhandledes i 1887 1 Skind; i 90: 1; 92: 1; 94: 1; 95: 1.

I Anledning af en Slæderejse paa Isen i Disko-Bugt fra Christianshaab til Grønne-Ejland i 1737 siger Paul Egede, at Bjørne der kunne vise sig. Fra Christianshaab skriver han i 1738, at de hvide Bjørne havde ladet sig se i Januar, og en var dræbt ved Hunde-Ejland.

For nogle Aar siden, skriver Rink i 1857, kom en Bjørn svømmende ud af Jakobshavns Isfjord og blev dræbt ved Klaushavn. Bjørne-Spor skal man have set oppe i Fjorden, og det var ikke urimeligt, at Bjørnen kunde opholde sig dér visse Aar.

Til Disko, skriver Giesecke i 1807, kommer Bjørnen kun, naar der er megen Is i Disko-Bugt; den kan da ofte vandre om ved Godhavn, hvor Hval-Aadsler ligge. Paa Hav-Isen ved Blaafjeld blev den første Bjørn i Vinteren skudt 18de Januar 1811. Ved Blaafjeld blev der samme Aar den 2den Februar skudt tre Bjørne, en gammel med to et-aarige Unger, der havde deres Leje i Sneen paa Land. 14de og 15de Marts 1813 vare flere Bjørne at se ved Godhavn. — 16de Maj 1817 saa O'Reilly en Bjørn paa Sydkysten af Disko. — Fra Godhavn indhandledes i 1891 1 Skind; i 94: 2; 97: 1.

Fra Ritenbenk indhandledes i 1895 1 Skind.

Inde ved Umanak er Bjørnen ikke almindelig, skriver Funch efter sine Iagttagelser i 1830—37; ved Nugsuak træffes den derimod oftere. — Ved det Hvidfiske-Stænge, der indtraf ved Nusak paa Nugsuak Halvø i 1850, viste sig strax en Bjørn, skriver Rink. Ved Niakornak paa Sydkysten af Umanak-Fjord blev der i Juni 1851 skudt en Bjørn, en Sjeldenhed paa den Aarstid; den kom svømmende i det aabne Vand og var vist hidlokket af et stort Hval-Aadsel, som man et Par Dage efter fandt drivende fire Mile længere oppe i Fjorden. De Grønlændere, der om Vinteren bringe Post paa Slæde over Isen fra Umanak til Upernivik, se næsten altid Bjørne paa Vejen og pleje at skyde enkelte af dem. — Ved Umanak bleve 6 Bjørne dræbte i Vinteren 1866—67, meddeler Brown. — Bjørnenes Færden paa Sydsiden af Svartenhuk Halvø nævnes i 1879 af Steenstrup. — At Bjørnen næsten hvert Foraar skal vise sig udenfor Umanak-Fjord, skriver Vanhöffen i 1897, og han melder om en dræbt ved Kinivik paa Spidsen af Svartenhuk Halvø 27de April 1893. — Fra Umanak indhandledes i 1886 3 Skind; i 87: 1; 88: 1; 89: 1; 90: 2; i 91 og 92 ingen; i 93: 1; 94: 4; 95: 4; 96: 1; 97: 4; 98: 2; 99: 8; 1900: 1.

Ved Upernivik, skriver Rink i 1857, kommer Bjørnen ret talrig hver Vinter; der gjøres Jagt paa den, og aarlig dræbes mindst omtrent 30. Ogsaa om Sommeren træffes den af og til, vistnok forblivende i Egnen fra den foregaaende Vinter; i Sommeren 1849 blev der saaledes skudt en Bjørn helt oppe i Laxefjorden. — Itivdliarsuk N. for Upernivik, paa 73°30′ omtrent, nævner Ryder i 1887 som et Sted, hvor mange Bjørne dræbes. I en lille Fjord paa Nordsiden af Nugsuak Halvø, paa 74°10′, dræbtes en Bjørn 25de Juli 1887. — Fra Upernivik indhandledes i 1886 15 Skind, i 87: 19; 88: 11; 89: 3; 90: 16; 91: 21; 92: 21; 93: 23; 94: 33; 95: 27; 96: 18; 97: 14; 98: 27; 99: 34; 1900: 26.

Paa Isen i Melville-Bugt saa John Ross en Bjørn 18de Juli

1818. — Samme Sted blev en Bjørn skudt 8de Juli 1850, meddeler Sutherland. — Inglefield nævner den fra Melville-Bugt og fra Kap York i Sommeren 1852. — 17de August 1857 blev en set paa Isen i Melville-Bugt, skriver Carl Petersen; det var den første, man saa paa dette Aars Rejse. To vare at se 23de September, to i Oktober, og en blev skudt 2den November. 16de Juni 1858 var en enlig stor Bjørn at se samme Sted, og 17de Juni en Bjørn med to Unger, meddele Petersen og M'Clintock. — Markham saa i Melville-Bugt to Bjørne 8de Juni 1873. — En Bjørn saa Nares i „Middle-Ice“ S. for Kap York 24de Juli 1875. — 30te og 31te Juli 1883, meddeler Nathorst, bleve i samme Egn tre Bjørne skudte og en fjerde set. — I Juli 1891 blev, efter Peary, en Bjørn skudt i Melville-Bugt, og en voxen Bjørn med to Unger blev set. — En blev skudt i samme Egn 21de April 1894, meddeler Astrup. — I den sydligste Del af Melville-Bugt bleve tre Bjørne skudte paa Isen 19de Juli 1894, skriver Ohlin, og næste Dag blev en set. 27de August dræbtes en Hun med to Unger nær Kap York.

Et frisk Bjørne-Spor var at se paa Isen N. for Kap York 15de Juni 1873, meddeler Bessels. — Paa Strækningen mellem Kap York og Kap Parry blev der i det sene Efteraar 1854 oftere skudt Bjørne, meddeler Hayes. — Udfor Wolstenholme-Sund saa Peary Bjørne-Spor paa Isen i December 1894. — At Eskimoerne ved Kap York give sig meget af med Bjørne-Jagt, meddeler Astrup i 1895.

Spor paa Isen i Inglefield-Bugt saa Peary 14de November 1894. Ved Peteravik blev en Bjørn dræbt i Januar 95.

Ved Port Foulke bleve en voxen Bjørn og dens Unge skudte i November 1860 meddeler Hayes. — I samme Egn blev en Bjørn skudt 3dje Marts 1873, skriver Davis.

N. for Rensselaer-Bugt var der i Juni 1854 allevegne Bjørne-Spor at se, baade paa Kysten og paa Isen, skriver Kane, og en Bjørn blev skudt. 7de Oktober blev en Bjørn skudt ved Rensselaer-Bugt, sammen med en Unge, og 20de November blev en Bjørn set. Igjen flere bleve skudte i Egnen i April 55.

Paa Isen i Kanes-Hav blev en set 7de Oktober 1872, ligeledes 9de, efter Bessels og Davis; og en Hun med to Unger viste sig den 13de. — Om 5 Bjørne skudte i Kanes-Hav eller i Omegnen i Marts 1895 melder Peary.

Ved Kap Constitution ved Kennedy-Kanal bleve en Hun og dens Unge skudte 24de Juni 1854, skriver Kane.

Ved Kap Bryan nær Mundingen af Petermann-Fjord blev en Bjørn skudt 4de April 1872, meddele Davis og Bessels.

Ved Newman-Bugt bleve Spor sete i Maj 1876, sige Nares og Feilden. — Samme Sted viste sig to Bjørne i Maj 1882, skriver Greely.

Ved Kap Benet, paa 83°3′, saa Lockwood i Maj 1882 Bjørne-Spor førende mod N.Ø., siger Greely.

I Drivisen paa Havet langt udenfor Grønlands Vestkyst er Isbjørnen ogsaa at se. — Paa Is langt V. for Disko blev en Bjørn skudt 11te Juli 1819, meddeler Parry. — Fra „Fox“, der drev med Isen midt ude i Davis-Strædet udfor Disko, blev en Bjørn set 9de Marts 1858, meddele M'Clintock og Petersen; og Spor vare ofte at se omkring Skibet Maaneden igjennem. 15de April bleve to Bjørne sete paa Isen udfor Holstenborg-Egnen, og 20de April blev en Bjørn skudt udfor Godthaab-Egnen. — Af de Deltagere i „Polaris“-Rejsen, der i 1872—73 drev med Isen gjennem Baffins-Bugt og Davis-Stræde, blev, som meddelt af Davis og Bessels, Bjørnen flere Gange iagttagen, dog nærmest ved den amerikanske Kyst, saaledes højt oppe i Baffins-Bugt 1ste December 72, i den sydligste Del af Davis-Strædet 17de og 27de Marts 73.

At Isbjørnen findes paa Østkystens sydlige Del, hørte Walløe i 1752 af Grønlændere fra denne Egn; ved Aluk skulde man ofte dræbe den. — Inde i Prinds-Christians-Sund ved Ujararsoit saa man Bjørne-Spor 31te Marts 1829, skriver Graah, og ved Sundets østlige Munding blev en Bjørn skudt i April. Ved Aluk saa Vahl en Bjørn 27de April 1829. — Udenfor den østlige Munding af Prinds-Christians-Sund blev en Bjørn skudt i Juli 1881, skriver Holm.

Egnen om Igdloluarsuk, paa 63°30′, skal være kjendt som god for Bjørnejagt, meddeler Holm i 1885. — I Drivisen omtrent udfor dette Sted saa Nansen en Bjørn 25de Juli 1888.

Ved Angmagsalik er Bjørnen, efter hvad Holm meddeler i 1885, ofte almindelig om Vinteren, kommende med Storisen; naar der om Vinteren ikke findes megen Is, kommer der heller ikke mange Bjørne. I dyb Sne oppe i Land skal den indrette sig en stor Hule, hvori den kan holde sig indelukket en Maaneds Tid; kun et Par Gange i den Tid skal den være nødt til at forlade Hulen for at fange Sæler. Hannens Hule skal ligge nær Stranden, Hunnens længere oppe i Landet. — S. Jensen hørte i 1900 af J. Petersen, at der aarlig ved Angmagsalik holdes en betydelig Jagt paa Bjørne. De komme drivende ned med Storisen om Vinteren og vende senere tilbage vandrende mod N. langs Kysten, undervejs afsøgende Fjordene. Et Aar var der vandret henimod 200 Bjørne forbi, omtrent 50 vare dræbte. Den bedste Jagt finder Sted i Februar.

Ved Kysten N. for Angmagsalik, omkring Kialinek paa omtrent 67°, sige Grønlænderne, som meddelt af Holm, at Bjørnen findes Aaret rundt. — Paa Rejse langs Kysten mellem Angmagsalik og Kap Dalton i Juli og August 1900 saa Amdrup adskillige Bjørne; de nævnes fra Nordre Aputitek, Keglen, Skjærgaards-Halvøen, Kap Jensen, Kap Garde, Vedels-Fjord, Kap Vedel, Kap Tupinier, Kap Ryder. Oftest vare de at se enkeltvis, flere Gange ogsaa Hunner med Unger. De gik baade paa Land og paa Isen. Egnen var rig paa Sæler, især paa de mange Steder, hvor Indlandsisen skød ud i Havet.

I Turner-Sund, paa Turner-Ø og paa Dunholm ved Stewart-Ø, S. for Mundingen af Scoresby-Sund, blev Bjørnen set enkeltvis i Juli 1900, melder S. Jensen. Den der gik paa Dunholm havde ædt Ederfugle og Ederfugle-Æg.

Ved forladte Eskimo-Hytter paa Jameson-Land og paa Traill-Ø fandt Scoresby mange Bjørne-Knogler i Sommeren 1822; men ingen Bjørn blev set levende. — Ved Scoresby-Sund var Bjørnen almindelig i 1891—92, meddeler Bay; den, eller dens Spor, var at se overalt, baade ude ved Fjordens Munding ved Kap Stewart og inde i Fjordens Bund ved Røde-Ø; der blev ialt skudt 27 i Fjorden. Den syntes at vandre ind i Fjorden om Foraaret og ud igjen om Efteraaret og om Sommeren mest at opholde sig dybest inde. I August 1891, da man kom til Fjorden, bleve Bjørne flere Gange iagttagne i Fjordens ydre Del, i Hurry-Inlet, ved Mundingen af Nordvestfjord og ved Danmarks-Ø, der ligger ved Midten af Scoresby-Sund; endnu 7de Oktober blev en Bjørn skudt, den næstsidste i dette Aar; den sidste, et ganske ungt Dyr, dræbtes 6te November. Derefter blev ingen Bjørn set førend 20de Februar 1892, da en viste sig ved Danmarks-Ø; 11te Marts var der igjen en samme Sted, og derefter blev den mere almindelig, saa at der endogsaa i nogen Tid, i Slutningen af Marts, neppe gik en Dag, uden at der blev set og skudt Bjørne; de kom enten enkeltvis eller højest tre sammen, en Hun med to fjorgamle Unger. I Begyndelsen af April blev der kun set enkelte ved Danmarks-Ø; endnu en blev set og skudt 24de April; men senere viste sig ingen her før 27de Juni og 16de Juli; denne Dag blev der forskjellige Steder set 4 paa Fjord-Isen. Inde ved Røde-Ø var der derimod i Begyndelsen af April

Spor i Mængde; det syntes, at Bjørnene havde fast Ophold derinde; og her blev der i de første Dage af Maj skudt en gammel Hun med en ganske lille Unge, der sikkert kun var et Par Maaneder gammel. Inde i Gaasefjord blev en Bjørn set omkring 1ste Juni. I de dræbte Bjørnes Maver fandtes i Marts og April jevnlig Levninger af Sæler, som det i den Tid var let at fange paa Isen; ellers fandtes i Maverne mest Plante-Levninger, baade af Landplanter, som Blaabær og Blaabærris, og af Havalger, som *Desmarestia* og *Laminaria*; de Bjørne, der om Sommeren opholdt sig inde i Fjordene, levede sikkert overvejende af Planteføde. Bjørne-Knogler fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Paa Sydkysten af Jameson-Land blev en enlig Bjørn set i August 1900, siger S. Jensen, i Fleming-Inlet ligeledes to voxne Bjørne, den ene fulgt af en Unge, og i Mundingen af Kong-Oskars-Fjord fem. Fire af de Bjørne, der bleve dræbte, havde Plantedele i Maven i betydelig Mængde, mest *Oxyria*.

Paa Clavering-Ø saa Clavering en Bjørn 27de August 1823; det var den første, der blev set paa Rejsen. — I samme Egn og nordligere blev Bjørnen ofte set af Deltagere i „Germania"-Rejsen i 1869—70, baade Sommer og Vinter, enkeltvis eller højest tre sammen, da en voxen med Unger. Den nævnes fra Clavering-Ø, hvor dog kun Knogler fandtes, ved forladte Eskimo-Hytter, fra Kap Borlase Warren, Sabine-Ø, Fligely-Fjord, Kuhn-Ø, Shannon-Ø og Teufel-Kap indenfor Koldewey-Ø. — Paa Hold-with-Hope saa Knudsen en Bjørn inde paa Land 16de Juli 1889. I Egnen om Clavering-Ø bleve enkelte sete i Juli. — Paa Kysten mellem Scoresby-Sund og Sabine-Ø blev den, efter Nathorst, jevnlig set og skudt i Juli og August 1899, dels paa Land, dels paa Isen. Den nævnes fra Hurry-Inlet, Kap Stewart, Murray-Ø, Traill-Ø, Geologfjord i Kejser-Franz-Josephs-Fjord, Bontekoe-Ø, Hold-with-Hope, Clavering-Ø og Sabine-Ø. Undertiden saa man den enkeltvis; undertiden viste sig Hunner med en eller to Unger, en enkelt Gang en Hun med tre smaa Unger.

I Drivisen langs hele Grønlands Østkyst, ofte langt fra Land, paa Strækningen mellem Grønland paa den ene Side, Spitsbergen, Jan Mayen og Island paa den anden, er Isbjørnen ogsaa stadig at finde. At den med den grønlandske Is kan komme til Island, er kjendt allerede fra den tidlige Middelalder. At Hval- og Sælfangere ofte træffe den i disse Egne, vides allerede fra de ældste Efterretninger om deres Rejser; det nævnes saaledes af Martens i 1671. — Scoresby junior melder om en Bjørn skudt i Isen paa 73°43′ N., 17°39′ V., 14de Juni 1822; tre havde han set i Isen paa denne Rejse; han havde ventet at se mange flere, eftersom han paa en tidligere Rejse i Nærheden havde set omtrent 100, af hvilke flere end 20 vare dræbte og 4 fangede. — Quennerstedt skriver i 1868, at Bjørnen sjelden mangler paa de store Fangstpladser, og at Sælfangerne aarlig skyde flere. — Af Deltagerne i „Germania“- og „Hansa“-Rejsen iagttoges Bjørnen flere Gange langt ude i Drivisen mellem 74° og 75° i Juli og August 1869. 9de September blev set en voxen og en Unge mellem 73° og 74°; i samme Egn viste sig to Bjørne 12te September. I Danmark-Strædet viste Bjørnen sig et Par Gange i November. Omtrent paa 63° var en Bjørn paa Jagt efter en Hvalros 25de April 1870. — R. Gray nævner Bjørne som sete i Drivisen udfor Kystens nordlige Del om Sommeren 1885 og 86. — Efter sine Erfaringer i 1891—92, paa Strækningen mellem 65° og 75° omtrent, skriver Bay: „Saa snart man kommer ind i tæt Is, kan man vente at se Bjørne-Spor eller ogsaa Dyret selv; derimod kommer Bjørnen kun yderst sjelden og vistnok imod sin Vilje ud i spredt Is.“ — I April 1899, meddeler Ette, blev der af norske Sælfangere set Bjørne paa Isen N. for Jan Mayen i større Mængde, end man før havde set i de sidste 30 Aar; den Is, som Svartsiden havde valgt til Yngleplads dette Aar, var fast med Isen ved Grønlands Nord- og Østkyst, hvorfra Bjørnene kom, lokkede af Sælerne. Kapt. Samuelsen paa „Viking“ havde en Morgen fra Skibet talt 50 Bjørne; fra sex Skibe blev der i Løbet af 14 Dage skudt 111. I 1900 havde to Nordmænd paa Strækningen fra Shannon-Ø sydefter dræbt 62 Bjørne. — I Drivisen N. for Jan Mayen blev en Bjørn skudt 27de Juni 1899, melder Nathorst, og 4 dræbte man i Drivisen udfor Kejser-Franz-Josephs-Fjord 31te August. — I Drivisen paa omtrent 74°, omtrent 200 Kvartmil fra nærmeste Land, viste sig en Bjørn med to Unger 6te Juli 1900, meddeler S. Jensen. — I Drivisen N.V. for Jan Mayen bleve to Bjørne skudte sidst i Juli 1900, meddeler Kolthoff.

Arten er højnordisk circumpolar, ogsaa at finde paa Spitsbergen, Jan Mayen, tilfældig paa Island, i hele det arktiske Nord-Amerika.

6. **Mustela erminea L. Lækat.**

Mustela (*Putorius*) *erminea* L.: Peters og andre, Zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 2, 1874, p. 157, og Bd. 1, 1873—74, passim. — Feilden, Nares, Narrative of a voyage to the Polar Sea, vol. II, 1878, p. 194. — Bessels,

(*Mustela erminea.*)
Die Amerikanische Nordpol-Expedition, 1879, p. 252, 311. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 11. — Hartz, Medd. om Grønl., 27de Hefte, 1902, p. 161, 172.

Putorius ermineus L. & *P. arcticus* Merriam & *P. noveboracensis* Dekay, etc.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Teriak er det Navn, hvormed Lækatten kaldes i andre eskimoiske Lande, hvor den findes; men det bruges ogsaa for Smaa-Gnavere. I Vest-Grønland, hvor Lækatten ikke findes, kjender man vel Ordet Teriak; men det bruges for de indførte europæiske Mus og Rotter.

Af Lækatten foreligger i Kjøbenhavns Museum fra Øst-Grønland fire Skind med tilhørende Skeletter; de ere af en voxen Hun, to unge Hanner og en ung Hun, alle sikkert af samme Familie, dræbte ved Turner-Sund 26de Juli 1900; de unge Dyr have nylig kastet Mælketænderne, saa at de bageste Forkindtænder ikke ere helt frembrudte; alle ere de i den brune Dragt. Merriam (Synopsis of the Weasels of North America, North American Fauna, Nr. 11, 1896, p. 15—16, pl. II, f. 1, pl. V, f. 6 (Hovedskal)) regner Lækatten fra det arktiske Nord-Amerika for en egen Art, *Putorius arcticus* n. sp., men mener dog, at det er den blandt alle de nordamerikanske Lækatte-Former, der slutter sig nærmest til den Gamle Verdens *Mustela erminea*; han nævner ingen anden Forskjel end Forskjel i Farve; *M. erminea* skal i Sommerdragten paa sin Overside ikke have den «golden brown» Tone, som *M. arctica* har, og paa Undersiden skal den være blegere gul; desuden skal *M. arctica* i Modsætning til *M. erminea* ikke have hvid Rand paa Øret. De foreliggende grønlandske Lækatte maatte vel efter Findestedet nærmest høre til «*M. arctica*»; men dog er det ikke muligt at paavise nogen fast Forskjel fra danske Lækatte; Oversiden har den samme brune Farvetone; Undersiden er ikke mere gullig end ofte hos danske; hvid Rand paa Øret findes hos alle fire (hos danske kan den iøvrigt saa godt som mangle); kort sagt, de stemme i et og alt, i Størrelse, Haarklædning, Farve, Hovedskal, Tænder o. s. v., nøje med danske Lækatte; de ere forholdsvis korthalede; men Lækatte med ganske lignende korte Haler kunne findes i Danmark. — I Grønland synes der ellers ikke at være indsamlet mere end tre Lækatte, en paa Nordkysten og to paa Østkysten. De to fra Østkysten ere nærmere omtalte af Peters; begge vare i Sommerdragt, farvede som den sædvanlige europæiske Race, som de ogsaa ellers ganske lignede; de stemmede ligeledes fuldt ud med Lækatte fra Labrador. — Ogsaa Coues (Fur-bearing Animals, a Monogr. of N. Amer. Mustelidæ, U. S. Geol. Surv. Territ., Miscell. Publ. Nr. 8, 1877, p. 109 ff.) henfører de nordligste amerikanske Lækatte til samme Art og Race som den europæiske; til Arten regner han desuden, med god Grund, flere andre amerikanske Lækatte-Former, der ofte have været nævnte som egne Arter. — Følgende Maal ere tagne paa to af de ovennævnte Lækatte fra Turner-Sund:

	♀ ad.	♂ juv.	
Længden af øvre Kindtænders Række	$9^{1}/_{3}$	$10^{1}/_{4}$	Millim.
Længden af øvre Rovtand	$4^{2}/_{3}$	$5^{1}/_{3}$	
Længden af nedre Kindtænders Række	11	$12^{1}/_{3}$	
Længden af nedre Rovtand	$5^{1}/_{4}$	6	
Hovedskallens Længde, fra Bagranden af Ledknuden til Mellemkjæbens Forrand	40	$43^{2}/_{3}$	
Afstanden mellem Øjehulerne	$10^{1}/_{4}$	$11^{1}/_{4}$	
Afstanden mellem Tindinggruberne	$9^{1}/_{2}$	$11^{1}/_{2}$	
Breden over Kindbuerne	23	25	
Hjernekassens Brede	19	$22^{1}/_{3}$	
Underkjæbens Længde, fra Bagranden af Ledknuden til Hagens forreste Rand	$21^{1}/_{2}$	$24^{1}/_{4}$	

Lækatten kjendes i Grønland kun fra den østlige Del af Nordkysten og fra den nordlige Del af Østkysten; den synes at have ganske samme Udbredelse som Lemmingen, der er dens vigtigste Bytte. Ligesom Lemmingen færdes den frit fremme Aaret rundt.

Ved Thank-God-Harbour blev der, efter Bessels, i Marts 1872 oftere set Spor, der neppe kunde være af noget andet Dyr end Lækatten; men Dyret selv blev ikke set. Sporene stod paa Steder, hvor ogsaa Lemminger færdedes.

Endnu nordligere paa Kysten, paa 82°15′, blev en Lækat skudt af Beaumont i Foraaret 1876, meddeler Feilden.

Paa Vestsiden af Turner-Sund paa Grønlands Østkyst, S. for Scoresby-Sund, meddeler S. Jensen, opdagede man sidst i Juli 1900 en Familie Lækatte, der havde Bolig i Huller mellem Stene paa en Skraaning et lille Stykke ovenfor Stranden; der var ialt 8; fire af dem, en gammel Hun og tre næsten voxne Unger, dræbtes og hjembragtes til Kjøbenhavn. I deres Bo fandtes en ihjelbidt Lemming.

Ved Scoresby-Sund bleve dens Spor i Sneen sete flere Gange i 1891—92, meddeler Bay. Den 25de November 91 stod saaledes friske Spor i Sneen paa Fjorden ved Danmarks-Ø; Dyret var gaaet lange Strækninger. — Paa Jameson-Land ved Point Constable ved Hurry-Inlet saa Hartz en Lækat 9de August 1900.

Inde i Kejser-Franz-Josephs-Fjord blev en dræbt i August 1870, som meddelt af Pansch og Peters. — Ved Segelsällskapets-Fjord, en Gren af Kong-Oskars-Fjord, saa Ditlevsen en Lækat 30te August 1900, meddeler S. Jensen.

I Sne paa Saddelbjerget, paa Kap Borlase Warren, saa Copeland, efter Peters, i Efteraaret 1869 Spor, der vistnok vare af Lækatten.

Paa Kuhn-Ø blev, efter Pansch og Peters, en dræbt 12te Juni 1870.

Arten er circumpolar med vid Udbredelse. Dens nærmeste Hjemsteder ere Norge, Skotland, Labrador, Cumberland, Grinnell-Land og det ørrige arktiske Nord-Amerika.

7. **Trichechus rosmarus L. Hvalros.**

Trichechus rosmarus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 4. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 5. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 427.

Trichechus rosmarus L. & *T. obesus* Illiger: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Auvek; de voxne kaldes ogsaa Enæt eller Inæt, de fuldkomne. (Fabricius.) — Avek eller Auvek. (Kleinschmidt.) — Navnet er en Gjengivelse af Stemmen, der lyder som Avuk eller A-uk.

Man har søgt at udmærke den pacifiske Hvalros fra den typiske atlantiske som en egen Art, «*Trichechus obesus*»; men de Skjelnemærker, man har ment at kunne paavise i Form og Stilling af de øvre Hjørnetænder og i Hovedskallens Form, ere for allerstørste Delen intet værd; de Egenskaber, der skulle udmærke den pacifiske, kunne ogsaa næsten alle findes hos den atlantiske. Det Skjelnemærke, som Allen (North American Pinnipeds, 1880, p. 156—170) særlig fremhæver, Ansigtets større

Brede hos den pacifiske, synes dog at være nogenlunde fast; blandt de grønlandske Hvalros-Hovedskaller i Museet i Kjøbenhavn er der i hvert Fald ikke nogen, der har saa bredt et Ansigt, som Allen afbilder det hos den pacifiske; men Forskjellen er kun ringe. Maaske det ogsaa kan siges, at Nakkebenets Grund-Del er lidt mere smal hos den pacifiske end hos den atlantiske. Maaske altsaa den pacifiske Hvalros kan kjendes fra den atlantiske som en egen, om end kun meget lidt udpræget Race.

Blandt de 25 foreliggende grønlandske Hvalros-Hovedskaller, af unge og gamle, er der meget store Forskjelligheder i Tandsættet. Det fuldstændigste Tandsæt, der kan findes hos en Hvalros, er: $\frac{\dot{1}\dot{2}3.1.234\dot{5}\dot{6}}{\underset{\cdot}{1}\underset{\cdot}{2}\underset{\cdot}{3}.1.234\underset{\cdot}{5}}$, 3 Fortænder og 1 Hjørnetand i Over- og Underkjæbe, 5 øvre og 4 nedre Kindtænder i hver Side, men de to forreste øvre og alle nedre Fortænder vantrevne, ligeledes de to bageste øvre Kindtænder og den bageste nedre. Mælketænder ere sete som Forgjængere for 3dje øvre Fortand, Hjørnetænderne og de tre forreste Kindtænder i hver Kjæbe. Kun hos Unger eller ganske unge Dyr findes det fuldstændige Tandsæt eller dog Spor deraf i Skikkelse af tomme Tandgruber; de smaa vantrevne Tænder pleje at falde bort med Alderen, saa at Tandsættet hos fuldvoxne Dyr plejer at være: $\frac{3.1.234}{1.234}$; men nogle af Vantrivningerne kunne dog endnu være tilstede selv hos meget aldrende Dyr; saaledes er der en Hovedskal af en meget gammel Han, der har følgende Tænder: $\frac{\dot{2}3.1.234\dot{5}}{1.234}$, og en anden, der har: $\frac{\dot{2}3.1.234\dot{5}}{\underset{\cdot}{3}.1.234\underset{\cdot}{5}}$, dog findes i dette Tilfælde $\underline{i\,2}$ kun i venstre Kjæbe, $\overline{i\,3}$ kun i højre. Sidstnævnte Hovedskal har i venstre Underkjæbe en mindre, overtallig Kindtand indskudt mellem Hjørnetanden og $\overline{p\,2}$, maaske at regne for $\overline{p\,1}$. — Nogle af de Tænder, der pleje at være veludviklede, kunne være vantrevne eller mangle; $\underline{i\,3}$ kan saaledes være ganske lille eller mangle, ligeledes p 4. Den af de foreliggende Hovedskaller, der har de færreste Tænder, er af et yngre Dyr, der ikke har Spor af andre Tænder end: $\frac{.1.23}{.1.23}$, Hjørnetand og to Kindtænder i hver Kjæbe.

Hos fuldvoxne Dyr kunne de øvre Hjørnetænder vexle meget i Form og Stilling. Hos den gamle Han kunne de være næsten lige (som de oftest skulle være det hos den pacifiske Hvalros) eller stærkt buede fremad eller forneden være drejede med Spidserne ud til Siderne; de kunne staa næsten lodret (som hos den pacifiske) eller være rettede noget fremad eller tilbage; de kunne vige ud fra hinanden forneden eller løbe jevnsides (som hos den pacifiske). Lignende Forskjelligheder sees hos Hunner, hos hvem de øvre Hjørnetænder desuden kunne løbe sammen mod Spidserne, saa at de kunne røre hinanden.

Som man kunde vente hos Dyr med i mange Retninger saa overdrevne Egenheder, findes der i Hovedskallerne store Forskjelligheder. I Formen af *Processus mastoideus*, af Nakkehullet (der oftest er lodret ovalt, undertiden tværgaaende), af Trommebenet, i Underkjæbens Højde fortil, o. s. v., vexler den grønlandske Hvalros stærkt, saa at ingen fast Forskjel fra den pacifiske heri kan paapeges; ligeledes i Formen af Næsebenet, der undertiden er kort, undertiden langt, fuldt saa langt som, efter Allen, hos den pacifiske; Mellemkjæbebenet naar hos alle de foreliggende grønlandske langt op paa Siden af Næsebenet, men undertiden er det paa et Stykke dækket af Næsebenets forreste yderste Hjørne (efter Allen skal Mellemkjæbebenet hos den atlantiske Hvalros ikke naa højere op end til Næsebenets forreste Rand); Sømmen mellem Pandeben og Isseben er i høj Grad vexlende, hos Dyr af samme Alder, undertiden ret jevnt buet tilbage, undertiden paa forskjellig Maade udtunget, undertiden saaledes, at Pandebenene tilsammen sende en lang tynd Spids ind mellem de to Isseben, ganske som Allen afbilder det hos den pacifiske; o. s. v.

Hvalrossen kan vise sig saa godt som allevegne ved Grønlands Kyster; mere fast Tilhold synes den dog kun at have i forholdsvis faa Egne: ved Vestkysten mellem Sukkertoppen og

Egedesminde, i Melville-Bugt og Mundingen af Smith-Sund og ved Østkystens nordlige Del; andre Steder kommer den kun mere tilfældig. Vel maa den kunne vandre eller strejfe ikke lidt, siden den kan vise sig paa Steder, der ligge langt fra dens sædvanlige Opholdssteder; men meget lovbundne eller nødvendige synes dens Rejser ikke at være; selv i de nordligste Egne, i Smith-Sund og ved den nordlige Østkyst, kan den opholde sig til alle Aarstider, kun skiftende fra en Foderplads til en anden. Den sees sjelden langt fra Land og da mest paa Steder, hvor der er Grunde i Havet; mest færdes den, flokkevis, nær udenfor Kysterne, helst hvor Is ligger. Dens vigtigste Føde er Muslinger, som den med Hjørnetænderne oproder fra Havbunden, især *Mya truncata*, *Saxicava arctica* og *Cardium groenlandicum*; Skallerne synes den at fjerne, inden den sluger Føden; sammen med Muslingerne sluger den derimod Smaastene, af Blomme-Størrelse, som næsten altid ere at finde i dens Mave, og som den giver fra sig paa Hvilestederne, der kunne blive som overstrøede med groft Grus; sjeldnere tager den Fiske; naar Lejlighed gives, skal den ogsaa kunne æde af Aadsler af Hvaler, Sæler og andre Dyr. Den lader sig ikke let fordrive af Isen fra sine Foderpladser; lægger Isen sig, skaffer den sig Vej til Luften ved nedenfra at støde mod Isen og derved bryde den itu; og bliver Isen tyk, kan den vedligeholde sine Huller ved stadig at bryde dem op og ved med Poterne, vel ogsaa med Hjørnetænderne, at afkradse Isen om Hullernes Rande. For at hvile kryber den op paa Isen, helst paa Isflager, eller paa Land, helst paa smaa Øer; store Flokke kunne være forsamlede paa Hvilesteder. Om dens Yngleforhold vides ikke meget; paa sine Steder til visse Tider skal den flokkes for Parringens Skyld, saaledes paa nogle Øer i Nordre-Strømfjord i Holstenborg-Egnen; undertiden skal man kunne træffe Flokke af udelukkende gamle Hanner, skilte fra Flokkene af Hunner og yngre Dyr; til andre Tider skal man finde Hanner og Hunner, gamle og Unger i Flok sammen. Isbjørnen skal kunne dræbe den, dog vist kun som Undtagelse, og Grønlænderne gjøre paa sine Steder særlig Jagt paa den, saaledes i Smith-Sund og i Egnen mellem Holstenborg og Egedesminde, hvor der, efter Rink's Opgivelse i 1877, aarlig skal dræbes omtrent 200. Ved Aarvaagenhed søger den at undgaa sine Fjender; hvor Flokkene hvile, skal stadig en eller anden holde Vagt; i Nødsfald værger den tappert sig selv og sin Unge. Udenfor de egenlig grønlandske Egne er den stærkt forfulgt.

I Affaldsdyngerne ved Ruinerne af Nordboernes Huse i Julianehaab-Egnen er der fundet et Par Knogler af Hvalros, stammende fra Middelalderen: et Stykke af et Tindingben ved Igaliko og en Underkjæbegren ved Kagsiarsuk, begge Steder ved Igaliko-Fjord. Nordboerne jagede Hvalrossen i Grønland, og dens Tænder og Hud vare blandt de vigtigste Udførsels-Gjenstande; men om Hvalrossen dengang var at finde ved Syd-Grønland, hvor Nordboerne havde deres Hjem, eller om den ikke snarere dengang som nu maatte søges længere mod Nord, véd man ikke. Utvivlsomt have Nordboerne i hvert Fald ogsaa jaget den paa deres Rejser nordpaa langs Grønlands Vestkyst. — I Vinteren 1828—29 blev der ved Nanortalik set en Hvalros, meddeler Vahl; det skulde ellers meget sjelden ske, at Hvalrossen viser sig dér. — Ved Frederiksdal blev i 1880 en Grønlænder dræbt af en ung Hvalros, som han havde saaret, skriver R. Müller.

Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, med leret Bund rig paa Muslinger, nævner Fabricius i 1780 som Hvalrossens vigtigste Opholdssted paa Vestkysten. — En Flok Hvalrosser saa Parry paa Drivis midt ude i Davis-Strædet udfor Holstenborg-Egnen 6te Juli 1819. — Rink nævner i 1857 og 77 Strækningen fra Sukkertoppen over Holstenborg til Egedesminde som den Del af Vestkysten, hvor Hvalrossen mest er at finde, undertiden i Mængde; paa visse Steder skal den kunne krybe paa Land i saa stort Tal, at Grønlænderne paa deres Rejser gjøre Omveje af Frygt for at møde dens Flokke. Kangamiut tæt N. for Sukkertoppen nævnes som et Sted, hvor Grønlænderne særlig gjøre Jagt paa den, ligeledes en Ø nogle Mile S. for Agto, N. for Holstenborg. Rink gjør opmærksom paa, at Isen, der aarlig driver ned fra Baffins-Bugt, kommer forholdsvis nær til denne Del af Vestkysten, at Hvalrossen maaske netop med Drivisen fra Baffins-Bugt kommer til Holstenborg-Egnen. — Efter hvad Brown skriver i 1868, skal man ofte se Hvalrossen i Smaaflokke paa Drivis i Davis-Stræde og Baffins-Bugt. — J. A. D. Jensen skriver fra sin Rejse i 1879: „Endnu forekomme i Egnen mellem Isortok og Agto særdeles mange Hvalrosser. De ere især hyppige i Nærheden af Gamle Egedesminde og ved Strømfjordens (Nagsugtok-Fjords) Munding. Her saa vi nogle af Smaaøerne ved Perutusut (ved Sydkysten af Fjordens Munding), hvor Hvalrossen om Efteraaret gaar paa Land, næsten helt bedækkede med et tykt Lag af disse Dyrs Excrementer. Overalt i Egnen træffer man Skind, Hjerneskaller og andre Benlevninger af fangede Hvalrosser spredte i Mængde omkring paa Øerne. Om Sommeren sees Dyrene meget sjelden, men vise sig først i Flokke i Slutningen af August. I September og Oktober ere de i saadan Mængde tilstede, at endog Kajakposterne ere vendte om, da de af Frygt for dem ikke have turdet passere gjennem Strømfjordens Munding. Fra Disko-Bugten og fra Egnen imellem Agto og Egedesminde indfinde sig hvert Efteraar en Del Folk for at drive Fangst paa dem.“ — Fra Holstenborg skriver Brummerstedt i 1890, at Hvalrosser pleje at indfinde sig sidst i September ved nogle Øer i Mundingen af Nagsugtok-Fjord; de kravle op paa Øerne og kunne ofte ligge højt oppe; „disse Øer ere aldeles skaldede og nøgne paa Grund af de svære Masser af disse Dyr, som hvert Aar opholde sig dér for at parre sig.“ „I Februar og Marts faa de Unger, enkelte undertiden noget senere.“ I Februar trække de Nord efter. Mest opholde de sig paa lave, grundede Steder i Havet. — Paa Drivis udfor Sukkertoppen saa Traustedt fire sammen sidst i April 1892. — R. Müller skriver, i Breve af 1896 og 98, at der ved selve Holstenborg næsten hvert Foraar fanges Hvalrosser, oftest yngre Dyr eller Hunner, undertiden ogsaa gamle Hanner. For at skaffe nogle Hvalrosser for Museet i Kjøbenhavn gjorde han i Slutningen af September 1897 en Rejse til Øerne i Mundingen af Nagsugtok-Fjord ved Tasseralik, hvor Hvalrosserne sidst i September og først i Oktober gaa paa Land i stor Mængde, og hvorhen Grønlænderne fra Agto pleje at komme for at holde Jagt paa dem. Der var mange Dyr tilstede, vist ikke under 200, baade gamle og yngre Hanner og Hunner og smaa Unger. Den Plads, hvor Hvalrosserne pleje at krybe paa Land, var fuldstændig oversaaet med smaa Stene, som man altid finder i deres Mave og Tarm (Prøver af dem hjemsendtes). I Maven havde de ikke anden Føde end *Cardium groenlandicum* (hvoraf ogsaa Prøver hjemsendtes) uden Skaller. Ogsaa til et nordligere Sted komme Hvalrosserne paa samme Maade og blive ligeledes dér jagede af Grønlænderne fra Agto. — Ved Kangamiut, N. for Sukkertoppen, meddeler R. Müller i 1900, blev for nogle Aar siden en Grønlænder saaret af en Hvalros, der kæntrede hans Kajak.

Ved Egedesminde skal Hvalrossen kun sjelden sees, skriver Rudolph i Brev af August 1840; i dette Aar skulde der kun være fanget en enkelt.

I Disko-Bugt kommer Hvalrossen kun sjelden, skriver Giesecke i 1807. En Hun og dens Unge bleve dræbte ved Godhavn 26de Oktober 1811, og et ungt Dyr blev fanget i Garn 20de November. Flere viste sig 13de November 1812. Paa en lille Ø, Satok, i Mundingen af Disko-Fjord fandt Giesecke i Juli 1812 en uhyre Mængde Hvalros-Knogler liggende i Sandet; undertiden var det Knogler af hele Skeletter, der kun vare lidt forandrede, dog vare Tænderne hist og her forvitrede i Overfladen; Grønlænderne sagde, at Hvalrosserne, naar de mærke Dødens Komme, vandre hertil for at dø. — Fra Godhavn har Museet i Kjøbenhavn modtaget Hovedskaller og andet i 1864, 81 og 86.

Paa Isflager udfor Hare-Ø saa Ryder store Flokke Hvalrosser 24de Juni 1886.

Om en stor Hvalros, dræbt ved Mundingen af Umanak-Fjord 31te Maj 1811, melder Giesecke. — Fra Umanak er der sendt Hovedskaller og andet i 1843 og 47.

Om en særlig farefuld Jagt paa Hvalros ved Upernivik i 1830 har Fleischer talt til Kane. — En lille Unge fanget ved Duck-Islands, N. for Upernivik, i 1861, omtales af Brown.

Paa Isen nær Kap York blev en stor Hvalros set en af de sidste Dage i Juni 1858, meddele M'Clintock og Carl Petersen. I „North-Water" nordligst i Baffins-Bugt ved Mundingen af Smith-Sund saa Hayes Hvalrosser i Juli 1861. — I „Middle-Ice" i Baffins-Bugt S. for Kap York saa Nares en Hvalros i Juli 1875. — Hvalrosser bleve sete flere Steder i Melville-Bugt paa 75° 50' 21de Juli 1894, skriver Ohlin, ligeledes i „North-Water" i Baffins-Bugt 24de Juli.

Paa Isen ved Wolstenholme-Sund saa Inglefield mange i Sommeren 1852. — Paa Isen mellem Wolstenholme-Ø og Saunders-Ø saa Deltagerne i „Polaris"-Rejsen 30 i Flok 26de August 1871, meddele Davis og Bessels. — I Nærheden af Conical Rock, N. V. for Kap York, saa Bessels i Juni 1873 i Vaager i Isen jevnlig smaa Hvalros-Flokke paa 8 til 10.

I Nærheden af Northumberland-Ø saa Hayes en Flok i September 1854; adskillige viste sig ved Herbert-Ø ligeledes i September. I

Revner i Isen tæt S. for Kap Parry blev der sidst i September oftere set Hvalrosser, og i samme Egn bleve Hvalrosser dræbte af Grønlænderne i November og December.

Paa Isen udfor Hartstene-Bugt, tæt S. for Port Foulke, blev der i September 1853, som meddelt af Kane, holdt Jagt paa Hvalrosser, der opholdt sig i Vaager, delvis dækkede af tynd Is, 2 til 3 Mil fra Land ude mod S. V.; en Flok paa 5 blev set brydende Isen itu ved samtidig at støde imod den nedenfra. Aaret rundt leve Hvalrosserne i Egnen, skriver Kane i 1855, kun vigende lidt mod Syd om Vinteren, efterhaanden som Isen lægger sig fast; de følge med Isens Rand. Tidlig i Foraaret, især i Marts, gjøres der særlig Jagt paa dem; Grønlænderne fra Port Foulke og det sydligere liggende Peteravik kjøre i deres Hunde-Slæder ud til Isranden og harpunere Hvalrosserne, naar de dukke op gjennem Isen; ogsaa om Efteraaret jages de paa lignende Maade. Yngletiden skal falde i det tidlige Foraar; paa den Tid ledsages Hun og Unge af den gamle Han. — Ved Port Foulke saa Hayes Hvalrosser i Begyndelsen af Juni 1861, da Isen brød op. I de første Dage af Juli var der en stor Mængde paa Drivisen, mange hundrede eller maaske Tusinder, baade gamle Hanner, Hunner og Unger i forskjellig Alder, nogle af dem nylig fødte; der blev gjort Jagt paa dem, og de satte sig til Modværge, forfølgende Jægernes Baad, brølende eller gjøende, som ellers, naar de blive angrebne. Paa Littleton-Ø var der mange midt i Juli, tildels liggende paa Strandbredden; blandt andet nævnes en Hun, der, skjønt selv haardt saaret, kom iland, ynkelig skrigende, for at hente sin dræbte Unge, som det ogsaa lykkedes den at faa skubbet ud i Vandet, trods Forsøg paa at hindre det. — Mange Hovedskaller og andre Levninger af Hvalrosser fandt Feilden i 1875 i Egnen ved Port Foulke; men ingen levende Hvalros saa man.

Peary skriver i 1895, efter 5 Aars Erfaring, at der paa Strækningen mellem Kap York og Kap Ohlsen, ved Port Foulke, er tre Steder, hvor Hvalrosser om Sommeren særlig ere at finde: 1) udfor Mundingen af Wolstenholme-Sund, 2) ved Mundingen af Inglefield-Bugt, fra den østlige Ende af Herbert-Ø ud forbi Kap Robertson, 3) omkring Littleton-Ø og Life-Boat-Cove ud mod Midten af Smith-Sund. Det første af disse Steder findes da kun Hanner, mest gamle; de andre Steder er der kun Hunner, Unger og unge Hanner. Paa alle Stederne kunne de sees enten i Vandet eller paa Isen; kun paa Littleton-Ø og paa Fastlandet overfor gaa de ogsaa paa Land. De færdes enkeltvis eller i mindre eller større Flokke, undertiden i store

Skarer; paa en Isflage havde Peary set mellem 100 og 150, medens omtrent lige saa mange vare i Vandet tæt ved. Om Vinteren synes Egnens Hvalrosser at samles ved Randen af det aabne „North-Water", V. og S.V. for Kap Alexander, S. for Port Foulke; de holde til ved Isranden og søge efter Føden under den forholdsvis tynde Is, der kan lægge sig, og som de gjennembryde. I Februar, saa snart der midt paa Dagen er et Par Timers Dæmring, begynde Grønlænderne fra de omliggende Egne at samles ved Peteravik, hvorfra de paa Slæder kjøre over Isen ud mod V. eller S.V., 2 til 6 Mile bort, til Isranden, for at dræbe Hvalrosser; Jagten fortsættes til ind i Foraaret, naar Isen smelter. — Ogsaa Astrup skildrer Hvalrossens Færd i Egnen.

Ved Rensselaer-Bugt vare Hvalrosser at se i Efteraaret 1853, skriver Kane, stadig indtil midt i September, da Isen lagde sig tyk; indtil da havde de fundet tilstrækkeligt aabent Vand i de Revner i Isen, der fremkom ved Ebbe og Flod; selv havde de dog ogsaa brudt sig Huller; omkring deres Huller i Isen blev der fundet mange itubrudte Skaller af *Mya*, ogsaa undertiden noget af det grove Grus, som de sluge.

I Kanes-Hav blev der af Deltagere i „Polaris"-Rejsen set nogle Hvalrosser 18de September 1872, meddeler Davis.

Fra Østkystens sydlige Del nævnes Hvalrossen af Graah i 1831.

I Drivisen udfor Kysten paa 63° saa Deltagerne i „Hansa"-Rejsen en Hvalros, efterstræbt af en Isbjørn, 25de April 1870.

Ved Angmagsalik ere Hvalrosser sjeldne, skriver Holm fra sin Rejse i 1883—85. — At de komme til Egnen, men sjelden, ofte med Aars Mellemrum, hørte K. Poulsen af Grønlænderne i 1898—99.

Ude i Drivisen i Danmark-Strædet blev en stor Hvalros skudt af Deltagere i „Hansa"-Rejsen i November 1869.

Inde i Turner-Sund bleve to sete sidst i Juli 1900, meddeler S. Jensen.

Paa Jameson-Land, ved forladte Eskimo-Hytter, fandt Scoresby Knogler af Hvalros i Juli 1822. — En forvitret Hovedskal fandtes samme Sted i 1891, meddeler Bay, og 5te August 1891 blev der i Hurry-Inlet set en enkelt Hvalros. — I samme Fjord blev der set et Par Hvalrosser 31te Juli 1899, siger Nathorst, og tre 8de August.

Paa Clavering-Ø saa Clavering Eskimoerne drive Hvalros-Jagt i August 1823. — Knogler af Hvalros bleve fundne der af Deltagere i „Germania"-Rejsen ved forladte Eskimo-Hytter i Juli 1870; men ingen levende Hvalros var at se, Havet var milevidt dækket af Is.

Ved Hvalros-Ø og Sabine-Ø fandtes derimod mange, i 1869—70; og ved Shannon-Ø, ved Kap Philip Broke, blev en stor Hvalros skudt ved et Hul i Isen 25de August 1870. Omkring Sabine-Ø eller i Nærheden syntes Hvalrosserne at opholde sig Aaret rundt; i November 69 iagttoges en Flok, der brød igjennem Is af 6 Tommers Tykkelse; i December hørtes deres Stemme ved Kap Wynn; 4de April 70 nævnes en som skudt paa Isen, hvad der synes at være den første Iagttagelse dette Aar. I Juni havde de ret store Unger. I Juli vare de usædvanlig meget samlede: henved 60 laa i tætte Flokke fordelte paa tre Isflager. De holdt sig mest til Randen af Land-Isen eller til nærliggende Isflager; dog saa man dem ogsaa dukke op af Huller langt inde i isdækkede Bugter. I Maven fandtes kun *Mya truncata*, saa godt som altid uden Skaller. — Udfor Kysten, paa 72° 50′ N., 16° 15′ V., blev en Hvalros skudt 3dje August 1885, skriver R. Gray; den havde ædt Sæl-Kjød. — Paa Land nær Kap Borlase Warren N. for Clavering-Ø laa en Flok Hvalrosser 16de Juli 1889, meddeler Knudsen; omtrent 100 bleve dræbte paa Stranden, mange andre i Vandet, hvor de flygtede hen. Samme Sted bleve flere dræbte 29de Juli. Andre dræbtes andre Steder i Egnen. Ialt dræbtes her paa denne Rejse 267. — Ved Clavering-Ø gjorde et norsk Skib i 1898 Fangst af Hvalrosser, meddeler Nathorst. — Ved Sabine-Ø saa Nathorst en Hvalros 7de Juli 1899. — Samme Sted blev der set to legende sammen 11te Juli 1900, meddeler S. Jensen.

Arten er saa godt som circumpolar, højnordisk. Omkring Istiden har den levet meget længere mod Syd, ogsaa ved Danmark. Den lever ved Spitsbergen; til Island, Færøerne og Skotland kommer den kun rent tilfældig; ved Labrador har den tidligere levet, men synes nu kun at komme der mere tilfældig; langs Vestsiden af Davis-Stræde og Baffins-Bugt lever den endnu, mere eller mindre almindelig, op til den sydlige Del af Grinnell-Land.

8. **Erignathus barbatus** (O. Fabr.). **Remmesæl.**

Phoca barbata Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 15. — Id., Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 2det Hefte, 1791, p. 139, pl. XIII, f. 3 (Hovedskal). — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 5. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 424.

Phoca (*Erignathus*) *barbata* Fabr.: Trouessart, Catalogus Mammalium 1897—99.

Vestgrønlandsk. Urksuk eller Uksuk; ogsaa Takkamugak, af Takkamorpok, plumper i Vandet; Ungen kaldes Terkigluk, af Terkigau, holder sig fra, fordi, sagdes det paa Fabricius' Tid, de grønlandske Hedninge afholdt sig fra at spise dens Kjød. (Fabricius.) — Ugssuk. (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Angnek eller Puissersissak. (Rink.)

Blandt de 16 foreliggende Hovedskaller af grønlandske Remmesæler er der en, af et yngre Dyr, der i begge Sider af Underkjæben mangler den forreste af de sædvanlige to Fortænder, og den synes aldrig at have været tilstede. Et andet yngre Dyr har i højre Underkjæbe en overtallig veludviklet Tand indskudt tæt bag p 2.

Tændernes Form kan kun sees hos forholdsvis faa, fordi Tænderne slides hurtigere end hos andre Sæler, baade Fortænder, Hjørnetænder og Kindtænder, saa at Kronerne allerede hos midaldrende Dyr kunne være ganske fladslidte; hos ældre Dyr er der ikke meget andet end Tand-Rødderne tilbage; meget gamle kunne være saa godt som tandløse. $\underline{p\,1}$ vexler meget i Størrelse; oftest er den tospidset, med en Hovedspids og en lille bageste Spids; men den bageste Spids kan være saa lille, at Kronen næsten er enspidset; den kan ogsaa være trespidset, idet der er to veludviklede bageste Spidser. $\overline{p\,1}$ er oftest trespidset, med en Hovedspids og en forreste og en bageste lille Spids; men ikke sjelden mangler den forreste Spids. $\underline{p\,2}$, $\underline{p\,3}$ og $\underline{p\,4}$ ere oftest næsten ens, oftest trespidsede, med en Hovedspids og to bageste mindre Spidser; men Kronen kan være tospidset, idet den bageste af de mindre Spidser mangler; eller den kan være ret tydelig firspidset, idet en lille forreste Spids er tilkommen. $\underline{m\,1}$ plejer at have to Spidser. $\overline{p\,2}$, $\overline{p\,3}$, $\overline{p\,4}$ og $\overline{m\,1}$ ere oftest næsten ens, oftest trespidsede, med en Hovedspids og en forreste og en bageste Spids; ofte ere de dog firspidsede, idet der er to bageste Spidser; $\overline{p\,2}$ kan være tospidset, idet den forreste Spids mangler.

Oftest strækker Mellemkjæbebenet sig et godt Stykke op langs Næsebenet; hos enkelte rører det kun ved Næsebenet. I Næsebenets Form, især i dets Brede, er der ret betydelig Vexlen. I mange andre Henseender, i Sømmenes Løb o. s. v., kan der være Forskjel mellem Hovedskallerne.

Den største af de foreliggende Hovedskaller er 245 Millimeter lang.

Remmesælen er at se ved næsten alle Grønlands Kyster, men faatallig i Forhold til de andre grøndlandske Sæler, mest optrædende spredt, enkeltvis eller i mindre Forsamlinger, ikke i store Flokke. Talrigst synes den at være ved Sydvestkysten, hvor den indfinder sig i Foraaret med Storisen fra Østkysten. Vandre maa den altsaa; men den gjør det vist kun tildels; paa sine Steder er den at se Aaret rundt, saaledes ved Nordkysten. Den holder sig helst til Isen, baade til Drivis og til den faste Is, hvori den skal kunne bryde sig Aabninger. Den kan findes langt fra Land ude i Drivisen, men ogsaa nær Land og inde i Bugter. Kysternes Nærhed eller Steder med Grunde i Havet skal den foretrække. Føden er Fiske, Krebsdyr, Blæksprutter og vist for en væsenlig Del Muslinger. Ungerne skulle fødes paa Isen i April og Maj. Isbjørnen efterstræber den, og Grønlænderne jage den; efter Rink's Opgivelse i 1857 dræbes aarlig ved Vestkysten mellem 400 og 600; i 1877 opgiver han Tallet til omtrent 1000.

I Julianehaab-Egnen ere Remmesælens Knogler fundne i flere af Affaldsdyngerne ved Nordboernes Huse fra Middelalderen: ved Igaliko et Tindingben, ved Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord en Underkjæbe, ved Kagsiarsuk i Tunugdliarfik-Fjord nedre Ende af en Overarm og et Laarben, ved Tunuarmiut i samme Fjord nogle Knogler af mindst to og ved Tasiusak i Sermilik-Fjord ligeledes nogle Knogler af mindst to. — Remmesælens stadige Tilsynekomst ved Sydvestkysten i Foraaret med Drivisen nævnes af Fabricius i 1791. — Fra Nanortalik nævnes den af Vahl i Vinteren 1828—29. — Fra Julianehaab skriver Jørgensen i 1841, at Remmesælen dér i Egnen fanges hele Aaret, men oftest i Januar, Februar og Marts. — Ogsaa Rink nævner, i 1857, dens Talrighed i Julianehaab-Egnen om Foraaret; paa den midterste Del af Vestkysten, derimod, findes den meget sparsomt.

Ved Kepisako nær Ivigtut saa Stach to store Remmesæler fangede 20de Juli 1765, meddeler Cranz. — Paa Arsuk-Fjord sees den kun af og til, meddeler Helms i 1897.

Som undertiden visende sig ved Frederikshaab nævnes den af

Vahl i 1828. — Som sjelden i Egnen nævnes den af Jørgensen i 1841; en blev fanget i Oktober samme Aar, igjen en midt i November, og en var fanget Aaret før. Grønlænderne paastaa, at Ungen fødes i Maj.

Ved Fiskenæs er den sjelden, skriver Raben i 1823; aarlig fanges kun 4 eller 5, mest Unger. — Til Museet i Kjøbenhavn er den sendt fra Fiskenæs i 1821 og 41.

Ved Godthaab er Remmesælen den sjeldneste af de dér forekommende Arter, siger Holbøll i Brev af 1823; trods al sin Omrejsen havde han kun to Gange set den levende; som fanget havde han slet ikke set den; men nogle Hovedskaller havde han kunnet skaffe.

Fra Kangamiut ved Sukkertoppen og fra Sukkertoppen er den i 1846 og 49 sendt til Museet.

Ved Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, skal den være forholdsvis talrig, skriver Fabricius i 1780. — Fra Holstenborg har Museet modtaget den i 1832. — Ved Holstenborg er den temmelig sjelden, melder Brummerstedt i 1891. Den opholder sig mest paa grundede Steder. Ungerne fødes sidst i April og først i Maj.

Ved Egedesminde viser den sig om Foraaret, skriver Giesecke i 1807. — Langt tilsøs udfor Egedesminde, paa 68°23′N., 55°14′V., blev en dræbt 11te Juni 1818, melde Leach & Ross. — Fra Egedesminde er den sendt til Museet i Kjøbenhavn i 1862.

Ved Disko bliver Remmesælen undertiden fanget i de Garn, der sættes op for Hvidfisken, skriver Giesecke i 1807. — I Disko-Bugt saa Sutherland den af og til først i Maj 1850.

Fra Umanak er den sendt til Museet i Kjøbenhavn i 1862 og 66. — Under sit Ophold ved Umanak-Fjord i 1891—93 saa Vanhöffen ingen Remmesæl; sjelden maatte den være i Egnen.

At Remmesælen er forholdsvis talrig ved den nordligste Del af den beboede Vestkyst, i Upernivik-Egnen, er sagt af Rink i 1857. — Mellem Prøven og Upernivik, hvor Isen laa fast, blev en Remmesæl dræbt 9de Maj 1893, melder Vanhöffen.

I Pakisen udfor Kap York og i Inglefield-Bugt saa Ohlin i Sommeren 1894 adskillige Sæler, der sikkert vare Remmesæler, og af Peary fik han at vide, at Arten var almindelig ved Østkysten af den nordlige Del af Baffins-Bugt og i Smith-Sund; mange vare dræbte i den foregaaende Vinter. — Peary selv nævner den som talrig ved Inglefield-Bugt i September 1892; ogsaa nævnes den i September 1894.

Ved Rensselaer-Bugt blev den ofte set i Foraaret 1854, skriver Kane. Den viste sig lidt senere end Ringsælen. Tilfældige Aabninger i Isen brugte den som „Aandehuller". Flere Gange blev den set efterstræbt af Isbjørnen.

I Kanes-Hav blev en fanget 3dje Oktober 1872, melder Davis. — Efter Feilden blev en skudt i Dobbin-Bay paa Vestkysten af Kanes-Hav 31te August 1876; den havde i Ryggen siddende en grønlandsk Harpun; den danske Grønlænder Hans, der dræbte den, mente, at den i sin Tid maatte være saaret ved den danske Del af Grønlands Vestkyst.

Paa Is ved Østkysten af Kennedy-Kanal S. for Kap Constitution saa Morton, paa Kane's Rejse, mange Remmesæler 21de Juli 1854.

Ved Thank-God-Harbour blev en skudt 18de Marts 1872, melder Davis, ligeledes en 20de Juni. Ved Offley-Island ved Nordkysten af Mundingen af Petermann-Fjord, blev en set ved en Revne i Isen 28de Marts samme Aar, meddele Davis og Bessels. — Feilden nævner den som dræbt ved Thank-God-Harbour i 1875—76.

Flere bleve dræbte i Discovery-Bay, paa Vestkysten af Robeson-Kanal, paa 81°44′, i 1875—76, skriver Feilden. Oftere var den desuden set paa Rejsen op gjennem Smith-Sund. — Greely skriver, at Remmesælen utvivlsomt overvintrer i Robeson-Kanal. Fem bleve dræbte nær Kap Distant, paa Kanalens Vestside, i Maj 1882; den 15de saa man første Gang deres Huller i Isen. Samme Sted saa man i April 1883 et Hul, der sikkert havde været holdt aabent i nogen Tid.

I Prinds-Christians-Sund, ved Østkysten sydligst, blev der set flere Remmesæler, skriver Vahl i sin Dagbog 1ste April 1829, og blandt Dyr sete ved Aluk nævnes Arten under 26de April.

Paa Isflager ved Bugten Kangerdluluarak, lidt S. for 61°, saa Graah flere 28de Maj 1829.

I Ingiteit-Fjord, paa 61°20′ omtrent, bleve to store Remmesæler fangede 23de August 1884, meddeler Garde.

Ved Angmagsalik findes den ret almindelig hele Aaret, skriver Holm i 1885. — Samme Sted saa Bay den nær Land i September 1892, og flere laa dræbte paa Stranden ved Grønlændernes Huse. — N. for Angmagsalik saa K. Poulsen i September 1898 og i Sommeren 99 af og til Remmesælen enkeltvis. Den skal fanges ret almindelig i Egnen Aaret rundt, dog ikke nær saa ofte som Ringsæl og Spettet Sæl. Grønlænderne sige, at Grunden til, at den slider sine Tænder saa stærkt, er den, at den sluger en Mængde

Smaastene sammen med Føden, der mest er Muslinger, som den henter paa Havbunden.

I Turner-Sund blev der, efter S. Jensen, sidst i Juli 1900 set flere, mest liggende enkeltvis paa Isflager, der af Strømmen førtes frem og tilbage. I Maven af to dræbte fandt Deichmann Levninger af Fiske.

I Scoresby-Sund var den, meddeler Bay, i 1891—92 ikke sjelden, baade i Fjordens ydre Del og inde i Bunden af dens Grene. Den viste sig altid enkeltvis. Ofte laa den paa meget smaa Isflager, der drev om i Fjorden; om Efteraaret var den jevnlig at se paa den faste Is. — I Hurry-Inlet blev en set 20de August 1900, siger S. Jensen.

I Geologfjord, i Kejser-Franz-Josephs-Fjord, blev en Remmesæl skudt paa en Isflage 26de August 1899, skriver Nathorst.

I Nærheden af Bontekoe-Ø blev, efter Nathorst, en skudt 22de Juli 1899.

I Mackenzie-Bugt ved Hold-with-Hope skød Kolthoff en Remmesæl 3dje August 1900. I Drivis udfor Kap Broer Ruys saa han flere 31te Juli, ligeledes flere udfor Gael-Hamkes-Bugt 7de August. I Maven af dræbte Remmesæler fandt han mest Krebsdyr, der høre hjemme paa Havbunden.

Ved Sabine-Ø blev, efter S. Jensen, en stor Remmesæl set 11te Juli 1900.

I Drivisen langt udenfor Østkysten, paa omtrent 73°, blev en Remmesæl skudt af Deltagere i „Hansa"-Rejsen 29de Juli 1869. — I Havet udfor Shannon-Ø saa R. Gray nogle faa 1ste August 1885. — I den yderste Del af Drivisen udfor Østkysten saa Bay den, paa Rejsen i 1891—92, temmelig sjelden, kun enkeltvis; paa Grændsen mellem den yderste og den mellemste Del af Isbeltet blev set en enkelt. En, der blev dræbt i Storisen 26de Juni 1891, havde i Maven en Mængde Levninger af Fiske, Blæksprutter og Krebsdyr.

Arten er circumpolar, eller dog næsten, højnordisk. Den lever ved Spitsbergen, viser sig ved Island og ved Labrador, og den findes ved Vestkysten af Davis-Stræde, Baffins-Bugt og Smith-Sund.

9. **Phoca vitulina L.** **Spettet Sæl.**

Phoca vitulina L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 9. — Id., Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 2det Hefte, 1791, p. 98. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 5. — *Callocephalus vitulinus* (L.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 411.

Phoca vitulina L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Kassigiak, hvad der skal kunne betyde: den, der idelig vil være ovenpaa, og det kan skyldes dens Vane saa ofte at ligge paa Stene og Is og at svømme i Vandets Overflade; i sin første Levetid kaldes den Kassigiarak, en Kassigiak-Unge, senere paa Aaret Kassigieitsiak, en middelmaadig Kassigiak; i 2det Aar hedder den Kassiginak, i 3dje Aar og senere Kassigiarsoak, den store Kassigiak. Nogle Steder skal den ogsaa kaldes Ermik, Ermitsiak, Akutleenak og Akunnektok. (Fabricius.) — Kasigiak. (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Nunak. (Rink.)

Otte grønlandske Hovedskaller af den Spettede Sæl foreligge, de fleste fra Vestkysten, en fra Østkysten; ingen Forskjel er at opdage fra danske.

Paa to af Hovedskallerne findes i hver Underkjæbe en veludviklet overtallig Kindtand indskudt mellem p 3 og p 4; ganske det samme findes ret ofte hos danske Hovedskaller.

En Del Vexlen findes i Tallet af de mindre Takker paa Kindtændernes Kroner og især i Takkernes Størrelse; saaledes kan m 1 i Underkjæben være særdeles tydelig femspidset eller næsten trespidset, idet forreste og bageste Spids saa godt som mangle. Stor Forskjel findes i Kindtændernes Sværhed, ligeledes i deres Stilling; oftest ere Kindtænderne svære og stillede skjævt for hverandre, hvad der er mest iøjnefaldende hos yngre Dyr, hvor de staa tættest; undertiden ere de forholdsvis smaa og selv hos yngre Dyr stillede mere i Linie; ganske lignende Ændringer findes hos danske og, som omtalt af Allen (North. Amer. Pinnip., 1880, p. 572), hos amerikanske.

Den største af de foreliggende Hovedskaller, af et meget gammelt Dyr, er 228 Millim. lang.

Den Spettede Sæl er almindelig udbredt langs Grønlands Vestkyst, mod Nord i det mindste til Upernivik, og den findes langs Østkysten, mod Nord mindst til Angmagsalik. Den lever forholdsvis spredt, er ofte at se enkeltvis, undertiden i mindre Forsamlinger, især paa Hvilesteder, men ikke i store Flokke. Aaret rundt lever den i de samme Egne, men synes dog at strejfe noget, rettende sig efter Isen, som den helst undgaar. Den færdes baade dybt inde i Fjordene og ved de yderste af

Kystens Skjær og skal i det hele søge afsides Steder borte fra Grønlændernes Boliger. Til Hvilesteder bruger den baade Isen og Landjorden; især ligger den ofte paa Stene og Skjær i Stranden. I fast Is skal den danne sig Huller; men hvor Isen ligger, er den sjelden at se. Fiske og Krebsdyr ere dens Føde; Fabricius nævner særlig *Salmo alpinus*, som den forfølger lige til Elv-Mundingerne, *Sebastes marinus* og *Hippolyte*; Jørgensen nævner *Gadus saida* og *G. ovak*. Ungerne fødes sidst i Maj og i Juni paa Strandbredden. Om dens Fjender siger Fabricius, at Bjørnen er den værste; for Spækhugger og Haakal flygter den paa Land; Havørnen magter kun de mindste. Grønlænderne efterstræbe den gjerne, især fordi dens Skind er finere end de andre Sæl-Arters; men paa Grund af dens spredte Levevis er det forholdsvis faa, der dræbes; Rink skriver i 1877, at der aarlig paa Vestkysten dræbes maaske omkring 1000, neppe 2000. (Særskilt Regnskab over de Skind, der indhandles af den Grønlandske Handel, er ikke ført; de sammenregnes med Skindene af Ringsælen.)

I en Affaldsdynge ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen ved Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord er der fundet Tindingben af to Spettede Sæler. — Fra Nanortalik nævnes den af Vahl i Vinteren 1828—29. — I April pleje Grønlænderne at rejse ind i de inderste Grene af Sermilik-Fjord foran Isbræerne for at fange Ringsæler og Spettede Sæler, meddele Moltke og Jessen i 1894; den Spettede Sæl forekommer kun sjeldnere.

I Arsuk-Fjord træffes den af og til, skriver Helms i 1897. Et Yndlingssted for den skal være Fjorden Kasigialik Syd for Narsalik.

Ved Frederikshaab havde Fabricius samlet sine indgaaende Oplysninger om den. — Som ret almindelig dér nævnes den af Vahl i 1828. — Ved det sydlige Garnsted, Sermersok, ved Frederikshaab fangedes fra Slutningen af September til Slutningen af November 1840 87 Sæler, blandt dem 2 Spettede, oplyser Jørgensen; ved det nordlige Garnsted, Nutarmiut, fangedes i samme Tid 231, blandt dem 10 Spettede. Ved Sermersok fangedes i 1841 fra 19de September til 4de December 83 Sæler, af dem 2 Spettede, ved Nutarmiut i samme Tid 165 Sæler, deraf 10 Spettede. I August skal

Haarfældingen gaa for sig; enkelte fælde dog endnu i September. En Hun, der fangedes ved Frederikshaab 20de December 41, havde i Maven 4 *Gadus saida* og 12 *G. ovak*.

Inderst i Agdlumersat-Fjord, S. for Fiskenæs, skal der om Foraaret ofte være god Sælfangst, især af den Spettede Sæl, skriver Giesecke i 1809.

Paa Isen i Karajat-Bugt S. for Godthaab saa Giesecke 24de Maj 1810 mange Sæler, især Spettede. I den flade Bugt Ekalunguit ved Mundingen af Godthaab-Fjord skal samme Art ofte indfinde sig. — Som almindelig ved Godthaab nævnes den af Holbøll i 1823. I de sidste Dage af Maj og de første af Juni vare Ungerne endnu ufødte, dog uden Uld-Dragten, mørkt tegnede.

Fra Sukkertoppen er den i 1822 indsendt til Museet i Kjøbenhavn.

Fra Holstenborg er den indsendt til Museet i 1833. — I Egnen er den temmelig sjelden, skriver Brummerstedt i 1891. Den opholder sig altid paa Steder, hvor der er mange Skjær og lavt Vand; om Vinteren er den næsten aldrig at se. Ungerne fødes i Slutningen af Maj og Begyndelsen af Juni.

Som almindelig ved Disko nævnes den af Giesecke i 1807. Tilfældig nævnes den som fanget ved Godhavn 18de Oktober 1810. — Fra Disko-Bugt er den sendt til Museet i Kjøbenhavn i 1835. — Steenstrup omtaler i 1880, at Grønlændere næsten aarlig rejse fra Nugsuak til Fjorde paa Vestsiden af Disko for dér paa Klipperne at dræbe Spettede Sæler.

Paa den nordligste af de Øer, der nu ere indesluttede i Torsukatak-Isstrøm, Ø. for Arveprindsens-Ø, have Grønlænderne i tidligere Tid kunnet gaa iland og dræbe Unger af den Spettede Sæl, der laa paa Klipperne, meddeler Steenstrup i 1879; Øens Navn er derfor endnu Kassigiap Ernivia, „den Spettede-Sæl-Unge".

Flere vare at se i Prinds-Christians-Sund, sydligst ved Østkysten, skriver Vahl under 1ste April 1829, og ved Aluk nævnes Arten under 26de April.

I Nærheden af Isblinken ved Kangerajuk (Colberger Heide) blev en fanget 2den August 1829, meddeler Graah.

Ved Angmagsalik er Arten forholdsvis almindelig, skriver Holm i 1885, og den findes der hele Aaret. — Det samme lærte K. Poulsen i 1898—99. Almindeligst syntes den at være i Angmagsalik-Fjord; dog er den mindre talrig end Ringsælen. Langs Kysten N. for Angmagsalik saa han enkelte i September 98 og i Sommeren 99. I Juni føder den sine Unger, og i den Tid sees den liggende paa

Stene. Grønlænderne sige, at den lever af Muslinger og smaa Krebsdyr.

Efter Bay blev den i 1891—92 vistnok flere Gange set inderst i Grenene af Scoresby-Sund.

Arten er circumpolar, ikke særlig nordlig og med vid Udbredelse ogsaa mod Syd, til Syd-Europa. Den kjendes ogsaa fra Island, Skotland, Labrador og Vestsiden af Davis-Strædet.

10. **Phoca foetida** O. Fabr. **Ringsæl.**

Phoca foetida Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 13. — Id., Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 2det Hefte, 1791, p. 74. — *Phoca hispida* Erxl.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 6. — *Pagomys foetidus* (Müll.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 414.

Phoca (*Pusa*) *foetida* Fabr.: Trouessart, Catalogus Mammalium 1897—99.

Vestgrønlandsk. Neitsek. Ungen kaldes Keviulik, den dunede, saa længe den bærer Uld-Dragten; senere hedder den Neitsiak, en Neitsek-Unge, eller Neitsingoak, en lille Neitsek; som halvvoxen: Neitsitsiak, en middelmaadig Neitsek; som voxen, men yngre: Millaktok, den plettede, eller Millaktorsoak, den storplettede, efter Pletternes Størrelse; som fuldvoxen: Neitsidlek. (Fabricius.) — Natsek eller, den gamle Han, Tiggak, eller, som fuldvoxen Natsigdlak. (Kleinschmidt, Rink.) — Østgrønlandsk. Saggak, den gamle Han Takanalik. (Rink.)

Nogen Forskjel mellem grøndlandske og danske Ringsæler er ikke til at opdage, hverken i Ydre eller Indre.

Blandt de grøndlandske Skind i Kjøbenhavns Museum er der tre helt hvide, fra Frederikshaab, Holstenborg og Umanak, og et, der er saa mørkt, at det næsten er helt sort, dog med svag Antydning af den sædvanlige Tegning.

De foreliggende over 50 grønlandske Hovedskaller (af hvilke dog adskillige mangle Underkjæben) vise kun faa Afvigelser fra det sædvanlige i Tændernes Tal. Hos én findes en lille overtallig 6te Kindtand bagest i hver Overkjæbe; det samme findes hos en anden i venstre Overkjæbe.

Derimod er der i Kindtændernes Form og Størrelse en meget stor Vexlen, endnu noget større, end det beskrives af Allen (North. Amer. Pinnip., 1880, p. 604—605), helt uafhængig af Kjøn. $\underline{\text{p 1}}$ har oftest to Spidser, en stor Hovedspids og en mindre bageste Spids; undertiden har den ogsaa en mindre forreste; sjeldnere er kun Hovedspidsen ganske alene tilstede. $\overline{\mathrm{p\,1}}$ er oftest trespidset; men undertiden mangler den forreste Spids, undertiden, men sjeldnere, baade forreste og bageste. $\underline{\mathrm{p\,2}}$, $\underline{\mathrm{p\,3}}$ og $\underline{\mathrm{p\,4}}$ ere oftest næsten ens i Form, oftest trespidsede med en stor Midtspids og en mindre forreste og en mindre bageste Spids; men den forreste Spids kan mangle, saa at Kronen kan være tospidset, og bag den sædvanlige bageste Spids kan der findes en mere eller mindre veludviklet fjerde Spids, og paa Bagranden af Hovedspidsen kan der fremkomme endnu en lille Spids, saa at Kronen bliver femspidset. $\underline{\mathrm{m\,1}}$ er undertiden næsten lige saa stor som de andre øvre Kindtænder, undertiden meget mindre; i Form vexler den paa lignende Maade som de andre, men har dog sjelden mere end tre Spidser; derimod kan den forreste Spids mangle helt, eller baade forreste og bageste kunne være forsvundne. $\overline{\mathrm{p\,2}}$, $\overline{\mathrm{p\,3}}$, $\overline{\mathrm{p\,4}}$ og $\overline{\mathrm{m\,1}}$ ere oftest nogenlunde ens i Form; de kunne være simpelt trespidsede, med en større Hovedspids og en mindre forreste og en mindre bageste Spids; oftest ere de firspidsede, idet der bag den bageste af de tre er fremkommet en fjerde Spids; ikke sjelden ere de femspidsede, idet der ogsaa foran den forreste af de tre er fremkommet en ny Spids. Spidsernes indbyrdes Størrelseforhold er meget forskjelligt; Ændringerne i denne Henseende ere nok saa iøjnefaldende som Forskjellighederne i deres Tal. Kindtændernes Størrelse vexler paafaldende; nogle Ringsæler ere stortandede, andre smaatandede.

En sjelden Gang naar Mellemkjæbebenet ikke op til Næsebenet, men er af Overkjæbebenet fortrængt fra Næsebenets Rand; oftest støder det i en kort Søm til Næsebenet; undertiden strækker det sig op langs Næsebenet i henved en Tredjedel af Næsebenets Længde. Næsebenets Forrand er undertiden dybt indskaaren, i meget forskjellig Form, undertiden næsten lige, uden Indskjæring. Ganens bageste Rand er oftest stærkt buet fremefter, mere eller mindre skarpt indskaaren; undertiden er den kun svagt buet, meget nær ved at være tværgaaende.

Trommebenet, der altid er stort, er hos nogle meget større forholdsvis end hos andre.

Den største af de foreliggende Hovedskaller, af en gammel Han, med næsten alle Hjernekassens Sømme tilvoxede, er 194 Millim. lang; en af de mindste yngre Hanner, der vel har de fleste af Hjernekassens Sømme aabne, men dog i Knoglernes Fasthed ser ud som de gamle, har Hovedskallen 145 Millim. lang, en jevnaldrende Hun 142.

Ringsælen findes almindelig udbredt langs Grønlands Vest- og Nordkyst, ligeledes langs Østkysten, mod Nord i det mindste indtil Sabine-Ø. Den lever mest enkeltvis eller i mindre Selskaber, ikke i store Flokke. Aaret rundt kan den leve paa omtrent de samme Steder. Især opholder den sig inderst inde i de dybe isfyldte Fjorde, der grændse til Indlandsisen; de ældste skulle næsten aldrig være at se andre Steder; de unge og midaldrende derimod vise sig om Vinteren i Fjord-Mundingerne og ved Kysterne, siger Fabricius, hvem de mest indgaaende Oplysninger om Artens Levevis skyldes; men om Foraaret vende de i hvert Fald tildels tilbage ind i Fjordene, hvor de komme i April og Maj; af de mange hundrede, som Fabricius saa fangede ved Kysten, var der ikke en eneste Hun med Foster. Midt ude i Davis-Strædet, i Drivis-Markerne, er den set om Vinteren, og i den mere faste Hav-Is udenfor Østkysten kan den sees om Sommeren, de unge ogsaa i den løsere Is. Den vil helst være, hvor Is ligger; den foretrækker den faste flade Is og lever derfor fortrinsvis i Fjorde, der ere tillagte hele Aaret; den støder og kradser da selv Huller i Isen, ofte under overliggende Sne, for derigjennem at kunne aande eller tillige krybe op for at hvile sig, eller den hjelper sig med Huller og Revner, der fremkomme ved Ebbe og Flod eller ved Isbjerges Kalvning; paa mindre Drivis sees den sjelden, undtagen paa Isflager, der drive ud af Fjordene; paa Land kommer den neppe; især er den at se liggende paa Isen om Foraaret, naar Solen begynder at varme. Dens Føde er smaa Fiske, men især Rejer og andre Krebsdyr. Ungen fødes paa Isen, i Februar, Marts eller April, enten frit fremme eller i en Hule gravet under Sne ved det Hul i Isen, som Moderen har indrettet sig; i haardt Vejr med Snefog og Storm kan det hænde, at Ungerne baade fryse og sulte og omkomme eller vantrives; mange Unger skulle endnu om Efteraaret kunne være saa smaa, som om de nylig vare fødte, siger Fabricius. Isbjørnen skal ofte fange den trods al dens Agtpaagivenhed, Havørnen ligeledes; Ravnen skal kunne dræbe Ungerne. Grønlænderne efterstræbe den meget; i Nord-Grønland er den deres vigtigste Jagt-Dyr; langs Vestkysten dræbes aarlig, siger Rink, mellem 50000 og 70000.

I Affaldsdynger ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen i Julianehaab-Egnen er der fundet nogle faa Knogler af Ringsælen: ved Kagsiarsuk ved Tunugdliarfik-Fjord to uens Tindingben og en Overarm og ved Tunuarmiut ved samme Fjord tre uens Tindingben. — Fra Nanortalik nævnes den af Vahl i Vinteren 1828—29. — Fra Julianehaab skriver Jørgensen i 1840, at Grønlænderne paastaa, at de smaa Ringsæler ere at se tilsøs, de store derimod kun inde i Fjordene. — Inderst i Sermilik-Fjord pleje Grønlænderne at fange Ringsæler i April, meddele Moltke og Jessen i 1894. — R. Müller omtaler i 1900 Jagt paa Ringsæler i Tasermiut- og den sydlige Sermilik-Fjord ved Nanortalik.

At Ringsælen ikke er sjelden ved Arsuk og Ivigtut, meddeler Helms i 1897.

Ved Frederikshaab havde Fabricius Lejlighed til at samle sine mange Oplysninger om den. — Vahl nævner den i 1828 som almindelig dér. — Fra Slutningen af September til Slutningen af November 1840 fangedes i Garn ved Sermersok 87 Sæler, hvoraf 5 Ringsæler, meddeler Jørgensen; ved Nutarmiut fangedes i samme Tid 231 Sæler, hvoraf 3 Ringsæler. I 1841 fangedes ved Sermersok fra 19de September til 4de December 83 Sæler, hvoraf 5 Ringsæler, ved Nutarmiut 165 Sæler, hvoraf 4 Ringsæler. Sidst i Maj 1841 viste der sig en lille Ringsæl-Unge i Havnen ved Frederikshaab; den mentes at være kommen fra en af Fjordene ført paa et Stykke Drivis. Om Artens Ynglen o. s. v. fortalte Grønlænderne ganske i Overensstemmelse med Fabricius. — R. Müller nævner i 1900 en stor Bugt to Mil fra Frederikshaab, hvor man næsten altid kunde træffe Ringsæler.

(*Phoca foetida.*)

Fra Godthaab nævnes den af Holbøll i 1823. — Som talrig paa Isen inderst i Godthaab-Fjord i Begyndelsen af April 1889 nævnes den af Nansen.

Ved Holstenborg findes den hele Aaret, skriver Brummerstedt i 1891, i større Mængde inde i Fjordene end ude ved Yderkysten, helst hvor der er Is. Især om Foraaret, naar Solen begynder at varme, ligger den meget ovenpaa Isen. Ungerne fødes i April og Maj.

Som den almindeligste Sæl ved Disko nævnes den af Giesecke i 1807. — Midt ude i Davis-Strædet omtrent udfor Disko i Drivis-Marker blev der sidst i Februar og i Begyndelsen af Marts 1858 skudt mindst 4 Ringsæler, meddele M'Clintock og Carl Petersen.

At Ringsælen er almindelig langs Grønlands Vestkyst, men særlig er at finde i Grønlands Isfjorde, skriver Rink i 1857. „Den forlader ikke de indre Farvande, naar Isen lægger sig over dem om Vinteren, men forbliver i det indre af Fjordene, søgende eller selv dannende og vedligeholdende smaa Aabninger i Isen for at kunne drage Aande.“ „I de inderste og mest utilgængelige af disse Farvande (de store Isfjorde), hvor Landisen fra Indlandet udkaster sine uhyre Brudstykker i Havet under de voldsomste Bevægelser, netop foran Randen af denne faste Landis flokkes Sælhundene i største Mængde, og her synes deres Forplantelse især at gaa for sig. Dette erindrer os uvilkaarlig om et lignende Forhold ved Havet i det store, eftersom dette nemlig er rigest paa Dyr i Nærheden af de Egne, i hvilke det er bedækket med stadig Is.“ Som et ejendommeligt Tilfælde omtaler Rink Artens Forekomst i en tilsyneladende afspærret Vig af Jakobshavns Isfjord. Ved Landisens Udskyden gjennem Fjorden er en lille Vig paa Fjordens Sydside, Tivsariksok, helt aflukket og spærret, idet Landisen strækker sig over en Fjerdedel Mil ud forbi Vigens Munding; maaske staar Landisen paa Grund foran Vigen, eller den maa dog stikke omtrent 800 Fod dybt; vist gjennem Revner i Isen maa der være nogen Forbindelse mellem Vandet i Vigen og den ydre aabne Del af Fjorden, da Vandet stiger og falder i Vigen som i Fjorden. I denne afsluttede neppe en Kvart Mil lange og ganske smalle Vig eller Fjord findes Ringsælen i stor Mængde. Rink besøgte Stedet i Maj 1851. „Vinterisen laa dengang endnu ganske fast paa den lille Fjord og saaes allerede i Afstand langs Kysten bestrøet med sorte Pletter, som snart opdagedes at være Sælhunde. De vare alle meget fede og store samt viste en usædvanlig Dorskhed og Mangel paa Frygt, saa at det endog hændtes, at man kunde komme dem 10 Skridt nær, inden de gik under Isen, hvorpaa de strax efter kom op igjen for atter at ligge og sole sig. Det ene Dyr, som dræbtes, havde slet intet i Maven, men var meget stort og fedt og havde graalige, usædvanlig grove Haar. Det turde vel synes rimeligt, at disse Eneboere have dannet et afsluttet Samfund, der muligen har ynglet her og været afskaaret fra Havet i en overordenlig lang Række af Aar.“ Om Grunden til, at Ringsælen særlig holder til i Isfjordene, skriver Rink: „Aarsagen hertil kan neppe søges i en fortrinlig Rigdom paa Føde i disse Farvande; af Fiske-Arter vides i alt Fald kun Graafisken (*Gadus æglefinus* (ɔ: *G. saida*)) at forekomme i fortrinlig Mængde i Jakobshavns Isfjord, men ikke i de andre Isfjorde, og Kaleragliken eller Hellefisken (*Pleuronectes cynoglossus* (ɔ: *Hippoglossus pingvis*)) er vel karakteristisk for Isfjordene, men fortæres ikke af hin Sælhund. Derimod er det bekjendt, at den, foruden af mindre Fiske, fortrinsvis ernærer sig af Krebsdyr, og dette kan vel forklare dens større Udbredelse og ringere Afhængighed af Aarstiden, fremfor de andre Sælhunde, som især nære sig af og trække efter Fisk; men det vides ikke, at slige Krebsdyr skulde forekomme i større Mængde i Vandet af Isfjordene end andetsteds. Det turde derfor snarere være de aabne Render i Fjordisen, der dannes ved Kalvningerne hele Vinteren igjennem, som gjøre disse utilgængelige Afkroge af Havet til yndede Tilflugtsteder og Ynglepladser for Sælhundene. Det er tillige ejendommeligt, at især de gamle og større Sælhunde slaa sig til Ro og tage stadigt Ophold her; i de talrige Snedynger, som samle sig imellem de indefrosne Isfjelde og Voldene af Skrueis, danne de Huler med en Tilgang fra neden gjennem et Hul i Isen, og her kunne de i større Sikkerhed opklække deres Unger i Marts, April og Maj. Det er nemlig en gammel, og Grønlænderne vel bekjendt Erfaring, at ikke alene Fangsten paa disse Steder næsten aldrig slaar fejl, men at Sælhundene tiltage i Størrelse, alt som man nærmer sig de indre Isfjorde, saa at de, der fanges her, i Gjennemsnittet give 3 à 4 Gange saa meget Spæk og Kjød som de, der fanges ved Yderkysterne.“

Under 4de April 1811 omtaler Giesecke Grønlændernes Fangst af Ringsæler paa Isen i Umanak-Fjord; talrigst skulde Sælerne være nærmest Indlandsisen. Selv saa han mange Sæler paa Isen i Karajak-Fjord 17de April; ogsaa deres Huler under Sneen, indrettede for Ungerne, saa han. — Fra Umanak nævnes den ogsaa af Sutherland i Maj 1850 (under Navnet *Phoca vitulina*). — Ogsaa Vanhöffen fandt den almindelig ved Umanak, i 1891—93; det var den eneste

(*Phoca foetida.*)
Sæl-Art, der viste sig inderst i Lille-Karajak-Fjord. Mest var den at se enkeltvis; men undertiden viste sig flere samlede ved aabne Vaager, en Gang saaledes 18 i Flok, solende sig paa Isen.

Ved Berry-Island, N. for Upernivik, paa 73°20', blev en Ringsæl skudt i Juni 1850, meddeler Sutherland; i Maven havde den Krebsdyr, Ulke og Torskefiske.

I „Middle-Ice“ S. for Kap York blev den iagttagen i Juli 1875, meddeler Nares.

I Mundingen af Smith-Sund blev den set af Ohlin i Sommeren 1894. Efter Meddelelser, som han fik fra Deltagere i Peary's Rejse, sluttede han, at dette var den almindeligste Sæl-Art i Egnen om Inglefield-Bugt. Peary selv nævner den som talrig dér i September 1891. Og Peary's Ledsager Astrup omtaler Grønlændernes Jagt paa Ringsælerne i Egnen Aaret rundt. Gjennem deres Huller i den omtrent 5 Fod tykke Is begynde Sælerne i April at krybe op paa Isen for at sole sig.

Ved Rensselaer-Bugt, skriver Kane, viste Ringsælerne sig talrig paa Isen sidst i Maj og i Juni 1854. De nævnes fra Egnen ogsaa i Efteraaret; 11te September saa man omtrent 50.

Paa Isen i Kennedy-Kanal saa Morton, paa Kane's Rejse, mange solende sig 21de Juni 1854.

Ved Thank-God-Harbour blev en skudt 23de Marts 1872, skriver Davis. Bessels opfører den ligeledes blandt de Arter, der iagttoges af Deltagerne i „Polaris“-Rejsen N. for 81°.

Feilden skriver, at den blev set i de fleste af de Bugter paa Øst- og Vestsiden af Smith-Sund, som man besøgte paa Nares' Rejse i 1875—76; det var den Sæl-Art, der viste sig nordligst, endogsaa N. for den nordlige Munding af Smith-Sund. Den overvintrede sikkert i Egnen. En havde i Maven Krebsdyr og Børsteorme. — Ved Kysten af Grinnell-Land iagttoges den ogsaa af Greely, i 1882 og 83, overvintrende i Robeson-Kanal, hvor saaledes en blev dræbt i December 1882; i April 83 saa man et rørformet Hul af omtrent en Fods Vidde gjennem næsten 7 Fod tyk Is ved Fort Conger, Grinnell-Land, nær en Revne i Isen frembragt af Tidevande; en Eskimo erklærede, at det var Ringsælens Aandehul. Nord for den nordlige Munding af Smith-Sund, ved Kap Stanton paa Grønlands Kyst, blev den set af Lockwood i April 1883.

Fra Aluk sydligst paa Østkysten nævnes den af Vahl i April 1829. Ogsaa af Graah opregnes den blandt Arterne paa Østkystens sydlige Del.

Ved Angmagsalik findes den hele Aaret, skriver Holm i 1885. —

I samme Egn fandt Bay den almindelig i September 1892. — Ogsaa K. Poulsen fandt den almindelig her i 1898—99, ligeledes langs Kysten N. for Angmagsaglik. Den fanges hele Aaret, oftest i Fjordene, om Sommeren ogsaa udenfor dem. Fra Begyndelsen af April skal den pleje at krybe op paa Isen; i Foraaret 99 var den at se paa Isen i Angmagsalik-Fjord fra 1ste April, i Tasiusak derimod først fra 6te Maj. Ungerne fødes i April. Poulsen undersøgte Indholdet af 22 Maver; oftest fandtes mindre Krebsdyr, især *Mysis oculata*, ogsaa *Euthemisto libellula*, der saa ud til at være slugte næsten hele, en enkelt Gang desuden nogle Blæksprutter, en Gang en næsten fordøjet Fisk, vist en Slags Torsk.

Paa sin Rejse langs Kysten paa Strækningen mellem Angmagsalik og Kap Dalton i Sommeren 1900 saa Amdrup mange Sæler, især udfor de isfyldte Fjorde; det har sikkert mest været Ringsæler, men Arten er kun en enkelt Gang nævnet udtrykkelig: udfor Vedels-Fjord blev der 2den August skudt en Bjørn, der var ifærd med at æde en Ringsæl.

I Turner-Sund bleve Ringsæler sete sidst i Juli 1900, efter S. Jensen.

I Scoresby-Sund var den, meddeler Bay, almindelig i 1891—92, især ved Mundingerne af Fjordens Grene og inde i Fjord-Grenene; i den ydre Del af Scoresby-Sund blev den ikke set. Vandring var ikke til at opdage. Da Fjorden i Efteraaret 1891 blev tillagt, indrettede Sælerne sig Aandehuller i Isen og vedligeholdt dem, saa længe Isen var nogenlunde tynd; af og til saa man ogsaa en Sæl ligge paa Isen, dog ikke nær saa ofte som i Foraaret; efterhaanden som Isen blev tykkere, lukkedes Aandehullerne, og Sælerne fik fra nu af kun Luft gjennem de Sprækker, som Tidevandet frembragte. 19de April 1892 saa man for første Gang i det Aar Sæler paa Isen, i Føhnfjord; men først henimod Maj viste de sig almindelig paa Isen ved Danmarks-Ø, enkeltvis eller i smaa Flokke paa 5 til 6, mest i stille Vejr; med kold østlig Vind var der meget faa eller slet ingen; da Isen begyndte at bryde op, holdt Sælerne sig til Vaagerne; man saa dem sjelden eller aldrig paa drivende Isflager, og aldrig blev nogen set paa Land. Næsten alle de Ringsæler, der bleve aabnede, havde intet i Maven; de faa Gange, der fandtes noget, var det Levninger af Fiske. Ungerne bleve fødte i Huler, gravede under Sneen, oftest vist ved Siden af Isfjelde, hvor Sneen var blæst sammen, og Isen var tyndere. Isbjørnen gravede sig ind til Ungerne og gjorde dem til Bytte. 23de Marts 1892 blev der for første Gang fundet Unger af Ringsælen, i Maven af en Bjørn; endnu 24de April fandtes en nyfødt Sæl i en Bjørne-Mave. Knogler af Ringsælen fundne i forladte Eskimo-Hytter har Ryder hjembragt. — I Fleming-Inlet blev en Ringsæl set 24de August 1900, melder S. Jensen.

Langs Kysten N. for Scoresby-Sund blev den jevnlig set i Juli 1891, siger Bay, nogle ved Kap Broer Ruys paa Hold-with-Hope.

Udfor Gael-Hamkes-Bugt i Drivisen blev en skudt 7de August 1900, meddeler Kolthoff.

(Ved den endnu nordligere Del af Østkysten synes den at være set af Deltagerne i „Germania“- og „Hansa“-Rejsen, at dømme efter den Beskrivelse, som Peters, efter Buchholz, giver af nogle dér indsamlede Sæl-Skind, der dog henføres til *Phoca groenlandica.* I den Skildring af Svartsidens Levevis, som Buchholz giver, synes der ogsaa at være Træk, der kun passe paa Ringsælen. — Ogsaa Nathorst synes at have set Ringsæler ved Sabine-Ø, liggende paa Isen ved Huller, 9de Juli 1899.) — I Nærheden af Sabine-Ø i Drivis blev en lille Ringsæl skudt 10de Juli 1900, siger S. Jensen.

Ude i Drivisen udfor Østkystens nordlige Del har R. Gray fundet den om Sommeren 1885 og 86. Han nævner den saaledes som talrig, liggende sovende paa smaa Isstykker, 4de Juli 1886 paa 73°26′N., 15°16′V., og som meget talrig i Drivisen paa 75°7′N., 5°15′V. 26de Juli samme Aar. — Om dens Optræden i Drivisen udfor Østkysten skriver Bay, efter sin Erfaring i 1891—92, at den „forekommer i ethvert Tilfælde meget sjelden i den ydre Del af Isen; først naar man kommer længere ind, og Flagerne blive større og tættere, bliver den almindelig. Ere Flagerne mindre, ser man den jevnlig i de talrige aabne Kanaler; men naar Flagerne ere store, har den, i Modsætning til de andre Sæler, aabne Huller igjennem dem, ligesom om Foraaret paa Fjordisen; naar den ligger paa Isen, ligger den altid ved disse Huller og aldrig ved de aabne Kanaler“. Alle, der bleve sete i Drivisen, syntes at være smaa. — En lille Ringsæl skød Nathorst i Drivis-Kanten mellem Spitsbergen og Grønland 29de Juli 1898. — Kolthoff nævner den som set ude i Drivisen paa omtrent 74° NØ. for Jan Mayen, ved Midten af Juli 1900, og som talrig i Drivisen NV. for Jan Mayen senere i Juli. Ungerne holdt sig til den løsere Drivis ved det aabne Hav, de ældre laa ved deres Huller inde paa de udstrakte Drivis-Marker nærmere Land. Deres Føde fandtes mest at være smaa Krebsdyr af Arter, der holde til ved Vandets Overflade.

Arten er circumpolar, nordlig, dog sine Steder levende saa sydlig som i Østersøen o. s. v. Den lever ogsaa ved Spitsbergen og Island, viser sig sjelden ved Skotland, ogsaa vist sjelden ved Labrador, men er almindelig langs Vestkysten af Davis-Strædet og videre Nord, op langs Grinnell-Land.

11. **Phoca groenlandica** O. Fabr. **Svartside.**

Phoca groenlandica Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 11. — Id., Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 1ste Hefte, 1790, p. 87, 2det Hefte, 1791, pl. XII, f. 1 (Hovedskal). — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 6. — *Pagophilus groenlandicus* (Müll.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 416.

Phoca (*Pagophilus*) *groenlandica* Fabr.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Atak. Den nyfødte eller ufødte, hvide Unge kaldes Iblau, vist af Iblerpok, holder sig ren; i det første Leveaar hedder den Atarak, en Atak-Unge; senere i Aaret Ataitsiak, en middelmaadig Atak; i 2det Aar kaldes den med samme Navn, dog ogsaa til Forskjel fra den yngre: Utokaitsiak, den noget ældre; i 3dje Aar Aglektok, den malede, eller Aglektungoak, den lille malede, efter sin brogede Farvetegning, og ud paa Vinteren Aglektytsiak, den middelmaadige Aglektok; i 4de Aar kaldes den ligeledes Aglektok, men til Forskjel fra de yngre: Aglektorsoak, den store Aglektok, og senere i Aaret undertiden, ligesom Ringsælen, Millaktok eller Millaktorsoak; som næsten voxne, naar de have faaet sort Ansigt, men ellers endnu ere plettede, kaldes de Kenaglit, de ansigtede; i 5te Aar og senere kaldes Arten Atarsoak, den store Atak; en usædvanlig mørkfarvet gammel Svartside kaldes Kernektak, den sortblevne. (Fabricius.) — Østgrønlandsk. Nalaginak. (Rink.)

Blandt de for Øjeblikket foreliggende 32 Hovedskaller af Svartsiden i Museet i Kjøbenhavn er der én, der i venstre Underkjæbe har en overtallig forreste lille Fortand. En har i højre Underkjæbe to tætstillede, ved Roden sammenvoxede, tospidsede (eller, om man vil, trespidsede) Tænder i Stedet for den sædvanlige tospidsede $\overline{\mathrm{p\,1}}$, hver af dem omtrent saa stor som $\overline{\mathrm{p\,1}}$ sædvanlig; i venstre Underkjæbe findes derimod en enkelt, men usædvanlig stor $\overline{\mathrm{p\,1}}$ med 5 (eller 6) Spidser. Paa 5 Hovedskaller findes bagest i hver Overkjæbe en overtallig veludviklet lille 6te Kindtand, $\underline{\mathrm{m\,2}}$. En har i venstre Underkjæbe en overtallig veludviklet 6te Kindtand.

Kindtænderne vexle meget i Form. $\underline{\mathrm{p\,1}}$ er oftest tospidset, med en større forreste og en mindre bageste Spids; undertiden er den næsten enspidset, idet den bageste Spids saa godt som mangler; jevnlig er den trespidset, idet der forrest er fremkommet en ny lille Spids; undertiden er den firspidset, idet endnu en lille Spids er fremkommen bagest. $\overline{\text{p 1}}$ vexler paa ganske lignende Maade fra tospidset eller næsten enspidset til firspidset. De andre øvre Kindtænder ere oftest tospidsede, med en stor forreste og en lille bageste Spids, men ligesom paa $\underline{\text{p 1}}$ kan der være tre eller fire Spidser; $\underline{\text{m 1}}$ er oftest næsten lige saa stor som de andre øvre Kindtænder, men kan være betydelig mindre. De andre nedre Kindtænder ere oftest firspidsede, med en stor Hovedspids og en lille forreste og to smaa bageste Spidser; men de kunne være trespidsede, idet den allerbageste Spids mangler eller saa godt som mangler; og de kunne være femspidsede, idet der er fremkommet en lille allerforreste Spids.

Oftest er Næsebenets Søm mod Over- og Mellemkjæbe en lige Linie; men undertiden breder Næsebenet sig fortil ud til Siden foran Mellemkjæben. Oftest støder Næsebenets Siderand paa en lang Strækning til Overkjæbebenet; men undertiden sender Pandebenet en saa lang Udvæxt frem langs Næsebenets Yderside, og Mellemkjæben naar saa langt tilbage, at Overkjæben næsten fortrænges fra Næsebenet. En Hovedskal, der ikke ellers frembyder noget usædvanligt, mangler den sædvanlige Forbindelse mellem *Vomer* og Ganeben; *Vomer* sender vel en Kam nedad mod Ganen; men Ganebenene sende ingen Kam opefter.

Den største af de foreliggende Hovedskaller er 220 Millimeter lang.

Svartsiden findes langs Grønlands Vest- og Østkyst, i Mængde, oftest flokkevis, talrigst ved den sydlige Del af Vestkysten; ved Nordkysten ere kun enkelte sete. Dog er den kun til visse Tider af Aaret at se ved selve Kysterne; til andre Tider opholder den sig langt fra Land ude i Drivisen. — Ved Grønlands Vestkyst lever den, som især udførlig oplyst af Fabricius og Rink, fra Efteraaret til det tidligste Foraar og ligeledes en Del af Sommeren. I September indfinder den sig, i velnæret Stand, ved den sydlige Del af Vestkysten, trækkende i Flokke fra Syd til Nord imellem Øerne, efterhaanden bredende sig langs hele Kysten og ind i Fjordene; i Oktober og November er dens Tal størst; i December aftager det; i Januar er der kun faa; og i Februar og Marts forsvinder den ganske; Hunnerne, siger Fabricius, vandre først bort fra Kysten; men snart forsvinde alle ud mod Vest. Maalet for Rejsen er Drivisen, der driver mod Syd mere eller mindre langt ude i Davis-Strædet ned mod Labrador og Newfoundland; paa Isen fødes Ungerne; i denne Tid finder sikkert ogsaa Parringen Sted; derefter kommer Haarfældingen. At Føde-Stedet kan være forholdsvis nær Kysten, slutter Fabricius af, at nogle Hunner igjen efter faa Dages Forløb lade sig se nær Land uden Unger, men med Mælk i Patterne; det er Hunner, der have mistet deres Unger. I Maj, eller ved den nordlige Del af Vestkysten i Juni, vende Flokkene tilbage, de gamle, i mager Stand men med frisk Haarklædning, fulgte af deres Unger; de komme fra Vest eller Syd; man ser dem først langt tilsøs. Ved Kysten opholde de sig derefter indtil sidst i Juli, da de forsvinde samtidig med Lodderne, dragende bort mod Vest eller Syd, for at komme igjen i September. To Gange om Aaret foretager Svartsiden altsaa en Rejse bort fra Vestkysten ud i Davis-Strædet mod Vest og Syd, første Gang i det tidlige Foraar for paa Drivisen at føde Ungerne o. s. v., anden Gang i Eftersommeren, følgende Fiskestimerne. Naar Drivisen, vist enten Vestisen, der kommer fra Nord fra Baffins-Bugt, eller Storisen, der kommer fra Syd fra Havet Øst for Grønland, ligger ikke for langt borte, ser man den dog af og til hele Sommeren igjennem. — Om dens Vandringer udfor Østkysten vides ikke meget; at den ogsaa her efter de skiftende Aarstider vandrer til og fra Kysten, er kjendt; men en Ændring i Sammenligning med Forholdene ved Vestkysten gjør det vel, at Is omslutter Østkysten saa meget mere vedholdende end Vestkysten; Sælerne maa vistnok her opholde sig ude i Drivisen forholdsvis stadig. Oplysning om deres Optræden i Drivisen skyldes især Quennerstedt. Paa Drivisens Yderrand mellem Jan Mayen og Spitsbergen, omtrent paa 72° til 73°, pleje Svartsiderne at være samlede i uhyre Flokke fra sidst i Marts til først i Maj, vistnok hidkomne fra en vid Omkreds; Ungerne fødes her, Parringen og senere Haarfældingen finde Sted; undertiden er Samlingspladsen sydligere, ned mod Island. Efter denne Tid spredes Flokkene, vist for en Del til Kysterne; men mange kunne dog sees i Drivisens Rand Sommeren igjennem. Hvorledes de forholde sig om Vinteren i disse Egne, er ikke oplyst. — Om dens Optræden i den Tid, da den er at iagttage under Land, har især Fabricius givet Meddelelse. Den færdes baade inde i Fjordene, ved Yderkysten og tilsøs, helst paa dybt Vand. Til Hvilested vælger den Isen, helst store sammenhængende Drivis-Marker, ikke enlige Smaaflager; er Drivisen nær Land, holde Sælerne sig paa dens Yderside, og omvendt; er Drivisen meget langt ude, ere Sælerne slet ikke at se nær Land. Kun sjelden kommer Svartsiden paa Land; det kan ske ved Isblink-Sandene, der række langt ud i Havet. Naar den flygter for Spækhuggeren, holder den sig ganske tæt under Land. Aandehuller i Isen danner den sig ikke; naar Isen ligger udstrakt, søger den flokkevis til Vaager, som Strømmen kan holde aabne; dækkes Vandet helt af fast Is, holder den sig borte. Dens Føde er mange Slags Fiske: Torsk (*Gadus morrhua* og *G. ovak*), Rødfisk (*Sebastes marinus*), Helleflynder (*Hippoglossus maximus*, *H. pingvis*), Ulk (*Cottus scorpius*), Sild (*Clupea harengus*), *Paralepis borealis*, men allermest Lodder (*Mallotus villosus*), hvis Stimer den ivrig jager; Krabber (*Hyas araneus*, *Chionoecetes phalangium*), Rejer (*Hippolyte*) og andre Krebsdyr findes ogsaa ofte i dens Mave. Selv efterstræbes den af Spækhuggeren, for hvem den flygter enten ind i Isskodsernes Kløfter eller tæt under Land; hvor Spækhuggeren i længere Tid opholder sig, forlade Sælerne Egnen, svømmende bort gjennem snevre Sunde. Af Isbjørnen overraskes den især, naar den sover paa Isen. Af Grønlænderne dræbes den i stor Mængde under Land langs Kysterne, i største Mængde ved den sydligere Del af Vestkysten, hvor den er det vigtigste Jagt-Dyr; efter Rink's Regning i 1857 dræbes aarlig langs Vestkysten mellem 30000 og 36000, deraf ved den nordlige Vestkyst henved 3000. Langt større Mængder, flere hundrede tusinde, dræbtes aarlig endnu henimod Slutningen af 19de Hundredaar af Amerikanere og Europæere paa Drivisen i Davis-Strædet og ved Newfoundland og mellem Spitsbergen, Jan Mayen og Island; ved Slutningen af samme Hundredaar er Fangsten her stærkt indskrænket.

I Julianehaab-Egnen har Svartsiden i Middelalderen, ligesom i Nutiden, været den almindeligste Sæl-Art; det er den, hvis Knogler findes i største Mængde i Affaldsdyngerne ved Ruinerne af Nordboernes Huse; fra Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord er hjembragt Knogler af mindst 6, fra Igaliko mindst 5, fra Kagsiarsuk i Tunugdliarfik-Fjord mindst 10, fra Tunuarmiut i samme Fjord mindst 36, fra Tasiusak i Sermilik-Fjord mindst 10. — I 1841 meddeler Jørgensen, at Svartsiden ved Julianehaab især fanges i Oktober og November og da er meget fed; i Juni er den ganske mager.

Ved Ivigtut, inde i Fjorden, saa Helms i Oktober og November 1890 næsten daglig Flokke paa henimod 50.

Ved Frederikshaab, siger Fabricius, finder den første af de aarlige Bortrejser Sted midt i Marts; Flokkene svømme bort mod Vest; sidst i Maj komme de tilbage. Hen i Juli rejse de bort for anden Gang, ligeledes mod Vest; fra Kysten længere mod Syd skulle de samtidig drage bort i sydlig Retning; i September komme de igjen. I Frederikshaab-Egnen er det, at Fabricius har gjort sine mange Iagttagelser over Artens Levevis. — Samme Sted, skriver Jørgensen, viste Svartsiden sig i 1841 første Gang 13de September, efter sin Sommer-Fraværelse, og under 18de September siges, at den nu er talrig ved Kysten; i Begyndelsen af Oktober omtales den som vandrende nordefter. Om Tiden for dens Vandringer skriver Jørgensen ellers det samme som Fabricius. Sidst i Marts eller først i April skulle Ungerne fødes paa Isen tilsøs. Naar Svartsiderne i September og Oktober trække mod Nord, skulle de i godt klart Vejr holde sig længere borte fra Land og kun i ringe Mængde komme ind mellem Øerne, omvendt i mørkt og daarligt Vejr; den bedste Fangst skal gjøres i mørkt Vejr med Vind fra Sydvest og Regn eller Sne; Grønlænderne ere glade, naar der er faldet megen Sne paa Landet; de mene, at Svartsiden da kommer nærmere til Land, fordi den tager Landet for en Ismark paa Havet. Til Oplysning om den Mængde, hvori den findes i Forhold til de andre Sæler, meddeles, at af 87 Sæler, der i 1840 fangedes ved det sydlige Garnsted fra Slutningen af September til Slutningen af November, vare de 80 Svartsider; ved det nordlige Garnsted fangedes i samme Tid 231 Sæler, af dem 218 Svartsider. I 1841 fangedes ved det sydlige Garnsted fra 19de September til 4de December 83 Sæler, hvoraf 75 Svartsider; ved det nordlige Garnsted fangedes i omtrent samme Tid 165 Sæler, deraf 150 Svartsider. I sin Dagbog for Efteraaret 1841 har Jørgensen optegnet, hvad han havde fundet i Maven af henved 20 dræbte Svartsider; oftest nævnes Lodder og Krebsdyr, enkelte Gange *Gadus ovak* og *Gonatus*.

Inde i Ameralik-Fjord S. for Godthaab kom Svartsiderne i store Flokke samtidig med Lodderne sidst i Maj 1810, skriver Giesecke. — Ved Godthaab, siger Raben i 1823, sker Svartsidens første Bortvandring i Aaret i Midten af Februar; enkelte komme tilbage omtrent 10de Maj; den største Mængde plejer at komme i Maanedens Midte; men undertiden indfinder den sig ikke førend i Slutningen af Maj, og der plejer da ikke at komme ret mange. I Begyndelsen af Juli sker den anden Bortvandring, og Fraværelsen varer til Begyndelsen af September. Naar den i Maj indfinder sig, kommer den fra Syd; ved Fiskenæs sees den altid nogle Dage tidligere end ved Godthaab; naar den i Juli forsvinder, trækker den mod Vest; den kommer og gaar samtidig med Lodderne. Af de unge Sæler blive enkelte tilbage i Fjordene.

Efter hvad Rink skriver i 1857, er det ejendommeligt for Egnen om Kangamiut ved Sukkertoppen, at Svartsiden opholder sig her længst ud paa Vinteren, at endogsaa den bedste Fangst her falder i Januar og Februar, naar den taber sig i de sydligere Egne. „Man kunde være tilbøjelig til at antage, at Strømfjorden var et Slags Vendepunkt for disse Dyr, ved hvilket en stor Masse af dem paa deres Træk fra Syd til Nord søgte vester over om Foraaret i Yngletiden, at de følgelig tilsidst opholde sig i denne Egn. Vist er det nemlig, at Sortsidefangsten i den Del af Grønland, som ligger norden for dette Punkt, er paa engang langt ringere end i den sydligere liggende Del.“

Ved Holstenborg, skriver Brummerstedt i 1891, komme Svartsiderne om Efteraaret i Slutningen af September, trækkende i Stimer mod Nord; i Oktober blive de flere og flere, men trække stadig mod Nord; først i Slutningen af Oktober begynde de at holde sig mere paa ét Sted. De blive da i Egnen som oftest til først i Marts, da de begynde at trække bort til deres Ynglepladser; sidst i Marts sees de sjelden mere. I Maj komme de tilbage efter at have ynglet, og de ere da meget magre, vistnok fordi de i længere Tid have opholdt sig paa Isen og ikke have søgt Føde saa ivrig som ellers; i Begyndelsen af Juli pleje de igjen at forsvinde; men indfinder Spækhuggeren sig tidligere, drage Sælerne strax bort. I August ser man dog undertiden ganske unge Svartsider.

Som ret almindelig i Disko-Bugt nævnes den af Giesecke i 1807. — I Disko-Fjord indfinde Lodderne sig i uhyre Mængde midt i Juni, siger Rink i 1857, og med dem følge Stimer af Svartsider.

Ved Jakobshavn finder den anden af de to aarlige Bortrejser Sted midt i Juli eller i Begyndelsen af August, meddeler Brown i 1868; Gjenkomsten sker i Oktober, og Sælerne ere da meget fede.

Ved Rødebaj N. for Jakobshavn saa Traustedt en ung Svartside blive fanget 8de August 1892.

I Melville-Bugt, paa 75° omtrent, saa Sutherland mange Svartsider paa Drivisen i Begyndelsen af August 1850. — I „Middle-Ice“ S. for Kap York blev Arten set af Nares i Juli 1875. — I Melville-Bugt og i Mundingen af Smith-Sund saa Ohlin i Sommeren 1894 store Flokke Sæler paa Drivisen; utvivlsomt var det Svartsider.

Blandt de Arter, der i 1871—72 iagttoges N. for 81°, nævner Bessels ogsaa Svartsiden. — Greely skriver, at Svartsiden kun i ringe Mængde gaar op i Smith-Sund; en enkelt blev set ved Hans-Ø, midt i Kennedy-Kanal, paa omtrent 81°30′, den 10de August 1881; nordligere saaes ingen. — Feilden siger, at paa Rejsen i 1875—76 blev ingen Svartside set i Smith-Sund eller nordligere.

Fra Nanusek paa den sydlige Del af Østkysten nævnes den af Vahl sidst i April 1829.

Langs Kysten S. for Umivik, omtrent paa 64°, vare mange Svartsider at se i Drivisen 14de Juli 1829, skriver Graah.

Ved Angmagsalik kommer Svartsiden kun til visse Tider af Aaret, skriver Holm efter sine Erfaringer i 1883—85. Tidligere skal den have været tilstede i større Mængde end nu. Undertiden skal man om Foraaret finde flaaede Sæl-Kroppe paa Isen. Ved Kysten N. for Angmagsalik skal Svartsiden efter Grønlændernes Sigende findes i Mængde. — I Angmagsalik-Egnen lod den til at være almindelig i Eftersommeren 1892, efter hvad Bay meddeler; flere fuldvoxne Svartsider laa dræbte paa Stranden ved alle Bopladser. — Langs Kysten N. for Angmagsalik saa K. Poulsen Svartsiden enkeltvis i Sommeren 1899. Til Angmagsalik, siger han, skal den komme vandrende nordfra i Juni og Juli i Mængde, dog ikke i Stimer, og den skal blive der til langt ud paa Efteraaret. — Efter hvad S. Jensen i 1900 hørte af Johan Petersen, kommer den to Gange aarlig trækkende til Angmagsalik, i Juli og i September; i Juli komme baade unge og gamle udefra, og de findes derefter enkeltvis, indtil Isen begynder at lægge sig fast; i September komme de i Stimer og skulle da, efter Grønlændernes Udsagn vandre mod Syd.

(I Scoresby-Sund og langs Kysten fra Kap Brewster til Hold-with-Hope blev den, skriver Bay, slet ikke set paa Rejsen i 1891—92.) — I Fleming-Inlet saa Deichmann Flokke i August 1900.

(Fra den nordligere Del af Østkysten nævnes den af Deltagerne i „Germania“- og „Hansa“-Rejsen i 1869—70; den er utvivlsomt virkelig set; men den har ikke været tilbørlig skjelnet fra Ringsælen.)

Om Sælernes Optræden i Drivisen langt udenfor Grønlands Østkyst og i Mundingen af Davis-Strædet NØ. for Newfoundland har der længe foreligget Efterretninger; begge Steder har man drevet Sælfangst i et Par hundrede Aar. At Svartsiden udgjør den langt overvejende Del af de paagjeldende Sæler, véd man vel; men andre Arter komme ogsaa i Betragtning, og Oplysninger fra Iagttagere, der rigtig have skjelnet mellem de forskjellige Arter, ere sjeldne.

Paa Randen af den uhyre Drivis-Odde, der plejer i Foraaret at skyde sig ud mod Øst fra Isbeltet langs Grønlands Østkyst N. og NØ. for Jan Mayen, pleje Svartsiderne ved Foraars-Jevndøgn at samles i utallige Skarer, skriver Quennerstedt, der rejste i disse Egne fra Marts til Juni 1863. Samlingspladsen er oftest mellem 72° og 73°, vist aldrig Nord for 74°; men undertiden ligger der svær Pakis paa Sælernes sædvanlige Mødested, og de søge da langs Isranden mod Syd for at finde jevn, flad Drivis-Mark, der er det, der tiltaler dem mest; de kunne saaledes blive nødte til at gaa ned S. og SV. for Jan Mayen til 69° eller 68°. Sælerne blive ikke ved Drivisens yderste Rand, men søge længere ind til snedækket Is; kun i stærk Kulde, naar Flagerne begynde at fryse sammen, holde de sig nærmest Randen og kunne endogsaa lægge sig paa forholdsvis tynd nydannet Is. De sprede sig ikke jevnt over Isen, men holde sig samlede paa nogle faa Steder i Skarer paa mange Tusinder.

I Flokkene træffes ikke alene de drægtige Hunner, men ogsaa Hanner og unge Hunner. I de sidste Dage af Marts og i Begyndelsen af April fødes Ungerne paa Isen; i 1863 saa Quennerstedt den første Unge, et Par Dage gammel, den 10de April; men sædvanlig ere Ungerne paa denne Tid omtrent 14 Dage gamle. I Slutningen af April have Ungerne tilendebragt deres første Haarfælding; de komme da i store Flokke ud mod Isbeltets Rand og lægge sig paa løse Flager; de voxne findes derefter, i Maj, ikke mere sammen med Ungerne, men danne særskilte Flokke. Sidst i Maj eller først i Juni synes Flokkene at spredes over Ishavet og især at søge til Kysterne. Næring tage de voxne Sæler neppe til sig i den Tid, da de opholde sig samlede paa Isen. — En kortere, men samstemmende Oversigt giver R. Gray i 1886. — I den yderste Del af Drivisen udfor den nordlige Del af Østkysten i Juni og Juli 1891 og i August 92 fandt Bay Svartsiden meget almindelig. En dræbt Svartside havde i Maven en Fisk, vist en *Paralepis*. — I Drivis-Randen N. for Jan Mayen saa Nathorst en Flok Svartsider 24de Juni 1899. — I samme Egne saa S. Jensen mange i de første Dage af Juli 1900, baade liggende paa Isen og svømmende i aabent Vand. — I Drivisen NØ. for Jan Mayen saa Kolthoff Svartsider ved Midten af Juli 1900; deres Føde var mest, fandt han, smaa Krebsdyr, især Amphipoder, der opholde sig nær Havets Overflade.

Paa Drivisen i Mundingen af Davis-Strædet NØ. for Newfoundland have Svartsiderne en Yngleplads, hvor de ere at finde i Marts og April. Af Vind og Vejr afhænger det i høj Grad, hvor Sælernes Flokke ere at finde, siger Southwell; Isen driver med Strømmen mod Syd, Østenvind fører den ind mod Amerikas Kyst, Vestenvind ud fra Kysten; Storm kan sprede Isen. Det skal kunne hænde, at mange af Sælernes Unger omkomme derved, at den Is, hvorpaa de ligge, inden de ere istand til at svømme, knuses af Storm.

Om Mængden af de Sæler, der af Europæere og Amerikanere aarlig dræbes paa Drivisen langt udenfor Grønlands Kyster, ere Oplysninger fra ældre og nyere Tid især sammenstillede af Quennerstedt, Brown, Lindeman, Allen og Southwell. Indtil op mod den nyeste Tid er Nedslagtningen gaaet for sig i større og større Maal, bortset fra mere tilfældig Op- og Nedgang; Sælernes Tal er dog tilsidst aftaget. Omkring 1870 dræbtes i Gjennemsnit aarlig i Drivisen om Jan Mayen og Spitsbergen omtrent 200000 Sæler, aldeles overvejende, maaske næsten udelukkende, Svartsider, og ved Newfoundland omtrent 500000. Hvorledes Forholdene stille sig i de sidste Aar, oplyses af Southwell: i 1896 dræbtes saaledes udfor Østkysten af Grønland omtrent 100000 Sæler (hvoraf dog mange Blæresæler), ved Newfoundland noget over 200000.

Arten er circumpolar, højnordisk. Den er at finde ogsaa ved Spitsbergen, Jan Mayen, Island, Labrador og Vestsiden af Davis-Stræde og Baffins-Bugt. Kun sjelden strejfer den i Atlanterhavets Østside saa langt mod Syd som til de Britiske Øer; i Atlanterhavets mere kolde Vestside kommer den derimod aarlig meget sydligere. Omkring Istiden var den ved Europas Kyster at finde sydligere end nu, saaledes ved Frankrig; endnu i den forholdsvis milde Stenalder viste den sig ved Danmark.

12. **Cystophora cristata** (Erxl.). **Blæresæl.**

Phoca leonina L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 7. — *Phoca cristata* Erxl.: Fabricius, Skrifter af Naturhist. Selsk., Bd. 1, 2det Hefte, 1791, p. 120, pl. XII, f. 2 (Hovedskal). — *Cystophora cristata* Fabr.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 5. — *Cystophora cristata* (Erxl.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 435. — Nansen, Paa Ski over Grønl., 1890, p. 174.

Cystophora cristata Erxl.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Neitsersoak, den store Neitsek, fordi den har nogen Lighed med Ringsælen. I første Aar hedder den Neitsersoarak, en Neitsersoak-Unge; i 2det Aar: Kakortak, den hvidblevne; en gammel Han kaldes Nesaursalik, den med Kvindehætte, fordi Pandeblæren minder om Hætten paa Kvindernes Pels. (Fabricius.) — Natserssuak. (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Neriniartek. (Rink.)

Blandt de 19 foreliggende grønlandske Hovedskaller af Blæresælen i Museet i Kjøbenhavn er der en, der i højre Overkjæbe har en veludviklet overtallig Tand indskudt mellem Hjørnetanden og p 1. Hos en findes i højre Overkjæbe en ret veludviklet overtallig Tand mellem p 4 og m 1. Hos et yngre Dyr findes i hver Overkjæbe kun 4 Kindtænder i Stedet for de sædvanlige 5; det synes at være $\underline{\text{p 1}}$, der mangler, og $\underline{\text{p 2}}$ er da rykket tæt hen til Hjørnetanden. Hos et ældre Dyr mangler $\overline{\text{m 1}}$ i begge Underkjæber og synes aldrig at have været tilstede.

I Kindtændernes Størrelse er der meget stor Vexlen, tilsyneladende uafhængig af Kjøn. Med Alderen skydes alle Tandkronerne frem fra Kjæberne, og Tændernes Rødder vise sig i Kjæberandene i opsvulmet Tilstand; men i Graden af Roddernes

Opsvulmning er der meget stor Vexlen, ogsaa tilsyneladende ganske uafhængig af Kjøn; hos en meget gammel Han ere saaledes alle Kronerne, som dog ikke ere stærkt slidte, skudte højt ivejret, og Rødderne ere uhyre opsvulmede, indbyrdes tæt sammenstødende og trykkende hverandre, dannende en sammenhængende Brolægning langs Kjæberandene; hos et Dyr med endnu større Hovedskal og efter Kammene at dømme lige saa gammelt, ere Tænderne vel ogsaa skudte noget ivejret, men Rødderne ere kun lidt opsvulmede, ikke meget bredere end Kronerne, indbyrdes vidt skilte.

Der kunde nævnes mange Forskjelligheder i Hovedskallerne, uafhængige af Alder, i Næsebenenes Form, i Sømmenes Løb o. s. v., o. s. v.; men de ere kun lidt fremtrædende i Sammenligning med de store Forandringer, der følge med Alderen.

Den største af de foreliggende Hovedskaller er 283 Millim. lang, med en Brede over Kindbuerne af 226.

Blæresælen viser sig i Mængde, flokkevis, ved Grønlands Vest- og Østkyst; ved Nordkysten kommer den kun sjelden; talrigst findes den ved den sydligste Del af Vestkysten og ved Østkysten; men selv hvor den er almindeligst, plejer den kun en kort Tid af Aaret at opholde sig i Landets Nærhed. Mere end de andre Sæler er den et Havdyr, mest levende langt tilsøs ved store Flager af Drivis, og kun to Gange om Aaret synes den at have Lyst til at nærme sig Land. Langt ude paa Drivisen udfor Newfoundland og Labrador i Mundingen af Davis-Strædet og udfor Grønlands Østkyst, tildels i Jan-Mayen-Egnen, men vist især i Danmark-Strædet, føder den sin Unge i Marts og senere, og vistnok gaar ogsaa her Parringen for sig. Derefter viser den sig, fulgt af Ungerne, ved Kysterne af Grønland, i April eller tidligere og, ved den sydlige Vestkyst, især i Maj og Juni. I Begyndelsen af Juli eller tidligere forsvinder den igjen fra Land; den søger da bort til den fjerneste Drivis, hvor den tilbringer Tiden for Haarskiftet. I August eller tidligere kommer den tilbage nær Land i mager Tilstand, men bliver der kun i tre eller fire Uger eller noget længere. Sikker Kundskab om Vandringernes Retning har man ikke. Nogle faa kunne sees ved Kysterne til ganske ubestemte Tider. Selv i den Tid, da den opholder sig nærmest Land, er den mest at finde i Drivisen udenfor de yderste Øer; men undertiden gaar den ind i Fjordene. Aandehuller i Isen plejer den ikke at have; men den synes at kunne danne sig dem ved Lejlighed. Føden er især større Bundfiske, som Rødfisk, Torsk og Helleflynder, siger Fabricius; den kan ogsaa tage Blæksprutter. Af Isbjørn og Spækhugger efterstræbes den; værst forfølges den dog af Mennesket. Grønlænderne paa Vestkysten skulle aarlig dræbe omtrent mellem 2000 og 3000, efter hvad Rink regner i 1857; af Europæere og Amerikanere dræbes den i langt større Tal paa Drivisen udfor Østkysten og ved Davis-Strædets Munding.

I Julianehaab-Egnen er der fundet adskillige Knogler af Blæresælen i Affaldsdyngerne ved Ruinerne af Nordboernes Huse fra Middelalderen: ved Kagsiarsuk og Igaliko, begge Steder ved Igaliko-Fjord, første Sted Hovedskaller og andet af mindst 4, andet Sted nogle faa Knogler; ved Kagsiarsuk ved Tunugdliarfik-Fjord blandt andet 8 højre Underkjæbegrene; ved Tunuarmiut ved samme Fjord Dele af mindst 15, mest Stykker af Hovedskaller; ved Tasiusak ved Sermilik-Fjord Knogler af mindst 4. — Ved Itiblik, nær Julianehaab, nævner Walløe i Sommeren 1751, at der findes Blæresæler i Overflod. — 3dje August 1806 omtaler Giesecke, at Grønlænderne ved Kap Farvel vare ifærd med Fangst af Blæresæler. — Med Storisen kommer den om Foraaret til Landet, siger Raben i 1823; den kommer først til Julianehaab, hvor den findes i største Mængde, derefter til Frederikshaab, Fiskenæs og videre mod Nord; ved Godthaab sees sjelden mange. — Udfor Julianehaab-Egnen saa Graah og Vahl utallige Blæresæler hvilende paa Drivis-Flagerne 24de Maj 1828. — Ved Julianehaab kommer Blæresælen om Foraaret fra Nord og gaar mod Syd, skriver Jørgensen, i 1841, i Modsætning til Raben. Fangsten i August er ganske afhængig af Storisens Liggen ved Kysten. Efter Meddelelser fra Assistent Dorph giver Jørgensen følgende Oplysninger om Blæresælens Forekomst ved de smaa Øer Sagdlet V. for Sermersok, N. for Nanortalik: I Februar, Marts og April fanges aarlig enkelte; men den egenlige Fangst begynder sidst i Maj og varer til

20de Juni eller nogle Dage senere. Sidst i Juni forsvinde de; midt i August komme de tilbage i mager Stand; de fleste gaa igjen bort sidst i August, og kun enkelte fanges i September. Ungerne fødes vist i April eller Marts; deres Skind holdes i temmelig høj Pris. De smukkeste Skind af de voxne faar man i August. — I 1857 skriver Rink, at den egenlige Blæresæl-Fangst af Grønlænderne kun drives i Storisen i Julianehaab-Egnen og dér atter kun i den sydligste Del fra tre af de yderste Øgrupper, fra 20de Maj til sidste Juni; det er en vigtig Erhvervskilde; henved en Tredjedel af Julianehaabs aarlige Høst af Sæler tilvejebringes i denne korte Tid. I Begyndelsen af Juli synes Blæresælerne at forsvinde; men de komme tilbage i August, meget forandrede og magre; Fangsten begynder da igjen og varer omtrent en Maaned. Paa deres sædvanlige Træk naa Blæresælerne ogsaa nogle smaa Øer, Kitsigsut, NV. for Julianehaab; længere mod Nord tabe de sig efterhaanden, og i Nord-Grønland fanges de kun enkeltvis. Sjeldnere findes de i Julianehaab-Egnen spredte paa andre Steder og til andre Tider. Grønlænderne have et eget Navn for dem, der enkeltvis søge op i Fjordene: Neriniartout, ɔ: de som gaa efter Føde. — Nansen skriver i 1890, at efter Meddelelser, som han havde faaet fra Assistent Lund i Sydprøven, kommer Blæresælen til den sydlige Del af Vestkysten i Vaaren i Maj eller tildels sidst i April; den synes da at komme trækkende fra Nord, og den skal vise sig tidligere ved Sukkertoppen, Godthaab og Frederikshaab end ved Julianehaab. I største Tal findes den fra sidst i Maj til midt i Juni. Fra 20de til 25de Juni er Trækket forbi. Midt i Juli viser den sig igjen, vistnok kommende fra Syd med Storisen, og den bliver til Slutningen af August. — I 1893 nævner Garde Grønlændernes Blæresæl-Fangst ved Øerne i Skjærgaarden NV. for Julianehaab i Foraaret. — I 1894 nævner Moltke Fangsten ved Kitsigsut-Øerne SØ. for Julianehaab, S. for Nanortalik, i Maj. — I Storisen udfor Julianehaab, ikke meget langt fra Land, saa Ohlin midt i Juli 1894 allevegne Blæresæler liggende paa Flagerne, sovende i Solen. — R. Müller skildrer i 1900 Grønlændernes Jagt paa Blæresæler i Egnen, ved Øerne Sagdlet og Kitsigsut.

Paa Fjorden ved Ivigtut kommer den vist kun sjelden, meddeler Helms; i Maj 1891 havde han set en enkelt dræbt dér.

Nærmest for Frederikshaab-Egnen gjelder vistnok, hvad Fabricius skriver i 1780, at Blæresælen viser sig nær Land i April, Maj og Juni; jo mere Drivis der er paa denne Tid, desto flere Blæresæler. Hvis Drivisen indfinder sig før April og driver forbi mod Nord inden

April Maaneds Udgang, kommer der kun faa Blæresæler nær Land det Aar. — I 1828 skriver Vahl, at Blæresælen undertiden kommer til Frederikshaab. — 17de November 1841 fangedes ved Frederikshaab en Blæresæl, meddeler Jørgensen; i Maven havde den kun Levninger af Rødfisken. — Sidst i April og først i Maj 1893 saa Helms her en betydelig Blæresæl-Fangst; ofte fangedes omtrent 10 daglig. Der laa Storis udenfor, og Sælerne vare vist fulgte med den. — Ryberg skriver i 1894, at Blæresælen undertiden fanges ved Frederikshaab i ret betydelig Mængde.

Ved Godthaab er den sjelden, skriver Holbøll i 1823, derimod almindelig baade Syd og Nord derfor.

Fra Sukkertoppen er den i 1846 sendt til Museet i Kjøbenhavn.

I Davis-Strædet S. for Holstenborg saa Traustedt den flere Gange sidst i April 1892.

Ved Holstenborg, siger Brummerstedt i 1891, kan den undertiden sees allerede i Slutningen af Marts; flere pleje at komme i April, og de blive i Egnen til Midten af Maj; Tallet vexler stærkt de forskjellige Aar; de komme først efter at have ynglet. Af og til kan der sees enkelte i Juli og August.

I Disko-Bugt er Blæresælen den sjeldneste Sæl-Art, skriver Giesecke 1807. 23de August 1810 saa han i Disko-Bugt en Blæresæl ifærd med at æde en stor Helleflynder. — Fra Godhavn er den flere Gange, i 1862, 63, 64, sendt til Museet. — Brown nævner i 1868, at han har set den ikke ualmindelig i Disko-Bugt. — Ved Jakobshavn, var det meddelt Brown, skulde der aarlig ved Midten af Juli blive dræbt nogle faa. — N. for Jakobshavn blev en set af Traustedt 8de August 1892.

Fra Umanak er den i 1846 sendt til Museet. — I Umanak-Fjord fanges den ikke ofte, melder Vanhöffen fra sin Rejse i 1891—93.

I Melville-Bugt har Brown været med at dræbe Blæresæler, skriver han i 1868.

Midt i Kanes-Hav blev en Blæresæl dræbt 20de September 1883, meddeler Greely. En eller to andre bleve sete samme Sted.

Paa Drivisen langt ude i Davis-Strædet nær dets Munding, nærmest Vestkysten, iagttoges Blæresæler af de Deltagere i „Polaris“-Rejsen, der paa en Isflage drev ned gjennem Davis-Strædet i Foraaret 1873; som meddelt af Davis og Bessels bleve de sete første Gang 26de Marts, da 9 voxne Blæresæler bleve dræbte; 30te Marts saa man tre sammen paa Isen, Han, Hun og en lille Unge; og i den følgende Tid nævnes Arten oftere.

Ved Aluk paa den sydligste Del af Østkysten dræbes mange Blæresæler, skriver Walløe i 1752. — At Grønlænderne om Sommeren samles ved Aluk for at fange Blæresæler, meddeler Graah i 1829. 27de April saa han en Del „Neitsersoakker (*Ph. cristata*)“ liggende paa Isen i en Bugt S. for Aluk spredte „ved deres Ishuller“; Isen var dér 1½ Fod tyk. (Mon ikke Forvexling med Ringsælen?) Ogsaa Vahl nævner Blæresæler ved Aluk i April 1829. — At der i August fanges Blæresæler ved Aluk, skriver Jørgensen i 1841 efter Meddelelser, som han havde modtaget fra Kielsen.

Mange voxne Blæresæler saa Nansen i Drivisen nær Land udfor Umivik, omtrent paa 64°, 22de og 23de Juli 1888, baade liggende paa Flagerne og svømmende.

Ved Angmagsalik komme Blæresælerne kun til visse Aarstider, meddeler Holm i 1885. — Samme Sted saa Bay i September 1892 flere dræbte liggende ved Grønlændernes Telte. — Langs Kysten N. for Angmagsalik saa K. Poulsen den enkeltvis i September 1898 og i Sommeren 99. Efter Grønlændernes Sigende skal den pleje at komme til Angmagsalik i April fra Nord i ringe Tal og igjen forsvinde sidst i Maj; i Juli kommer den tilbage i større Mængde, dog ikke i Stimer, ogsaa fra Nord, og den er derefter at se til hen paa Efteraaret. I April følges den af Ungerne. — Ogsaa efter hvad Johan Petersen i 1900 meddelte S. Jensen kommer den til Angmagsalik talrigst i Juli. En stor Brosme (*Brosmius brosme*), som var tagen ud af en Blæresæls Gab, skjænkedes af J. Petersen til Museet i Kjøbenhavn.

I Scoresby-Sund blev der, skriver Bay, paa Rejsen i 1891—92 kun set to Blæresæler, begge i Mundingen af Gaasefjord, 23de og 25de September 1891.

Udfor Liverpool-Kyst blev den, efter S. Jensen, set ved Midten af Juli 1900.

I Nærheden af Traill-Ø blev en skudt 25de Juli 1899, siger Nathorst.

Udfor Gael-Hamkes-Bugt, paa Isen, saa S. Jensen en gammel og en ung 15de Juli 1900.

Ved Sabine-Ø blev en set i April 1870, meddeler Peters. — I Nærheden af Sabine-Ø blev den set 10de Juli 1900, meddeler S. Jensen.

Paa Drivisen langt udenfor Grønlands Østkyst i Egnen om Jan Mayen er Blæresælen at finde flokkevis i Foraaret, skjønt i langt mindre Tal end Svartsiden, siger Quennerstedt. Selv saa han dér

(*Cystophora cristata.*)

i Marts til Juni 1863 kun nogle faa voxne Blæresæler; af Unger blev der fra det Skib, hvorpaa han var ombord, dræbt henved 50 ; et Par hundrede voxne skulle dog kunne hjembringes af et enkelt Skib. En næsten nyfødt Unge nævner han som dræbt 20de Mart . — I Drivisen NV. for Jan Mayen iagttoges Blæresælen af Deltager i „Germania“- og „Hansa“-Rejsen i Sommeren 1869, men kun fa Gange; den nævnes midt i Juli og midt i August som set paa omtrent 75° og 1ste August paa 73°. — Efter sine Oplevelser i 188 skriver Nansen om Blæresælen i Drivisen ude i Danmark-Strædet : Man finder den dér allerede i Maj og Begyndelsen af Juni; fø 24de Juni havde man fra det Skib, hvormed han fulgte, fange mellem 2000 og 3000 Sæler. Mod Slutningen af Juni begynde dog først Hovedmængden at indfinde sig eller i hvert Fald at saml sig i de umaadelige Skarer, som da og i Begyndelsen af Juli, Tiden for Haarskiftet, kunne sees dér. Senere, mod Midten af Juli synes de atter at spredes eller forsvinde. Intet andet Sted vide Blæresæler at findes i saa store Mængder som i Danmark-Stræde under Haarskiftet; og her er det, at de norske Sælfangere for e væsenlig Del drive Fangst paa den. „Det er ikke saa længe, a denne Fangst paa Klapmytsen har foregaaet i Danmark-Strædet“ skriver Nansen i 1890; „den blev paabegyndt 1876 og blev a mange norske Fartøjer (et Par engelske og amerikanske Fartøjer forsøgte sig ogsaa paa denne Fangst, efter at Nordmændene havde fundet den) dreven med storartet Held de første 8 Aar; der fandtes Sæl overalt, og man skød den ned i tusindvis; der blev i den Tid skudt henved 500000, og næsten lige mange ere muligens ødelagte af Kugler, uden at man har faaet dem. Saa kom der imidlertid et Omslag i Fangsten, og efter den Tid har der været saa godt som intet at faa af Klapmyts, uagtet man hvert Aar har anstrengt sig til det yderste“. At den stærke Forfølgelse har indskrænket Sælernes Tal, mener Nansen vel; dog tror han, at deres Aftagen synes større, end den er; Grunden til, at man ikke mere finder Blæresælen paa de vante Steder, er maaske tildels, at den har skiftet Sædvane; den har tidligere plejet at holde sig til den aabne Is nær den yderste Rand af Drivis-Beltet; her var det, at den blev forfulgt, og her er det, at den ikke mere sees; men nu synes den at holde til længere inde i Isen; langt inde i tæt pakket Is saa Nansen 3dje Juli 1888 saa mange Blæresæler, som han neppe før havde set paa én Gang, medens der da ved Iskanten næsten ingen havde været at øjne. I deres Mave havde han fundet Rødfisk (*Sebastes marinus*). Deres

Evne til at springe op paa høj Is fremhæver han; de kunne fra Vandet hoppe op paa Randen af Isflager 6 til 8 Fod over Vandfladen. — I Drivisen udfor Østkystens nordlige Del har R. Gray iagttaget den i 1885, 86 og 88; den omtales som talrig i Slutningen af Juni og i Juli 1885; enkelte vare at se 26de Juli 86 paa 75° 7′ N., 5° 15′ V.; paa løse Isflager laa mange 9de Juli 88 paa 74° 49′ N., 11° 40′ V.; nogle faa bleve sete paa Isen 22de August paa 71° 10′ N., 15° 48′ V. — I den yderste Del af Drivisen N. for Danmark-Strædet, mellem Island og Spitsbergen, fandt Bay den overmaade almindelig sidst i Juni og først i Juli 1891 og i August 92, dog kun i mindre Flokke, undertiden i Selskab med Svartsiden. I den tætte Del af Storisen blev der kun set en enkelt — Nordmændenes Fangst af Blæresæler i Drivisen langs Øst-Grønland er stadig fortsat. Efter Lindeman's Sammenstilling af norske Opgivelser var Udbyttet i 1891: 17680 Blæresæler: i 92: 33501; 93: 55741; 94: 40589; 95: 20525; 96: 40537; 97: 34932. — I Drivis-Randen mellem Spitsbergen og Grønland saa Nathorst enkelte 30te Juli 1898; en af dem havde i Maven smaa Blæksprutter, *Gonatus fabricii*. — Ude i Drivisen N. for Jan Mayen vare mange at se sidst i Juni og først i Juli 1900, meddeler S. Jensen, især liggende paa høje Isskodser; mange af dem vare Unger. — Baade NØ. og NV. for Jan Mayen i Drivisen saa Kolthoff mange i Juli 1900, ligeledes mest liggende paa høje Isskodser. De syntes at leve mest af Blæksprutter.

Om dens Færden i Drivisen i Labrador- og Newfoundland-Egnen ere Oplysninger samlede af Allen, i 1880. Den skal være at finde dér paa lignende Maade som Svartsiden, i det tidlige Foraar.

Arten er nordatlantisk, med ualmindelig lille Udbredningskreds, egenlig kun hjemmehørende i Havene omkring Grønland, neppe at finde Øst for Spitsbergen og Island. Kun meget sjelden strejfer den saa langt mod Syd som til de Britiske Øer.

13. **Rangifer tarandus** (L.). **Rensdyr.**

Cervus tarandus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 26. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 9. — *Rangifer tarandus* (L.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 352.

Rangifer tarandus L. & *R. caribou* Kerr. & *R. terrænovæ* Bangs: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Tukto, hvad der maaske betyder dén stærkt trædende, et ret betegnende Navn for det eneste vestgrønlandske Hovdyr. Hannen kaldes særlig Pangnek, Hunnen Kollauak, Ungen Norak. (Fabricius.) — Tugto, Pangnek, Kulavak, Norrak. (Kleinschmidt.)

(*Rangifer tarandus.*)

Foruden flere Skind, Skeletter, Hovedskaller og andet foreligger i Museet i Kjøbenhavn en stor Mængde Takker af Rensdyr fra Grønland, især af Hanner, blandt andet en større Samling afkastede Horn, omtrent 60, fra Øst-Grønland.

Nogen Forskjel mellem Takker af Rener fra Vest- og Øst-Grønland er ikke til at paapege. Heller ikke synes der i Takkernes Form at være Forskjel mellem de grønlandske og de mange foreliggende skandinaviske og danske Rener fra Nutiden og fra Istiden. At dømme efter Beskrivelser og Billeder er Horn-Formen ogsaa ens hos Rener fra Grønland og fra det nordligste af det arktiske Amerika. Derimod synes de grønlandske Rener aldrig at have Takkernes Hovedstamme fuldt saa stærkt sammentrykt, som den er, eller maaske rettere: kan være, hos Rener fra Sibirien og fra det sydligere arktiske Amerika og hos jordfundne Rener fra forskjellige Steder i Europa. Kort sagt, de grønlandske Rener slutte sig til «Barren-ground»-Racen i Modsætning til «Woodland»-Racen, som man længe har vidst det, og de synes at holde Racepræget nogenlunde rent; men Forskjellen mellem de to Racer er kun ringe.

Der er iblandt de foreliggende grønlandske Rensdyr-Takker en uhyre Vexlen i Form. Nogle have en trind Hovedstamme, andre ere ret stærkt sammentrykte; nogle have brede Skovle, andre kun smalle Grene; nogle ere meget stærkt udtakkede andre, lige saa store, have kun ganske enkelte Grene; de fleste ere stærkt buede, enkelte ere næsten lige; o. s. v.

En Hovedskal af et ungt Rensdyr fra Jakobshavn har i hver Overkjæbeside en veludviklet lille Tand med kegleformet Krone foran $\underline{p\,2}$.

I Formen af Næsebenet findes ret store Forskjelligheder. 13 Hovedskaller af voxne eller næsten voxne Rener fra Grønland foreligge i Øjeblikket, de fleste fra Vestkysten, to fra Østkysten. Hos de fleste har hvert Næseben forrest omtrent jevnsides løbende Yder- og Inderrand, og de to Spidser, hvori det fortil ender, naa omtrent lige langt frem. Hos to, begge fra

Vestkysten, bøjer Yderranden forrest ret stærkt ud til Siden; hos enkelte andre, ogsaa fra Vestkysten, er der en Begyndelse til samme Egenhed. Den indre af Næsebenets to forreste Spidser er hos to meget kortere end den ydre, saaledes hos den ene af dem, der have Næsebenets Yderrand vigende udad; hos en er den derimod meget længere end den ydre. Den ydre af de to forreste Spidser er oftest smal og jevnt tilspidset, men ikke sjelden bred og da undertiden tvespidset. (Om Renen fra Spitsbergen er det sagt, at den skulde udmærke sig fra Rener fra andre Lande især ved en afvigende Form af den forreste Del af Næsebenet: Yderranden bøjer forrest ud til Siden, og af de to Spidser, hvori Næsebenet ellers fortil ender, er den inderste ganske kort eller mangler. Dette Kjendetegn er altsaa ikke ubetinget at stole paa. Foruden de to nævnte grønlandske Rensdyr-Hovedskaller, der have en lignende Form, findes i Museet i Kjøbenhavn en Hovedskal af en Ren fra Lapland, hvor Næsebenets Yderrand fortil bøjer stærkt udad, og hvor den indre af de to Spidser er meget kort og lille; og blandt 8 Hoveder i Museet, hvis Hjemsteder ikke kjendes, men som ret sikkert ere fra Grønland, saa godt som afgjort ikke fra Spitsbergen, er der et, der ligeledes er som hos Rener fra Spitsbergen. Camerano (Mem. Accad. Sc. di Torino, tom. LI, 1901), der har stræbt meget for at finde Kjendetegn for «*Rangifer spitzbergensis*», nævner en Hovedskal, som Museet i Turin har faaet fra Museet i Kjøbenhavn i Begyndelsen af det 19de Hundredaar, og som han efter dens Egenskaber henfører til Spitsbergen-Renen. Men det er saa godt som vist, at dette Hoved ikke stammer fra Spitsbergen, men fra Grønlands Vestkyst; det er utvivlsomt det samme, hvorom Reinhardt senior i vort Museums Dagbog i 1824 har skrevet: «162. Cervus tarandus. Meget smaa Horn, synes toaarig eller 2 Gange at have kastet sine Horn. Holbøll. Grønland» og senere tilføjet: «til Turin». Et Hoved af Rensdyr fra Spitsbergen synes vort Museum aldrig at have ejet.)

(*Rangifer tarandus.*)

Rensdyret lever i Grønland baade paa Vestkyst, Nordkyst og Østkyst. Det har utvivlsomt levet allevegne langs Kysterne, hvor der var Lejlighed for det, eller har dog vandret der; men paa den nordligste Del af Østkysten er det endnu ikke set, og fra den sydligste Del af Vestkysten, hvor det har levet talrigt endnu henimod Slutningen af 18de Hundredaar, var det forsvundet i den første Del af 19de Hundredaar; paa den sydlige Østkyst findes det heller ikke mere. Det foretrækker de Strækninger af Kysten, hvor Yderlandet, Landet udenfor Indlandsisen, er forholdsvis bredt; det holder sig dér mest til de frodige og lune Egne omkring det inderste af Fjordene, nær Indlandsisen; det strejfer ogsaa ind til Nunatakker, Fjelde der hæve sig op over Indlandsisen; til selve Kysten af Fastlandet og over Isen ud paa Øerne kommer det ogsaa, især Efteraar og Vinter, naar det strejfer om allevegne. Vandringer i stor Udstrækning synes det ikke at foretage, i hvert Fald ikke aarlig; Vinter og Sommer er det at finde i samme Egn, selv paa Nordkysten. Græs og Urter og Lav er dets Føde; dækkende Sne skraber det bort med Klovene; ved Stranden æder det ogsaa opskyllet Tang. Mest færdes det flokkevis. Ungerne fødes i Maj og Juni, enkelte i Slutningen af April. Dets værste Forfølger er Mennesket; i de nordligste Egne og paa Østkysten har det ogsaa Ulven at frygte. En betydelig og ikke fuldt forklaret Op- og Nedgang i dets Tal synes der at være; hvor det lever nær Egne, der ere beboede af Mennesker, er det i høj Grad Gjenstand for Jagt, og Jagtudbyttet har vexlet stærkt. Allerede mod Slutningen af 18de Hundredaar klagede man over, at Rensdyret baade paa det ene og det andet Sted af Vestkysten aftog i Tal; nogle mente, at det var en Følge af, at Grønlænderne ikke holdt Maade med Jagten og dertil vare begyndte at bruge Ildvaaben, medens de før havde brugt Bue og Pil; andre, som Glahn, mente, at Grønlænderne netop ikke med Bøssen naaede at dræbe saa mange Rensdyr som med Bue og Pil; Rensdyrene bleve skræmte af Skuddene og vandrede ud til andre hidtil ikke af Mennesker hjemsøgte Egne. Udbyttet af Jagten er dog senere steget igjen. Efter hvad Rink skriver i 1877, naaede det sit højeste i Aarene 1845—49; paa Vestkysten blev der i denne Tid aarlig dræbt omtrent 25000 Rensdyr, og omtrent 16000 Skind udførtes aarlig til Danmark. Efter 1850 var Nedgangen i Udbyttet stor, og i Aarene 1858—72 blev der, efter Rink, gjennemsnitlig ikke dræbt mere end 1000 Rensdyr aarlig, og kun enkelte Skind udførtes. Efter Ryberg blev der i 1838 fra Grønlands Vestkyst udført 5128 Rensdyr-Skind; i 1839: 24197; 40: 13638; 41: 14608; 42: 11439; 43: 14713; 44: 14862; 45: 12446; 46: 26374; 47: 8137; 48: 16412; 49: 9929; 50: 10183; 51: 13749; 52: 7260; 53: 11287; 54: 7866; 55: 6346; 56: 3357; 57: 3486; 58: 1366; 59: 1245; 60: 707; 61: 425; 62: 154; fra 1863 til 1891 har Hjemsendingen vexlet mellem 0 og 40, i 1891. Senere igjen ere Rensdyrene tiltagne i Tal, maaske en Følge af, at Jagten midlertidig havde været næsten ophørt, og i de sidste Aar af 19de Hundredaar melde de aarlige Oversigter, der udgives af den Kongelige Grønlandske Handel, stadig om Fremgang.

Paa den sydligste Del af Vestkysten, i Julianehaab-Egnen, var Rensdyret almindeligt, da Nordboerne bosatte sig dér, i Slutningen af 10de Hundredaar og senere, som meddelt i Sagaer og i Kongespejlet. Endnu ved Midten af 14de Hundredaar, henimod Slutningen af Nordboernes Ophold i Landet, taler Ivar Baardsøn om de utallige Rensdyr, der om Høsten komme til Hreinsey, Renø, udfor Einarsfjord, nu Øen Akia i Mundingen af Igaliko-Fjord (de nyeste Oplysninger om Nordboernes Stednavne ere givne af Finnur Jónsson i Medd. om Grønl., 20de Hefte, 1898); for at kunne holde Jagt paa dem skulde man have Tilladelse af Biskoppen ved Gardar Domkirke, der ejede Øen. Ved Ruiner af Nordboernes Huse er der flere Steder i Affaldsdynger ved Udgravninger i 1894, ledede af Bruun, fundet Rensdyr-Knogler i anselig Mængde: ved Kagsiarsuk i Igaliko-Fjord, vist Nordboernes Höfði, er fundet flere Knogler af mindst 3 Rensdyr; ved Igaliko, Garðar, et Par Knogler; ved Kagsiarsuk i Tunugdliarfik-Fjord, Brattahlíð i Eriksfjord, adskillige Knogler af mindst 4; ved Tunuarmiut i samme Fjord, paa en Halvø, som vist er Nordboernes Dýrnes, flere Knogler af mindst 3; ved Tasiusak, en Gren af Nordre-Sermilik-Fjord, Nordboernes Isefjord, adskillige Knogler af mindst 4. — I 1723 nævner Hans Egede Grønlændernes Jagt paa Rensdyr i Fjordene ved Julianehaab. — I 1751, skriver Walløe, klagede de grønlandske Rensdyr-Jægere ved Sermilik-Fjord over Rensdyrenes Aftagen, der skulde være gaaet for sig i Løbet af kort Tid; Walløe lægger Skylden paa „Flintehandelen og Grønlændernes altfor hidsige Omgang ved Jagten“. Blandt det Vildt, der var at finde ved Tunugdliarfik-Fjord, nævner han Rensdyr. Paa Landisen ved Sioralik-Fjord saa han i Juni 1752 Veje traadte af Rensdyr, og ved Unartok-Fjord, ved Sydprøven, nævner han Rensdyret som Gjenstand for Jagt. — I 1806 nævner Giesecke Rensdyret som forsvundet fra Julianehaab-Egnen, ligeledes Vahl i 1828. — Graah siger i 1832, at Renerne længe havde været forsvundne fra Egnen; men for to eller tre Aar siden havde man igjen set et Dyr og fundet Spor af flere ved Narsak ved Tunugdliarfik-Fjord. — Det er maaske samme Tildragelse, som Rink i 1857 hentyder til, naar han siger, at et enkelt Rensdyr skulde være skudt i Egnen for over 40 Aar siden, og at senere kun Spor vare sete. — I 1840 skriver Jørgensen, at Rensdyr tidligere havde levet der i stor Mængde, men at kun et enkelt var set der i de sidste Aar; og i 1841 skriver Holbøll, at der nu i de sidste Aar, efter mange Aars Forløb, igjen havde vist sig enkelte. — Dette synes at være den seneste Oplysning om Rensdyret som levende i Julianehaab-Egnen. Minder om det haves i grønlandske Stednavne som Tugtutuarsuk, en Ø ved Sydprøven, og Tugtutok, en Ø ved Sermilik-Fjord, netop udfor den Halvø, der menes at være Nordboernes Dyrnæs. Ogsaa andre Minder findes, Knogler liggende paa Jorden. Paa den nøgne Top af en Nunatak, 3290 Fod høj, i en Bræ indenfor Bunden af Ilua-Fjord, fandt Holm i August 1881 et Horn af et Rensdyr. Ved Korok, inderst i Tunugdliarfik-Fjord, nær Indlandsisen fandtes i 1899 i en Klippespalte nogle Knogler af flere Rensdyr med Mærker af Snit og af Gnav, nogle af dem tilsyneladende ganske friske; af Steenstrup ere de tilstillede Museet.

Ved Ivigtut, skriver Helms i 1897, findes Rensdyret ikke mere; men paa Fjeldene ser man endnu Stengjerder, hvor Grønlænderne i tidligere Tid lurede paa Rensdyr, og Kapt. Simpson, der siden 60erne har sejlet paa Ivigtut, har for mange Aar siden set Folk komme med Rensdyr, der vare skudte i Fjordens indre Del.

Ved Frederikshaab har Rensdyret sikkert været almindeligt i Slutningen af 18de Hundredaar, at dømme efter den Skildring, som

Fabricius giver i sit Haandskrift. — Tiningnertok-Fjord, N. for Frederikshaab, nævner Giesecke i 1809 som et Sted, hvor Grønlænderne gjorde Jagt paa Rensdyr. — I 1828 skriver Vahl, at der i Frederikshaab-Egnen kun fandtes enkelte Rener, og det samme siger Rink i 1857; i 1840 derimod melder Jørgensen, at der var ikke faa. — I 1897 meddeler Helms, at Egnen Ø. for Narsalik, S. for Frederikshaab, er det sydligste Sted i Grønland, hvor Rener for Tiden ere at finde; aarlig skydes dér talrige Dyr, og der skal kunne sees Flokke paa 70 Stykker.

Paa Fjeldtoppe, Dalagers Nunatakker, langt inde i Indlandsisen N. for Frederikshaab, Ø. for Frederikshaab Isblink, skød Dalager et Rensdyr 4de September 1751 og igjen et 6te September. — Nær Fjeldtoppen Nasausak samme Sted fandt J. A. D. Jensen i Juli 1878 et Rensdyr-Horn paa Indlandsisen.

I Fiskenæs-Egnen nævner Giesecke i 1809 Strækningerne om Grædefjord som ofte rige paa Rensdyr. — Efter Jørgensen fandtes i 1840 en stor Del Rener i Egnen. — Rink skriver i 1857, at i den Tid, da Jagten var bedst, var der ogsaa ved Fiskenæs Rener i rigelig Mængde. I Aarene 1845—49 indhandledes aarlig omtrent 18 Rensdyrskind; men Tallet gik senere ned. — Paa en Udflugt til Egnen N. for Agdlumersat-Fjord i Juni 1878 iagttoges 3 Rener, skriver J. A. D. Jensen.

Det forholdsvis brede Kystland omkring Godthaab, Sukkertoppen, Holstenborg og Egedesminde synes altid trods Op- og Nedgang at have været blandt de Rensdyr-rigeste Egne i Grønland. — Jagt paa Rener i Godthaab-Egnen, ved Godthaab- og Ameralik-Fjord, omtales ofte af Hans Egede i 1721 og senere. Mest vare Renerne at se inde i Fjordene; som en Undtagelse nævnes, at en Ren blev skudt ganske nær ved selve Godthaab 19de December 1731. — Dalager mente i 1752, at Renerne ved Godthaab-Fjordene maatte være lige saa talrige som i hele det øvrige Vest-Grønland tilsammen; Folk fra alle Kanter indfandt sig her om Sommeren for Jagtens Skyld. — Giesecke nævner i 1808 og 10 flere Gange Egnens Rener. Under 2den Juni 1810 taler han saaledes om et Sted inderst inde i Godthaab-Fjord, hvor Renerne vel vare mange, men meget sky, fordi der i Løbet af en Uge var skudt 30. Under 23de Marts 1810 siges, at Rener lod sig se ude ved Kysten overfor selve Byen Godthaab, hvad der skulde være sjeldent. En Ø tæt udenfor Godthaab har iøvrigt Navnet Rensø. — I 1823 nævner Holbøll Renen som meget almindelig; paa en 4 Dages Udflugt i Egnen havde han set over

500, og af 6 Skytter vare 32 Dyr dræbte. — Vahl derimod skriver, at han i Sommeren 1831 havde deltaget i en Jagt omtrent to Dagsrejser inde i Landet; men af Rener havde der ikke været mange. — Graah skriver i 1832, at Rener findes i største Mængde ved Godthaab, Sukkertoppen og Holstenborg; aarlig dræbes her mange tusinde. — Ved Godthaab, meddeler Jørgensen, blev der i 1831 indhandlet 3518 Rensdyr-Skind, i 1833 3007. — Efter Rink's Opgjørelse var der i Aarene 1845—49 gjennemsnitlig aarlig fra Godthaab indhandlet 1079 Rensdyr-Skind. — Endnu drives Rensdyr-Jagten stadig ved Godthaab. En af de sidste nærmere stedfæstede Efterretninger er Nansen's Meddelelse om at have truffet flere Rener og set Spor af mange ved Ameralik-Fjord i Efteraaret 1888; Ivisertok og Nunatarsuak, Egne indenfor Bunden af Godthaab-Fjord, nævner han ogsaa som kjendte for deres gode Ren-Jagt.

Fra Egnen om Sukkertoppen er Rensdyret nævnet i Juli 1653 af Danell, der melder, at Grønlænderne paa Kysten paa 66° havde Rensdyr-Kjød at falbyde. — Søndre-Strømfjord, Kangerdlugsuak-Fjord, N. for Sukkertoppen, nævner Giesecke i 1808 som en Egn, hvor Grønlænderne holde Rensdyr-Jagt; ved Fjordens Bund findes smukke græsklædte Sletter. — Rink skriver, at der i Aarene 1845—49 i Gjennemsnit aarlig fra Sukkertoppen udførtes 3649 Rensdyr-Skind. — J. A. D. Jensen omtaler i 1884, at der ved Indsøen Angmalertok indenfor Bunden af Søndre-Strømfjord er en stor Teltplads, hvorfra Rensdyr-Jægerne foretage deres Udflugter i Omegnen; en Nunatak, Isugdlersuak, omtrent en Mil inde i Indlandsisen Ø. for Teltpladsen, skal ofte besøges af Jægerne, der jevnlig faa godt Bytte dér. Egnen om Bunden af Søndre-Isortok-Fjord, Ø. for Sukkertoppen, fandt han i Juni 1885 rig paa Rener, hvis Spor vare at se overalt. Ved Atanek, paa 65° 3′, SØ. for Sukkertoppen, inde i Land nær Indlandsisen, er ogsaa et Mødested for Rensdyr-Jægere.

Ved Nordre-Isortok-Fjord, N. for Holstenborg, havde man tidligere skudt mange Rener, skriver Giesecke i 1808. — Ved Holstenborg, meddeler Jørgensen, blev der i 1834 indhandlet 5317 Rensdyr-Skind; i 1835: 6250; 36: 2080; 37: 3910. — Efter Rink blev der i 1845—49 gjennemsnitlig indhandlet 5455 Rensdyr-Skind fra Holstenborg-Egnen; men i Aarene 1851—55 var Tallet sunket til det halve. Jagten drives ikke alene om Sommeren, men ogsaa jevnlig hele Vinteren over, endogsaa tæt ved selve Stedet Holstenborg; især jages der indenfor Bunden af de store Fjorde. — I 1858 skriver Carl Petersen, at der tidligere ved Holstenborg var skudt Rener i tusindvis, men i dette Aar var der kun skudt omtrent 500. — I 1871 kunde Deltagerne i „Polaris"-Rejsen ingen Rensdyr-Skind faa at kjøbe i Holstenborg, melde Davis og Bessels; i de sidste Aar var der kun skudt ganske faa Rener, og Skindene vilde Grønlænderne ikke sælge. — I 1879 skriver J. A. D. Jensen, at der i Landet mellem Holstenborg og Agto endnu, paa Eftersommeren, holdes Rensdyr-Jagt, der giver „ret godt Udbytte, medens dette dog nu maa være aldeles forsvindende imod, hvad det tidligere har været. Vi saa daglig Beviser herpaa. Hvor vi end satte Foden paa Land, med Undtagelse af Øerne og den yderste Kyststrækning, tilkjendegav Levninger af Rener, at et eller flere Dyr her vare nedlagte eller fortærede. Gaar man fra Fjordene ind i Landet, har man idelig det samme for Øje, enten man saa er paa de højeste Fjelde, i Dalene eller paa de udstrakte Sletter, som i denne Egn ere saa hyppige i Modsætning til det øvrige Grønland. I Egnen indenfor Isortok fandtes disse Dyrelevninger i saadan Mængde, at man neppe noget Sted kunde gaa hundrede Skridt uden at støde paa dem. Mange Sovepladser og Baghold (Sten rejste paa Højkant, bag hvilke Jægeren venter sit Bytte) vare spredte over hele Sletten. Ved en stor Teltplads, Kakaliak, en Dagsrejse fra Umivik, laa Renhorn i hundredevis dyngede ovenpaa hinanden. Omtrent det samme iagttoges indenfor Nagsugtok, hvor vi endog fandt Ben og Horn af Rener umiddelbart op til Indlandsisens Rand. Kort sagt, hvor vi kom hen i denne Egn, havde vi synlige Beviser paa, at der tidligere maa have fundet et forfærdeligt Myrderi Sted paa disse Dyr, og naar man dernæst tager i Betragtning, at vi kun betraadte en forsvindende Del af dette udstrakte Land, maa man vist med Dr. Rink samstemme i, at det Antal Rener (8 à 9000 i Nord-Grønland og 16000 i Syd-Grønland), der efter hans Beregning tidligere fældedes aarlig i Grønland, er meget lavt anslaaet. Hvem der har set de endnu synlige Spor af denne hensynsløse Jagt, maa indrømme, at der intet mærkeligt er i, at Renernes Antal er aftaget betydeligt, og Tanken behøver ikke at ty til Dyrenes Vandring over Indlandsisen til de frodige Dale, der efter nogles Mening skulle findes i Landets Indre, for at forklare sig dette Phænomen. Da Jagten i de senere Aar har givet mindre Udbytte, drives den nu i mindre Grad, og man kan derfor nære Haab om, at Dyrenes Antal atter vil forøges paa en ganske naturlig Maade. En saadan Til- og Aftagen synes ogsaa efter Sigende at have fundet Sted i tidligere Perioder. Riffelen vil dog sikkert forhindre, at en saa rig Periode som den i Begyndelsen af Fyrrerne nogensinde vil vende tilbage". (Medd. om Grønl., 2det Hefte, 1881, p. 125—126.) Ved Avatdlek ved Bunden af Ikertok-Fjord, Ø. for Holstenborg, traf J. A. D. Jensen i 1884 en Grønlænder-Familie, der om Vinteren i Egnen S. derfor havde skudt enkelte Rener.

Efter Rink's Oplysninger i 1857 ere Rensdyrene talrige i Egedesminde-Egnen, og de jages ikke alene af Grønlænderne paa Stedet, men ogsaa af Folk, der om Sommeren komme tilrejsende fra Bunden af Disko-Fjord indtil Jakobshavn. Renerne findes især ved Bunden af Fjordene Nagsugtok, Kangerdluarsuk, Atanarme eller Atanek, og Aulatsivik; ved Narsarsuk, paa Sydkysten af Aulatsivik-Fjord, skulle Beboerne til enhver Aarstid have Overflødighed af Rensdyr-Kjød. Men ogsaa ud paa Øerne strejfe Renerne, saaledes til Simioak og Tutulik nær Agto. Efter 1830 tiltog Jagten saa stærkt, at Grønlænderne afsatte Skind til den Grønlandske Handel, og i 1845—49 indhandledes aarlig 3360 Rensdyr-Skind. — Et enkelt Rensdyr saa Frode Petersen i Egnen omkring det inderste af Nagsugtok-Fjord sidst i August 1897. Grønlænderne have næsten ophørt med Jagten i disse Egne.

Fra Egedesminde-Egnen strejfe Renerne, efter Rink, op over det smalle Kystland indenfor den sydøstlige Del af Disko-Bugt indtil Tasiusak, den sydlige Arm af Jakobshavns Isfjord, og enkelte skydes ved Christianshaab inde i Land ved Bugten Kangersunek; men N. for Isfjorden langs Østkysten af Disko-Bugt findes de ikke; dog gaar der blandt Grønlænderne Sagn om, at der tidligere skal være drevet Rensdyr-Jagt paa den store Halvø Nunatak, Ø. for Jakobshavn, der ligger omsluttet af Indlandsisen og den stadig frosne Isfjord. Fra Christianshaab indhandledes i 1845—49 aarlig i Gjennemsnit 300 Rensdyr-Skind.

Paa Disko deltog Poul Egede i en Rensdyr-Jagt i 1738; han saa kun et enkelt Dyr. — Baade Hans Egede, i 1741, og Fabricius, i 1780, nævne Disko som Hjemsted for Renen. — I 1807 skriver Giesecke, at der tidligere skulde have været mange Rener paa Øen, og han havde talt med en af Indbyggerne, der ofte havde været med paa Jagten efter dem; nu derimod skulde Grønlænderne rejse til Fastlandet for at gaa paa Jagt; selv havde Giesecke paa sine Vandringer til Øens Indre set forvitrede Skeletter og Takker. — Sutherland, der i Maj 1850 var ved Disko, meddeler, vist efter Oplysning af Carl Petersen, at Rener om Vinteren gaa fra Fastlandet over Vajgat til Disko i Mængde. — Rink skriver i 1857, at Rensdyr-Jagt tidligere har fundet Sted paa Disko, og at der ikke er Tvivl om, at Rener endnu findes der; men Grønlænderne komme næsten aldrig mere udenfor den sydvestlige Del af Øen; de synes endogsaa at have en Slags overtroisk Frygt for dens andre Egne, især for de nordvestlige Fjorde. — Steenstrup nævner i 1880, at der i gamle Eskimo-Grave paa Disko findes mange Rensdyr-Horn; men ingen levende Rener saa han paa sin Rejse paa Øens Nord- og Vestkyst.

Spor af Rensdyr saa Ross paa Kysten af Nugsuak i Juni 1818. — Nugsuak Halvø, især Dalene i Halvøens Indre, nævner Rink i 1857 som Hjemsted for Rener; saaledes findes de om Vinteren omkring Søen Tasersuak paa Nugsuaks østlige Del nær Indlandsisen. Teltpladsen Manik ved Vajgat omtales som Samlingssted for Grønlændere, der om Sommeren drive Rensdyr-Jagt; ligeledes fra Nusak foretage Jægerne lange Vandringer til den store Dal med Indsøer inde i Halvøen. Noget stort Udbytte giver dog Nugsuak ikke. I Aarene 1845—49 indhandledes aarlig fra Umanak i Gjennemsnit 100 Rensdyr-Skind. — Renerne paa Nugsuak nævnes ogsaa af Steenstrup i 1878 og af Vanhöffen i 1891—93.

Paa den smalle og Is-opfyldte Kyst mellem Grundene af Nugsuak- og Svartenhuk-Halvø findes ingen Rener til Stadighed, siger Rink; jevnlig ser man dog deres Spor langs Stranden undtagen paa de stejleste Steder, og en Dal paa Agpet-Ø har Navnet Rensdyr-Dalen. — Ved Karajak Isstrøm, N. for Grunden af Nugsuak Halvø, fandt Steenstrup i 1878 Rensdyr-Horn.

Svartenhuk-Halvø er et Rensdyr-Land, efter Rink; derfra strejfe Renerne dels mod Syd ud til Øerne i den nordlige Del af Umanak-Fjord, som Kikertarsoak, dels mod Nord op mod Upernivik. — Af Steenstrup nævnes Renerne i denne Egn i 1878, af Vanhöffen i 1891—93; Stenstrup siger, at Jagten nu især drives omkring Indsøerne paa Halvøens nordligste Del.

Fra Upernivik, skriver Rink i 1857, blev der i de nærmest foregaaende Aar indhandlet gjennemsnitlig 942 Rensdyr-Skind. Renerne leve dels paa de store Øer som Kikertarsoak (N. for Svartenhuk), Nutarmiut, dels paa Fastlandet omkring Laxefjord ved Grunden af Svartenhuk Halvø, dels paa Landet omkring den indre Del af Upernivik Isfjord indenfor Augpalartok. — Efter hvad Bessels i 1871 hørte af Indbyggerne i Upernivik, vare Renerne dengang stærkt aftagne i Tal; aarlig blev der neppe skudt 20. — I 1886 skriver Ryder, at Egnen om Bunden af Laxefjord er temmelig rig paa Rener.

Ved Kangerdluarsuk, ved Melville-Bugt N. for Nugsuak Halvø paa 74°15', saa Ryder i Juli 1887 flere Rener; i Løbet af to Dage bleve 5 skudte.

Ved Kap Athol, N. for Kap York, paa en Højslette saa Peary 19de Maj 1894 7 Rener; en af dem blev skudt.

Paa Fastlandet omkring Inglefield-Bugt fandt Peary Rensdyr i Mængde i 1891—95, baade Sommer og Vinter, i Dalene og paa Højsletterne og paa smaa Nunatakker i Indlandsisen; mange bleve skudte; Ohlin, der i 1894 ligeledes saa dem dér, siger, at Peary's Selskab i det forløbne Aar havde skudt ikke mindre end 200. Astrup omtaler Eskimoernes Jagt paa Rener i Egnen.

Ved Port Foulke var Renen almindelig i 1860—61, efter Hayes, Aaret rundt; Flokke bleve sete paa 10 til 50 Stykker, og mange bleve dræbte. I Chester-Valley havde der hele Vinteren været en stor Mængde; over store Strækninger havde de sparket Sneen op for at finde Planterne under den. — I samme Egn gjordes der Jagt paa Rener af Deltagere i „Polaris"-Rejsen i 1872—73, meddeler Davis. — Nordligere end ved Port Foulke blev Rensdyret ikke set af Deltagerne i Rejsen med „Alert" og „Discovery" i 1875—76, skriver Feilden.

Paa Littleton-Ø saa Hayes et enligt Rensdyr i September 1860.

Ved Rensselaer-Bugt blev der set 7 Rensdyr 9de Oktober 1853, skriver Kane, og et enkelt blev skudt samme Sted 22de Februar 1855.

Ved Thank-God-Harbour blev der i 1872 fundet et afkastet Rensdyr-Horn; en Mulighed var der for, at det var bragt dertil af vandrende Eskimoer, skriver Bessels.

At ingen Rensdyr findes paa den sydligste Del af Østkysten, meddeler Walløe i 1752; Grønlænderne i Egnen sagde det. — Graah oplyser det samme i 1829. — Senere Rejsende have heller ikke set det her.

Ved Angmagsalik skulle Rener tidligere have levet, efter hvad Grønlænderne paa Stedet sagde Holm paa hans Rejse i 1883—85, men nu være udryddede; de ere heller ikke sete der hverken af Holm eller af Bay, i 1892, eller af andre senere. Til Holm blev det sagt, at et hvidt, langhaaret Rensdyr for nogle Aar siden var fundet dødt, drivende i Havet ved Sermilik. K. Poulsen hørte i 1898—99, at en Grønlænder havde set et Rensdyr i Egnen for omtrent 70 Aar siden.

Nord for Angmagsalik ligger en lille Fjord, Tugtilik, der har Navn efter Rensdyr, af hvilke der i gamle Dage skal have været mange, som af Grønlænderne meddelt Holm; der skulde endogsaa leve Folk, som dér havde set frisk Rensdyr-Gjødning.

Paa en af Øerne S. for Kap Brewster blev der set nogle Rener 13de August 1892, meddele Ryder og Bay. — Ved Kap Dalton, siger S. Jensen, blev der i Sommeren 1900 fundet Horn og Haar af Rensdyr; men ingen levende Rener saa man. Paa Turner-Ø fandtes to afgnavede Skeletter.

Talrige Horn og Knogler af Rensdyr fandt Scoresby i Sommeren 1822 paa Liverpool-Kyst og Jameson-Land, især ved forladte Eskimo-Boliger; men levende Rener saa man ikke. — Omkring Scoresby-Sund blev der, efter Bay, i 1891—92 set Spor af Rener allevegne, selv paa de øde Strækninger S. for Fjordens Munding; Dyrene selv vare derimod kun at se paa forholdsvis faa Steder. Talrig forekom de paa Jameson-Land, ved den til Nordbugt grændsende Del af Nordvestfjord, ved Vestfjord og Gaasefjord; en Del blev ogsaa set paa Øst- og Vestkysten af Milnes-Land og ved Rypefjord, og nogle enkelte viste sig paa Danmarks-Ø. Mange afkastede Horn fandtes. Mest gik Renerne i smaa Flokke, paa 4 til 7, eller enkeltvis. De syntes at strejfe om ret planløst, om Vinteren vel søgende de mest snebare Pletter; de gik baade paa Isen paa Fjorden, paa Lavland og tilfjelds. Rensdyr-Knogler fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Ved Hurry-Inlet, mellem Liverpool-Kyst og Jameson-Land, saa man i Begyndelsen af August 1899 i Løbet af en Uge kun to Rener, i Dalen ved Fjordens Bund, skriver Nathorst; afkastede Horn fandtes derimod næsten overalt. Et Horn fandtes ogsaa paa en lille Ø, Kap Grey, ved Liverpool-Kyst. — Mange Horn og en Del afgnavede Hovedskaller fandtes paa Jameson-Land i Sommeren 1900, meddeler S. Jensen.

Paa Traill-Ø fandtes i Sommeren 1822 mange Knogler af Rensdyr, meddeler Scoresby.

Ved Kejser-Franz-Josephs-Fjord bleve Rener sete af Deltagere i „Germania"-Rejsen i August 1870, blandt andet en Flok ved Eleonora-Bugt. — Inderst i samme Fjord saa Nathorst i August 1899 paa forskjellige Steder ialt 25 eller 26 Rener, deraf en Flok paa 15; ved Renbugt, ogsaa langt inde i Fjorden, iagttoges 12; 2 viste sig sydlig i Kong-Oskars-Fjord. Spor bleve sete flere Steder i Egnen desuden, og Knogler fandtes ved forladte Eskimo-Hytter inderst i Kejser-Franz-Josephs-Fjord. — Horn fandt Kolthoff i 1900 ved Moskusoxe-Fjord.

Paa Hold-with-Hope vare Renerne talrige i August 1870, berette

Deltagere i „Germania“-Rejsen; en Flok saa man paa 22 Dyr. — I samme Egn saa Knudsen Rener i Juli 1889. — Mange Spor af Rener bleve sete dér 20de Juli 1891, men ikke Dyrene selv, skriver Bay. — I Sommeren 1899 saa Nathorst hverken Dyr eller Spor af dem ved sit Besøg paa Stedet. — Gamle Horn fandt Kolthoff her i 1900 i Mængde.

Endnu nordligere paa Østkysten, dog ikke N. for 75°, fandtes Rener almindelig i 1869—70, af Deltagerne i „Germania“-Rejsen. Rener nævnes saaledes fra Jackson-Ø, Clavering-Ø (omtrent 15 i Flok i Juli 70), Tiroler-Fjord indenfor Clavering-Ø, Halvøen N. for Clavering-Ø, Sabine-Ø, Fligely-Fjord og Kuhn-Ø. Man saa dem i Smaaflokke eller enkeltvis, eller man fandt kun deres Spor.

(Paa sin Rejse i Sommeren 1899 paa Strækningen fra Scoresby-Sund til Shannon-Ø saa Nathorst ialt kun 41 eller 42 Rensdyr (af dem skød han 10); nogle af de Rejsende, der tidligere have været i de samme Egne, de Tyske i 1869—70, de Danske i 1891—92, have her set flere Rener (skjønt dog ingen nøjagtig Optælling haves). Nathorst frygter derfor, at Rensdyrene her ere paaveje til at blive udryddede af Ulve (han kunde gjerne have tilføjet: og Mennesker); Ulven havde ikke tidligere været set her; men Nathorst saa den. Maaske har han Ret i sin Tro, maaske ikke. Det kan være en Tilfældighed, at han paa sit korte Besøg ikke saa Rensdyr dér, hvor han landede; Scoresby saa dem slet ikke, i 1822, skjønt han fandt deres Knogler, Clavering, i 1823, heller ikke. Alle andre Steder, hvor Rensdyret lever, har det Ulven til Landsmand, og det trives dog allevegne, undtagen hvor det bliver ødelagt af Mennesker.)

Arten er circumpolar, med vid Udbredelse, omkring Istiden naaende meget sydligere end nu. Dens nærmeste Hjemsteder i Nutiden ere Spitsbergen, Norge, Labrador og det øvrige arktiske Nord-Amerika helt op til Grinnell-Land; i Grinnell-Land er den vel ikke set levende; men dens afkastede Horn og andre Levninger ere dér fundne. (Paa Island er den indført.) Tidligere have Skotland og Irland ogsaa hørt til dens Hjemsteder.

14. **Ovibos moschatus** (Zimm.) **Moskusoxe.**

Bos grunniens L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 28. — Id., Vidensk. Selsk. Skr., nye Saml., 3. Del; 1788, p. 82. — *Bos moschatus* Gmel.: Fabricius, Vidensk. Selsk. Skr., VI. Del, 1ste Hefte, 1809, p. 61. — *Ovibos moschatus* eller Musk-ox, Moschusochs, Moskusoxe, Myskoxe o. a.: Kane, Arctic Explor. in the years 1853, 54, 55, vol. I & II, 1856, passim. — M'Clintock: Narrat. of the discovery of the fate of Sir John Franklin, 1859, p. 76. — Hayes, An Arctic Boat Journey in the Autumn of 1854, 1860, p. 55. — Id., The Open Polar Sea, 1867, p. 390. — Payer, Copeland og andre, Zweite deutsche Nordpolarfahrt, Bd. 1, 1874, passim. — Hartlaub, ibd., p. 538. — Peters, ibd., Bd. 2, 1874, p. 168. — Davis, Narrat. North Polar Exp. U. S. S. Polaris, 1876, passim. — Feilden, Nares, Narrat. of a voy. to the Polar Sea, vol. II, 1878, p. 199, og andre Steder i Rejseberetningen. — Bessels, Die amer. Nordpol-Exp., 1879, passim. — Greely, Three Years of Arctic Service, vol. II, 1886, p. 361, og andre Steder i Rejseberetningen. — Holm, Medd. om Grønl., 10de Hefte, 1888, p. 53; ibd., 9de Hefte, 1889, p. 134. — Knudsen, Geografisk Tidsskrift, Bd. 10, 1890, p. 143. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 17 (Billeder i Dansk Jagttidende for April 1899). — Ryder, ibd., 17de Hefte, 1895, passim. — Astrup, Blandt Nordpolens Naboer, 1895, p. 196 & passim. — Ohlin, Biol. Centralbl., Bd. XV, 1895, p. 166. — Peary, Northward over the Great Ice, vol. I, 1898, p. 322, vol. II, p. 465 & passim. — Southwell, Zoologist, 4 ser., vol. III, 1899, p. 109, vol. IV, 1900, p. 70, vol. V, 1901, p. 86, vol. VI, 1902, p. 48. — Kobelt, Bericht der Senckenbergischen naturf. Ges., 1900, p. 61. — Nathorst, Svenska Jägareförb. Nya Tidskr., XXXVIII årg., 1900, p. 2. — Sclater, Proceed. Zool. Soc. London 1899, p. 985. — Lönnberg, ibd., 1900, p. 142 & 686. — Deichmann, Dansk Jagttidende, 17de Aarg., 1900—1901, p. 142, 185, 18de Aarg. 1901, p. 4, 21. — Lydekker, Nature, vol. 63, 1900, p. 157; ibd. vol. 64, 1901, p. 63. — Id., Proceed. Zool. Soc. London 1900, p. 832. — J. Madsen, »Illustreret Tidende« for 21de Oktober 1900; »Frem« for 17de Februar 1901; Zool. Garten, XLII Jahrg., 1901, p. 129, 161. — Nathorst, Två Somrar i Norra Ishafvet, Bd. 2, 1900, passim. — Allen, Bull. Amer. Mus. Nat. Hist., vol. XIV, 1901, p. 69. — Kolthoff, Till Spetsbergen och Nordöstra Grönland År 1900, 1901, passim. — Sordelli, Atti della Soc. Italiana di sc. nat., vol. XXXIX, 1901, p. 357.

Ovibos moschatus Zimm.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Umingmak, af Umig, Skjæg, paa Grund af dens lange Haarklædning, er det Navn, der bruges for Moskusoxen i andre eskimoiske Egne, hvor den findes; i Vest-Grønland, hvor Arten ikke lever, har man dog husket dens Navn og paa sine Steder givet det til det indførte europæiske Kvæg. (Fabricius, Rink.) — Østgrønlandsk. Pangnek, et Ord der paa Vestkysten bruges om den fuldvoxne Rensdyr-Han og i andre eskimoiske Sprog om store Han-Pattedyr i Almindelighed. (Rink.)

I Museet i Kjøbenhavn foreligger for Øjeblikket 14 Skind af Moskusoxer fra Øst-Grønland, deraf 4 af voxne Hanner, 8 af voxne Hunner, yngre og ældre, og 2 af Kalve, alle af Dyr dræbte om Sommeren; af Hovedskaller foreligger, ligeledes fra Østkysten, 25, for en Del hørende til de nævnte Skind, tildels fundne liggende paa Jorden; af Skeletter og Skelet-Dele og andet haves ogsaa adskilligt. Desuden haves et Stykke af en Hovedskal funden paa Drivis ved Vestkysten.

En Hovedskal af en gammel Han fra det arktiske Nord-Amerika synes i ingen Henseende at afvige fra de grønlandske.

I Farve ere de foreliggende grøndlandske Skind lidt forskjellige indbyrdes. Kun et af dem, af en voxen Han, har hele Ansigtet, bortset fra Mulen, klædt med mørkebrune Haar næsten uden Indblanding af hvide; hos de andre, baade Hanner og Hunner, unge og gamle, findes flere hvide Haar indblandede mellem de brune paa Næseryg og Pande, men i meget forskjellig Mængde; hos nogle ere de hvide Haar saa faatallige, at Panden paa Afstand synes mørk; hos andre er Panden, set i Afstand, af graalig Farve, hos andre igjen hvidlig. Hos nogle findes en lille helt hvid Plet mellem Hornene. (Hos Moskusoxer fra det arktiske Nord-Amerika skal Panden være brun; i den Tro, at en hvid Pande var ejendommelig for Moskusoxer fra Grønland, har Lydekker udmærket dem med et eget Navn som Underart: *Ovibos moschatus wardi.* Allen har endogsaa regnet Moskusoxen fra Grønland og Grinnell-Land for en egen Art: *O. wardi*, under Henvisning til, at den foruden i Farve skulde udmærke sig i Form af Horn og Hove, hvad den i Virkeligheden ikke gjør.) Den lyse Plet paa Ryggen vexler i Udstrækning og Farve; hos nogle er den lysere end hos andre.

Hovedskallerne ere meget ensartede, bortset fra de store Forskjelligheder efter Alder og Kjøn. — Nogle tilfældige Mærkeligheder findes hos en voxen Hun. Hvert Ganeben er delt i tre Stykker, der indbyrdes støde sammen i takkede Sømme: den Del, der nærmest omgiver Randen af den bageste Næseaabning, er forbenet særskilt, stødende til det forreste af den vandrette Del i en Tværsøm, der strækker sig op til Underranden af *Foramen sphenopalatinum*, og stødende til det øverste af den lodrette Del i en vandret Søm, der gaar omtrent fra Midten af Forranden af *Prc. pterygoideus* frem til Bagranden af *F. sphenopalatinum*; paa Hovedets højre Side ere Sømmene tildels lukkede. Den samme Hovedskal mangler Hjørnetanden helt paa venstre Side i Underkjæben; i højre Side findes Hjørnetanden, men kun som en lille kegleformet Tand.

Moskusoxen lever for Tiden i Grønland kun langs den østlige Del af Nordkysten, omtrent fra Thank-God-Harbour til Navy-Cliff, og paa den nordlige Del af Østkysten, omtrent fra Scoresby-Sund til Navy-Cliff. Tidligere har den ogsaa levet paa den vestlige Del af Nordkysten, hvor dens Knogler ere fundne saa langt mod Vest som i Egnen om Inglefield-Bugt. Drivende paa Storisen, sikkert kommende fra det nordlige Øst-Grønland, er den som død enkelte Gange ført til den sydlige Østkyst og til den sydlige Vestkyst. Den strejfer om baade Sommer og Vinter paa Fastlandet og paa Øerne, over Bjerge og over Is, for at finde de forholdsvis frodige Steder paa Bjergskraaninger, i Dale o. s. v., hvor der voxer de Planter, som den helst æder: Græs, *Saxifraga* o. a. og især Pil, hvis Blade og Kviste den skal foretrække for alt andet. Ere Planterne dækkede af Sne, sparker den med Hovene Sneen tilside; maaske den ogsaa undertiden bruger Panden til at skubbe Sneen bort. Læ søger den bag Klippeblokke. Den færdes flokkevis; gamle Hanner gaa dog ofte alene. I samme Flok findes Hanner og Hunner, unge og gamle. Ganske smaa Kalve ere sete midt i Maj. Mest har den at frygte af Ulv og Menneske. I Fare enten flygter hele Flokken, helst tilfjelds, eller den slutter sig sammen i Kreds om de unge eller i Række, rede til Angreb.

Under sit Ophold i Grønland i Aarene 1768—73 modtog Fabricius en Del Levninger af en Moskusoxe, et Stykke af en Hovedskal med det ene Horn, Klove og Haar-Totter, som en Grønlænder havde fundet paa Drivisen, utvivlsomt i Nærheden af Frederikshaab. Fabricius mente, at disse Levninger, der kom med Storisen, stammede enten fra Grønlands Østkyst eller fra de Kyster af Asien eller Amerika, der grændse til Ishavet; efter hvad der nu vides, kan der ikke godt tvivles om, at de netop kom fra Øst-Grønland.

I Sommeren 1818 hørte John Ross af Eskimoerne ved Kap

York, at de kjendte et Dyr, som de kaldte „Humminick“; det skulde være for stort til, at de kunde dræbe det, havde Horn paa Ryggen og var meget hurtigt. Ross mener, at det var Rensdyret; snarere har det været Moskusoxen, Eskimoernes Umingmak, som ogsaa sagt af E. Sabine (Supplement to the Appendix of Capt. Parry's voyage for the discovery of a North-West Passage in the years 1819—20, 1824, p. CLXXXIX).

I Egnen om Inglefield-Bugt fandt Deltagere i Peary's Rejse i 1893—94 adskillige Knogler af Moskusoxer, meddeler Ohlin.

Ved Port Foulke, i Chester-Valley ved Bunden af Foulke-Fjord, fandt Hayes i Juni 1861 et Stykke af Hovedskallen af en Moskusoxe blandt Knogler, der laa strøede omkring forladte Eskimo-Hytter. En Grønlænder fra Egnen sagde, at man mente, at Moskusoxen tidligere havde været almindelig langs hele Kysten, og at en Jæger fra Wolstenholme-Sund den foregaaende Vinter havde set to ved et Sted kaldet Umiak og havde dræbt den ene. — To Hovedskaller fandtes i Juli 1875 ved Foulke-Fjord af Deltagere i Nares' Rejse, meddeler Feilden. — Ved Refuge-Inlet, tæt N. for Port Foulke, fandtes Haar af Moskusoxer, meddeler Kane fra sin Rejse i 1853—55.

Nær Rensselaer-Bugt fandtes en Hovedskal af en Han i August 1853, siger Kane, og talrige Skeletter fandtes efterhaanden i Egnen; blandt dem nævnes et ganske helt. Samme Sted mente man at have set Moskusoxe-Spor i Sneen 9de Oktober samme Aar. Blandt Grønlænderne gik Sagn om, at Moskusoxer havde levet der endnu for kort Tid siden; en Grønlænder skulde have set 6 i Flok ved Kap-George-Russel, tæt N. for Rensselaer-Bugt, sent i Foraaret 1850; en anden talte om deres tidligere Tilstedeværelse ved Dallas-Bugt endnu lidt nordligere. — Hayes skriver i 1860, at han selv paa Rejsen med Kane paa forskjellige Steder langs Kysten i denne Egn havde samlet mindst 12 Hovedskaller, og inde i Land Ø. for Rensselaer-Bugt tæt ved Indlandsisen havde han ligeledes fundet dem, i Efteraaret 1853. — Carl Petersen oplyser, som medddelt af M'Clintock, at der ialt paa Kane's Rejse blev fundet omtrent 20 Hovedskaller; de vare uden Underkjæber; Grunden var, mente han, at Grønlænderne, der havde dræbt Moskusoxerne, havde ladet de tunge Hjernekasser ligge paa Stedet, men havde ført Underkjæberne med sig sammen med de afskaarne Tunger og det øvrige Kjød.

Ved Thank-God-Harbour bleve dens Spor sete af Deltagere i „Polaris“-Rejsen 14de September 1871, som meddelt af Davis og Bessels. — 21de September blev en enlig Han set staaende paa en lille Højde ved Chester-Mountain SØ. for Thank-God-Harbour; den blev skudt; mod de Hunde, der bleve slupne løse paa den, havde den søgt at værge sig ved at stange, og en af Hundene havde den grebet paa Hornene og kastet i Luften. Omtrent paa samme Sted opdagedes 4 i Flok 30te Maj 1872, en Han, to Hunner og en Kalv; alle bleve skudte. Ved denne Jagt hændte det, skriver Bessels, at en Ko, der gav sin Kalv Die, blev skudt og i Faldet kom til at brække Kalvens ene Bagben; den anden Ko løb da til og søgte at bære Kalven bort paa sine Horn. — NØ. for Thank-God-Harbour i Egnen om Newman-Bugt blev der set Spor i Sneen i Oktober 1871. Paa Sletterne N. for Newman-Bugt blev der mod Slutningen af April 1872 skudt 7, og endnu en Flok blev set; i en af de dræbte Køer var et Foster. Samme Sted blev snart efter, sidst i April, skudt 2, ligeledes først i Maj 8 voxne og 4 Kalve; midt i Maj blev igjen ved Newman-Bugt skudt 2 voxne. — I Foraaret 1876 blev, meddeler Feilden, kun en eneste set i Egnen ved Thank-God-Harbour; ogsaa den blev skudt. — Friske Spor vare at se samme Sted i Marts 1882, skriver Greely.

Ved Kap Britannia, paa 82°44', og ved Kap Benet, paa 83°3', saa Lockwood dens Spor i Maj 1882, som meddelt af Greely.

Paa Grønlands Nordøst-Hjørne, ved Navy Cliff, fandtes den i de første Dage af Juli 1892, meddele Astrup og Peary. Spor vare at se paa hver en Højning og i hver en Dal, og Skeletter fandtes. To voxne og to smaa Kalve, der gik paa en stenet Eng, hvor der hist og her voxede lidt Mos og Græs og nogle faa Blomster, bleve dræbte 3dje Juli. Paa samme Sted græssede 6 i Flok 4de Juli, og en af dem, en Han, blev skudt. De voxne havde Maverne fyldte med Græs. Ialt blev der i disse Dage set omtrent 20 Moskusoxer. — I samme Egn fandt Peary dem i Maj 1895. Paa en lille Flade nær Toppen af en Bjergkam hvilede en Hjord ved Middagstid 16de Maj; der var ialt 22, Hanner, Hunner og Kalve; de fleste laa ned; kun en gammel Tyr gik langsomt omkring; to andre Tyre laa paa en Snedrive i Nærheden, men rejste sig og begyndte at stanges; 6 af Flokken bleve skudte; paa et Tegn af den vagthavende Tyr, der snøftede, stampede i Jorden og gik frem med sænket Hoved, havde hele Flokken beredt sig til Angreb; men efter at Føreren og et Par andre vare skudte, vendte Flokken om og flygtede; dens Spor fulgtes senere ad de vildsomste Veje, over stejle Bjergsider, langs smalle Bjergrygninger, gjennem Dale o. s. v. 17de Maj saa man

Flokken igjen; den talte da 2 Tyre, 5 Køer, 3 unge Dyr og 2 smaa Kalve.

En død Moskusoxe fandtes drivende i Isen ved Sermiligak, tæt N. for Angmagsalik paa Østkysten, for en Del Aar siden, efter hvad Grønlænderne paa Stedet fortalte Holm paa hans Rejse i 1883—85; noget af den havde været raaddent; men det øvrige blev spist. Arten, sagdes det, havde tidligere levet ved Angmagsalik; maaske dog dette var en Overførelse af Minder fra andre Egne.

Ved Kap Dalton og ved Turner-Sund, S. for Mundingen af Scoresby-Sund, saa S. Jensen Fodspor af Moskusoxer i Juli 1900. Dyrene selv saa man ikke, skjønt man opholdt sig i Egnen henved et Par Uger.

Omkring Scoresby-Sund fandtes den i 1891—92 almindelig, som meddelt af Bay og Ryder. Paa Sydsiden af Jameson-Land nær Kap Stewart blev der den 2den August 91 opdaget 9 i Flok sovende paa en Snemark i en Kløft; blandt dem var en gammel Tyr, en Ko med to smaa Kalve og to unge Dyr uden Horn; de lod sig komme ganske nær, men gjorde Tegn til at slutte Kreds om de yngste, og Tyren stampede i Sneen; da man klappede i Hænderne og raabte, løb Flokken hurtig bort, Tyren bagest. 3dje August 91 blev der set mange paa Jameson-Land, i et Landskab med lave Bakker af Sand, Ler og Grus skilte af lyngklædte Kløfter; ligeledes var der mange paa Liverpool-Kyst, paa Østsiden af Hurry-Inlet, hvor der blandt andet viste sig en Flok paa 20. Paa Jameson-Land ved Kap Stewart blev der den 12te August 1892 skudt en Ko og to Kalve; der var da set Tyre, Køer og Kalve i Flok sammen, og Tyrene stangedes heftig. Ved Mundingen af Nordvest-fjord inde i Scoresby-Sund fandtes Uld af Moskusoxer i September 91. Ved Nordbugt laa paa et Sted 10 Hovedskaller; andre Dele af Skelettet manglede næsten ganske. En gammel forvitret Hovedskal fandtes desuden ved Vestfjord, en anden ved Gaasefjord. — 29de Juli 1899 bleve to Tyre skudte ved Kap Stewart, meddeler Nathorst; flere andre vare at se samme Sted. Endnu flere fandtes 30te Juli paa Kysten af Jameson-Land, paa Vestsiden af Hurry-Inlet; to Tyre, der gik nede ved Stranden, bleve skudte. En ensom Tyr blev skudt paa Østsiden af Hurry-Inlet, paa Liverpool-Kyst 2den August. I Dalene N. for Bunden af Hurry-Inlet saa Nathorst 3dje August 4 Moskusoxer liggende paa en Snedrive, en Flok paa 10 eller 11 gik paa en grøn Slette længere borte, og et andet Sted gik 9 gamle Dyr og 2 smaa Kalve i Gaasegang langs en nøgen

Skrænt. To forvitrede Hovedskaller af Moskusoxer fandtes ved Fjorden. — Paa Jameson-Land og Liverpool-Kyst, især omkring Hurry-Inlet, ogsaa ved Carlsberg-Fjord og Fleming-Inlet, vare Moskusoxer almindelige i August 1900, meddeler S. Jensen. De strejfede omkring i Smaaflokke, gamle Hanner ogsaa enkeltvis, og viste sig snart her, snart der. I Løbet af den Maaneds Tid, man tilbragte i Egnen, var der, mener S. Jensen, set ialt omkring 400 Moskusoxer, deraf 13 Kalve; men det opgivne Tal kan ikke gjøre Fordring paa at være andet end løst gjettet. 40 bleve dræbte, blandt dem en Kalv; en anden Kalv hjembragtes levende til Zoologisk Have ved Kjøbenhavn. Ved Kap Seaforth ved Fleming-Inlet fandtes desuden Kroppene af 5 Moskusoxer, der kort forud vare dræbte.

I Polhems-Dal ved Forsblads-Fjord, en Gren af Kong-Oskars-Fjord, blev der set en enlig Tyr 28de August 1900, melder S. Jensen.

Ved Kejser-Franz-Josephs-Fjord, inderst inde, fandt Nathorst i August 1899 en Hovedskal liggende ved gamle Eskimo-Hytter stærkt forvitret. Ved Renbugt paa Fjordens Nordside bleve to Tyre skudte 25de August, de eneste, der fandtes. Ved en anden Fjordarm, Geologfjord, saa man ialt 54 Moskusoxer 26de August: højt oppe paa en Skrænt 8 i Flok, deraf 2 Kalve; strax efter 19 i Flok, hvoraf 3 Kalve, paa Lavland tæt ved Stranden nedenfor Bjergvæggen; af denne Flok bleve 5 skudte; senere viste sig igjen 19 i Flok højt paa en Skrænt, 2 ved Stranden, en Tyr paa Toppen af en Klippe, en anden lavere nede, et Sted 3 sammen og atter et Sted en ensom. Ved Nordfjordens Vestkyst iagttoges 5 gaaende enkeltvis og 7 i Flok 27de August; samme Sted bleve nogle sete næste Dag. Ved en Fjordarm, Moskusoxefjord, Ø. for Nordfjord, viste sig samme Dag ialt 65 fordelte saaledes: 19, 2, 12, 9, 1, 1, 5, 1, 6, 9, deriblandt kun 2 Kalve. Paa Sydsiden af Kejser-Franz-Josephs-Fjord, paa Ymers-Ø, gik 5 eller 6 i Flok 28de August, og samme Sted blev en gammel Tyr skudt 29de August. — I Egnen om Moskusoxe-Fjord saa Kolthoff mange Moskusoxer i Dagene fra 15de til 23de August 1900, strejfende om i Smaaflokke og enkeltvis, som de pleje. 15de August, den Dag da vistnok den største Mængde iagttoges, mente man at have talt omtrent 70, deraf 16 Kalve. 17 bleve her dræbte, blandt dem en Kalv, og to Kalve fangedes.

Paa Hold-with-Hope, ved Kap Broer Ruys, fandtes den af Deltagerne i „Germania“-Rejsen ret talrig i August 1870; midt i

Maaneden bleve 3 Tyre skudte. — Paa en grøn Slette i samme Egn saa Knudsen mange i Juli 1889. — Samme Sted, meddele Bay og Ryder, ved en Elv omgiven af frodig Plantevæxt, af Græs og Halvgræs iblandet med Pil, Urter og Mosser, græssede nogle Moskusoxer 20de Juli 1891; 3 Tyre, der gik alene, bleve skudte; Maverne vare fyldte med Græs, Pileblade og Blomsterstengler. — Hovedskaller af 8 Moskusoxer, der kort Tid før vare dræbte af Folk fra Kapt. Robertson's Skib „Balæna“, fandt Nathorst samme Sted 19de Juli 1899; „Balæna“ havde i det hele dette Aar dræbt 10 Moskusoxer i disse Egne. Flere andre Hovedskaller, fra ældre Tid, fandtes ogsaa. Selv traf Nathorst dér 4 Moskusoxer sammen, en gammel og en yngre Tyr og 2 Køer; 3 af dem dræbtes; i Maverne fandtes især Blade og Grene af *Salix arctica*. — Paa Hold-with-Hope, især i Egnen om Mackenzie-Bugt, saa Kolthoff flere Moskusoxer i August 1900; flest saa man 1ste August, da man blandt andet mødte en Flok paa 25, hvoraf de to vare Tyre, de andre gamle Køer; nogle faa Kalve saa man i andre, mindre Flokke. 10 bleve skudte; Skipper Næsø, som man mødte 7de August, havde desuden dengang allerede dette Aar her dræbt 13 og fanget 4 Kalve. Afblegede Hovedskaller og andre Knogler af Moskusoxer fandtes liggende paa Jorden. (Ialt paa sin Rejse i 1900 mente Kolthoff at have set et Par hundrede Moskusoxer, ved Moskusoxe-Fjord og paa Hold-with-Hope; 27 havde han dræbt, og to vare fangede.)

Paa Jackson-Ø, ved Nordøst-Pynten af Hold-with-Hope, fandt Deltagerne i „Germania“-Rejsen dens Spor overalt 1ste August 1870.

I Egnen om Clavering-Ø blev der i Juli 1889 skudt 24 Moskusoxer, meddeler Knudsen; den første blev skudt paa Jordan-Hill inde i Gael-Hamkes-Bugt. — I samme Egn, paa 74°, saa Kapt. Davidson, paa „Polar Star“, som meddelt af Southwell, i Juni 1898 store Hjorde græssende i Dalene; 24 Dyr bleve dræbte. — Samme Sted bleve flere skudte i 1898 af Skipper Næsø, der i 1899 kom igjen, sammen med to andre Skippere, for at drive Jagt paa Moskusoxer, som meddelt af Nathorst; en Del dræbtes, og man fangede to Kalve, der sendtes levende til England og ere omtalte af Sclater og andre. (I 1900 skulle norske Skippere paa Grønlands Østkyst have fanget 14 Kalve, af hvilke nogle faa have naaet Europa levende; i 1901 skulle Skipperne have haft Uheld med Fangsten af Kalve, men dræbt 14 voxne; hvor mange der vare dræbte det førstnævnte Aar, synes ikke at være oplyst; heller ikke synes det meddelt nærmere, hvor Jagten er gaaet for sig. I 1902 er man igjen paa Jagt deroppe.) — Paa Clavering-Ø saa Nathorst 12 i Flok 16de og 17de Juli 1899, højt tilfjelds; 3 af dem dræbtes.

I Dronning-Augusta-Dal, paa Halvøen N. for Clavering-Ø, fandt Nathorst 12te Juli 1899 7 i Flok hvilende paa en Snedrive og 2 græssende tæt ved; en anden Flok græssede i Nærheden; 3 af den første og 4 af den anden Flok dræbtes, ligeledes en enlig Tyr, der gik et andet Sted i Dalen.

Paa Sabine-Ø saa Deltagerne i „Germania"-Rejsen to Tyre og en Ko 13de September 1869; efter lang Forfølgelse over de stejleste Steder bleve de alle tre dræbte næste Dag. — Et Skelet fandt Nathorst her 9de Juli 1899; og en enlig Tyr, der gik paa en Bjergkam og senere lagde sig paa en Snedrive, skød han samme Dag. (Ialt paa sin Rejse i 1899, paa Strækningen fra Scoresby-Sund til Shannon-Ø, mente Nathorst at have set 230—240 Moskusoxer, blandt dem kun 9 Kalve; man havde dræbt ialt 28.) — En Tyr og to Køer bleve sete her og skudte 11te Juli 1900, melder S. Jensen. — Kolthoff, der besøgte Øen 5te August samme Aar, saa intet andet end gamle Fodspor af Moskusoxer.

Ved Fligely-Fjord, mellem Kuhn-Ø og Fastlandet, blev en Flok Moskusoxer set af Deltagere i „Germania"-Rejsen 19de September 1869. Samme Sted saa man en Moskusoxe paa en stejl, flere hundrede Fod høj Bjergvæg 13de Maj 1870. Af en Flok paa Kuhn-Ø blev der i Dagene fra 21de til 23de Maj 70 skudt to Tyre, en Ko og en Kalv; 11te Juni blev der igjen set en Flok, 15 voxne og 4 Kalve, og en af de voxne blev skudt; de andre flygtede langt bort og højt op paa Bjergskraaninger; en Kalv, der syntes tvivlraadig og blev tilbage, blev strax hentet af en af de voxne og ved Stød dreven fremad.

Paa Shannon-Ø blev en enlig Tyr skudt 16de August 1869; flere Moskusoxer vare at se paa Øen 17de August, og en enlig Ko blev skudt den 19de; igjen en Flok blev opdaget 25de August, og to af Flokken dræbtes. En Flok iagttoges atter 31te Marts 1870; 19de Maj saa man 6 voxne og 2 Kalve græssende paa en Slette, 21de Maj i en bred Dal med rig Plantevæxt 11 voxne og 3 Kalve; og 26de Juli saa man flere paa Afstand.

Paa Hochstetter-Vorland, overfor Shannon-Ø, gjorde man forgjæves Jagt paa en Flok Moskusoxer 31te Marts 1870; Flokken ordnede sig i Kreds, med de unge i Midten, som sædvanlig ved Fare, men flygtede allerede paa lang Afstand. Samme Sted traf

(Ovibos moschatus.)

man 26de Maj Tyr, Ko og en lille Kalv, der blev dræbt, og 5te Juni skød man to voxne.

Ved Kap Bismarck, paa omtrent 77°, bleve flere Moskusoxer sete af Deltagere i „Germania"-Rejsen, ligesom de forannævnte, 15de April 1870; to dræbtes.

(Fordi Scoresby, Clavering og Sabine i 1822 og 1823 ikke have set Moskusoxen ved deres korte Besøg paa den nordlige Østkyst i Egne, hvor den i 1869 og senere ofte er set af andre, fordi man ikke har fundet dens Knogler i Affaldsdynger ved de forladte Eskimo-Hytter i disse Egne, og fordi man ikke har set den sikkert gjengiven i de dér fundne, faa, eskimoiske udskaarne Billeder, der ellers gjengive Egnens fremtrædende Dyreskikkelser, mener Nathorst, at den neppe fandtes her, eller dog kun som meget sjelden, i den første Del af det 19de Hundredaar, og at den senere er indvandret eller indvandret i større Mængde, en Mening, der ogsaa, tidligere, er fremsat af Ryder; længere tilbage i Tiden synes den dog at have været tilstede, siger Nathorst, at dømme efter Fundet af en stærkt forvitret Hovedskal ved en Eskimo-Hytte i Kejser-Franz-Josephs-Fjord og en lignende et andet Sted paa Kysten; Hovedskallen ved Eskimo-Hytten skulde være stærkere forvitret end de andre dér liggende Knogler og mentes derfor kun at være bragt derhen som en Mærkelighed, funden paa Jorden. Uimodsigelig var Slutningen ikke, selv om Grundlaget for den var godt; men det kunde ønskes bedre. Scoresby, Clavering og Sabine saa heller ikke Rensdyr, skjønt dog Scoresby fandt deres Knogler. Det vides ikke, at en kyndig Mand har undersøgt Knogler fra de gamle eskimoiske Affaldsdynger i nogenlunde stor Mængde; man tør derfor ikke stole paa, at Moskusoxens Knogler virkelig ikke findes der; muligt er det jo, som Brauer mener, at det Laarben af et stort ukjendt Dyr, som Scoresby fandt ved gamle Eskimo-Hytter paa Jameson-Land, har været af Moskusoxen; maaske ogsaa, som Ryder mener, de 10 Hovedskaller, der fandtes samlede inde i Scoresby-Sund, paa Ryder's Rejse, ere af Dyr dræbte af Eskimoer.)

Arten har været circumpolar, men findes for Tiden kun i den nye Verden. Dens Knogler ere fundne i Aflejringer fra Istiden over hele Mellem-Europa og i Sibirien. I Nutiden lever den over en Del af det arktiske Nord-Amerika, helt op i Grinnell-Land. Ogsaa i Nord-Amerika ere dens Knogler fundne i Aflejringer fra Istiden langt Syd for dens nuværende Udbredningskreds.

15. **Balæna australis** Desmoul. **Nordkaper.**

Nordkaper (ɔ: *Balæna biscayensis* Eschr.): Eschricht & Reinhardt, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861, p. 456.

Balæna glacialis Bonnaterre (*B. biscayensis* Eschr., auctorum) & *B. australis* Desmoul. & *B. sieboldii* Gray: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

I Museet i Kjøbenhavn findes ingen Nordkaper fra Grønland, derimod to Skeletter fra det nordlige Atlanterhav, det ene af en Unge fanget ved San Sebastian i Januar 1854 og omtalt af Eschricht, det andet af et voxent Dyr fanget ved Island i 1890 og af Kapt. L. Berg skjænket til Museet. Den nordatlantiske Nordkaper har oftest været regnet for en egen Art, *Balæna biscayensis*, forskjellig fra den sydatlantiske *B. australis*, vistnok mest fordi man har manglet tilstrækkeligt Stof til Sammenligning. De to nævnte Skeletter af den nordatlantiske Nordkaper i Kjøbenhavn, især Skelettet af den voxne, stemme saa nøje med Billeder af *Balæna australis* fra Kap, udgivne af Van Beneden og Gervais (Ostéogr. des Cétacés, Atlas, 1869—79, pl. I & II), at det neppe er muligt at tvivle om, at de ere af samme Art. Nogen Forskjel i Ydre eller andet har man heller ikke paavist. Den Mening, at de nordlige og sydlige atlantiske Nordkapere ikke ere forskjellige Arter, og at heller ikke Nordkapere fra det Stille Hav, opførte som *B. sieboldii* etc., ere af anden Art end de atlantiske, er allerede fremsat af andre, saaledes af Flower (List of the specimens of Cetacea in the British Museum, 1885, p. 2) og af Beddard (A Book of Whales, 1900, p. 133).

Nordkaperen er kun en enkelt Gang iagttagen i Davis-Strædet ved Grønlands Kyst.

En Hval, der efter de givne Oplysninger ikke kan have været nogen anden end denne Art, blev fanget ved Holstenborg 23de Marts 1782. Tildragelsen findes omtalt i haandskrevne Optegnelser af Jørgen Frederik Egede og af hans Farbroder Paul Egede; deres Ord ere gjengivne af Eschricht og Reinhardt i 1861. J. F. Egede, der i Aarene 1780 til 1785 forestod Hvalfangsten ved Holstenborg, melder om denne Hval, at den var lille i Forhold til Nordhvalen, men dog gammel; Hovedet var forskjelligt fra andre Bardehvalers; de længste Barder vare kun 5 Fod lange; den gav 16—20 Fade hvidt Spæk; Grønlænderne kaldte den en Østerbygds-Hval. Biskop P. Egede tilføjer, vist efter mundtlige Meddelelser, at den „var og i Skabning forskjellig fra den rette og almindelige Hval, da den havde som en Pukkel bag i Nakken“; dens Hud var blaalig, finere og tykkere end hos de rette Hvaler, der ere ganske sorte, kun hvide under Bugen; „Barderne vare efter deres Længde langt tykkere end den almindelige Strat-Davidske Bardehvals; og kunde man af alle Dele se, at det var en gammel Hval; dog var dens Spæk finere og ej saa senerigt som en almindelig fuldvoxen Bardehvals.“

Arten synes at leve eller at have levet i alle Verdenshave. Tidligere var den almindelig ogsaa i det nordlige Atlanterhav, dog ikke gaaende ret højt mod Nord; i Middelalderen og senere var den her Gjenstand for Fangst; nu er den saa godt som udryddet i disse Egne; nogle faa viste sig ved Island mod Slutningen af det 19de Hundredaar, efter at ingen havde været at se her i lang Tid (se især Guldberg, Christiania Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1891 Nr. 8).

16. **Balæna mysticetus L. Nordhval.**

Balæna mysticetus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 32. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 10. — Eschricht & Reinhardt, Om Nordhvalen, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861, p. 433, pl. I—VI (Ydre af Foster, Skelet og Skelet-Dele, Strubehoved). — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 534. — Van Beneden & Gervais, Ostéogr. des Cétacés, 1869—80, p. 54, pl. IV—VI.

Balæna mysticetus L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Arbek eller Argvek, et Ord, der egenlig kun betyder Hval; særlig kaldes den Arbavek, den egenlige Arbek. Sokalik. (Fabricius.) — Arfek, Arfivik, Sorkalik. (Kleinschmidt.)

Af Nordhvalen fra Grønland haves for Tiden i Museet i Kjøbenhavn et Skelet af en gammel Han, Skelet af ung Hun, Skelet og udstoppet Skind af nyfødt Unge, to unge Hovedskaller, nogle løse Knogler og forskjellige Dele i Spiritus. Især ved Arbejder af Eschricht og Reinhardt og af Van Beneden og Gervais er Nordhvalen fra Grønlands Vestkyst bleven godt kjendt med Hensyn til Ydre og Indre; den er bleven til Type for Arten.

Nordhvalen har været almindelig i Havene Vest og Øst for Grønland; men efter at være forfulgt haardt af Mennesker i henved 300 Aar er den i Løbet af det 19de Hundredaar bleven en Sjeldenhed Øst for Grønland; og fra Grønlands Vestkyst, hvor den har været forfulgt i henved 200 Aar, er den ligeledes saa godt som forsvunden; langs Vestkysten af Davis-Strædet og nordlig i Baffins-Bugt, hvor den neppe har været jaget førend i det 19de Hundredaar, er den derimod endnu nogenlunde talrig. — I sine Velmagts-Dage var den at se langs Grønlands Vestkyst paa Strækningen fra Mundingen af Smith-Sund til Sukkertoppen; sydligere kom den kun som Undtagelse. Som allevegne ellers viste den sig i høj Grad afhængig af Isen; Randene af de store Ismarker følger den helst. I Aarets varmeste Tid, sent paa Sommeren, i Juli og August, levede den højt oppe i Baffins-Bugt og i Sundene mellem Øerne i det arktiske Nord-Amerika. Om Efteraaret vandrede den derfra mod Syd og Øst, og en af dens Veje førte langs et Stykke af Grønlands Vestkyst, som især nærmere oplyst af Eschricht og Reinhardt; ved Upernivik plejede den da at vise sig i Oktober, ved Godhavn i December, ligeledes ved Sukkertoppen. Til Upernivik kom den snarest fra Nord, til Godhavn og sydligere vist tildels fra Vest, maaske kun fordi den paa sin Vej mod Syd bøjede Vest om Disko, maaske fordi den tildels kom vandrende fra Vestkysten af Baffins-Bugt. Fra den nordligste Del af Vestkysten, som Upernivik-Egnen, forsvandt den for den strengeste Del af Vinteren, fra December; men den opholdt sig der igjen fra April til Juli. Ved Godhavn og længere mod Syd plejede den at overvintre; fra Sukkertoppen vandrede den derefter oftest bort i Marts, fra Godhavn i Juni. — I Egnene paa Vestsiden af Davis-Stræde og Baffins-Bugt vandrer den endnu, vist paa samme Maade som tidligere. Fra Baffins-Bugt og Sundene i det nordligste arktiske Amerika synes den nu, som især oplyst af Southwell, om Efteraaret at vandre bort ad to Hovedveje mod Syd og Øst, dels gjennem forskjellige Sunde, der føre ned mod

Hudson-Strædet, dels langs Vestkysten af Davis-Strædet; i Home-Bay, omtrent paa Brede med Disko-Bugt, er den ved Midten af September. I Egnene om Kysterne af Labrador overvintrer den. Om Foraaret, medens Isen ligger langs Vestkysten af Davis-Strædet, vandrer den op gjennem Strædet, ventende paa Isens Opbrud, undervejs mere eller mindre nærmende sig til Grønland, især i Disko-Egnen; i April og Maj sees den ved Mundingen af Hudson-Strædet, ved Lancaster-Sund i Juli. — Udfor Grønlands Østkyst var den tidligere at finde paa Strækningen fra omtrent 80° eller nordligere til omtrent 65° eller sydligere. Oplysninger om dens Færden her skyldes især Martens, Zorgdrager, De Jong & Kobel & Salieth, Scoresby, Lindeman, R. Gray og Southwell. Først paa Sommeren opholdt den sig mest i Havet mellem Spitsbergen og Grønland; naar Isbeltet langs Grønlands Østkyst hen paa Sommeren, i Juni-Juli, løsnedes og delvis brød op, nærmede den sig Kysten; dels vandrede den da op mod Grønlands Nordkyst, dels var den da at finde ogsaa længere mod Syd, som udfor Liverpool-Kyst. I Løbet af Eftersommeren syntes den tildels at vandre langs Kysten sydpaa, nær Land; naar Flagerne i Drivisen langs Land begyndte at fryse sammen, vandrede den ud til Isbeltets Rand og kom frem baade langt mod Nord og langt mod Syd. Vinteren tilbragte den vist ved Isranden udfor den sydligere Del af Østkysten; hvor langt den gik mod Syd, om den kunde træffe sammen med sine Fæller fra Davis-Strædet eller ej, véd man ikke. Tidlig i Foraaret vandrede den igjen mod Nord langs Isranden, saa at den allerede i April kunde være ved Spitsbergen. — Af og til var den at se om Sommeren langt Syd for de Steder, hvor den plejede at vise sig paa den Aarstid, baade Øst og Vest for Grønland. — Mest lever den mere eller mindre flokkevis, dog oftest kun i mindre Selskaber; paa gode Foderpladser samles den i større Tal, og paa Vandringer ere ogsaa mange sete samlede. Ofte findes voxne Hanner for sig, borte fra Hunnerne med deres Unger; unge Dyr skulle ogsaa kunne findes samlede for sig. Hunner og Unger vandre ad tildels andre Veje end de voxne Hanner; de skulle holde sig mere skjult under Isen. Helst færdes den, hvor Søen er dækket af Ismarker skilte ved Render af aabent Vand; under Isen opholder den sig gjerne; i rum isfri Sø sees den sjeldnere; oftest sker det, naar Stormen har presset Isflagerne langs Kysten sammen i tætte Masser. Is, der ikke er altfor tyk, dog af en Fods Tykkelse eller mere, sønderbryder den ved at støde imod den med det øverste af Hovedet for at skaffe sig Vej til Luften. Den viser sig baade tæt ved Land, som inde i Fjorde, og langt ude fra Kysterne. Føden er næsten udelukkende smaa Krebsdyr (*Mysis*, *Calanus*, *Cetochilus*, *Harpacticus*) og Vingesnegle (*Clione*, *Limacina*), der svømme frit i Havet i Stimer; især skal det være Krebsdyrene, den søger. I Marts, April og Maj føder den sin Unge. Den dræbes undertiden af Spækhuggeren, der i Flok angriber den, bider Stykker ud af dens Læber o. s. v. Mere maa den dog lide ved at forfølges af Mennesker. Grønlænderne have fra gammel Tid gjort Jagt paa den; men aarlig dræbte de kun nogle faa ved Kysten. I Havet Øst for Grønland begyndte Europæerne at jage den i 1611, i Davis-Strædet, langs Grønlands Kyst, i 1719; i den »gode« Tid kunde der aarlig Øst for Grønland fanges et Par tusinde, i Davis-Strædet adskillige hundrede; nu, i Slutningen af det 19de Hundredaar, fanges kun ganske enkelte eller ingen Øst for Grønland og omkring 10 Vest for Landet, af dem ingen ved de mange tidligere Fangstpladser paa Grønlands Kyst. Nordhvalen er paa gode Veje til at blive udryddet.

Om en Nordhval flydende død tilsøs udfor Kap Farvel 26de Juni 1875 melder Nares.

Ved Tigsaluk paa Vestkysten, paa 61°25′, blev en Unge set i 1831, ligeledes i 1832, og da paa en ganske mærkelig Aarstid, 23de Juli, skriver Reinhardt.

Ved Frederikshaab, siger Reinhardt, blev en ung Nordhval fanget 2den December 1805.

Udfor Godthaab viste Nordhvaler sig i Mængde i Foraaret 1756, siger Cranz; de plejede ellers kun sjelden at komme der.

(*Balæna mysticetus.*)

Ved Sukkertoppen plejede Nordhvalen at opholde sig aarlig i December, Januar og Februar, siger Reinhardt; den syntes at komme desto talrigere, jo strengere Vinteren var, og jo mere Havet var opfyldt med Drivis. — Sukkertoppen, der oprettedes som Handelsplads midt i det 18de Hundredaar, var oprindelig indrettet paa Hvalfangst; men Fangsten var kun af ringe Betydning og ophørte allerede tidlig, siger Rink.

I 1723 omtaler Hans Egede Grønlændernes og Hollændernes Fangst af Nordhvaler ved Nepisene i Holstenborg-Egnen, og i 1724 grundlagdes Holstenborg nærmest for Hvalfangstens Skyld. Efter forskjellige Uheld i den første Tid blev Fangsten dreven med stort Held, og den vedvarede her længere end paa andre Steder paa Vestkysten; i 1857 var Holstenborg, efter Rink, det eneste Sted i Grønland, hvor Fangsten endnu var vedligeholdt; den opgaves først henimod Slutningen af Hundredaaret. — Efter Dagbøger holdte her i 36 af Aarene mellem 1780 og 1839 har Reinhardt fundet, at Hvalerne plejede at komme i den første Halvdel af December; i sjeldnere Tilfælde, fem Gange i de 36 Aar, kom de i de sidste Dage af November, og undertiden kom de først i Begyndelsen af Januar. De opholdt sig da langs Kysten og inde i de større Fjorde, som Amerdlok-Fjord og Nepisene-Fjord, indtil ind i Marts; oftest gik de bort i Maanedens første Halvdel. Undertiden forsvandt de allerede i Februar, hvad der indtraf 7 Gange i de 36 Aar; i meget sjeldne Tilfælde har man endnu i Begyndelsen af April set Hvaler i Amerdlok-Fjord, saaledes 3dje April 1805 og 9de April 1820, og undertiden er en enkelt Hval bleven tilbage længe efter at alle de andre vare forsvundne, saaledes i 1806, da en Hval saaes i Amerdlok-Fjord endnu 14de April, mere end tre Uger efter at alle andre vare dragne bort. Tiden for Hidkomst og Bortrejse opgives i de nævnte 36 Aar saaledes: 9de Januar og 2den Marts 1780; 6te Jan., 4de Marts 1781; 21de Dcbr. 1781, 23de Marts 1782; 10de Jan., 4de Marts 1783; 14de Jan., 13de Marts 1784; 22de Nvbr. 1784, 6te Marts 1785; 29de Nvbr. 1799, 1ste Marts 1800; 22de Dcbr. 1800, 28de Marts 1801; 7de Dcbr. 1803, 11te Marts 1804; 3dje Dcbr. 1804, 3dje April 1805; 5te Dcbr. 1805, 20de Marts 1806; 9de Dcbr. 1806, 5te Marts 1807; 6te Dcbr. 1807, 26de Febr. 1808; 28de Nvbr. 1808, 27de Marts 1809; 8de Dcbr. 1809, 18de Febr. 1810; 26de Dcbr. 1810, 21de Febr. 1811; 22de Jan., 7de Marts 1812; 25de Dcbr. 1812, 30te Marts 1813; 13de Dcbr. 1813, 24de Marts 1814; 8de Dcbr. 1814, 27de Marts 1815; 30te Nvbr.

1817, 28de Jan. 1818; 7de Dcbr. 1818, 29de Marts 1819; 7de Dcbr. 1819, 9de April 1820; 22de Dcbr. 1820, 6te Marts 1821; 17de Dcbr. 1821, 9de Marts 1822; 30te Nvbr. 1822, 16de Marts 1823; 10de Dcbr. 1823, 12te Febr. 1824; 16de Dcbr. 1824, 8de Marts 1825; 30te Nvbr. 1825, 15de Marts 1826; 5te Jan., 19de Febr. 1827; 17de Dcbr. 1827, 19de Febr. 1828; 16de Dcbr. 1828, 4de Marts 1829; i Vinteren 1830—31 blev kun én Hval set, 14de Januar, og i hele 1831 synes slet ingen Hvaler at være sete; 10de Febr. og 18de Febr. 1832; 7de Dcbr. 1832, 10de Marts 1833; 17de Dcbr. 1838, 12te Marts 1839. 4de Januar 1814 blev der i Amerdlok-Fjord fanget en Hval, der oftere havde været jaget samme Sted det foregaaende Aar; den var kjendelig paa, at den havde mistet et Stykke af Halefinnen, og at der ved Saaret havde dannet sig en stor Knude. I 1819 opgives Januar som Hvalernes Parringstid. — I 1840 var der ved Holstenborg en stor Mængde i Januar, Februar og Marts, meddeler Holbøll i Brev. — Efter Rink blev der i Aarene fra 1783 til 1792 i Gjennemsnit aarlig ved Sukkertoppen og Holstenborg fanget 10 Hvaler, og endnu i 1826 fangedes der 12; men efter 1827 ere Hvalerne aftagne. I de tre Aar 1849—51 fangedes ved Holstenborg 6 Hvaler, i de følgende tre Aar slet ingen og i 1855 og 56 kun 3; i 1858 blev der dræbt 4. I 1877 opgiver Rink, at der i de senere Aar gjennemsnitlig kun var fanget én Hval aarlig. — Endnu i 1892—93 forsøgtes Fangsten, men uden Udbytte, ligesom i en længere Række forudgaaende Aar, skjønt Hvaler dog af og til have været at se, saaledes netop i 1892—93; derefter ere Forsøg paa Fangst helt ophørte.

I Disko-Bugt har der tidligere været drevet stor Hvalfangst, baade af Grønlændere, Danske og fremmede. De fremmede kom her, som andre Steder, i Foraaret og drev Fangsten fra deres Skibe. De Danske kunde drive Fangsten baade Vinter og Sommer fra deres faste Fangstpladser paa Øerne Akugdlek, Vester-Ejland og Putdlat i Nærheden af Egedesminde, ved Klaushavn og Jakobshavn, ved Klokkerhuk og Ritenbænk paa Vestsiden af Arveprindsens-Ø, ved Godhavn og paa Kronprindsens-Ejland midt ude i Disko-Bugt. Godhavn var den vigtigste Plads, og Fangsten vedvarede her indtil 1851; ved de andre Steder blev den ophævet i 1837, som meddelt af Rink. — Om Nordhvalens Optræden ved Disko har Reinhardt kunnet give Oplysninger uddragne af Dagbøger holdte ved Godhavn i 35 af Aarene mellem 1779 og 1837. Den kom sædvanlig i Begyndelsen af December, undertiden allerede i de sidste Uger af

November, en sjelden Gang først i Januar, og blev der sædvanlig indtil Midten af Juni. Jevnlig er den dog gaaet bort i Slutningen af Maj, og et enkelt Aar, 1818, da den kun havde indfundet sig i ringe Mængde, blev den set sidste Gang 26de April. Nogle faa Gange har den været tilstede endnu ved Slutningen af Juni; men fra Juli er den ikke nævnet. Tiden for dens Hidkomst og Bortgang opgives i de enkelte af de 35 Aar saaledes: 13de Dcbr. 1779 og 20de Maj 1780; 5te Dcbr. 1786, 29de Maj 1787; 23de Nvbr. 1787, 20de Maj 1788; 2den Dcbr. 1800, 4de Juni 1801; 14de Dcbr. 1801, 2den Juni 1802; 8de Dcbr. 1802, 12te Maj 1803; 12te Dcbr. 1803, 25de Juni 1804; 17de Nvbr. 1804, 12te Juni 1805; 2den Dcbr. 1805, 28de Maj 1806; 2den Dcbr. 1806, 18de Maj 1807; 19de Nvbr. 1807, 4de Juni 1808; 15de Dcbr. 1808, 12te Juni 1809; 11te Dcbr. 1809, 31te Maj 1810; 19de Nvbr. 1811, 15de Juni 1812; 14de Dcbr. 1812, 12te Juni 1813; 2den Dcbr. 1813, 2den Maj 1814; 12te Nvbr. 1817, 26de April 1818; 12te Dcbr. 1819, 17de Juni 1820; 19de Dcbr. 1820, 24de Maj 1821; 12te Dcbr. 1821, 9de Juni 1822; 30te Nvbr. 1822, 5te Juni 1823; 6te Jan., 10de Juni 1824; 7de Dcbr. 1824, 14de Juni 1825; 8de Dcbr. 1825, 20de Maj 1826; 3dje Dcbr. 1826, 5te Juni 1827; 29de Nvbr. 1827, 12te Juni 1828; 7de Dcbr. 1828, 19de Maj 1829; 1ste Dcbr. 1829, 1ste Juni 1830; 13de Dcbr. 1830, 18de Maj 1831; 16de Dcbr. 1831, 4de Juni 1832; 2den Dcbr. 1832, 8de Maj 1833; 25de Nvbr. 1833, 8de Juni 1834; 26de Dcbr. 1834, 24de Juni 1835; 23de Nvbr. 1835, 20de Juni 1836; 19de Nvbr. 1836, 9de Juni 1837. I 1780 havde man fra Godhavn set to Hvaler i Parring 13de Februar. 29de April 1801 fangedes samme Sted en Hval med et fuldbaaret Foster. 18de Marts 1807 saa man en Hval med en ganske spæd Unge ved Hunde-Ejland. En kun faa Dage gammel Unge fangedes ved Godhavn 6te Maj 1843. Den 15de Maj 1837 fangede en engelsk Hvalfanger i Nærheden af Godhavn en Hval, der endnu bar et Stykke af en Harpun, hvormed den var saaret af en dansk Fanger samme Sted 26de Februar 1833. — Efter en haandskreven Beretning om Kjøbmand Geelmuyden's Rejse i 1750 meddeler Reinhardt, at der den foregaaende Vinter havde været en ualmindelig Mængde Is i Disko-Bugt, og at 14 Nordhvaler vare fundne døde under Isen i Nærheden af Hunde-Ejland. — Giesecke skriver i 1807, at Nordhvalen ved Godhavn plejer at komme i December og derefter helt forsvinder mod Slutningen af Juni. I Efteraaret 1810 bleve de første Hvaler sete 13de

December; 29de Januar 1811 havde en Storm fra SØ. brudt Isen paa nogle Steder i Disko-Bugt, og i Aabningerne vrimlede Hvaler, ligeledes 30te Januar; hist og her brød de sig Huller gjennem Isen; 15de Februar saa man i en Vaage over 100 Hvaler, dansende og springende op over Vandet paa lignende Maade som Pukkelhvalen. Om Hvalens Hidkomst 19de November 1811 siger Giesecke, at det var ganske usædvanlig tidligt; det var dog kun en enlig Hval; fra 1ste December derimod viste sig mange i Strømhuller ude i Bugten; 4de Januar 1812 aabnede Isen sig nær Land, og Hvaler viste sig da nær Kysten, ligeledes 24de Januar; man saa denne Dag blandt andet en Flok paa 50; ved Opbrud af Isen var der igjen Hvaler at se 14de Marts, 4de og 13de April; 15de Juni blev den sidste Hval dræbt i dette Foraar; men 17de Juni saa man flere. 25de Januar 1813 var der mange at se i Bugten; 2den Februar, 2den og 7de Maj og 3dje Juni nævnes Hvaler igjen, 7de Maj mange. Det omtales flere Gange, hvor sky Hvalerne ere, at de dukke under og svømme ind under Isen, naar man nærmer sig dem; at de kunne gjennembryde Is, der er over en halv Alen tyk, nævnes. — I Disko-Bugt saa O'Reilly flere Gange Nordhvaler i Maj og i Begyndelsen af Juni 1817; 21de Maj svømmede flere hurtig i forskjellig Retning, men mest mod NV. — I 1826 saa Holbøll ved Godhavn en uhyre Mængde, dog kun en kort Tid, meddeler han i Brev. — Ved Klaushavn, siger Rink, fangedes i Begyndelsen af det 19de Hundredaar en eller to Hvaler aarlig. Ved Jakobshavn var Fangsten altid kun ringe. Ved Ritenbenk og Klokkerhuk var Fangsten derimod ret god. I 1798 fangedes alene ved Godhavn 20 Hvaler, i 1799 ligeledes 13; i de fem Aar fra 1805 til 1809 fangedes ved Godhavn og Kronprindsens-Ejland tilsammen over 50 Hvaler, altsaa i Gjennemsnit over 10 aarlig; men i de følgende Aar aftog Fangsten stærkt; kun af og til fangedes enkelte Hvaler, i nogle Aar slet ingen; i 1847 fangedes endnu 2 Hvaler, i 1851 én Hval; herefter har man ophørt med Fangsten.

Ved Umanak har der kun i kort Tid været drevet Hvalfangst. Hvalerne plejede, siger Reinhardt, at blive i Egnen ikke alene hele Juni, men ogsaa noget ind i Juli; i 1803 fangedes saaledes en ung Hval ved Saitok-Ø dybt inde i Umanak-Fjord 11te Juli.

Ved Prøven og Upernivik kom Nordhvalen, som Reinhardt oplyser, om Efteraaret sædvanlig i Oktober, i flere Tilfælde allerede i Slutningen af September, og den blev i Egnen indtil noget ind i December; om Foraaret kom den tilbage i April og blev til ind i Juli.

I Nærheden af Kysten paa omtrent 74° og 75° saa O'Reilly flere Nordhvaler i Juli 1817; de store Fjorde i disse Egne skulle være dem gode Opholdssteder.

I Melville-Bugt mellem 75° og 76° iagttoges Nordhvaler af J. Ross sidst i Juli og i August 1818; mange Hvalfangere vare tilstede.

I Wolstenholme-Sund, Whale-Sund og Mundingen af Smith-Sund saa Baffin Nordhvaler i Mængde først i Juli 1616. — At Nordhval-Knogler kunne findes indsatte i Væggene af Eskimo-Hytter paa Grønlands Kyst ved Mundingen af Smith-Sund, er nævnet af Hayes i 1854 og senere af Peary. I 1894 hørte Peary af Eskimoerne paa Stedet, at Arten for flere Slægtled siden var almindelig her, og at en var set udfor Kap York nogle Aar tilbage, men at nu alle vare forsvundne.

Enkelte Knogler, der mentes at være af Nordhvalen, fandtes ved Kap Sabine og ved Archer-Fjord paa Grinnell-Land paa Rejsen i 1882—84, meddeler Greely. — Et Stykke af et Ribben, der ogsaa mentes at være af denne Art, fandtes paa Nordkysten af Grinnell-Land paa Rejsen i 1875—76, meddeler Feilden.

Ved Angmagsalik paa Østkysten skal Nordhvalen tidligere have vist sig stadig, meddeler Holm efter hvad han havde hørt af Grønlænderne paa sin Rejse i 1883—85; man fangede den, listede sig til den med Konebaad, ligesom Vestkystens Grønlændere tidligere gjorde det. I Begyndelsen af det 19de Hundredaar skulde Hvalerne være ophørte at komme; dog skulde der endnu for faa Aar siden være fanget en.

Langs Kysten omtrent fra Scoresby-Sund til Gael-Hamkes-Bugt og nordligere har Nordhvalen tidligere været almindelig. — I 1684 eller 86 kom nogle hollandske Skibe, meddeler Zorgdrager, gjennem Drivis-Beltet ind til Kysten i Egnen om Gael-Hamkes-Bugt, hvor de fandt mange Hvaler, der stadig drog langs Landet mod SV.; tre af Skibene fangede tilsammen 60 Hvaler, og de andre sejlede ogsaa hjem med fuld Ladning. — Langt inde i Drivisen mellem 75½° og 77½°, dog uden Land i Sigte, fandt Zorgdrager selv mange Hvaler i Juni 1698. — I Mundingen af Davy-Sund, N. for Liverpool-Kyst, saa Scoresby mange midt i August 1822. Tidligere havde han set adskillige i Drivisen i betydelig Afstand fra Land, især paa 72°. — Ved Clavering-Ø saa Clavering flere i August 1823. — I de samme Egne saa R. Gray enkelte i Sommeren 1888.

I Havet mere eller mindre langt tilsøs baade Øst og Vest for Grønland er det, at den store Udryddelseskrig mod Nordhvalen har været ført.

Aar 1611 begyndte Englænderne at fange Nordhvalen ved Spitsbergen; i 1612 kom Hollænderne til, i 1615 de Danske, og snart efter fulgte Spaniere, Franskmænd, Tyskere og andre; en lang Tid vare Hollænderne de virksomste, senere Englænderne, der tilsidst bleve ene tilbage om Fangsten. Hvalerne kom dengang, i den første Tid, i Mængde ind i Bugter og Sunde ved Spitsbergen, ligeledes tæt omkring Kysten af Jan Mayen, og begge Steder drev man Fangsten lige ved Land. Efter omtrent 25 Aars Forfølgelse begyndte Hvalerne at aftage her for derefter næsten at forsvinde; men de fandtes længere borte fra Kysterne, og derhen fulgte man dem, særlig V. for Spitsbergen udenfor Randen af Grønlands Isbelte. Ogsaa her bleve de sjeldnere, og man maatte følge dem ind i Drivisen; man søgte og fandt dem højt mod Nord, imellem 76° og 80° omtrent. Efter 1814 vilde Fangsten heller ikke her give tilstrækkeligt Udbytte, og man søgte mod Syd, hvor man fandt Hvalerne langt inde i Drivisen mellem 70° og 75° omtrent, forholdsvis nær Land, fordelte paa flere, ikke lidt skiftende Fangstpladser. Ganske fuldstændige, samlede Oversigter over, hvor mange Hvaler der aarlig fangedes Øst for Grønland i den Tid, da Udbyttet var rigest, haves neppe; men nogle Tal kjender man dog. I 1697, der ikke synes at have været noget særlig udmærket Aar, skal der være fanget ialt mindst 1959 Hvaler. Efter Zorgdrager's Optællinger af, hvad der fangedes i Aarene 1670 til 1719 af Hollændere og Hamborgere alene, vexlede de aarlige Tal meget stærkt; det laveste, men dog ganske enestaaende lave Tal i denne Aarrække var 70, i 1710; det højeste var 2616, i 1701. I 1814, der dog var et ganske enestaaende rigt Aar i dette Tidsrum, fangede Englænderne Øst for Grønland 1437 Hvaler, efter Scoresby. Men derefter er Fangsten svunden stærkt ind. Efter hvad David Gray har meddelt Lindeman, fangedes i 1868 kun 3 Hvaler; i Løbet af en længere Aarrække havde han blandt de Hvaler, han havde set, ikke truffet mere end 6 Hunner, der fulgtes af deres Unger, og han havde ikke fanget nogen Hval, der ikke bar Mærker af tidligere at være saaret af Harpuner. I Slutningen af det 19de Hundredaar er Fangsten her saa godt som ophørt; i nogle Aar har der forgjæves været gjort Jagt efter Hvaler. Efter Southwell's Opgivelser fangedes her i 1883 1 Hval; i 84: 11; 85: 12; 86: 15; 87: 3; 88: 4; 89: 16; 90: 0, dog bleve 6 sete; 91: 11; 92: 3;

93: 1; 94: 4; 95: 11; 96: 6; 97: 1; 98: 0, og heller ingen set; 99: 1; 1900: 0; 1901: 0.

I 1719, paa en Tid, da Fangsten Øst for Grønland syntes at gaa tilbage, begyndte Hollænderne at fange Hvalen i Davis-Strædet, og andre Folkeslag fulgte dem snart, især Englænderne, der ogsaa her efterhaanden bleve ene tilbage om Fangsten. Man fandt Hvalerne særlig omkring Disko og i de nærmeste Egne mod Syd og Nord langs Grønlands Vestkyst; kun som Undtagelse drev man Fangsten ved „Vestisen“ ved Strædets Vestkyst. Men Fangsten i Davis-Strædet aftog, og man saa sig om efter nye Steder. I 1817 begyndte man at fange nordlig i Baffins-Bugt, og denne Egn blev derefter den vigtigste, medens Fangsten sydligere langs Grønlands Vestkyst forringedes mere og mere for saa godt som helt at ophøre. Ogsaa fra Baffins-Bugt have Hvalerne trukket sig noget bort, og man har fulgt dem mod Vest ind i Bugter og Sunde mellem Øerne i det arktiske Nord-Amerika, hvor Fangsten nu mest drives. I 1730 fangede Hollænderne i Davis-Strædet 212 Hvaler, efter De Jong, Kobel & Salieth; i 1749 fangedes af Hollændere og Hamborgere tilsammen 231, efter Scoresby; i 1817 og de tre foregaaende Aar tilsammen fangede Englænderne Vest for Grønland 1522 Hvaler, efter Scoresby; i 1868 fangedes ialt samme Sted 126, efter David Gray; efter Southwell fangedes her i 1882: 78; i 83 : 18; 84: 79; 85: 29; 86: 19; 87: 14; 88: 8; 89: 8; 90: 18; 91: 6; 92: 7; 93: 27; 94: 15; 95: 6; 96: 6; 97: 8; 98: 6; 99: 28; 1900: 16; 1901: 15.

Arten er, eller var, circumpolar, højnordisk; men der er Strækninger, hvor den kun sjelden er set, saaledes langs det meste af Asiens Nordkyst. Under Istiden har den været udbredt forholdsvis langt mod Syd, som til Danmark.

17. **Balænoptera rostrata** (O. Fabr.). **Vaagehval.**

Balæna rostrata Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 40. — *Balæna rostrata* Fabr., *Pterobalæna minor groenlandica*, Tikagulik, Vaagehval, Dverghval: Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 1ste, 2den, 3dje, 5te og 6te Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., 1845, 46, 49, passim, pl. XII (Hovedskal af Foster), XV (Rygfinne), XVI (Luffe). — Tikagulik og *Balæna microcephala*: Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 196 og 197. — *Balænoptera rostrata* (Fabr.): Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. Beskr., 1857, p. 10. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 548. — Van Beneden & Gervais, Ostéogr. des Cétacés, 1869—80, p. 146, pl. XII.

Balænoptera acuto-rostrata Lacep. (*B. rostrata* auctorum) & *B. bo-*

naerensis Burm. & *B. davidsoni* Scammon: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Tikagulik, den med Fingergrebet, af Tikagut, Fingergreb paa en Harpun-Pil; Navnet har den efter Rygfinnens Form, der minder om et saadant Greb. (Fabricius.) — Tikagugdlik. (Kleinschmidt.)

Af Vaagehvalen findes nu i Museet i Kjøbenhavn fra Grønland et Skelet af et ungt Dyr fra Sukkertoppen og to Fostre i Spiritus, fra Godthaab og Godhavn. Skeletter fra Norge og Danmark haves til Sammenligning. — Eschricht, der blandt andet havde haft tre Skeletter fra Grønland til Undersøgelse, mente at kunne skjelne den grønlandske Vaagehval fra den norske som en egen Race, *Pterobalæna minor groenlandica* i Modsætning til *P. minor bergensis*; de Skjelnemærker, han fremhævede, vare dog kun faa og smaa, og han tvivlede selv om, at de vilde vise sig faste. Der er ikke senere fremkommet noget, der kunde tale for Adskillelsen. Et grønlandsk og et norsk Skelet af Vaagehvalen ere af Van Beneden og Gervais tagne tilsammen som Type for Arten. — Holbøll mente, at der ved Grønland foruden den almindelige Vaagehval fandtes en anden nærstaaende Art, *Balæna microcephala* Holb., der var mindre, havde forholdsvis mindre Hoved og i enkelte andre Henseender var forskjellig. Hans Grundlag for Arten var en Hval, der i 1838 var funden død; Skelettet blev sendt til Eschricht. Men Eschricht har ikke godkjendt den. — Af Vaagehvaler fra andre Egne end det nordlige Atlanterhav findes intet i vort Museum; men at dømme efter Beskrivelser og Billeder af «*Balænoptera bonaërensis*» (Burmeister, Description phys. de la Républ. Argentine, tom. 3, 1879, p. 545, og Atlas, 1881, pl. II—VII med tilhørende Beskrivelse) fra det sydlige Atlanterhav, af «*B. davidsoni*» (Scammon, Marine Mammals of the North-Western Coast of North America, 1874, p. 49—51, p. VII, fig. 2) fra det nordlige Stille Hav og af «*B. huttoni*» (J. E. Gray, On a New-Zealand Whale, Physalus antarcticus Hutton, Ann. Mag. Nat. Hist., 4 ser., vol. XIII, 1874, p. 316—318, pl. XVI (Ydre), og On the skeleton of the New-Zealand Pike Whale, Balænoptera huttoni (Physalus antarcticus Hutton), ibd., p. 448—452, pl. XVIII (Skelet-Dele), og især J. von Haast, Notes on Balænoptera rostrata Fabricius (B. huttoni Gray), ‚Transact. and Proceed. of the New Zealand Institute, vol. XIII, for 1880, p. 169—175, pl. III (Barde, Brystben)) fra det sydlige Stille Hav er der god Grund til at tro, at Van Beneden (Hist. nat. des Balénoptères, Mémoires couronnés et autres mém. publ. par l'Acad. Roy. de Belgique, tom. XLI, 1888, p. 23 etc.) og andre have Ret, naar de mene, at disse Former ikke ere artforskjellige fra vor nordatlantiske Vaagehval.

Vaagehvalen er almindelig, mest at finde enkeltvis eller parvis, langs Grønlands Vestkyst, i det mindste langs den danske Del af Kysten; talrigst skal den være mod Syd. Ogsaa i Havet nærmest Øst for Grønland er den set. Den er en Sommergjæst; efter Holbøll plejer den at komme til Godthaab i April og forsvinde derfra i November og December. Smaafiske, især Lodder, ere dens Føde; den fanger dem mest paa Strømstederne, hvor den, især mod Aften, hele Sommeren skal være at se fiskende. Efter Fabricius færdes den baade ude mellem Skjærene og inde i alle Fjorde. Efter Holbøll skal den ofte være i Selskab med de største Hvaler. Kun sjeldnere dræbes den af Grønlænderne.

Ved Vestkysten er den saa almindelig, at næsten ingen har tænkt paa at give Oplysninger i det enkelte om Sted og Tid for dens Forekomst. Holbøll skriver ved Lejlighed i Brev af 1854, at den paa visse Aarstider er at se paa Godthaab-Fjord udfor hans Vinduer i snesevis søgende Føde.

I aabent Vand under Jameson-Land, paa Østkysten, blev der den 10de August 1892 set en Hval, der mentes sikkert at være af denne Art, meddeler Bay.

Arten synes at være vidt udbredt i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Spitsbergen, Island og Labrador.

18. **Balænoptera musculus** (Companyo). **Rørhval.**

Balæna physalus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 35. — Tunnolik: Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 196. — *Balænoptera* *musculus* F. Cuv.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 9. — Eschricht og Reinhardt, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861, p. 522, pl. III, fig. 3 (Hovedskal). — *Physalus antiquorum* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 547. — *Balænoptera musculus*: Ohlin, Biol. Centralbl., Bd. XV, 1895, p. 167.

Balænoptera physalus L. (*B. musculus* auctorum) & *B. patachonica* Burm.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Tunnolik, den med Rygfedt forsynede, af Tunnok, Rygfedt, fordi den paa sin trinde Ryg har det meste Spæk. Et andet Navn er Tekkirsok, den lange, fordi den er længere og tyndere end andre Hvaler. (Fabricius.) — Tunulik. (Kleinschmidt.)

I Kjøbenhavns Museum findes et Skelet af Rørhvalen fra Grønland. Skelettets Hovedskal er afbildet af Eschricht og Reinhardt. At dømme efter Billede og Beskrivelse er «*Balænoptera patachonica*» (især Burmeister, Description phys. de la Républ. Argentine, tom. 3, 1879, p. 545, Atlas, 1881, pl. II—VII, med tilhørende Beskrivelse) fra det sydlige Atlanterhav den samme Art, som ogsaa sagt af Van Beneden (Hist. nat. des Balénoptères, Mémoires couronnés et autres mém. publ. par l'Acad. Roy. de Belgique, tome XLI, 1888, passim), der desuden, vistnok med god Ret, til Arten henregner Hvaler fra det Stille Hav og endnu andre Have.

Rørhvalen har ofte været nævnet som en almindelig Sommergjæst i Havene om Grønland, og da især i Davis-Strædet og Baffins-Bugt, og det er højst sandsynligt, at den er det. Men fuld Sikkerhed for, at det netop er denne Art, man har iagttaget, og ikke Blaahvalen eller en anden af de store Finhvaler, haves kun i et Par Tilfælde. Grønlænderne synes ikke at skjelne Rørhval og Blaahval, og de Naturkyndige, der have talt om de grønlandske Finhvaler, have dels kun haft ringe Lejlighed til at se dem nærmere, dels ikke været klare over de forskjellige Muligheder for Forvexlinger; det er jo først i de senere Aar, at Arterne blandt de nordiske Finhvaler kunne regnes for at være fuldt udredede. — Holbøll siger om de store Finhvaler, hvad enten de nu kunne være af den ene eller den anden Art, at de ere meget almindelige. De indfinde sig i Davis-Strædet om Foraaret dragende mod Nord forbi den sydlige Del af Grønlands Vestkyst op til Disko-Egnen og Baffins-Bugt, hvor de sees hele Sommeren; om Efteraaret vise de sig igjen udfor Syd-Grønland, da ofte i Mængde ved de store Fiske-Banker. Ogsaa om Vinteren skulle de kunne sees. Deres Føde skal være Lodder, Sild og Torsk og andre mindre Fiske. Kun sjeldnere dræbes de af Grønlænderne.

Det vigtigste fuldt sikre Vidne om Artens Tilstedeværelse ved Grønland er det ovennævnte Skelet, der af Holbøll er nedsendt fra Grønlands Vestkyst, og som er nævnet af Reinhardt i 1857. — En død Hval, der i Sommeren 1894 drev i Havet nær Godhavn, bestemtes af Ohlin som tilhørende samme Art.

I Evighedsfjorden ved Kangamiut, N. for Sukkertoppen, er „*Balænoptera physalis*“ at se ogsaa om Vinteren, skriver Holbøll i Brev af 1844. — Store Rørhvaler, der efter Grønlændernes Beskrivelse ret afgjort ere *Balænoptera musculus*, pleje at indfinde sig i Oktober og November flokkevis i Fjorden ved Holstenborg, meddeler Holbøll i Brev af 1854. (Holbøll opfattede Grønlændernes Beskrivelse som snarest pegende paa *B. gigas.*) — Om „*Physalus antiqvorum*“, hvormed sigtes til Rørhvalen, siger Brown i 1868, at den ikke gaar ret langt mod Nord langs Grønlands Vestkyst, men plejer at holde sig til Torske-Bankerne i Nærheden af Holstenborg, Agto og andre Steder i det sydligere Grønland; han véd vel, at denne Opgivelse er i Strid med andre, men tror dog, at den er rigtig. Om „*Balænoptera gigas*“ siger han, at den optræder paa samme Maade som *Physalus antiqvorum*, med hvilken den som oftest forvexles.

Om „*Balæna physalus*“ siger Giesecke i 1807, at den sjelden viser sig under Land ved Disko. Flere saa han ude i Disko-Bugt mellem Godhavn og Egedesminde 22de August 1810. En blev set 18de Juni 1812 ved Godhavn, og mange vare under Land samme Sted i de første Dage af Juli. — Tre meget store „*Balæna physalus*“ saa O'Reilly i Disko-Bugt 28de Maj 1817. — I 1857 skriver Rink, at han i Sydøst-Bugten Øst for Egedesminde har set mange Tunnoliker. — Kumlien meddeler, at han paa sin Rejse i 1877—78 har set „*Physalis antiqvorum*“ i Disko-Bugt.

Nær Horse-Head, Nord for Upernivik, paa 73° 43′, saa O'Reilly omtrent 20 „Finners“ hurtig svømmende Syd 3dje Juli 1817. Tre saa han paa omtrent 75° 18de Juli.

Arten synes at findes i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Island og Færøerne.

19. **Balænoptera gigas** Reinhardt. **Blaahval.**

Balænoptera gibbar La Cép.: Scoresby, Account of the Arctic Regions, vol. I, 1820, p. 481. — Tunnolik: Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 5te Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., naturv. mathem. Afd., XII Del, 1846, p. 373—380, fig. p. 379 (Skelet af Forlem); 6te Afhandl., ibd., 5te R., naturv. mathem. Afd., I, 1849, p. 137. — *Balænoptera gigas* Eschr.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 10. — *Balænoptera sibbaldii* Gray: Reinhardt jun., Vidensk. Medd. Naturhist. Foren., 1867, p. 195. — *Balænoptera gigas* Eschr.: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 548. — *Balænoptera sibbaldii*: R. Gray, Zoologist, 3 ser., vol. XIII, 1889, p. 44 etc. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 45.

Balænoptera musculus L. (*B. sibbaldii* og *B. gigas* auctorum) & *B. sulphurea* Cope & *B. indica* Blyth & *B. antarctica* Gray (*B. intermedia* Burm.): Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Navnet *Balænoptera gigas* (vistnok givet af Eschricht, men ikke paa Prent, først trykt af Reinhardt) er vel senere end *B. sibbaldii* Gray, men har det Fortrin ikke at være et barbarisk Hyldningsnavn. (At give Arten et Navn, *B. musculus*, der i lange Tider har været brugt for en anden, er altfor uheldigt.)

Vestgrønlandsk. Tunnolik. (Møller.) Sammenl. *B. musculus*. — Tunnolirksoak (Glahn) er vist ogsaa et Navn for denne Art.

Skelettet af et Forlem af Blaahvalen fra Grønland findes i Museet i Kjøbenhavn; det er afbildet af Eschricht, dog ikke ganske nøjagtig, som oplyst af Reinhardt. En Hovedskal og andre Dele af Skelettet findes her desuden fra Island; fra andre Egne derimod haves ikke noget i vort Museum. Men at slutte efter Beskrivelser og Billeder ser det ud til, at Van Beneden (Hist. nat. des Balénoptères, Mém. couronnés et autres mém. publ. par l'Acad. Roy. de Belgique, tom. XLI, 1888) gjør rigtig i til samme Art at henføre Hvaler fra det sydlige Atlanterhav, fra det Indiske Hav, det Stille Hav o. s. v., der have været opførte som egne Arter med Navne som *Balænoptera intermedia*, *B. indica*, *B. sulphurea* o. s. v.

Blaahvalen er vist, ligesom Rørhvalen, en ret almindelig Sommergjæst i Havene om Grønland; men fuld Sikkerhed for dens Forekomst i grønlandske Farvande har man kun i faa Tilfælde.

En Blaahval funden død drivende i Davis-Strædet omtales af Scoresby i 1820; om Tid og Sted gives ingen nærmere Oplysning. Den nævnes som *Balænoptera gibbar*; af Skildringen af dens Ydre fremgaar sikkert, at det var en Blaahval. — 12te August 1843 fik H. P. C. Møller fra en Grønlænder Underretning om, at en „Tunnolik“ var opdreven i Nærheden af Godhavn; et Par Dage efter rejste han til Stedet, tog en Beskrivelse af Hvalen og sørgede for, at dens ene Forlem, dens Rygfinne og flere andre Dele bjergedes; Indberetning om Fundet og de bjergede Dele sendtes til Eschricht, der har ladet Meddelelsen trykke og har givet et Billede af Forlemmets Skelet. Arten var, siger Eschricht med Rette, den samme som „Ostende-Hvalen“.

I Drivisen udfor den nordlige Del af Østkysten har R. Gray set Blaahvalen. Den indfinder sig om Sommeren, siger han, paa de samme Steder, hvor Nordhvalen søger sin Føde; men den kommer først, naar Nordhvalen er ifærd med at forlade Stederne for at søge længere mod Nord eller dybere ind i Isen. 3dje Juli 1886, paa 73° 54′ N., 14° 52′ V., saa han nogle faa svømmende omkring; 7de Juli, paa 72° 56′ N., 16° 21′ V., drog adskillige forbi fra SV. mod NØ., øjensynlig vandrende; daglig blev den set i den følgende Uge mellem Grønland og Spitsbergen, ligeledes senere; 26de Juli, ved Isranden paa 75° 7′ N., 5° 15′ V., var den talrig. 30te Maj 1888 vare to at se paa 78° 5′ N., 3° 30′ V.; i sidste Halvdel af Juni og først i Juli bleve adskillige sete, søgende Føde, mellem 72° og 75°, saa nær Grønland, at Kysten ofte var i Sigte; 20de August, paa 71° 39′ N., 14° 15′ V., vare mange at se hele Dagen; en Tid om Morgenen var Skibet helt omringet af dem; en Unge paa omtrent 20 Fods Længde var iblandt dem. — Bay skriver, at Blaahvalen i Juni og Juli 1891 var overmaade almindelig i den ydre Del af Drivisen udfor den nordlige Del af Østkysten; der gik ikke en Dag, uden at den blev set. Af Rygfinnens Form kjendte han Arten.

Arten synes at findes i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Spitsbergen, og Island.

20. **Megaptera boops** (O. Fabr.). **Pukkelhval.**

Balæna boops L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 36. — Id., Om Stubhvalen, Vidensk. Selsk. Skr., VI Del, 1ste Hefte, 1809, p. 63, pl. (Ydre). — *Balæna boops* Fabr., *Balænoptera longimana* (Rudolphi), *Kyphobalæna longimana* (Rudolphi), Keporkak o. a.: Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 1ste, 2den, 3dje, 5te og 6te Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., 1845, 46, 49, passim, i Texten Afb. af Skulderblad og Arm-Skelet, pl. III (Ydre af Foster, Skelet af Forlem), IV (Fostertænder, Snudespids), XV (Rygfinne). — Kiperkarnak: Holbøll, Naturhist. Tidsskr., 2den Række, Bd. 2, 1847, p. 308. — Keporkak, Keporkarnak: Holbøll, i Eschricht: Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 196. — *Balænoptera boops* (Fabr.): Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr.

stat. beskr., 1857, p. 10. — *Megaptera boops* (Fabr.): Eschricht og Reinhardt, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 5te Bd., 1861, passim, pl. III, fig. 2 (Hovedskal). — *Megaptera longimana* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 548. — *Megaptera boops* (Fabr.): Van Beneden & Gervais, Ostéogr. des Cétacés, 1869—80, p. 120, pl. X & XI.

Megaptera longimana Rudolphi (*M. boops* auctorum) & *M. lalandii* Gray & *M. kuzira* Gray & *M. versabilis* Cope: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Keporkak, den riflede, efter Riflerne paa Struben. (Fabricius.) — Kiporkak. (Kleinschmidt.) — Keporkarnak eller Kiperkarnak (Glahn, Fabricius, Holbøll, Kleinschmidt) er vist ogsaa Navn for samme Art.

Af Pukkelhvalen fra Grønland haves for Tiden i Kjøbenhavns Museum et Skelet og et Foster og flere Dele i Spiritus. Skelettets Hovedskal er afbildet af Eschricht og Reinhardt. — Gjennem Arbejder af Fabricius, Eschricht, Van Beneden & Gervais er den grønlandske Pukkelhval bleven Type for Arten. — Holbøll omtaler en Hval, som han et Par Gange havde set i Havet ved Grønlands Vestkyst, og som syntes ham saa afvigende fra den sædvanlige Pukkelhval, at det maatte være en egen Art; det var, mente han, Grønlændernes Keporkarnak. Der er ikke senere fremkommet noget, der kunde godtgjøre Tilværelsen af mere end én Art Pukkelhval ved Grønland. — At Pukkelhvalen fra Kap, der har været regnet for en egen Art, *M. lalandii* eller *M. australis* (se især Van Beneden & Gervais, Ostéogr. des Cétacés), og ligeledes den nordpacifiske Form, der ogsaa har været regnet for egen, *M. kuzira* & *M. versabilis* (især Scammon, The Marine Mammals of the North-Western Coast of North America, 1874, p. 38—48, pl. VII—IX), etc., ikke kunne holdes ude fra den grønlandske, er allerede paavist af Eschricht. Hans Mening synes mere og mere at godkjendes; den er optagen af Flower (List of the specimens of Cetacea in the British Museum, 1885, p. 5) og af Beddard (A Book of Whales, 1900, p. 164).

Pukkelhvalen er almindelig, mest levende enlig eller i Smaaflokke, langs Grønlands Vestkyst, i hvert Fald langs Strækningen fra Frederikshaab til Disko; til visse Steder skal den komme i særlig Mængde, gaaende ind i Fjordene, saaledes ved Frederikshaab, ved Pisugfik Nord for Godthaab og i Disko-Bugt. Ingen sikker Oplysning haves om dens Forekomst ved Nord- eller Øst-kyst. Den er en Sommergjæst; efter Holbøll indfinder den sig ved Syd-Grønland sidst i April for igjen at forsvinde i November; dog skal den undertiden kunne vise sig om Vinteren, især, siger Fabricius, tilsøs udenfor Fjord-Mundingerne ved de yderste Øer. Føden er Krebsdyr og Vingesnegle, som *Limacina helicina*, og Smaafiske som Lodder, Tobiser og Torsk, især *Gadus saida*. Ungen, siger Fabricius, fødes i April. Spækhuggeren skal kunne forfølge og dræbe den; nogle faa Steder ved Kysten holde Grønlænderne Jagt paa den, særlig ved Frederikshaab.

Ved Julianehaab fanges Pukkelhvalen kun sjelden, siger Rink i 1857.

Grønlændernes aarlige Fangst af Pukkelhvalen ved Frederikshaab omtales af Fabricius i 1780 og 1809; især om Efteraaret gaar Hvalen ind i de store Fjorde, som Kuanersok-Fjord (Kvanefjord), tæt S. for Frederikshaab, og andre, der ikke ere indgjerdede af altfor mange Øer. — Raben melder om adskillige sete ved Frederikshaab i Sommeren 1823. Fangsten skal finde Sted især i August; nogle Aar havde man faaet 13 eller 14. — Vahl skriver i 1828, at adskillige dræbes i Egnen. — Jørgensen meddeler i 1841, at Pukkelhvalen ved Frederikshaab vel viser sig i Juni og Juli, og at enkelte da fanges; men den egenlige Tid for Fangsten er i August, September og Oktober. Det største Tal, der i ét Aar var fanget ved Stedet, var 22, saavidt han vidste. Føden er overvejende Lodder og Krebsdyr. 10de August 1841 nævnes en som dræbt; efter Midten af August blev der set mange tæt under Land, med sydlig og sydvestlig Vind, der regnes for det bedste Fangevejr, hvis Taage ikke indfinder sig; 28de August blev en dræbt; 29de saa man fire i Følge, 4de September ligeledes to, vist Moder og Unge; 7de blev en dræbt, 10de ligeledes; 2den Oktober blev en set, 22de igjen flere, og en blev fanget; 31te saa man fire udfor Frederikshaab, 1ste November igjen to samme Sted og 2den November tre ved Kvaneø; 8de December blev en set. — Rink skriver i 1857, at Frederikshaab er det Sted, hvor de fleste Pukkelhvaler fanges. Vistnok det største Udbytte i en længere Aarrække fik man i 1844, da der fangedes 13; sædvanlig fanges kun ganske faa, 2 eller 3; kun enkelte Aar fanges slet ingen. — Efter Meddelelser fra den Kongelige Grønlandske

Handel blev der i 1886 ved Frederikshaab fanget 5 Pukkelhvaler; i 1887: 5; 88: 5; 89: 3; 90: ingen; 91: nogle; 92: 3; 93: 8; 94: 9; 95: 8; 96: 3; 97: 7; 98: 3; 99: 7; 1900: 11.

Ved Fiskenæs blev en set 18de Juli 1823, meddeler Raben.

Som en Undtagelse fra det almindelig gjeldende nævner Holbøll, at en Pukkelhval ved Godthaab var at se saa langt ud paa Vinteren som i Januar 1840. I Brev af 1854 taler han om, at han aarlig fra sine Vinduer i Godthaab ser Pukkelhvaler paa Fjorden søgende Føde. — Kun enkelte fanges i Godthaab-Egnen, skriver Jørgensen i 1841.

Ved Fangestedet Pisugfik N. for Godthaab skal det særlig ofte hænde, at enkelte Pukkelhvaler vise sig om Vinteren udfor Kysten, skriver Fabricius i 1809.

Ved Sukkertoppen, siger Jørgensen i 1841, fanges kun enkelte. — I Brev af 1844 meddeler Holbøll, at Grønlænderne i det Aar havde begyndt at fange Pukkelhvaler ved Kangamiut, N. for Sukkertoppen, og havde faaet tre. — Rink nævner i 1857 Sukkertoppen som den Egn, hvor de fleste fanges, næst Frederikshaab.

I Egedesminde Havn blev der gjort Jagt paa to Pukkelhvaler, en Hun med sin Unge, 19de September 1812, meddeler Giesecke. — Samme Sted havde Brown en Juni-Dag set en Pukkelhval svømme ind, skriver han i 1868.

I Disko-Bugt og i Vajgat viser Pukkelhvalen sig paa sine Vandringer, skriver Giesecke i 1807. 22de August 1809 saa han mange ude i Disko-Bugt mellem Egedesminde og Godhavn, springende op af Vandet; det var deres Parringstid. Mellem Godhavn og Kronprindsens-Ø svømmede mange fra V. mod Ø. 13de August 1812. I Sydøst-Bugten Øst for Egedesminde vrimlede de, ofte springende op i Luften, 31te August 1812. — Samme Sted har Rink set mange, svømmende parvis, skriver han i 1857. — Brown skriver i 1868, at en Hvalfanger et Aar i Mangel af bedre Bytte dræbte 15 Pukkelhvaler i Disko-Bugt.

Arten synes at leve i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Island.

21. **Prodelphinus euphrosyne** (Gray).

Delphinus euphrosyne Gray?: Nilsson, Skandinavisk Fauna, Däggdjuren, 2. Uppl., 1847, p. 595. (Paa Naturforsker-Mødet i Kjøbenhavn 1847 havde Eschricht forevist et Skelet af en Delfin fra Grønland, hvorefter han opstillede *Delphinus holbølli* som ny Art; i Beretningen om Mødet, Forhandl. ved de skandin. Naturf. femte Møde i Kbhvn. 1847, 1849, p. 611, omtales Forevisningen, men Artnavnet nævnes ikke. Nilsson, der selv havde haft Lejlighed til at undersøge Skelettet, sætter nu, dog med Tvivl, *Delphinus holbøllii* som enstydig med *D. euphrosyne.*) — *Delphinus holbøllii* Eschr.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 12. (Kun Navnet. For det paagjeldende, ovennævnte Skelet i Museet i Kjøbenhavn har Reinhardt senere, paa haandskreven Seddel, brugt Navnet *Delphinus euphrosyne.*) — *Delphinns euphrosyne* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549. — *Prodelphinus holbølli* (Eschr.): Lütken, Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., V, I, 1889, p. 48—49, fig. 16 (Hovedskal). (Lütken tvivler om, at det nævnte Skelet kan henføres til *P. euphrosyne*; snarere kunde det være af *P. styx.* Efter Flower, Proceed. Zool. Soc. London 1883, p. 497, og True, Bull. U. S. Nat. Mus. Nr. 36, 1889, p. 63, er dog *P. styx* vistnok ens med *P. euphrosyne.*)

Prodelphinus euphrosyne Gray: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Det foreliggende grønlandske Skelet er nærmere omtalt af Lütken. Det er af et ungt Dyr. Hovedskallen stemmer godt med Gray's Billeder af Hovedskaller af *Prodelphinus euphrosyne* og *P. styx* (Zool. Voy. Erebus and Terror, Mammalia, 1846, pl. 22 og 21), der nu sikkert med fuld Ret regnes for at være af én Art. Om Art-Bestemmelsen kan derfor ikke vel tvivles.

Holbøll's Delfin er kun en enkelt Gang funden ved Grønlands Vestkyst.

Det nævnte Skelet er af Holbøll hjemsendt til Kjøbenhavn.

Arten er atlantisk og pacifisk.

22. **Lagenorhynchus acutus.** Gray. **Hvidskjæving.**

Lagenorhynchus leucopleurus (Rasch): J. E. Gray, Zool. of the Voyage of H. M. S. Erebus & Terror, Mammalia, 1846, p. 34, pl. 12 (Hovedskal). — Id., Catal. of Seals and Whales in the Brit. Mus., 1866, p. 274. (Oplysning om at det foran nævnte Billede var udført efter et grønlandsk Stykke.) — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549. — *Lagenorhynchus acutus* Gray: Lütken, Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., IV, 6, 1887, p. 378.

Lagenorhynchus acutus Gray: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

To Skeletter af Hvidskjævingen fra Grønland findes i Museet i Kjøbenhavn, ganske stemmende med Skeletter fra Færøerne og Norge, som nærmere oplyst af Lütken.

Hvidskjævingen er kun et Par Gange set ved Grønlands Vestkyst.

Gray omtaler i 1866, at der i British Museum i London findes et Skelet af denne Art fra Grønland, stammende fra Brandt's Samling; Hovedskallen har han afbildet. — En lille Flok Hvidskjævinger viste sig i September 1858 ved Kangek, 2 Mil SV. for Godthaab; de bleve dræbte; to af dem sendte Rink til Kjøbenhavn som Skeletter; Grønlænderne paa Stedet kjendte dem ikke.

Arten er nordatlantisk, vidt udbredt.

23. **Lagenorhynchus albirostris** (Gray). **Hvidnæse.**

Delphinus albirostris Gray: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 12. (Kun Navnet.) — *Lagenorhynchus albirostris* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549. — Lütken, Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., IV, 6, 1887, p. 378.

Maaske er det snarest denne Art, Fabricius sigter til under Navnet *Delphinus delphis* L. (Burde have været nævnet i nærværende Afhandling, p. 329, i Oversigten over de tvivlsomme Arter i Fabricius' Fauna Groenlandica.)

Lagenorhynchus albirostris Gray: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

To Skeletter, en Hovedskal og et helt Foster fra Grønland findes i Museet i Kjøbenhavn, ganske stemmende med Skeletter o. s. v. fra Island og Danmark, som nærmere oplyst af Lütken.

Hvidnæsen er kun nogle faa Gange iagttagen i Davis-Strædet ved Grønlands Kyst.

Et Skelet og et Foster i Spiritus har Holbøll sendt til Kjøbenhavn fra Grønlands Vestkyst. Ved Godthaab viste den sig i mindre Flokke i 1888; Ryberg og Bistrup sørgede for, at et Skelet og en Hovedskal hjemsendtes.

Arten er nordatlantisk, vidt udbredt.

24. **Phocæna communis** Cuv. **Marsvin.**

Delphinus phocæna L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 46. — Nisa. Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 194. — *Delphinus phocæna* L.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — *Phocæna communis* Brookes: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 550.

Phocæna communis Cuv.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Nesa eller Nisa, ogsaa Nisangoak, den lille Nisa. (Fabricius.)

I Museet i Kjøbenhavn haves et Skelet, flere Hovedskaller og Fostre af Marsvinet fra Grønland. Forskjel fra danske Marsvin synes ikke at findes.

Marsvinet er en almindelig Sommergjæst ved Grønland, kommende til Vestkysten mellem Kap Farvel og Disko, i det mindste; ved Østkysten er det vist ogsaa set. Efter Holbøll plejer det at komme til Vestkysten af Syd-Grønland i Slutningen af April og forsvinde derfra i November; er Vejret mildt, kan det dog sees endnu i December. Næsten altid er det i Flok, og ofte ere Flokkene talrige. Det færdes baade ude mellem Øerne og inde i Fjordene. Føden er Smaafiske af mange Slags, især Lodder og *Gadus saida*, ogsaa Blæksprutter og Krebsdyr. Holbøll havde i Juni set smaa Unger følge deres Mødre. Af Spækhuggeren bliver det ædt; af Grønlænderne fanges det ofte.

Paa Grund af Marsvinets Almindelighed ved Grønlands Vestkyst er der kun sjelden givet bestemte Oplysninger om dets Forekomst her og der. Til Museet i Kjøbenhavn har det været sendt fra Godthaab, Klaushavn og Umanak og andre ikke nærmere opgivne Steder. — Brown omtaler i 1868 at have faaet dets Skelet fra Egedesminde. — Hollbøll siger i 1840, at han har set det N. for Godhavn; om det gik længere mod Nord, vidste han ikke.

Et Stykke S. for Kap Brewster, paa Østkysten, saa Ryder 13de August 1892 nogle smaa Hvaler, som han mente maaske vare Marsvin, meddeler Bay.

Arten er nordatlantisk og nordpacifisk, med vid Udbredelse. Den findes ogsaa ved Island.

25. **Orca gladiator** (Bonnaterre). **Spækhugger.**

Physeter microps L. & *Delphinus orca* Müll.: Fabricius, Fauna Groenl. 1780, p. 44 & 46. — Ardluk & Ardluarsuk: Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 194. — *Delphinus orca* L.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 12. — Eschricht, Overs. Vidensk. Selsk. Forhandl., 1862, p. 25 og 234. — *Orca gladiator* (Bonn.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549. — *Orca gladiator* Lac.: Lütken, Vidensk. Selsk. Skr., 6te R., naturv. mathem. Afd., IV, 6, 1887, p. 355 ff., fig. p. 350 & 372 (Halshvirvler og Hovedskal).

Orca gladiator Bonnaterre & *O. rectispina* (ɔ: *rectipinna*) Cope: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Ardluk, maaske af Ardlorpok, knejser, efter dens overmodige Natur eller efter dens opstaaende Rygfinne. Ogsaa Ardlurksoak. (Fabricius.) — Østgrønlandsk. Kajarniak, Napajugtok. (Rink.)

Et Skelet af en Spækhugger, Hun, fra Grønland, modtaget fra Holbøll i 1844, haves i Museet i Kjøbenhavn. Det stemmer ganske med Skeletter fra Færøerne og Danmark. Det har af

Reinhardt været regnet for at tilhøre en egen Art, *Orca minor* Rhdt., men uden Grund, som nærmere paavist af Lütken.

Spækhuggeren er, baade efter Fabricius, Holbøll og andre, ret almindelig i Havet Vest for Grønland langs den danske Del af Kysten, mest optrædende i Smaaflokke. I Havet Øst for Grønland er den ogsaa set. Holbøll havde kun set den i Tiden mellem Maj og November, men havde dog hørt sige, at den ogsaa skulde kunne vise sig om Vinteren. Dens Føde er især andre Hvaler, Sæler og større og mindre Fiske; Sæler og mindre Hvaler, som Marsvin, sluger den hele eller næsten hele; større Hvaler, som Hvidfiske, sønderflænger den; især gjerne æder den deres Spæk; ogsaa de største Hvaler, som Vaagehval, Pukkelhval og Nordhval, angriber den undertiden i samlet Flok; baade Sæler og Hvaler flygte for den, naar de se den, og forlade snart helt den Egn, hvor den viser sig. Ogsaa Blæksprutter kan den æde.

Ved Frederikshaab skal den undertiden om Sommeren vise sig flokkevis i Fjordene, skriver Raben i 1823.

En Spækhugger, Hun, drev død ind ved Fiskenæs i 1844; Skelettet sendtes af Holbøll til Kjøbenhavn, ligeledes en Tegning af Dyret udført af Læge Bloch. I Maven havde den Blæksprutter. (Oplysninger om den ere givne af Eschricht og Lütken.)

Ved Godthaab blev der i Efteraaret 1756, siger Cranz, fanget nogle Spækhuggere. — I Godthaab-Fjord viste mange Spækhuggere sig 11te og 12te Februar 1809, meddeler Giesecke.

Ved Napparsok, S. for Sukkertoppen, hændtes det i 1830, siger Holbøll, at en stor Pukkelhval blev dræbt og sønderreven af en Spækhugger.

I 1823 iagttoges ved Holstenborg, skriver Motzfeldt, en Flok Spækhuggere forfølgende en Nordhval; nogle havde bidt sig fast i dens Hale og Luffer, andre sprang over dens Næsebor og søgte at hindre den i at aande, og andre puffede den fra Siderne; Nordhvalen styrede ind i en Bugt, rev sig løs fra Fjenderne og løb paa Grund, men først gav den en af Spækhuggerne et saadant Slag paa Hovedet med Kanten af sin Hale, at den sank tilbunds, vistnok slaaet ihjel. — Paa Rejse til Holstenborg i 1841, skriver Holbøll i Brev, kom han ind i en hel Stime af Sværdfiske, der forfulgte en Sæl; i Formen af Rygfinnen vare de yderst forskjellige.

I Sydøst-Bugten i Disko-Bugt var det engang sket, siger Holbøll i 1840, at en Flok Spækhuggere var overrasket af Isen; de holdt sig da en Vaage aaben; flere bleve dræbte dér. (En Hovedskal derfra blev sendt til Samlingen paa Herlufsholm.)

Ved Godhavn var Holbøll i 1827 Vidne til, at Spækhuggere drev en Flok Hvidfiske ind i en Bugt og dér sønderflængede dem.

Naar Hvidfisken om Efteraaret har indfundet sig ved Jakobshavn, skal ogsaa Spækhuggeren komme, og Hvidfisken flygter, skriver Traustedt i 1892.

Ved Nugsuak, meddeler Motzfeldt, saa nogle Grønlændere en Flok Spækhuggere gaa løs paa en rolig liggende Hvalros; men Hvalrossen gik dem imøde, og hele Flokken spredte sig; den største af Spækhuggerne blev set i nogen Frastand dukke op igjen tilligemed Hvalrossen, der havde hugget Tænderne ind i den.

Ved Angmagsalik, paa Østkysten, hørte K. Poulsen af Grønlænderne i 1898—99, at Spækhuggeren enkelte Gange dér er set og fanget.

Udenfor Isranden ved den sydlige Del af Grønlands Østkyst saa Nansen Spækhuggeren et Par Gange midt i Juni 1888. — Udenfor Isranden ved Grønlands Østkyst mellem Island og Jan Mayen blev der set en lille Flok 23de Juni 1891, tilsyneladende forfølgende en Blaahval, meddeler Bay. En Flok paa 5 saa han ved Isranden i Danmark-Strædet 3dje September 1892.

Arten findes i alle Verdenshave.

26. **Globiceps melas** (Traill). **Grindehval.**

Delphinus tursio: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 49. — Raben, Tidsskr. f. Naturv., Bd. 4, 1826, p. 2. — Grindehval: Reinhardt sen., Vidensk. Selsk. Skr., VII, 1838, p. 88. — Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — Grind: Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., Bd. 2, 1857, p. 315. — *Delphinus globiceps* Cuv.: Reinhardt jun., Tillæg til Rink, l. c., p. 11. — *Globicephalus svineval* (Lacép.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 554.

Globicephalus melas Traill: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Nesarnak eller Nisarnak, en sjelden Slags Nisa, paa Grund af Ligheden med Marsvinet. (Fabricius.)

Et Skelet og to Hovedskaller af Grindehvalen haves i Kjøbenhavns Museum fra Grønland, modtagne fra Holbøll og Vahl. De stemme ganske med Skeletter fra Færøerne.

Grindehvalen er nogle faa Gange set ved Grønlands Sydvest-Kyst. Fabricius, der synes kun at kjende den efter Grønlændernes Skildring, kalder den for en af de sjeldneste grønlandske Hvaler. Holbøll skriver i 1840, at den ikke aarlig viser sig ved Grønland, men kun af og til; naar den kommer, indfinder den sig som oftest i større Flokke, dog Nord for Godthaab vistnok kun i ringe Mængde. I de 18 Aar, medens han havde levet i Grønland, var der kun to Gange set Grindehvaler, begge Gange i Aar, i hvilke Blæksprutter vare ualmindelig talrige. I deres Maver havde han fundet Levninger af Ulke og Næb af Blæksprutter.

I et Brev fra 1823 giver Holbøll som Øjenvidne en Skildring af Fangsten af en Flok Grindehvaler i Nærheden af Godthaab sidst i Oktober 1822; Flokken talte over 40; de vare komne ind i snevre Sunde mellem nogle Øer, hvor alle bleve dræbte. Det er vistnok den samme Tildragelse, som Raben sigter til, naar han, paa anden Haand, meddeler, at en Flok Grindehvaler i 1822 var kommen ind i Godthaab-Fjord, en Sjeldenhed, der maaske ikke var hændet i de sidste 20 Aar; men Tallet paa Hvalerne i Flokken opgives rigtignok til et Par hundrede. — Reinhardt sen. nævner i 1838, at Museet i Kjøbenhavn havde modtaget flere Hovedskaller af Grindehvalen fra forskjellige Steder paa Grønlands Vestkyst; der sigtes vel til de ovenfor nævnte fra Holbøll og Vahl. — I 1853, skriver Holbøll i Brev, gjæstedes Davis-Strædet af en usædvanlig Mængde Grindehvaler; Tusinder skulde have vist sig. — Rink omtaler, at en Flok Grindehvaler i 1854 havde forvildet sig ind i en Bugt S. for Godthaab og dér var kommen paa Grund. Det er sikkert dette Tilfælde, der ogsaa omtales i Brev af Holbøll, der melder om 40—50 Grindehvaler, der vare komne ind i en Bugt og døde dér.

Arten er baade atlantisk og pacifisk, i begge Have at finde baade mod Nord og Syd.

27. **Delphinapterus leucas** (Pall.). **Hvidfisk.**

Delphinus albicans Müll.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 50. — Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — *Delphinapterus leucas* (Pall.): Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — *Beluga catodon* (L.): Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 551. — *Delphinapterus leucas* (Pall.): Eschricht, Vidensk. Selsk. Skr., 5te R., naturv. mathem. Afd., 9de Bd., I, 1869, pl. VIII (Afb. af Hovedskal og Tænder).

(*Delphinapterus leucas.*)

Delphinapterus leucas Pall.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Kelelluak eller, til Forskjel fra Narhvalen, Kelelluak Kakortok, den hvide Kelelluak, eller Kakortak alene. Ungen kaldes Uiak. (Fabricius.) — Kilaluvak Kakortak. (Kleinschmidt.) — Østgrønlandsk. Kiarpalugtok, Ungen Piarangivasik. (Rink.)

Af Hvidfisken fra Grønland foreligger for Øjeblikket i Museet i Kjøbenhavn 4 Skeletter af voxne, omtrent 20 Hovedskaller, 10 hele Fostre i Spiritus, 3 Skeletter af Fostre, o. a. — En Forestilling om, hvorledes smaa Afvigelser i Tændernes indbyrdes Stilling kunne skabe store Forskjelligheder i deres Slid, give Eschricht's Billeder af Tandsættene hos to voxne Hvidfiske. — Cope (Proceed. Acad. Nat. Sc. Philadelphia for 1865, p. 278) fandt, som det var at vente, at nogle faa Skeletter og Hovedskaller af Hvidfiske, som Kane og Hayes havde hjembragt fra deres Rejser, ikke i enhver Henseende vare aldeles ens, og han henførte dem til fire Arter, *Beluga catodon* auctorum, *B. rhinodon*, *B. declivis* og *B. concreta* novæ spec.; *B. catodon* og *B. rhinodon* vare fra Upernivik, hvor Hayes havde faaet dem af Kolonibestyreren; for de andres Vedkommende opgives ikke noget Findested. Hvor grundløs denne Opstilling af nye Arter var, er allerede paavist af True (A review of the family Delphinidæ, Bull. U. S. Nat. Mus. Nr. 36, 1889, p. 147).

Hvidfisken er den almindeligste Hval ved Grønlands Vestkyst, undtagen ved den sydligste Del, hvor den kun kommer faatallig, mere tilfældig. Ved Nordkystens vestlige Del er den ogsaa almindelig, ellers ved Nordkysten kun set nogle faa Gange. Fra selve Østkysten haves kun faa Efterretninger om den; derimod kjendes den som almindelig udenfor Østkystens Isbelte i Egnen om Spitsbergen. Den er i høj Grad vandrende, om Sommeren levende saa højt mod Nord, som muligt for Isen, for Vinteren dragende mod Syd, alt som Isen lægger sig. I Baffins-Bugt og i Mundingen af Smith-Sund findes den om Sommeren. Om Efteraaret vandrer den langs Grønlands Vestkyst mod Syd, som især oplyst af Holbøll og Rink, fordelende sig langs Kysten; ved Godhavn viser den sig i Oktober eller senere, ved Godthaab i Begyndelsen af December; Vandringen plejer ikke at strække sig længere end til noget Syd for Fiskenæs. Vinteren over holder den sig langs det mellemste Stykke af Vestkysten. Fra Slutningen af April til Slutningen af Maj vender den lidt efter lidt tilbage mod Nord; i Maj og Juni er den igjen talrig i Disko-Bugt; men i Juli forsvinder den helt herfra. Er Havet ikke tillagt, kan den være at se ogsaa i Nord-Grønland om Vinteren. Lignende Vandringer som ved Vestkysten foretager den vel ved Østkysten; men dens Rejser dér ere kun lidt kjendte. Det kan jevnlig hænde, at den overraskes af Isen, der hurtig lægger sig i vid Udstrækning; den søger da flokkevis til en Vaage, der stadig holdes aaben af de mange Hvaler, der trænge sig sammen dér for at aande. Den synes at foretrække Kysterne for det mere aabne Hav; under sine Rejser ved Grønlands Vestkyst følger den oftest tæt langs Kysten, gaar ind mellem Øerne og ind i Fjordene. Mest optræder den flokkevis, paa Rejserne undertiden i store Skarer paa flere hundrede eller maaske tusinde. I Flokkene findes baade Hanner, Hunner og Unger sammen. Føden er Fiske af Mellemstørrelse, som Torsk, Rødfisk, Flyndere, ogsaa Krebsdyr og Blæksprutter; især skal den graadig følge Stimer af *Gadus saida*. Ungen skal fødes i April eller Maj. Spækhuggeren efterstræber den. Grønlændere og Europæere fange den; Rink opgiver i 1857 Tallet paa de Hvidfiske, der i Gjennemsnit aarlig dræbes ved Grønlands Vestkyst, til mellem 400 og 500 eller mere; i 1877 opgiver han Tallet til over 600; efter Ryberg's Opgivelser i 1894 er Tallet i de senere Aar mere end det dobbelte. Udenfor de egenlig grønlandske Farvande jages den stærkt i nyere Tid.

En Forestilling om Hvidfiskens Mængdeforhold ved Grønlands Vestkyst faar man af følgende Oversigt over Fangsten i en Aarrække, uddragen af Ryberg's Fortegnelser.

(*Delphinapterus leucas.*)

Af Hvidfiske fangedes:

	Julianehaab.	Frederikshaab.	Godthaab.	Sukkertoppen.	Holstenborg.
1874—75		9	108	163	96
1875—76		2	197	273	94
1876—77	3	11	336	384	169
1877—78	2	3	253	394	153
1878—79	8	9	177	398	172
1879—80		5	302	525	178
1880—81	13	11	326	344	236
1881—82	13	12	209	253	140
1882—83	3	5	212	226	157
1883—84	2	12	193	186	148
1884—85	2	14	77	198	71
1885—86	5	15	296	356	121
1886—87	1	7	125	284	240
1887—88		12	171	262	94
1888—89	5	6	135	171	118
1889—90	3	15	130	182	74
1890—91		7	200	216	113

Af Hvidfiske og Narhvaler, ganske overvejende Hvidfiske, fangedes:

	Egedesminde.	Christianshaab.	Jakobshavn.	Ritenbenk.	Godhavn.	Umanak.	Upernivik.
1862—63	18	94	32	29	9	17	114
1863—64	22	63	23	52	14	49	94
1864—65	15	94	41	120	11	121	166
1865—66	12	20	25	72	12	118	64
1866—67	18	59	79	107	24	79	126
1867—68	10	117	109	142	6	89	151
1868—69	19	37	52	98	15	45	66
1869—70	69	164	139	157	16	147	183
1870—71	25	119	121	151	7	321	90
1871—72	12	149	96	136	16	138	126
1872—73	3	151	93	141	22	185	88
1873—74	11	102	59	172	8	84	115
1874—75	23	144	82	149	27	52	127
1875—76	53	58	21	145	13	68	86
1876—77	29	86	57	130	18	93	95

I Arsuk-Fjord ved Ivigtut saa Helms Hvidfiske i November 1890. Det sagdes, at de hvert Efteraar i Flokke kom ind i Fjorden.

Til Fiskenæs skal Hvidfisken, efter Holbøll, om Efteraaret komme noget efter Begyndelsen af December.

Hans Egede nævner den ved Godthaab i Februar 1736. — Ved Sardlok i Godthaab-Fjord blev der i Jauuar 1809 fanget flere

Hvidfiske, meddeler Giesecke, og 8de Januar 1810 kom mange ind i Fjorden. — Efter Holbøll's Meddelelser i 1847 er Begyndelsen af December den Tid, da Hvidfisken om Efteraaret plejer at indfinde sig ved Godthaab. — Efter hvad Rink skriver i 1857, er det kun i enkelte Aar, at Hvidfisken viser sig ved Godthaab i større Mængde.

Det Sted i Syd-Grønland, hvor de fleste Hvidfiske fanges, er Sukkertoppen, skriver Rink i 1857; Fangsten drives mest ved de lave Øer Saitoaitsiait, og den gaar især for sig fra Januar eller Februar til Marts; man har her i Garn aarlig, siden 1850, fanget henved 100.

Over en Grund udfor Agto, S. for Egedesminde, saa Sutherland mange Hvidfiske, vistnok ædende Torsk, sidst i April 1850.

I Disko-Bugt nær Jakobshavn var Paul Egede i Januar 1738 Vidne til Fangst af Hvidfiske, der vare samlede i stort Tal i en Aabning i Isen; man havde fanget over hundrede. — I 1807 nævner Giesecke Grønlændernes Fangst af Hvidfiske i Disko-Bugt, særlig ved Aabninger i Isen. Ved Jakobshavn skal Hvidfisken komme i November, undertiden i store Skarer. Ved Godhavn blev i Efteraaret 1807 den første Hvidfisk fanget 16de December. I 1810 bleve de første sete samme Sted 5te November, efter en Storm fra NØ.; de skulle pleje at vise sig i denne Maaned, men oftest senere; 4de December samme Aar nævnes 7 som fangede. 7de Februar 1811 bleve mange sete i Strømhuller, ligeledes 20de Februar; 26de Oktober vare de at se første Gang i dette Efteraar. I 1812 nævnes 2 som fangede 18de Marts og igjen 2 8de April; 13de November viste de sig i Efteraaret, og i den følgende Tid indtil Begyndelsen af December fangedes 39. 2den, 5te og 7de Maj 1813 vare de at se i stor Mængde, i tusindvis. — En Flok Hvidfiske saa O'Reilly ved Disko 18de Maj 1817, ligeledes 28de Maj. — Efter hvad Holbøll meddeler i 1847, er det i Oktober, at Hvidfisken plejer at indfinde sig ved Godhavn om Efteraaret, og om Foraaret er det især i Maj og Juni, at den fanges i Disko-Bugt ved Klaushavn og Jakobshavn. — I Disko-Bugt saa Goodsir først i Maj 1849 mange Hvidfiske. — Efter Rink's Opgivelser i 1857 er det i April og Maj, at de fleste fanges ved Christianshaab, Jakobshavn og Ritenbenk; ved Jakobshavn fanges i Foraaret i Gjennemsnit aarlig 100. I en Isvaage fangedes ved Klaushavn i 1849 over 400. — Om en lignende Fangst i en Vaage nær Christianshaab i April 1860 havde Brown faaet Efterretning. — Paa Sydsiden af Disko saa Traustedt en opskyllet Hvidfisk, nylig død, i Juni 1892.

Ved Nugsuak er Fangsten af Hvidfiske undertiden meget betydelig, skriver Giesecke i 1811. — I 1850 fangedes her i en Vaage om Vinteren over 400, siger Rink i 1857. En dansk Mand, der var bosat i Nugsuak, havde i mange Aar fanget Hvidfiske i Garn; i heldigste Tilfælde havde han i en enkelt Nat fanget 14, i to Garn; undertiden havde han kun faaet 3 eller 4 i Løbet af et Efteraar. — I Bunden af den Bugt, hvor Makkak-Elven har sit Udløb, er Vandet næsten altid plumret af Ler, og Hvidfiske fanges derfor her særlig let, da de ikke ret vel kunne se, skriver Petersen i 1858. — Efter hvad Vanhöffen paa sin Rejse i 1891—93 hørte af Hr. Lange, var der engang ved Nugsuak i Løbet af en Uge fanget over 200 i en Vaage.

I Slutningen af Oktober kommer Hvidfisken i Stimer til Umanak-Fjord, men afløses i November af Narhvalen, skriver Funch, efter sine Iagttagelser i 1830—37. — Inde i Umanak-Fjord indfinder Hvidfisken sig yderst lovbunden i Oktober, siger Rink i 1857; ved Fjordens Munding, saaledes ved Niakornak, fanges en Del i Garn i April og Maj; ogsaa inde i Fjorden, ved Tugdlitalik, sættes Garn for den. — At den i 1892 indfandt sig i Umanak-Fjord i Oktober, meddeler Vanhöffen.

Om en Hvidfisk fanget ved Prøven 30te Maj 1850, melder Sutherland.

Ved Upernivik hører Hvidfiske-Fangsten til de vigtigste Erhverv, skriver Rink i 1857.

Paa Øen Uperniviarsuk N. for Upernivik var tidligere en Grønlænder-Boplads, hvorfra mange Hvidfiske fangedes, skriver Giesecke i 1807. Ved Nulok, endnu nordligere, paa 73° 35′ omtrent, pleje Grønlænderne, siger han, at indfinde sig om Efteraaret for at fange Hvidfiske. — Ved Berry-Island, paa 73° 20′ omtrent, saa O'Reilly Hvidfiske i Flok, med Unger, 30te Juni og 1ste Juli 1817; Arten nævner han ogsaa fra Horse-Head 5te Juli.

I „North-Water“ i Baffins-Bugt saa Hayes Hvidfiske i stor Mængde i Sommeren 1861.

I McCormick-Bugt saa Peary en Flok Hvidfiske 27de Juli 1891 ved sit Komme til Stedet; ogsaa flere Gange i August bleve de sete. I Bowdoin-Bugt iagttoges de i August 1892; Stedet syntes at være særlig yndet af dem. — I Murchison-Sund ved Mundingen af Inglefield-Bugt og i Bowdoin-Bugt saa Ohlin i Sommeren 1894 ofte store Flokke, undertiden vistnok omtrent 100 sammen; en Uge i August saa han næsten hver Aften unge og gamle i Flok nærme sig Kysten.

I Kanes-Hav N. for Kap Sabine blev en Hvidfisk set 13de April 1884, melder Greely, og en Flok 9de og 10de Maj.

I Halls-Hav N. for Kap Lieber blev, siger Greely, en set 5te August 1881.

Ved Aluk paa den sydligste Del af Østkysten bleve nogle Hvidfiske sete nær Land 26de April 1829, meddele Graah og Vahl.

Inderst i Hurry-Inlet, i Scoresby-Sund, udenfor Mundingen af en Elv, gik Hvidfiske i Flokke 31te Juli 1899, skriver Nathorst.

I Mundingen af Kejser-Franz-Josephs-Fjord saa Kolthoff Hvidfiske 14de August 1900.

Arten er circumpolar, højnordisk, ogsaa at finde ved Spitsbergen, Labrador og Vestsiden af Davis-Strædet. Kun sjelden strejfer den langs Atlanterhavets Østside saa langt mod Syd som ind i Østersøen eller til de Britiske Øer; langs Amerikas Kyst gaar den mod Syd til St. Lawrence-Bugten.

28. **Monodon monoceros** L. **Narhval.**

Monodon monoceros L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 29. — Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 552.

Monodon monoceros L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897—99.

Vestgrønlandsk. Tugalik, den med Hornet i Panden, af Tugak, en Narhval-Tand, et Ord der maaske er afledet af Torpok, støder. Ogsaa Kelelluak Kernektok, den sorte Kelelluak, eller Kernektak alene. (Fabricius.) — Tugalik eller Kilaluvak Kernertak. (Kleinschmidt.)

I Museet i Kjøbenhavn foreligger i Øjeblikket fra Grønland 4 Skeletter af voxne Narhvaler, af begge Kjøn, 15 Hovedskaller, 6 hele Fostre i Spiritus, 2 Skeletter af Fostre o. a. — Af de foreliggende Hovedskaller ere de 4 tvetandede, med begge Stødtænder veludviklede; af dem have de tre ikke tidligere været nævnte i trykte Oversigter over tvetandede Narhvaler (af de fire, der i 1862 ere nævnte af Reinhardt som tilhørende Museer i Kjøbenhavn, ere to overgaaede til andre Museer); endnu et tvetandet Narhval-Hoved har et af de sidste Aar været tilsalg i Kjøbenhavn. (Clark og Southwell, i 1884, opregne tilsammen 13 tvetandede Narhvaler som gjemte i Museer eller omtalte paa Prent; til deres Fortegnelse er altsaa at føje 4; men Listen er ikke dermed fuldstændig.) Hos den af vore tvetandede Narhvaler, der har de længste Tænder, er højre Tand, regnet fra Kjæbens Rand, 8 Fod 3 Tommer lang, venstre 7 F. 7. T. — Om Stødtændernes Forhold hos de to Kjøn meddeler Pfaff, i Haandskrift, følgende: Hos Hannen er oftest den venstre Tand udviklet, den højre skjult i Kjæben; undertiden ere begge Tænder udviklede; meget sjelden ere begge Tænder vantrevne og skjulte. Hos Hunnen ere oftest begge Tænder skjulte; men undertiden er den ene fuldt udviklet.

Narhvalen er at finde almindelig, skjønt forholdsvis faatallig, langs den nordlige Del af Grønlands Vestkyst, kun sjelden visende sig Syd for Sukkertoppen. Ved Nordkystens vestlige Del er den ogsaa almindelig, og andre Steder ved Nordkysten er den set flere Gange. Ogsaa langs Østkysten er den almindelig. Endnu mere end Hvidfisken, som den i Væsen ligner meget, er den hjemmehørende i isfyldt Vand. Ved Vestkysten er den om Sommeren kun tilstede nordligst i Baffins-Bugt; først sent om Efteraaret, senere end Hvidfisken, vandrer den mod Syd, og dens Vandring strækker sig ikke saa langt som Hvidfiskens; ved Umanak indfinder den sig ikke førend i November, og allerede i Marts kan den sees i Davis-Strædet paa Vandring mod Nord; selv ved Nordkysten kan den sees midt om Vinteren. Ogsaa ved Østkysten foretager den Vandringer; den synes dér om Someren at findes længere mod Syd end ved Vestkysten. Naar Havet pludselig dækkes af Is i vid Udstrækning, søger den i Flok til en eller anden Vaage, som den holder aaben ved stadig at færdes deri; ofte er den da i Selskab med Hvidfisken. Under sædvanlige Forhold er den mest at finde i aabne Render i Isen. Især holder den sig i Nærheden af Kysterne; ogsaa ind i Fjordene gaar den. Den lever flokkevis; paa Rejser er den ofte samlet i store Skarer; Brown taler om Flokke paa Tusinder. Føden er dels Blæksprutter og Krebsdyr, dels Fiske, særlig, siger Fabricius, *Hippoglossus* *pingvis*; Holbøll nævner Blæksprutter som dens Hovedføde; Manby nævner Krebsdyr og Blæksprutter, som han havde set i dens Mave; ligeledes R. Gray; Scoresby har i dens Mave fundet foruden Blæksprutter ogsaa Levninger af Torsk, Flynder og Rokke, og han mener, at Hannens Stødtand er det Middel, hvormed Bundfiske som Rokker fanges og dræbes, Dyr der ere altfor store til at lade sig tage med Narhvalens lille og ellers tandløse Mund; maaske Stødtanden, som det ogsaa har været sagt, desuden bruges til at opskræmme Dyr fra Havbunden; da Narhvalen lever i Flokke, Hanner og Hunner oftest sammen, vil Hannens Arbejde ogsaa komme Hunnen tilgode. Efter hvad Pfaff meddeler, i Haandskrift, synes det, at Narhvalen ikke har nogen bestemt Parringstid; baade For- og Efteraar kan man se nyfødte Unger og træffe Hunner med Fostre paa forskjellige Udviklingstrin. Adskillige Narhvaler dræbes aarlig af Grønlænderne baade paa Vest- og Østkyst; paa Vestkysten er det dog kun ganske faa i Forhold til Hvidfiskene; Rink opgiver i 1877 Tallet paa de aarlig dræbte til ikke over 100.

I Julianehaab-Egnen viser Narhvalen sig kun ganske sjelden, siger Holbøll i 1840.

Ved Frederikshaab kommer den sjelden, skriver Fabricius i sit Haandskrift; den viser sig da mest i Kvanefjord.

Til Sukkertoppen skal den, efter Holbøll, komme paa sin aarlige Vandring mod Syd.

Fra Egedesminde har Museet i Kjøbenhavn modtaget dens Skelet og Foster, i 1862 og 64.

Ved Omtalen af en stor Fangst af Hvidfiske i en Vaage i Isen nær Jakobshavn i Januar 1738 tilføjer Paul Egede, at Narhvaler pleje at følge med Hvidfiskene. — I 1807 taler Giesecke om Grønlændernes Fangst af Narhvaler i Disko-Bugt om Vinteren i Isvaager. Ved Jakobshavn, siger han, plejer Narhvalen om Efteraaret at komme i November. Ved Godhavn saa man mange Narhvaler i Vaager 7de Februar 1811, ligeledes 20de Februar. 5te Maj 1813 vare mange at se i Disko-Bugt. — Ved Godhavn skal den, efter Holbøll, først vise sig i December; tilbage mod Nord vandrer den, saa snart Isen tillader det. — Nogle faa bleve sete af Goodsir samme Sted først i Maj 1849. — Ude i Davis-Strædet omtrent udfor Disko vare Narhvaler at se vandrende Nord sidst i Marts 1858, skrive M'Clintock og Petersen. — I en Isvaage nær Christianshaab fangedes mange i April 1860, meddeler Brown.

Ved Nugsuak skal der undertiden fanges adskillige, skriver Giesecke i 1811.

I Mundingen af Umanak-Fjord saa Giesecke et Par Narhvaler 28de Maj 1811. — Om Efteraaret i November indfinder den sig i Umanak-Fjord, siger Funch i 1837. — Ved Umanak, siger Holbøll, kommer den undertiden i Mængde. — I November paa den Tid, da Solen forsvinder fra Synskredsen, pleje Narhvalerne at komme til Umanak-Fjord, skriver Rink i 1857, og de blive i Egnen, saa længe Vandet endnu er aabent. De fleste Narhvaler, der fanges ved Grønlands Vestkyst, faar man ved Umanak.

Ved Upernivik skal den, efter Holbøll, undertiden komme talrig. — Fangst af Narhvaler er her, skriver Rink i 1857, et af de vigtigste Erhverv.

I Baffins-Bugt N. for Upernivik udfor Kysten paa 74°—75° saa Baffin sidst i Juni 1616 ofte mange Narhvaler i Drivisen. — Nær Kysten paa omtrent 75° saa O'Reilly adskillige midt i Juli 1817. — Ved Kap York saa Ross i August 1818 mange; en blev dræbt af Eskimoerne. — I Melville-Bugt V. for Sabine-Øerne var Narhvalen talrig tilstede i August 1850, skriver Sutherland; en viste sig at have i Maven Torsk, Helleflynder, mange Krebsdyr og Hundreder af Blæksprutte-Næb. I Nærheden af Kap York vare mange at se midt i August. — I „North-Water“ i Baffins-Bugt saa Hayes Narhvaler i store Flokke i Sommeren 1861. — I en Vaage S. for Wolstenholme-Ø saa Bessels Narhval-Flokke 19de Juni 1873. — Om en fanget ved Northumberland-Ø midt i August 1891, melder Peary. I Inglefield-Bugt saa han en Flok i August 1892, ligeledes i September 1894 en Flok, hvori fandtes mindst 6 gamle Hanner. I aabent Vand ved Kap Parry hørte han i Januar 1895 Narhvaler puste. — Astrup omtaler Eskimoernes Jagt paa Narhvaler i Egnen. — Flere Aftener i August 1894 saa Ohlin i Inglefield-Bugt Narhvaler i Flokke, der dog vare mindre og færre end Hvidfiskenes; de vare altid at se i de aabne Render mellem Isflagerne.

Ved Refuge-Harbour sydligst i Kanes-Hav fandt Kane en død Narhval i August 1853. — I en lille Vaage nordlig i Kanes-Hav bleve 4 Narhvaler sete 16de August 1872, melder Bessels. — Nær Kap Sabine saa man i August 1875 adskillige nær Isranden, skriver

Feilden; længere mod Nord fik man ingen at se. — Nogle bleve sete udfor Bache-Ø i September 1883, siger Greely.

I Halls-Hav N. for Kap Lieber blev en Flok set 5te August 1881, meddeler Greely; en af Flokken blev saaret, men undslap. Adskillige bleve sete samme Sted to Gange senere. Nogle viste sig udfor Kap Craycroft i August 1883.

Ved den nordlige Munding af Robeson-Kanal paa Kysten af Grinnell-Land blev en forvitret Narhval-Tand funden, skriver Feilden.

Ved Angmagsalik, paa Østkysten, ere Narhvaler almindelige i Slutningen af Vinteren og om Foraaret, vandrende ind og ud af Fjordene, siger Holm efter sine Oplevelser i 1883—85. — Efter hvad K. Poulsen hørte i 1898—99, komme de til Egnen i Juni—August (?) og fanges da ret almindelig.

I Egnen N. for Angmagsalik, siger Holm, skulle de ogsaa være talrige, især i Isfjorden Kangerdlugsuak paa omtrent 68°. — Ved Skjærgaardshalvøen saa Amdrup flere 8de August 1900.

I Turner-Sund blev Narhvalen set 27de Juli 1900, skriver S. Jensen.

Ved forladte Eskimo-Hytter paa Jameson-Land fandt Scoresby jun. i Sommeren 1822 Knogler og Tænder af Narhvaler, og i Nærheden af Kysten i samme Egn saa han selv adskillige levende. — I Scoresby-Sund vare Narhvaler, skriver Bay, ret almindelige i 1891—92. De syntes at trække ind og ud gjennem Fjorden, kommende og gaaende enkeltvis eller parvis til forskjellig Tid. Endnu saa sent som 17de August 1891 saa man Narhvaler, der trak ind i Fjorden; 8de September bleve de sidste sete, i Nordvestfjord, vandrende udefter. Om Vinteren var Fjorden fuldstændig tillagt, og ingen Narhvaler vare at se. 20de Juli 1892 brød Isen op i Fjordarmen mellem Danmarks-Ø og Gaaseland, saa at der dannede sig nogle Vaager; Dagen efter viste to Narhvaler sig i en af Vaagerne, vandrende indefter; længere inde var Fjorden dengang næsten isfri; men ud mod Mundingen var den tillagt, saa langt man kunde se. Narhval-Knogler fandt Ryder ved forladte Eskimo-Hytter. — Tre Narhvaler saa Deichmann ved Mundingen af Carlsberg-Fjord 1ste September 1900, to mørke og en meget lys; om Natten og om Formiddagen svømmede de omkring i Fjorden, og derefter forsvandt de i sydlig Retning.

Paa Traill-Ø fandt Scoresby sen. i Sommeren 1822 Hovedskaller af Narhvaler liggende ved forladte Eskimo-Hytter. — I Kong-Oskars-Fjord, V. for Traill-Ø, saa Nathorst en Flok Narhvaler 22de

August 1899. Knogler af Arten fandt han ved gamle Eskimo-Hytter inderst i Kejser-Franz-Josephs-Fjord. — Ved Hold-with-Hope saa han nogle den 20de Juli samme Aar.

Paa Clavering-Ø ved forladte Eskimo-Hytter fandt Deltagerne i „Germania“-Rejsen i Sommeren 1870 en Narhval-Hovedskal. — Nogle Narhvaler bleve sete ved Øen 28de Juli 1889, meddeler Knudsen. — Nær Pendulum-Ø blev en set af Nathorst 8de Juli 1899.

Fra Havet Øst for Grønland op mod Spitsbergen nævnes den allerede i Hvalfangstens første Tid i 17de Hundredaar. — Manby nævner den flere Gange som set i Drivisen udfor den nordlige Del af Grønlands Østkykt i Sommeren 1821, saaledes i Mængde sidst i Juli. En Hun fulgt af sin Unge blev set 21de Juli. — I Drivisen udfor Liverpool-Kyst saa Scoresby adskillige i Juni og Juli 1822. — I Drivisen i Egnen om Jan Mayen saa Quennerstedt en Flok Narhvaler 30te April 1863. — Langt ude i Drivisen udfor Østkysten paa omtrent 73° — 74° saa Deltagerne i „Germania“- og „Hansa“-Rejsen flere Gange Narhval-Flokke i Juli 1869. Udfor Liverpool-Kyst hørte man dem flere Gange i Oktober i Render i Isen dragende Aande. — I Drivisen udfor Østkystens nordlige Del fandt R. Gray den almindelig om Sommeren i 1885, 86 og 88. I Juli 85 i Nærheden af Kysten blev der set mange; de vare da fulgte af Unger. 4de Juli 86, paa 73° 26′ N., 15° 16′ V., var den meget talrig, 5te ligeledes, Hannerne solende sig i Vandets Overflade, Hunner med deres Unger svømmende omkring for sig selv. 28de Juni 88, paa 75° 14′ N., 9° 28′ V., var der at se en stor Mængde Narhvaler, 1ste Juli ligeledes lidt sydligere; en Hun med et 5 Fod langt Foster blev dræbt 5te Juli paa 74° 40′ N., 12° V.; 24de Juli og de nærmest foregaaende Dage blev i samme Egn set mange Flokke af Narhval-Hunner fulgte af deres nyfødte Unger; 24de Juli blev der dog dræbt en Hun med et Foster paa kun 7$^1/_2$ Tommes Længde; 6te August, paa 78° 39′ N., 0° 10′ V., saa man en stor Mængde Narhvaler dragende hurtig mod NV.; 12te August, paa 73° 41′ N., 15° V., var der mange Narhvaler, mest Hanner; om Morgenen laa adskillige sovende i Vandfladen. I Maven paa dræbte Narhvaler fandt Gray næsten altid Blæksprutter (*Gonatus fabricii*) og Krebsdyr. En tvetandet Narhval blev dræbt.

Arten er circumpolar højnordisk. Den lever ogsaa ved Spitsbergen og ved Vestkysten af Davis-Strædet. Kun sjelden kommer den til Island og endnu sjeldnere til de Britiske Øer.

29. **Hyperoodon rostratus** (Pontoppidan). **Døgling.**

Monodon spurius: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 31. — Næbhval: Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 4de Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., naturv. mathem. Afd., XI, 1845, p. 324, 336. — Anarnak: Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — *Chænocetus rostratus* (Müll.): Reinhardt Jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — *Hyperoodon butzkof* Lacép. & *H. latifrons* Gray: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 556. — *Hyperoodon rostratus*: D. Gray, Proceed. Zool. Soc. London 1882, p. 726. — Bay, Medd. om Grønl., 19de Hefte, 1894, p. 45.

Hyperoodon rostratus Müll.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Anarnak, den der bringer Afføring (cacare faciens), efter en Egenskab ved dens Kjød og Spæk. (Fabricius.)

En Hovedskal af Døglingen fra Grønland haves i Museet i Kjøbenhavn, nedsendt af Holbøll i 1844, nævnet af Eschricht, ganske som Hovedskaller fra Færøerne og andre Steder i Europa.

Døglingen viser sig som Gjæst om Sommeren i Smaaflokke i Davis-Strædet og i Havet Øst for Grønland udenfor Drivisen; men kun sjelden kommer den til Grønlands Kyst. Dens Føde, sige Fabricius og Gray, er Blæksprutter, hvis Næb man har fundet i Mængde i dens Mave. Baade i og udenfor de egenlige grønlandske Have jages den stærkt i de senere Aar.

Baade Fabricius, i 1780, og Holbøll, i 1840, sige, at den færdes langt tilsøs i Davis-Strædet og kun som død driver iland, hvad ikke sker ret ofte. Holbøll omtaler at have set en død opskyllet af Havet nær Godthaab i 1829. I 1853 viste mange sig i Davis-Strædet, meddeler han i Brev. — Et Skelet af en ganske ung Døgling, der var fanget ved Frederikshaab, sendtes i 1865 af Høyer til Museet i Kjøbenhavn. — Brown skriver i 1868, at den er at se ved Mundingen af Davis-Strædet i Smaaflokke, tre eller fire sammen, og at Hvalfangere ved Lejlighed fange den. — Siden 1877 have Hvalfangerne lagt sig særlig efter ogsaa at fange Døglingen, og D. Gray skriver i 1882, at Fangsten af den i Davis-Strædet gaar for sig fra Strædets sydlige Munding op til 70°; den plejer at gaa i Flokke paa højest 10 til 15.

Udenfor hele Grønlands Østkyst i det aabne Hav nær Isranden, fra Kap Farvel til 77° er den at finde om Sommeren, siger D. Gray i 1882. — I og udenfor Randen af Drivisen Øst for den nordlige Del af Grønland var den, siger Bay, den almindeligste Hval i Somrene 1891 og 92. I September 1892 blev den flere Gange set i aabent Vand i Nærheden af Isen i Danmark-Strædet.

Arten er atlantisk, vidt udbredt; den kjendes ogsaa fra Spitsbergen, Island og Færøerne.

30. **Physeter macrocephalus L. Kaskelot.**

Physeter macrocephalus L.: Fabricius, Fauna Groenl., 1780, p. 41. — Id., Vidensk. Selsk. Skr., Bd. 6, for 1812, 1818, p. 254. — Eschricht, Unders. over Hvaldyrene, 1ste Afhandl., Vidensk. Selsk. Skr., naturv. mathem. Afd., XI, 1845, p. 137. — Holbøll, i Eschricht, Unters. nord. Wallthiere, 1849, p. 195. — Reinhardt jun., Tillæg til Rink, Grønl. geogr. stat. beskr., 1857, p. 11. — *Catodon macrocephalus* Lacép.: Brown, Proceed. Zool. Soc. London 1868, p. 549.

Physeter macrocephalus L.: Trouessart, Catalogus Mammalium, 1897-99.

Vestgrønlandsk. Kigutilik, den tandede, efter dens store Tænder, og især Kigutilirksoak, den meget store Tandfisk, et Navn, der tilkommer den som den største af Tandhvalerne. (Fabricius.)

Af Kaskelotten fra Grønland haves i Museet i Kjøbenhavn kun tre løse jordfundne Tænder.

Kaskelotten synes nu kun som sjelden Gjæst at komme nær Grønland; tidligere er den vist kommen mere almindelig.

Hans og Paul Egede melde om en Kaskelot fanget Syd for Godthaab i Maj 1726; af dens „Hjerne“ fik de Spermacet, som de i Nødsfald brugte i Husholdningen i Stedet for Smør. — Glahn skriver i 1771, at de engelske Skibe, der sees i Davis-Strædet, „gaa sjelden paa Fangst efter den rette Hval, men mest efter Kaskelotter“; heri er dog vist noget af en Misforstaaelse. — Fabricius giver i 1780 i Fauna Groenlandica og især senere i sit Haandskrift en udførlig Skildring af Kaskelotten. Den holder sig, siger han, gjerne langt tilsøs i Davis-Strædet, saa at den sjelden kommer tæt under Land; nordpaa sker det sjeldnere end i Frederikshaab-Egnen, hvor den forholdsvis oftere træffes; udfor den sydlige Del af Landet er det ogsaa, at „de rette Kaskelotfanger-Skibe sees af og til“. I dens Mave findes undertiden Stenbidere (*Cyclopterus*), men ganske overvejende Haakale (*Somniosus microcephalus*), „som ere søndergnaskede“. For Grønlændernes Fangst af den gjøres nærmere Rede. Det er dog kun sjelden, at Grønlænderne selv fange den; men de vide at udnytte de opdrevne Aadsler. — O'Reilly skriver i 1818, at Kaskelotten kun sjelden fanges i Davis-Strædet. — I 1840 siger Holbøll, at han paa sine mange Rejser langs Grønlands Vestkyst kun en eneste Gang har set en Hval svømmende, der maaske kunde være en Kaskelot. I Mands Minde havde ellers ingen set den. I Brev meddeler han, at en Kaskelot i 1843 viste sig i Evighedsfjorden ved Kangamiut N. for Sukkertoppen. — I 1865 har Pfaff tilstillet Museet i Kjøbenhavn en Kaskelot-Tand (hvis Rod var afsavet), funden i en meget gammel eskimoisk Hustomt ved Nesessarsæt, ved Agto, S. for Egedesminde. — I 1868 skriver Brown, at Hvalfangerne i Davis-Strædet kun kjende den af Navn, og at han kun havde truffet faa Grønlændere, der havde hørt Tale om den; én sagdes at være dræbt nær Prøven, S. for Upernivik, i 1857. — En Tand funden under Grønsvær i Godthaab-Egnen, har Ryder i 1885 givet Museet i Kjøbenhavn. — I 1899 har R. Müller skjænket Museet en Tand funden paa Kysten indenfor Ikatuksat S. for Mundingen af Nagsugtok-Fjord N. for Holstenborg.

Udenfor Drivisen udfor Grønlands Østkyst, paa 68° 30′, saa Mourier 6te Juli 1879 „6 store Kaskelotter, der tumlede sig i Skonnertens umiddelbare Nærhed.“

Arten synes at leve i alle Verdenshave. Den kjendes ogsaa fra Spitsbergen, Island og Færøerne.

Hvad der er skrevet om Grønlands Pattedyr er tildels en frastødende Læsning. En overvældende Del deraf er Melding om Drab i saadan Udstrækning, at Udsigterne for flere af Arterne ere alt andet end lyse. Spor af Medfølelse med Dyrene finder man saa godt som aldrig. Med Ligegyldighed fortælles de uhyggeligste Ting, om saarede Hvalers langvarige Dødskampe, om Dynger af dræbte Sæler (undertiden endda dræbte til ingen Nytte: Fangstmænd fra et enkelt Skib have saaledes i 1897 paa en Ismark dræbt 60000 Sæler, hvoraf «kun» de 27900 bleve hjembragte, se Zoologist, 1898, p. 70), o. s. v.; neppe nok mærkes nogen Medlidenhed med Bjørne, Sæler, Moskusoxer eller Hvaler, der, skjønt haardt saarede, gjøre alt for at skjærme deres Unger. Ingen Fremgang synes man at kunne spore i Opfattelsen af Forholdet mellem Dyr og Mennesker. En Skibsbarber, der fulgte med en Hvalfanger, fortæller i 1671 nok saa glad om, hvorledes han for Morskab behandlede en Sæl paa Isen i Havet Øst for

Grønland: «Auss Schertz lief ich mit auff dem Eise, und stach einen mit dem Degen offt durch den Leib, dessen er nichtes achtete, ich aber viel tief in Schnee biss an den Knien, er aber schreyte hinter meinen Rücken, und wolte dennoch auf mich beissen, ich aber wartete seiner ab, und kam auff, jagte hinter ihm her, und gab ihm noch etliche Wunde, die er auch nichts achtet, er aber lief schneller als ich, und stürzte sich von der Eisschollen ins Wasser und ging zu Grunde, (wiewol er nicht todt war) und möchte ihm nicht folgen.» Det er den samme ufattelige Uretfærdighed mod Dyr, der gjør sig gjeldende, naar man i vor Tid, endda fyrstelige Personer af begge Kjøn, selv Videnskabsmænd, i det samme Hav for Morskab skyder til Maal efter Maager, eller naar man uden fornuftig Grund svælger i Jagt paa Moskusoxer og andet. En sjelden Gang kan Samvittigheden komme lidt tilorde hos Fangstmændene, saaledes hos Hvalfangeren Scoresby og hans Ledsager Manby; men dens ubelejlige Stemme overdøves strax, især ved Henvisning til de Penge, der kunne tjenes.

Rensdyret have Grønlænderne selv paa sine Steder udryddet, paa andre Steder indskrænket stærkt i Tal. Mod Moskusoxen have næsten alle de rejsende Europæere, der have faaet den at se, handlet skammelig; i de senere Aar er der til Grønlands Østkyst desuden sendt Skibe særlig med den Ting for Øje at jage den; faatallig, som den allerede er, indskrænket i Udbredelse mod, hvad den før har været, uden Opland, udsat for alle Tilfældigheder paa sit lille tarvelige Omraade, med kun svag Formering, har den ret sikker Udsigt til Udryddelse.

Nordhvalen, der i sin Tid lokkede de store Fangst-Flaader til Havene om Grønland, er saa godt som udryddet her; endnu sendes aarlig Skibe ud for om muligt at finde og dræbe de faa, der ere tilbage. Da Nordhvalen svandt, maatte man tage tiltakke med mindre værdifuldt Bytte, og efterhaanden er den skarpe Forfølgelse udstrakt til at omfatte næsten alle de Pattedyr, der findes i de nordlige Have: Isbjørn, Hvalros, alle de andre Sæler, da især Svartside og Blæresæl, alle Finhvaler, Hvidfisk, Narhval og Døgling. Foreløbig er det Hvalrossen, der synes stærkest truet med Undergang.

At de Mennesker, der leve i Grønland, ere nødte til at udnytte Dyrene, er forstaaeligt; men at Folk komme langvejsfra for at more sig med Jagt eller for at søge Rigdomme ved at dræbe Dyr i umaadeligt Tal med Grusomhed, er en helt anden Sag. At Jagten for Morskab er ubetinget at fordømme, staar allerede klart for mange. Men man fristes ogsaa til at spørge, om det er umuligt for Menneskeheden at undvære Fiskeben, Sælskind, Spæk o. s. v., om det er en Nødvendighed at handle saaledes mod Dyrene. Der er dem, der ere enige om at svare Nej!

BC.111

28

APR 20 [illegible]